

Verdispørsmål om verdiskaping

Kundeeffektundersøkelse blant bedrifter som fikk tilsagn av Innovasjon Norge i 2007

Oxford Research
November 2008

Oxford Research er et skandinavisk konsultentselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har kontorer også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm).

Se www.oxford.no for mer informasjon om selskapet.

Tittel:	Verdispørsmål om verdiskaping
Undertittel:	Kundeeffektundersøkelse av bedrifter som fikk tilsagn fra Innovasjon Norge i 2007
Oppdragsgiver:	Innovasjon Norge
Prosjektperiode:	Juni tom. november 2008
Prosjektleder:	Rune Stiberg-Jamt
Forfatter(e):	Rune Stiberg-Jamt, Stine Meltevik, Bjørn Brastad
Kort sammendrag:	Kundeeffektundersøkelsen består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at tilsagnet fra Innovasjon Norge er gitt. Etterundersøkelsen gjennomføres fire år etter. Foreliggende undersøkelse er en førundersøkelse av bedrifter som mottok en tjeneste eller et program finansiert av Innovasjon Norge i 2007. Undersøkelsen bygger på intervju av 1524 bedrifter og omhandler 21 ulike tjenester og programmer. Noen av de mest sentrale funnene i år er at vi ser klare negative sammenhenger mellom ”myke” resultater som innvirkning på samarbeid, kompetanse og innovasjon og prosjektenes betydning for bedriftens overlevelse, lønnsomhet og konkurransevne. Dette innebærer at formål og tjeneste-/programtyper som forventes å ha stor innvirkning på samarbeid, kompetanse og innovasjon er minst viktige for bedriftens overlevelse, lønnsomhet og konkurransevne, og motsatt.

Forord

Oxford Research har gjennomført denne kundeeffektundersøkelsen (KEU) på oppdrag fra Innovasjon Norge. Bedrifter som har mottatt en tjeneste eller deltatt i et program finansiert av Innovasjon Norge i 2007 er blitt intervjuet angående ulike sider ved Innovasjon Norge og forventninger til effekter av prosjektet/aktiviteten. Dette er en såkalt førundersøkelse, noe som innebærer at bedriftene blir undersøkt året etter tilsagn er gitt.

Rapportens tittel henspeiler på en av hovedkonklusjonene i undersøkelsen; Innovasjon Norge rår over så mange ulike tjenester og programmer, som virker så ulikt, at når porteføljen av tjenester og programmer skal settes sammen, blir det et spørsmål om hvilke resultater, ”myke” eller ”harde”, man prioriterer.

Arbeidet med undersøkelsen har vært utført av et team bestående av senioranalytiker Rune Stüberg-Jamt (prosjektleder), analytiker Stine Meltevik og senioranalytiker Bjørn Brastad fra Oxford Research.

Det har vært tett og god dialog med oppdragsgiver, primært representert ved Gry E. Monsen. Konklusjoner og vurderinger i rapporten står imidlertid for utredernes regning.

Vi vil takke Innovasjon Norge for oppdraget og alle bedriftene som har bidratt med informasjon og data til undersøkelsen.

Kristiansand, november 2008

Harald Furre

Oxford Research AS

Leserveiledning

Denne rapporten inneholder en mengde informasjon og data. I sammendrags- og oppsummeringskapittelet har vi forsøkt å lage en syntese av funnene i rapporten. Dessuten er det foretatt en vurdering av resultatene fra undersøkelsen sett i forhold til Innovasjon Norges mål. Denne delen kan leses selvstendig. For lesere som vil gå mer detaljert inn i rapporten, anbefaler vi at innlednings- og metodekapittelet leses.

Teksten knyttet til de ulike tabellene kommer gjennomgående før tabellen. Av den grunn kan det også forekomme at tekst og tilhørende tabell er på ulike sider.

Skalaene i figurene er fremstilt slik de også er benyttet i spørreskjemaet. Høye tall betyr gjennomgående stor grad av enighet/oppnåelse/tilfredshet.

Variasjonen av tjenester og programmer som Innovasjon Norge forvalter og tilbyr, er stor. Fellesbetegnelsen som benyttes i denne rapporten er *tjenester og programmer*, som benyttes for alle typer bidrag fra Innovasjon Norge, både finansielle og ikke-finansielle til bedriftene.

Innhold

Leserveiledning	4
Kapittel 1. Sammendrag og konklusjon	10
1.1 Innledning.....	10
1.2 Sammenheng i analysemodellen	11
1.3 Kundeeffektundersøkelsen 2007 – noen hovedtrekk.....	12
1.3.1 Addisjonalitet	12
1.3.2 Bidrag til samarbeid, kompetanseutvikling, atferdsendring og innovasjon.....	13
1.3.3 Utviklingsorienterte bedrifter.....	16
1.3.4 Økonomiske bidrag.....	18
1.3.5 Resultater etter Innovasjon Norges formålskategorisering.....	18
1.4 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge	19
Kapittel 2. Innledning og bakgrunn	24
2.1 Hensikten med undersøkelsen.....	24
2.2 Innovasjon Norges mål.....	24
2.3 Hva omfatter undersøkelsen?	26
2.4 Begreper	27
2.5 Representativitet.....	28
2.6 Endringer i det distriktspolitisk virkeområdet.....	28
2.7 Formål etter Innovasjon Norges kategorisering.....	28
Del 1: Metode	32
Kapittel 3. Undersøkellesdesign	32
3.1 Om spørreskjema.....	32
3.2 Tjenester og programmer	33
3.3 Populasjonen	34
3.4 Utvalg.....	35
3.5 Datainnsamling.....	36
3.5.1 Purrerutiner	36
3.6 Svar og frafall.....	37

3.7	Vekting av utvalget.....	38
3.8	Undersøkelsens styrker og svakheter	40
3.8.1	Vurdering av datamaterialet og analyse	40
Del 2: Resultater fra undersøkelsen		42
Kapittel 4. Organisering og gjennomføring		42
4.1	Innledning	42
4.2	Bruk av tilbud	42
4.2.1	Status for igangsettingen.....	43
4.3	Fullfinansiering.....	46
4.4	Bidragstyttere til utvikling av prosjektidé/deltagelse i aktivitet.....	48
Kapittel 5. Addisjonalitet		50
5.1	Prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet.....	51
5.2	Addisjonalitet etter tjeneste og program.....	52
5.3	Addisjonalitet etter formål	55
Kapittel 6. Bidrag til samarbeid		56
6.1	Samarbeid etter tjeneste og program.....	57
6.2	Samarbeid etter formål	59
6.3	Samarbeid etter distriktpolitisk virkeområde.....	59
6.4	Samlet samarbeidsbidrag.....	60
6.4.1	Samlet samarbeidsbidrag etter tjeneste og program	60
6.4.2	Samlet samarbeidsbidrag etter formål.....	61
6.4.3	Samlet samarbeidsbidrag etter distriktpolitisk virkeområde	62
6.4.4	Samlet samarbeidsbidrag etter addisjonalitet	63
Kapittel 7. Bidrag til kompetanseutvikling.....		64
7.1	Bidrag til økt kompetanse etter tjeneste og program.....	65
7.2	Bidrag til økt kompetanse etter formål	67
7.3	Bidrag til økt kompetanse etter distriktpolitisk virkeområde.....	68
7.4	Samlet bidrag til økt kompetanse.....	68
7.4.1	Samlet bidrag til økt kompetanse etter tjeneste og program	68
7.4.2	Samlet bidrag til økt kompetanse etter formål	70
7.4.3	Samlet bidrag til økt kompetanse etter distriktpolitisk virkeområde	70
7.4.4	Samlet bidrag til økt kompetanse etter addisjonalitet.....	71
Kapittel 8. Atferdsendring.....		72
8.1	Atferdsendringer på overordnet nivå	72

8.2	Atferdsendring etter tjeneste og program	73
8.3	Atferdsendring etter formål.....	74
8.4	Atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde	76
8.5	Samlet bidrag til atferdsendring	76
8.5.1	Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste og program.....	76
8.5.2	Samlet bidrag til atferdsendring etter formål.....	78
8.5.3	Samlet bidrag til atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde.....	78
8.5.4	Antall bidrag til atferdsendringer etter addisjonalitet	79
Kapittel 9. Bidrag til innovasjon		80
9.1	Bidrag til innovasjon på hovedområder	80
9.1.1	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter tjeneste og program.....	81
9.1.2	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter formål	82
9.1.3	Bidrag til innovasjon på hovedområder etter distriktpolitisk virkeområde.....	83
9.2	Bidrag til innovasjon på delområder	83
9.2.1	Bidrag til innovasjon på delområder etter tjeneste/program.....	85
9.3	Samlet bidrag til innovasjon	87
9.3.1	Samlet bidrag til innovasjon etter tjeneste/program	87
9.3.2	Samlet bidrag til innovasjon etter formål.....	89
9.3.3	Samlet bidrag til innovasjon etter distriktpolitisk virkeområde... ..	90
9.3.4	Samlet bidrag til innovasjon etter addisjonalitet	90
9.4	Prosjektene/aktivitetenes nyhetsverdi	91
9.4.1	Radikale innovasjoner etter tjenester og programmer	92
9.4.2	Radikale innovasjoner etter formål	94
9.4.3	Radikale innovasjoner etter distriktpolitisk virkeområde.....	95
Kapittel 10. Andel utviklingsorienterte bedrifter og kjennetegn ved dem....		98
10.1	Andel utviklingsorienterte bedrifter	98
10.2	Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene	100
10.2.1	Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene	100
10.2.2	Størrelsesfordeling i de tre gruppene	101
10.2.3	Fordeling ut fra distriktpolitisk virkeområde i de tre gruppene	101
10.2.4	Bedriftenes alder i de tre gruppene	102
10.2.5	Fordeling ut fra prosjektformål i de tre gruppene	102
10.2.6	Fordeling ut fra andre kjennetegn i de tre gruppene	103
10.2.7	Innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene.....	104

10.2.8	Addisjonalitet i de tre gruppene.....	105
10.2.9	Prosjektene bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene	105
10.2.10	Hva kjennetegner ”Superinnovatørene”?.....	106
Kapittel 11. Prosjektene økonomiske bidrag		107
11.1	Viktighet for konkurransevne.....	107
11.1.1	Viktighet for konkurransevne etter tjeneste og program	108
11.1.2	Viktighet for konkurransevne etter formål	109
11.1.3	Viktighet for konkurransevne etter distriktpolitisk virkeområde	110
11.1.4	Viktighet for konkurransevne etter addisjonalitet.....	111
11.2	Viktighet for lønnsomhetsutvikling.....	112
11.2.1	Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter tjeneste og program ...	113
11.2.2	Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter formål	114
11.2.3	Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter distriktpolitisk virkeområde	115
11.2.4	Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet	116
11.3	Viktighet for overlevelse	117
11.3.1	Viktighet for overlevelse etter tjeneste og program.....	118
11.3.2	Viktighet for overlevelse etter formål.....	119
11.3.3	Viktighet for overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde.....	120
11.3.4	Viktighet for overlevelse etter addisjonalitet	121
11.4	Viktighet for både konkurransevne, lønnsomhet og overlevelse.....	122
11.5	Endring av ansatte og omsetning	124
Del 3: De enkelte tjenestene.....		126
Kapittel 12. Kort om hver enkelt tjeneste og program		126
12.1	Bygdeutviklingsmidler (BU-midlene)	127
12.2	Distriktsrettede risikolån	128
12.3	Distriktsutviklingstilskudd	129
12.4	Grunnfinansieringslån-fiskeflåten.....	130
12.5	Landsdekkende risikolån.....	131
12.6	Landsdekkende utviklingstilskudd.....	132
12.7	Lavrisikolån.....	133
12.8	Lån til landbruket	134
	NT-programmet.....	135
12.9	OFU-IFU	136
12.10	FRAM	137

12.11	Marint Innovasjonsprogram	138
12.12	Verdiskapningsprogram mat.....	139
12.13	Verdiskapningsprogram reindrift.....	140
12.14	Trebasert Innovasjonsprogram	141
12.15	Bioenergiprogrammet	142
12.16	Etablererstipend.....	143
12.17	Inkubatorstipend	144
12.18	Bygdeutviklingsstipend	145
12.19	Oppfinnerstipend	146
12.20	Internasjonalisering	147
Kapittel 13. Vedlegg		148
13.1	Inndeling i distriktpolitisk virkeområde.....	148
13.2	Spørreskjema	151

Kapittel 1. Sammendrag og konklusjon

1.1 Innledning

Innovasjon Norge har et formål, stadfestet i Lov om Innovasjon Norge hvor det i §1 heter at:

”Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.”

Selv om kundeeffektundersøkelsen inneholder mye informasjon omkring Innovasjon Norges måloppnåelse, må den ikke leses som en fullstendig evaluering av organisasjonens virke. Innovasjon Norge har et helhetlig mål- og resultatsystem (MRS-system) som spenner bredt. I dette inngår ikke bare Kundeeffektundersøkelser, men også Serviceundersøkelser, Omdømmemålinger, andre eksterne evalueringer av enkelttjenester eller programmer, organisasjonsevaluering (hvert fjerde år) samt løpende aktivitetsregistrering og -rapportering. Der Kundeeffektundersøkelsene fokuserer på formålet til Innovasjon Norge og hva man oppnår av effekter i kundebedriftene, fokuserer Serviceundersøkelsen og Omdømmemålingen på kundenes syn på håndteringen eller servicen i forbindelse med søknads-/prosjektbehandlingen og det om-dømmet som etterlates ute i omverdenen - hos de som er kunder eller ikke er kunder. Det arbeides for tiden med en bedre koordinering av de tre sist nevnte undersøkelserne.

Kundeeffektundersøkelsen er ikke en konseptevaluering, hvor premisene og rammebetingelsene for organisasjonens virke vurderes. Disse premisene må derimot legges til grunn når man vurderer resultatene fra undersøkelsen.

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges tjenester og programmer har *to* formål:

- et internt formål som søker å bidra til forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene.
- et eksternt formål som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen hva man har fått igjen noe for de pengene som er investert gjennom Innovasjon Norges tjenester og programmer.

Kundeeffektundersøkelsen består av en førundersøkelse og en etterundersøkelse. Førundersøkelsen gjennomføres året etter at tilsagnet fra Innovasjon Norge er gitt. Etterundersøkelsen gjennomføres fire år etter. Foreliggende undersøkelse er en førundersøkelse av bedrifter som mottok en tjeneste eller et program fra Innovasjon Norge i 2007.

I denne rapporten har vi for første gang benyttet Innovasjon Norges kategorisering av prosjektene etter formål som en bakgrunnsvariabel. Et annet nytt moment er at det distriktpolitiske virkeområdet ble endret med effekt fra 1. januar 2007. Dette har ikke medført store endringer, men må nevnes.

Den samlede bevilgning til de tjenestene og programmene som er med i denne undersøkelsen, var på kr. 4 095 mill. i 2007. Den totale bevilgningen fra Innovasjon Norge var i 2007 på kr. 4 774 mill., dermed omfatter denne undersøkelsen 85,7

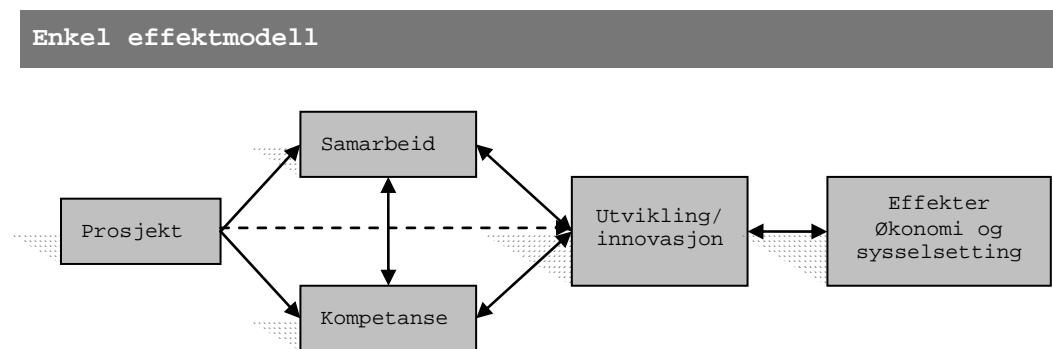
prosent av de totale bevilgningene fra Innovasjon Norge dette året. Dette er en økning fra 2006 både når det gjelder bevilgninger i rene kroner (3,7 mrd. i 2006) og andelen av midlene som inngår (80,3 prosent i 2006).

Foreliggende undersøkelse bygger på intervju av 1524 bedrifter og omhandler 21 ulike tjenester og programmer. Rapporten består av tre deler utover dette sammendraget og innledningen. Del en er metodekapittelet. Del to er en gjennomgang av hovedfunnene, og i del tre presenteres sentrale data for hver enkelt tjeneste i kortform.

1.2 Sammenheng i analysemodellen

I førundersøkelse for 2006-årgangen fastslo vi at resultatene hadde endret seg en del fra de tre foregående årene. Spesielt to forhold utmerket seg. Prosjektene/aktivitetene hadde fått større betydning for virksomhetene i form av økt utløsende effekt (addisjonalitet), og de hadde i større grad bidratt til samarbeid, atferdsendring og innovasjon. Årets undersøkelse bringer ikke like mange endringer, men nye analyser gir ny innsikt. Det er imidlertid også viktig å påpeke at konsistente resultater over tid kan betraktes som en styrke. Det både styrker troverdigheten i målingene, samt validiteten i spørsmålsstillingene.

I tidligere etterundersøkelser har vi benyttet en enkel modell for å forstå og strukturere analysen. Denne er basert på antatte årsakssammenhenger mellom ”myke” resultater slik som samarbeid og kunnskapsutvikling er effekter som igjen kan ha stor betydning for prosjektenes økonomiske, og sysselsettingsmessige effekter, oftest gjennom en konkret utvikling av nye produkter, tjenester, prosesser eller markeder hos den enkelte bedrift. Dette omtales også som innovasjon. Disse forholdene kan samtidig påvirke hverandre og derigjennom forsterke effektene på lengre sikt.

Kilde: Oxford Research

På tross av en relativt enkel modell kan det ofte være vanskelig å påvise disse sammenhengene i og med at det er svært mange forhold som har betydning for prosjektenes resultater og bedriftenes utvikling. Tankegangen er imidlertid at økt fokus på kompetanse og samarbeid gjør bedriftene bedre rustet til å møte fremtidige utfordringer og bli i stand til videreutvikling.

Noen av de mest sentrale funnene i år er at vi ser klare negative sammenhenger mellom ”myke” resultater som innvirkning på samarbeid, kompetanse og innovasjon og prosjektenes betydning for bedriftens overlevelse, lønnsomhet og konkurranseevne.

Dette innebærer at formål og tjeneste-/programtyper som forventes å ha stor innvirkning på samarbeid, kompetanse og innovasjon er minst viktige for bedriftens overlevelse, lønnsomhet og konkurransevne, og motsatt.

Øvrige analyser på tidligere etterundersøkelser kan også tyde på at veksten i antall ansatte er mindre både prosentvis og i antall blant "Superinnovatørene" enn blant øvrige.

I tillegg finner vi en klar forskjell i forventede "myke" resultater som samarbeid, kompetanseutvikling og innovasjon etter addisjonalitet. Resultatene er best ved høy addisjonalitet. Dette betyr at de prosjektene som i minst grad hadde blitt gjennomført uten støtten fra Innovasjon Norge er de hvor det forventes størst resultater i form av økt samarbeid, kompetanseutvikling og innovasjon. Imidlertid finner vi ikke igjen denne forskjellen når det gjelder viktighet for overlevelse, lønnsomhetsutvikling og konkurransevne. Prosjektene er da like viktige uavhengig av addisjonalitet.

Disse forholdene tyder på at det er et klart skille mellom myke resultater og viktighet for "harde" resultater. Det er vanskelig å oppnå høy skår på begge forhold innen en og samme tjeneste eller et og samme program. Dermed blir sammensetningen av tjenester og programmer helt avgjørende for Innovasjon Norges resultater totalt sett. Det er dette forholdet som rapportenes tittel ("Verdispørsmål om verdiskaping") sikter til.

1.3 Kundeeffektundersøkelsen 2007 – noen hovedtrekk

1.3.1 Addisjonalitet

Kundeeffektundersøkelsen dokumenterer at den økonomiske støtten fra Innovasjon Norge bidrar til at det igangsettes en rekke utviklingsaktiviteter og prosjekter. Spørsmålet er om disse ville vært gjennomført uansett. I så tilfelle er den ekstra tilførte verdien (added value) av Innovasjon Norges bidrag betydelig mindre. Dette fører til at man nødvendigvis må reise spørsmålet:

Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?

Dersom bedriften under alle omstendigheter ville ha gjennomført prosjektet eller aktiviteten, er det jo ingen grunn til at det offentlige skal gi støtte? I hvilken grad prosjektet har en utløsende effekt måles i denne undersøkelsen ved å se på prosjektets addisjonalitet.

Andelen høy addisjonaliteten sank gradvis fra 2003 til 2005. I samme tidsperiode økte andelen middels addisjonalitet. Summen av høy og middels addisjonalitet har dermed vært tilnærmet stabil i denne tidsperioden. Fra 2006 ser vi imidlertid en marginal økning i andelen høy addisjonalitet og en marginal nedgang i middels addisjonalitet. Andelen høy addisjonalitet har gått fra 56 prosent i 2006 til 57 prosent i 2007. Bildet er med andre ord stabilt i forhold til resultatene for 2006-årgangen. Andelen middels addisjonalitet er 25 prosent og lav addisjonalitet er 13 prosent.

Når det gjelder addisjonalitet ser, vi også at:

- Størst økning i andel høy addisjonalitet finnes blant prosjekter som har fått tilsgagn om Verdiskapningsprogram rein (67 prosent i 2006 og 100 prosent i 2007) og Trebasert innovasjonsprogram (67 prosent i 2006 og 84 prosent i 2007). Marint innovasjonsprogram har på den andre siden hatt den største tilbakegangen i

andel høy addisjonalitet, fra 75 prosent i 2006 til 56 prosent i 2007. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at resultatene for disse nevnte tjenestene og programmene må tolkes med varsomhet, da svarene i disse gruppene er få.

- Flest prosjekter innen tjeneste- og programtypen Programmer har høy addisjonalitet (67 prosent). Videre kommer prosjekter innen Stipendjentene (63 prosent) og Tilskuddstjenestene (60 prosent). Lavest addisjonalitet har prosjekter innen Lånetjenestene (48 prosent). Dette er ikke overraskende i og med at støtteelementet er lavest for disse.
- Det er naturlig at det er forskjeller i addisjonalitet når man vet at tjeneste og programfordelingen i de ulike formålene varierer, og at addisjonaliteten varierer etter tjeneste og program. Det er relativt store forskjeller i andelen høy addisjonalitet ut fra prosjektførmål. Prosjektene som i størst grad er avhengig av tilsagnet fra Innovasjon Norge befinner seg innen formålet Miljøforbedring. Dette er det eneste formålet som skiller seg signifikant fra de øvrige på toppen av listen. Det bør påpekes at det er mange prosjekter knyttet til landbruket i denne gruppen, en bransje hvor vi vet at addisjonaliteten ofte er høy. Nederst finner vi Strukturtilpasning og Kapitalstyrking.

I forbindelse med addisjonalitet er det viktig å understreke at høy addisjonalitet ikke nødvendigvis er et mål i seg selv. En for stor vektlegging på addisjonalitet kan medføre satsning på for risikoorienterte prosjekter. Innovasjon Norge har i utgangspunktet en meget krevende oppgave. For de første skal organisasjonen satse på prosjekter hvor deres bidrag har en utløsende effekt (høy addisjonalitet). På den annen side skal risikoen være på et håndterlig nivå. Organisasjonen er verken tjent med at midlene går til prosjekter som uansett hadde blitt realisert, eller at det satses på så risikofylte prosjekter at pengene forsvinner i urealistiske satsninger.

Addisjonalitetsdimensjonen må også holdes opp mot andre tilleggstenester som er knyttet til tiltakene, og dessuten det at offentlig finansiering utløser midler i det private markedet og dermed samlet bidrar til mer midler som kan investeres i næringslivet.

For mer inngående analyser, se kapittelet om addisjonalitet på [side 50](#).

1.3.2 Bidrag til samarbeid, kompetanseutvikling, atferdsendring og innovasjon

Det har vært en relativt stabil utvikling i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til samarbeid, atferdsendring og innovasjon. Dette er alle forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriften, det vil si egenskaper som bidrar til å gi den konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at konkurransefortrinn vil være større jo flere av områdene bedriften får til utvikling på. Det vil gjøre det mer komplekst å kopiere den, noe som igjen vil gjøre det lettere å opprettholde konkurransefortrinn over tid.

Mindre samarbeid med flere

Prosjektene/aktivitetene samarbeider i hovedtrekk med de samme typene aktører som tidligere, bare i noe mindre grad enn i 2006-årgangen. Dette må imidlertid sees i sammenheng med at det for 2006-årgangen ble registrert en gjennomgående økning (mellom 8 til 20 prosentpoeng) i prosjektenes/aktivitetenes betydning for samarbeid med samtlige aktører i forhold til 2005-årgangen. Imidlertid er det interessant å merke seg at gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører det forventes samarbeid med har

gått opp fra 3,4 til 3,7. Grunnen til dette er at noen flere samarbeider med minst en annen aktør i 2007 enn i 2006. I tillegg er det flere som samarbeider med mange aktører. Dette innebærer antydninger til konsentrasjon av effekter rundt noen bedrifter.

Prosjektene har først og fremst ført til økt samarbeid med kunder (76 prosent) og leverandører (70 prosent), mens de har minst betydning for samarbeid med konkurrenter (31 prosent) og universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter (26 prosent).

I forhold til samarbeid ser vi også følgende trekk:

- Det er stor variasjon i samarbeidsbidrag mellom de ulike tjenestene og programmene. Stipendjentene og Programmene skiller seg ut som de med mest samarbeid.
- Gjennomgående er forventet økt samarbeid til samtlige aktører stabilt høyt knyttet til prosjekter innen formålene Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, Kompetanseutvikling og Idéutvikling (over 30 prosent for samtlige aktører).
- Generelt ser det ut til at prosjekter/aktiviteter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet er de prosjektene med høyest andel økt samarbeid/forventet økt samarbeid med samtlige aktører. Dette er i overensstemmelse med funnene i 2006.

For mer inngående analyser, se kapittelet om samarbeid på [side 56](#).

Noe mindre bidrag til kompetanseutvikling

Prosjektene/aktivitetene gir vesentlige kompetansebidrag i bedriftene, men bidragene varierer mellom kompetanseområdene. Prosjektene har i størst grad ført til økt kompetanse i stor grad når det gjelder produktutvikling (53 prosent) og markedsutvikling (49 prosent), mens de i minst grad har gjort det angående eksport (19 prosent) og internasjonalt samarbeid, internasjonale markeder og tilgang og bruk av avansert teknologi (26 prosent).

På et overordnet nivå er tendensene relativt like i forhold til resultatene for 2006-årgangen. Imidlertid ser vi en økning i andelen prosjekter som i liten grad vil føre til/har ført til økt kompetanse på samtlige områder. Andelen som svarer i ”liten grad” har økt mest i forhold til kompetanse om prosessutvikling (fra 36 prosent i 2006 til 44 prosent i 2007). Samtidig har andelen prosjekter som i stor grad har bidratt til økt kompetanse gått ned på samtlige områder. Alt i alt har dermed prosjektene som analyseres i 2007-årgangen i mindre grad enn prosjektene som inngikk i 2006-årgangen, ført til økt kompetanse på samtlige kompetanseområder.

I forhold til bidrag til kompetanseutvikling vil vi også framheve følgende forhold:

- I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kompetanse i stor grad på 3,2 av 9 utvalgte områder. Dette er noe lavere enn i 2006, hvor tallet var 3,4. Kompetansebidraget varierer sterkt mellom tjenestene og programmene. Inkubatorstipend skårer aller høyest.
- Det er prosjekter i formålskategorien Innovasjon på internasjonalt nivå som bidrar til økt kompetanse på flest områder (5,2 områder), mens prosjekter innen Miljøforbedring bidrar til økt kompetanse på færrest områder (0,5 områder).
- De områdene som skiller seg ut er området utenfor det distriktpolitiske virkeområdet og sone II. En forventer økt kompetanse på henholdsvis flere områder utenfor virkeområdet og klart færre områder i sone II.

For mer inngående analyser, se kapittelet om kompetanse på [side 64](#).

Stabile bidrag til atferdsendringer

Et interessant spørsmål er hvorvidt det oppstår endringer i bedriftens atferd som kan tilskrives en offentlig intervensjon. Ett hovedpoeng i denne forbindelse er at langvarige effekter av offentlige intervensjoner først opptrer i virksomhetene når mottakerbedriftene endrer sin atferd, for eksempel sine innovasjonsstrategier og markedsorientering. Tankegangen er at dette vil gjøre virksomhetene bedre i stand til å møte framtidige utfordringer.

Flest rapporterer om at prosjektene/aktivitetene i stor grad har eller vil bidra til kompetanseutvikling hos lederen og medarbeiderne (67 prosent), økt fokus på utvikling og innovasjon (57 prosent) og utvikling av nettverk (55 prosent). Dette er de samme områdene som også i 2006 ble fremhevet som områder hvor prosjektene/aktivitetene i stor grad førte til endringer.

Resultatene er også de samme som for 2006 når det gjelder hva færrest prosjekter/aktiviteter vil bidra til, nemlig ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling (12 prosent) og større kunnskaper om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (18 prosent).

Vi vil i tillegg framheve følgende utviklingstrekk:

- I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til atferdsendringer på 3,0 områder. Dette er samme resultatet som for 2006.
- Antall bidrag er størst blant mottakerne av OFU/IFU (5,1 områder) og Marint Innovasjonsprogram (4,6 områder), mens det er minst blant de som har fått tilsgagn om Grunnfinansieringslån – flåte (1,4 områder) og Landbrukslån (1,8 områder).
- Noen tjenester og programmer skiller seg imidlertid ut når det gjelder endringer fra forrige årgang. Både Inkubatorstipend (3,8 områder i 2007 mot 4,6 områder i 2006), Trebasert innovasjonsprogram (3,7 områder i 2007 mot 4,4 områder i 2006) og Lavrisikolån (2,5 områder i 2007 mot 3,7 områder i 2006) har hatt en merkbar nedgang.
- Det er prosjekter innen formålskategorien Innovasjon på internasjonalt nivå som bidrar til atferdsendringer på flest områder (4,7 områder), mens prosjekter innen Miljøforbedring bidrar til atferdsendringer gjennomsnittlig under ett område (0,9 områder).

For mer inngående analyser, se kapittelet om atferdsendringer på [side 72](#).

Stabile innovasjonsbidrag

Prosjektene/aktivitetene gir viktige bidrag til innovasjon i bedriftene. Som i 2006 forventes det at prosjektene/aktivitetene i sterkeste grad bidrar til utvikling av nye produkter og tjenester (55 prosent i stor grad). Deretter følger markedsutvikling og/eller endret markedsføring (43 prosent), mens utvikling av nye produksjonsprosesser skårer lavest (31 prosent). Denne rekkefølgen har vært uendret siden 2003-årgangen, med et lite unntak for 2005-årgangen da nye produksjonsprosesser skåret nest høyest. Eneste endringen fra 2006 som det er verdt å merke seg, er en liten nedgang i fokuset på Markedsutvikling/-føring med 3 prosentpoeng.

Andre interessante funn i forhold til innovasjon er at:

- I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt innovasjon på 3,3 av totalt 11 områder. Dette er akkurat like mange områder som i 2006.
- Antall innovasjonsbidrag er størst blant mottakerne av Verdiskapingsprogram rein (5,3 områder), Marint innovasjonsprogram (4,9 områder) og NT-programmet (4,8 områder), mens de er minst blant de som har fått tilsagn om Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (1,1 områder), Landbrukslån (2,2 områder), Bygdeutviklingsmidler og Bioenergiprogrammet (2,3 områder). Rekkefølgen når det gjelder antall områder er stort sett som tidligere.
- Naturlig nok, ut fra formålene, forventes det innovasjoner på flest områder knyttet til formålene Innovasjon på internasjonalt nivå, på nasjonalt nivå og på bransjenivå. Disse ”innovasjonsformålene” skiller seg nokså klart fra de to andre, Innovasjon på fylkesnivå og innovasjon på bedriftsnivå, hvor det er klart lavere forventninger om antall innovasjonsområder.
- Det eneste området innen det distriktspolitiske virkeområdet som skiller seg ut er sone I (utenfor). Her forventer en innovasjon på klart flere felt enn i de andre sonene.

For mer inngående analyser, se kapitlet om innovasjon på [side 80](#).

1.3.3 Utviklingsorienterte bedrifter

For å se prosjektenes/aktivitetens bidrag til samarbeid, kunnskap, atferdsendring og innovasjon i sammenheng, har vi gruppert bedriftene ut fra hvor utviklingsorienterte de er. Det framkommer da at bedriftene kan deles inn i tre hovedgrupper. Gruppe 1 består av 38 prosent av bedriftene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de fire indikatorene, og kan betegnes som ”De driftsorienterte”. Gruppe 2 utgjør 46 prosent av bedriftene. Disse skårer vesentlig høyere på alle de fire indikatorene enn gruppe 1, og kan karakteriseres som ”De utviklingsorienterte”. Gruppe 3 er relativt liten og inkluderer 16 prosent av bedriftene. Den gruppen skårer desidert høyest på alle indikatorene, og kan kalles ”Superinnovatørene”.

Tabell 1: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klusteranalyse. Gjennomsnittsskår og prosent. 2007.

Karakteristika	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Antall bidrag til samarbeid	1,8	4,4	5,9
Antall bidrag til kompetanse	0,6	3,9	7,9
Antall bidrag til atferdsendring	1,2	3,5	6,0
Antall bidrag til innovasjon	1,1	3,6	7,3
Andel i gruppen i 2007	38 %	46 %	16 %
Andel i gruppen i 2006	52 %	37 %	11 %

Sammenlignet med forrige undersøkelse har det skjedd en relativt stor endring i fordelingen mellom de tre gruppene. Det er svært interessant å merke seg at ande-

len ”Driftsorienterte” virksomheter gått ned med 14 prosentpoeng, mens andelen ”Utviklingsorienterte” og ”Superinnovatører” har økt med henholdsvis 9 og 5 prosentpoeng. Dette gir indikasjoner på at Innovasjon Norge har beveget seg i riktig retning i forhold til målsetninger som er sentrale for organisasjonen, men det er vanskelig å si hva utviklingen kan skyldes. Et alternativ kan være den generelle konjunktursituasjonen. Et annet kan være at Innovasjon Norge har blitt flinkere til å velge ut de ”riktige” prosjektene.

Andel ”Superinnovatører” og ”Utviklingsorienterte” har altså økt. Dette på tross av at de enkelte delområdene som inngår i klyngeanalysen er stabile. Dette betyr at det i 2007 i større grad enn tidligere er de samme bedriftene som scorer høyt på alle disse faktorene. Skillet mellom bedriftene ser dermed ut til å øke.

For øvrig finner vi at:

- Det er relativt sett færre av de aller minste bedriftene blant ”Superinnovatørene”, mens det er relativt flere som har mellom 10-19 og 20-49 ansatte. Dette innebærer at det er visse tendenser til at det er de mellomstore og store bedriftene som oppnår de beste resultatene knyttet til blant annet utvikling av nettverk, kompetanseutvikling og innovasjon.
- Det er en overvekt av bedrifter innen det distriktpolitiske virkeområdet blant ”De driftsorienterte”, mens det er relativt sett flere virksomheter utenfor virkeområdet blant ”Superinnovatørene”. Som i fjor vil vi imidlertid påpeke at det også er et flertall (57 prosent) av bedrifter innen det distriktpolitiske virkeområdet blant ”Superinnovatørene”. Dette innebærer at en sterkere satsing på disse også vil være mulig i et visst omfang uten en stor nedprioritering av det distriktpolitiske virkeområdet.
- Sammenlignet med bedriftene som tilhører ”De driftsorienterte”, er det blant ”Superinnovatørene” en vesentlig større andel prosjekter som kan betegnes som ”Innovasjon på internasjonalt nivå”, ”Innovasjon på nasjonalt nivå” og ”Utvikling av næringsmiljøer og nettverk”, mens det blant ”De driftsorienterte” er klart flere prosjekter som er knyttet til ”Innovasjon på bedriftsnivå” og ”Kapasitetsutvidelse”.
- ”Superinnovatørene” kjennetegnes av følgende forhold:
 - Det er en relativ overvekt av mottakere av Distriktsutviklingstilskudd, Etablererstipend, OFU/IFU, Internasjonalisering og Landsdekkende utviklingstilskudd blant ”Superinnovatørene”.
 - Det er relativt sett færre av de aller minste bedriftene blant ”Superinnovatørene”, mens det er relativt flere som har mellom 10-49 ansatte.
 - Det er relativt sett flere virksomheter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet blant ”Superinnovatørene”.
 - Det er en større andel prosjekter som kan betegnes som ”Innovasjon på internasjonalt nivå”, ”Innovasjon på nasjonalt nivå” og ”Utvikling av næringsmiljøer og nettverk” blant ”Superinnovatørene”.
 - ”Superinnovatørene” har prosjekter som i mindre grad er kvinne- og ungdomsrettet, men i større grad er knyttet opp til internasjonalisering, IT, miljø og design.

For mer inngående analyser, se kapittelet om utviklingsbidrag på [side 98](#).

1.3.4 Økonomiske bidrag

Vi har sett at prosjektene har eller vil få relativt stor betydning for ”myke” resultater som samarbeid, kompetanse, atferdsendringer og innovasjon. Samtidig øker prosjektenes betydning for bedriftens fremtidige konkurranseevne. Imidlertid er det redusert viktighet for konkurranseevne og betydningen for overlevelse holder seg stabil.

Prosjektene forventes å ha svært stor betydning for bedriftenes konkurranseevne. Totalt sett påpeker 79 prosent av bedriftene at prosjektene er viktige (skår 4&5), 12 prosent middels viktige og 9 prosent lite viktige (skår 1&2). I tillegg ser det ut til at andelen som oppgir at prosjektene er viktig er økende fra tidligere år. I 2003 var det 67 prosent som oppgav av prosjektene var viktige. I 2006 var denne andelen økt til 75 prosent, før den nå altså er oppe i nesten 80 prosent. Variansanalysene viser at det på den nedre delen av skalaen kun er Miljøforbedring som skiller seg statistisk signifikant ut. I toppen er det formålene Innovasjon på nasjonalt nivå, Kapitalstyrking, Strukturtilpasning og Innovasjon på internasjonalt nivå som skiller seg ut med svært høy betydning for fremtidig konkurransekraft.

Prosjektene har totalt sett relativt stor betydning for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. 76 prosent av prosjektene er viktige i forhold til lønnsomhetsutvikling, 15 prosent middels viktige og 9 prosent lite viktige. Dette er tilnærmet samme resultat som for de som fikk tilsagn i 2006. Imidlertid stadfester disse resultatene en tendens over tid, som ser ut til å innebære at prosjektene har en gradvis synkende betydning for lønnsomhetsutviklingen. Prosjektene med størst betydning finner vi i formålet Kapitalstyrking, Kapitalutvidelse og Strukturtilpasning, mens Rasjonalisering skiller seg ut med lavest viktighet for lønnsomhetsutviklingen.

Prosjektene har totalt sett stor betydning for bedriftenes overlevelse. 66 prosent av prosjektene er viktige i forhold til overlevelse, 17 prosent middels viktige og 17 prosent lite viktige. Det er kun marginale forskjeller i resultatene fra 2006-undersøkelsen. Ser man resultatene over litt lengre tid, ser det imidlertid ut til at prosjektenes betydning stiger marginalt. I 2003 var andelen som oppga at prosjektet er viktig 62 prosent, mens den nå er 66 prosent.

For mer inngående analyser, se kapitlet om økonomiske bidrag på [side 107](#).

1.3.5 Resultater etter Innovasjon Norges formålskategorisering

Som nevnt har vi for første gang benyttet Innovasjon Norges kategorisering av prosjektene etter formål som en bakgrunnsvariabel. Denne variabelen inneholder både innovasjonskategorier samt kategorier som er knyttet til andre forhold som samarbeid og nettverk og kompetanseutvikling. Disse forholdene samsvarer med noen av de områdene vi ser spesielt på i kundeeffektundersøkelsen. Det er derfor interessant å se på hvordan prosjekter som er kategorisert i henhold til denne formålskodingen kommer ut når det gjelder innovasjon, samarbeid og kompetanse.

Innovasjon

Analysen har vist at forventningene til innovasjon er lave knyttet til prosjekter innen Kapasitetsutvidelse, Rasjonalisering og Miljøforbedring. Forventet innovasjon er høyest knyttet til Kapitalstyrking, Utvikling av næringsmiljøer og nettverk samt prosjekter med innovasjon som formål. Det er interessant å merke seg at forventningene øker med innovasjonsnivå, i den forstand at samlet forventning er størst blant pro-

sjekter innen Innovasjon på internasjonalt nivå for så å synke gradvis ned til Innovasjon på bedriftsnivå. Dette funnet støtter den kategoriseringen som gjøres med hensyn til disse formålskodene.

Samarbeid

Gjennomgående er forventet økt samarbeid til samtlige aktører stabilt høyt knyttet til prosjekter innen formålene Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, Kompetanseutvikling, Idéutvikling (over 30 prosent for samtlige aktører). Kompetanseutvikling, Idéutvikling (over 30 prosent for samtlige aktører).

Dermed kan man hevde at Innovasjon Norges kategorisering stemmer godt overens med prosjektenes egne tilbakemeldinger på dette området.

Kompetanse

Prosjekter som faller inn under formålskoden Rasjonalisering og Miljøforbedring skårer lavest på henholdsvis 8 av 10 og 9 av 10 kompetanseområder. Videre ser vi at det er prosjekter innen Utvikling av næringsmiljøer og nettverk og Idéutvikling som fører til økt kompetanse på flest av områdene (6 av 10). Det som imidlertid er mest oppsiktsvekkende er at formålet Kompetanseutvikling ikke scorer spesielt høyt på denne indikatoren, på tross av at Innovasjon Norge selv har vurdert dette til å være prosjektenes primære formål.

1.4 Resultater sammenholdt med målene for Innovasjon Norge

Hovedmålet og delmålene for Innovasjon Norge ble fastsatt høsten 2004, og gjelder også for 2007.

Innovasjon Norges hovedmål og delmål er formulert slik:

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge

Hovedmål:

Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Delmål

- 1. Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet**
- 2. Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet**
- 3. Innovasjon Norge skal styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt**
- 4. Innovasjon Norge skal bidra til næringsutvikling basert på regionale forutsetninger**
- 5. Innovasjon Norge skal være en kunde- og markedsdrevet organisasjon, korrigere for systemsvikt og være en kompetent pådriver¹.**

¹Formuleringen her er en kortversjon av det følgende offisielle målet:

Delmål 5: Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet:

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner

Med utgangspunkt i resultatene fra kundeffektundersøkelsen, vil vi her gi en summarisk vurdering av hvorvidt prosjektene som fikk støtte i 2007, har bidratt til at organisasjonen har oppfylt sine mål. Vi kommenterer først hovedmålet, deretter delmål 1, 2 og 5. Målet om profilering av Norge og norsk næringsliv internasjonalt kan ikke omtales ettersom undersøkelsen ennå ikke dekker denne delen av Innovasjon Norges virksomhet. Vi finner heller ikke grunnlag i kundeffektundersøkelsen for å vurdere om næringsutviklingen er basert på regionale forutsetninger.

Hovedmål:

Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet, og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.

Innovasjon Norges hovedmål kan nedbrytes til:

- **Å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet.**

Kundeffektundersøkelsen dokumenterer at Innovasjon Norge i 2007 i betydelig grad bidro til dette ved at:

- 76 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for bedriftens lønnsomhet, hvilket bl.a. avspeiler seg i mer effektive produksjonsmetoder og reduksjon i produksjonskostnader.
- 79 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for fremtidig konkurransevne, hvilket avspeiler seg i utvikling av nye produkter og økt omsetning og eksport.
- 66 prosent av bedriftene sier at prosjektet/aktiviteten er viktig for bedriftens overlevelse.
- Det er ingen signifikante forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til overlevelse, konkurransevne og lønnsomhetsutvikling mellom bedrifter utenfor og innenfor det distriktpolitiske virkeområdet.

- **Å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering**

En vurdering av dette bør sees i forhold til Innovasjon Norges delmål, hvor kundeffektundersøkelsen først og fremst har betydning for delmål 1 og 2.

Delmål 1

Innovasjon Norge skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til økt lønnsomhet ved å fremme nyskaping og omstilling i, og etablering av norske bedrifter, øke næringslivets innovasjonsevne, utvikle sterkere næringsmiljøer og innovasjonssystemer, og styrke kommersialiseringen av ideer og kunnskap, varer og tjenester. Innovasjon Norge bidrar med, kobler og utløser finansiering, kompetanse og nettverk.

I forhold til kundeffektundersøkelsen kan det fra delmål 1 settes fokus på:

- **Nyskaping og omstilling**

Mange bedrifter har igangsatt nye innovasjonsprosjekter, hvilket har resultert i at:

- 55 prosent av bedriftene arbeidet med produkt- og tjenesteutvikling, først og fremst med utvikling av nye og forbedring av eksisterende produkter og tjenester.

- 43 prosent av bedriftene har tatt initiativ til markedsutvikling og/eller endret markedsføring, særlig med henblikk på salg til nye kunder/kundegrupper.
- 31 prosent av bedriftene arbeidet med utvikling av produksjonsprosesser, først og fremst med forbedring av eksisterende produksjonsprosesser.
- Stipendjentene og Programmene skiller seg ut ved å innovere på flest områder og ha den høyeste andelen nyvinninger som er helt nye.
- **Øking av næringslivets innovasjonsevne**
 - Ved å gjennomføre de støttede aktivitetene/prosjektene har 57 prosent av bedriftene fått økt fokus på utvikling og innovasjon, og prosjektet har bidratt til kompetanseutvikling hos daglig leder og medarbeiderne i 67 prosent av virksomhetene.
 - I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene ført til økt innovasjon på 3,3 av 11 valgte områder, noe som er en nedgang fra 2006 (3,6 områder). 75 prosent av bedriftene forventer innovasjon (skår 4&5) på minst ett område, mens kun 25 prosent ikke ser ut til å innovere i stor grad på noen av de 11 områdene.
- **Finansiering, kompetanse og nettverk**
 - Tilsagnene fra Innovasjon Norge har vært utløsende for annen finansiering for halvparten av prosjektene/aktivitetene. Andelen fullfinansierte prosjekter har økt fra 2006 til 2007. I 2006 var andelen 70 prosent, mens i 2007 er 74 prosent av prosjektene/aktivitetene fullfinansiert.
 - Tilsagnene fra Innovasjon Norge bidrar til å løfte kompetansenivået i den enkelte bedrift og bidrar til utvikling av nettverk i 55 prosent av dem. I gjennomsnitt har Innovasjon Norge bidratt til økt kompetanse i stor grad på 3,2 av 10 valgte områder og økt samarbeid med 3,7 av 8 aktører. 88,6 prosent av bedriftene har oppnådd økt samarbeid i stor grad med minst en aktør, mens den tilsvarende andelen for økt kunnskap ligger på 70,8 prosent.

Delmål 2

Innovasjon Norge skal bidra til økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til innhenting og formidling av informasjon og kunnskap om internasjonale markedsmuligheter og konkurranseforhold til norske bedrifter. Videre skal Innovasjon Norge bidra til utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter for næringslivet gjennom tilrettelegging og gjennomføring av internasjonale markedsaktiviteter.

Innovasjon Norge skal også fokusere på overføring av teknologi og kunnskap mellom utlandet og norsk næringsliv, kartlegging av markedsmuligheter for norskutviklet teknologi, norske produkter og tjenester og bidra til etablering av nettverk mellom norske og internasjonale bedrifter og FoU-miljøer.

Fra delmål 2 vil vi fremheve følgende elementer:

- **Bidra til utnyttelse av internasjonale markedsmuligheter for næringslivet**
 - I 2007 er det 53 prosent av bedriftene i kundeføleundersøkelsen som oppgir å ikke ha eksport. Dette er samme nivå som i 2006.
 - Andelen som forventer økt eksport som følge av prosjektet/aktiviteten ligger på samme nivå som i 2006 med 29 prosent. Dette er imidlertid en liten økning fra 2005 da andelen var 26 prosent. Andelen som sier at eksport ikke er relevant for dem har økt fra 40 prosent til 51 prosent.

- **Bidra til overføring av teknologi og kunnskap mellom utlandet og norsk næringsliv**
 - I denne undersøkelsen er det 55 prosent av bedriftene som oppgir at prosjektet/aktiviteten har ført til utvikling av nytt produkt, produksjonsteknologi eller –metode. I 2006 og 2005 var den tilsvarende andelen på henholdsvis 54 prosent og 44 prosent. Dette indikerer at innovasjonskraften blant tilsagnsmottakerne er stabil høy.
 - 26 prosent oppgir at prosjektet i stor grad (skår 4&5) vil bidra til økt kompetanse om internasjonale markeder. Samme andel forventer økt kompetanse tilknyttet internasjonalt samarbeid.

Delmål 5:

Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet:

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Fra delmål 5 vil vi påpeke følgende elementer:

- **Kunde- og markedsdrevet organisasjon**
 - Innovasjon Norge blir en stadig viktigere partner for bedriftene i utviklingen av prosjektideer. Andelen prosjekter/aktiviteter hvor Innovasjon Norge har bidratt i stor grad til prosjektideen har økt fra 33 prosent i 2005 til 42 prosent i 2006 og helt til 44 prosent i 2007. Innovasjon Norge er den suverent viktigste eksterne partneren i de prosjektene som er undersøkt, når en ser bort fra bidraget fra interne ressurser.
 - Vi har gjennom flere år sett at en god tilpassing av finansieringsopplegget til prosjektene er betydningsfullt for at bedrifter skal søke støtte hos Innovasjon Norge. Som i 2006 er det kun 6 prosent som synes at tjenestene og programmene i svært liten grad er tilpasset prosjektet. Denne andelen har vært stabil fra 2005. Ser en bort fra gruppen ”vet ikke” og ”ikke relevant”, er andelen som synes tilpasningen er god 63 prosent.
 - ”Gjenkjøp” er ofte ansett som en god indikator på kundetilfredshet. Noe vanskeligere er det når det gjelder Innovasjon Norges tjenester og programmer, som i mange tilfeller er i en tilnærmet monopolsituasjon. Generelt sett må en kunne si at bedriftene i all hovedsak gir Innovasjon Norge gode skussmål for den jobben som blir gjort. Man skulle derfor vente at bedriftene sier at det er høy sannsynlighet for at bedriftene med utgangspunkt i erfaringene med Innovasjon Norge vil søke om støtte igjen. Tallene viser da også at 80 prosent oppgir at det i stor grad er sannsynlig at de vil søke om støtte igjen. Dette er en nedgang på om lag 4 prosentpoeng fra 2006, noe som kan tyde på at mulighetene for annen finansiering har bedret seg fra 2006 til 2007.

- **Korrigere for svikt i finansmarkedene, som tilleggsfinansiør og som aktør i samhandlingen mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner.**
 - Innovasjon Norges virksomhet skal være et korrektiv i finansmarkedene. Organisasjonen bidrar til at en rekke bedrifts- og samfunnsøkonomiske lønnsomme prosjekter blir realisert som ikke hadde blitt realisert dersom bedriftene kun hadde de private finansmarkedene å spille på.
 - I 50 prosent av tilfellene har støtten fra Innovasjon Norge vært utløsende for annen finansiering. Dette er en marginal økning på nesten 2 prosentpoeng fra 2006, men andelen har økt med hele 10 prosentpoeng fra 2005.
 - Innovasjon Norge gjør mye, men har fortsatt mye u gjort, når det gjelder å bidra til samhandling mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner².
 - Som tidligere fører ca. 9 av 10 prosjektene/aktivitetene til økt samarbeid med eksterne aktører, og gjennomsnittlig antall samarbeidsaktører har gått opp fra 3 i 2005, til 3,7 i 2007.
 - Forskningsmiljøene og Norges Forskningsråd spiller imidlertid fortsatt en liten rolle for utviklingen av prosjektene. Forventningene til i hvilken grad prosjektet/aktiviteten vil føre til økt samarbeid med FoU-miljøene har økt, men er fortsatt på et lavt nivå (kun 26 prosent).

² Vi gjør oppmerksom på at ARENA-programmet som nettopp har som formål å skape innovasjon i samarbeid mellom næringsliv, offentlig sektor og akademia er ikke med i kundeeffektundersøkelsen. Dette programmet drives i samarbeid mellom Innovasjon Norge, SIVA og Norges forskningsråd.

Kapittel 2. Innledning og bakgrunn

2.1 Hensikten med undersøkelsen

Kundeeffektundersøkelsen av Innovasjon Norges engasjementer har to hovedformål. Det er et internt som gjelder forbedring og videreutvikling av Innovasjon Norges virksomhet overfor kundene, og et eksternt som dreier seg om å dokumentere overfor omverdenen at man har fått noe igjen for de pengene som er investert i Innovasjon Norges aktiviteter. Med andre ord har undersøkelsen både et utviklings- og et resultatperspektiv.

Innovasjon Norge har et Mål- og resultatsystem som består både av et omfattende opplegg for rapportering av aktiviteter (ved bruk av aktivitetsindikatorer ved registrering av saker når de kommer inn) og et opplegg for måling av effekter, herunder evalueringer generelt og kundeeffektundersøkelser mer spesielt.

Kundeeffektundersøkelsen vil i forhold til evaluering av Innovasjon Norges resultater dels representere et analyseverktøy som ”står på egne ben”, samtidig vil denne undersøkelsen inngå som en av flere dokumentasjonsformer i mer omfattende evalueringer. I andre studier, hvor det legges opp til mer fullstendige analyser av Innovasjon Norge, vil det for eksempel være naturlig å supplere kundeeffektundersøkelsen med dokumentstudier og casestudier hvor en får anledning til å gå mer i dybden i kartleggingen av de forholdene som gir den beste uttellingen hva angår addisjonalitet, og hva som mangler av betingelser for å få dette til. Dette vil igjen kunne utgjøre et viktig innspill i forhold til hva som bør være innretningen på ordningene i den hensikt å få mest uttelling i forhold til de beløpene som anvendes.

2.2 Innovasjon Norges mål

Innovasjon Norge ble som kjent etablert 1.1.2004. Dette er med andre ord den fjerde førundersøkelsen som gjennomføres av Oxford Research etter at organisasjonen var en realitet. Det er imidlertid gjennomført kundeeffektundersøkelser siden 1994, i starten i regi av SND.

Hovedmål og delmål for Innovasjon Norge er formulert slik:

Hovedmålet for Innovasjon Norge er:

«Innovasjon Norge har til formål å fremme bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsom næringsutvikling i hele landet og utløse ulike distrikters og regioners næringsmessige muligheter gjennom å bidra til innovasjon, internasjonalisering og profilering.»

Hovedmålet er overordnet andre styringssignaler. I arbeidet med å oppnå hovedmålet skal Innovasjon Norge rette innsatsen mot fokusområder og målgrupper der offentlig innsats kan utløse økt verdiskaping. Disse er internasjonalisering og prosjekter i ide-, utviklings- og kommersialiseringsfasen, samt entreprenører, unge bedrifter og små og mellomstore bedrifter med vekstpotensial. I tillegg er kvinner en prioritert målgruppe.

Delmålene for Innovasjon Norge er:

1. Økt innovasjon i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til

- økt omfang av lønnsomme etableringer
- økt innovasjonsevne og –takt
- utvikling av lokale, regionale og nasjonale næringsmiljø og innovasjonssystemer som gir bedre vilkår for innovasjonsbasert verdiskaping

2. Økt internasjonalisering i næringslivet i hele landet

Innovasjon Norge skal bidra til:

- økte kunnskaper i næringslivet om internasjonale markeder og muligheter
- økt internasjonal aktivitet i næringslivet
- at norske bedrifter utnytter teknologi og kunnskaper utviklet i utlandet og til eksport av norsk teknologi

3. Styrke profileringen av Norge og norsk næringsliv internasjonalt

Innovasjon Norge skal bidra til:

- å gjøre norsk næringsliv og teknologi kjent i utlandet
- økt lønnsomhet i reiselivsnæringen og økte markedsandeler i utlandet
- økt kjennskap, kunnskap og preferanse til Norge i utvalgte land og målgrupper
- at utenlandsk næringsliv etablerer ny virksomhet eller investerer i Norge

4. Næringsutvikling basert på regionale forutsetninger

Innovasjon Norge skal bidra til:

- lokal og regional bedrifts- og næringsutvikling
- å styrke samhandlingen mellom aktørene i de regionale partnerskap
- at arbeidet i omstillingsområdene drives profesjonelt og målrettet

5. Generelle gjennomgående hensyn og føringer knyttet til hovedmålet

Innovasjon Norge skal:

- være en kunde- og markedsorientert organisasjon
- korrigere for svikt i de private finansieringsmarkedene og i samhandlingen i næringslivet og mellom næringslivet, kunnskapsmiljøene og offentlige organisasjoner
- være en kompetent pådriver og bidragsyter regionalt og nasjonalt i utformingen av en helhetlig politikk som ser innovasjon, internasjonalisering og regional utvikling i sammenheng

Ovennevnte hovedmål er fastsatt av Nærings- og Handelsdepartementet³. I rapporten omkring hovedmål og delmål, ble også følgende føringer gitt for Innovasjon Norge sin virksomhet:

- Innovasjon Norge skal ha et klart kundefokus som innebærer at næringslivet er tilfreds med organisasjonens tjenester og programmer.
- Innovasjon Norge skal bidra til økt lønnsomhet hos kundene.
- Tre bedriftsmålgrupper skal prioriteres: entreprenører, unge bedrifter og SMB med vekstambisjoner og -potensial.
- Kvinner er en prioritert målgruppe.
- Innovasjon Norge skal arbeide med og prioritere verdikjeder, bransjer og næringer med særskilte utfordringer og/eller verdiskapingsmuligheter hvor landbrukstilknyttet virksomhet og marin sektor er nevnt spesielt.
- Innovasjon Norges tjenester og programmer skal korrigere for markeds- og systemsvikt og være rettet mot dynamikken i næringslivet uten å virke unødige konkurransevridene.
- Innen rammen av hovedmålet skal Innovasjon Norge være en regional og nasjonal kunnskapsbygger og bidra til regional tilpasning av nasjonale, innovasjonspolitiske strategier.
- Innovasjon Norge skal bidra til å fremme miljøvennlige og bærekraftige løsninger.
- Vektingen av disse målsettingene vil i betydelig grad være påvirket av finansieringsprofilen i bevilgningene.

2.3 Hva omfatter undersøkelsen?

Undersøkelsen omfatter 21 av Innovasjon Norges tjenester og programmer. I det følgende nevnes disse sammen med innvilget beløp for disse tjenestene og programmene totalt sett i 2007.

Tjenester og programmer	2007 i kr.
Bygdeutviklingsmidler	979 294 870
Distriktsrettede risikolån	224 805 500
Distriktsutviklingstilskudd	405 000 995
Grunnfinansieringslån - flåte	763 931 922
Landsdekkende risikolån	116 610 000
Landsdekkende utviklingstilskudd	43 240 805
Lavrisikolån	624 594 067
Landbrukslån	379 982 500
NT-programmet	8 526 300
OFU/IFU	241 923 800
FRAM	.

³ Mål og resultatstyringssystem for Innovasjon Norge. Rapport fra en arbeidsgruppe nedsatt av Nærings- og handelsdepartementet. Avgitt 24. juni 2004. Se også "Operasjonalisering av MRS-systemet for Innovasjon Norge". Rapport fra prosjektgruppe i IN, 10. desember 2004.

Tabell 2: Tjenester og programmer som inngår i undersøkelsen	
Tjenester og programmer	2007 i kr.
Marint innovasjonsprogram	45 380 932
VSP Mat	47 995 723
VSP Rein	5 836 820
Trebasert innovasjonsprogram	37 014 837
Etablererstipend	94 014 289
Bioenergiprogrammet	30 162 035
Inkubatorstipend	19 408 600
Bygdeutviklingsstipend	17 066 807
Oppfinnerstipend	4 101 518
Internasjonalisering	4 210 000
Total	4 095 259 135
Kilde: Innovasjon Norge	

Summen av midler som vi har undersøkt effekten av, er kr. 4,095 milliarder inklusiv rentestøtteordningene som utgjør om lag kr. 682 mill, og dermed kr. 3,412 milliarder uten disse. Tjenestene og programmene som inngår, er valgt ut fra en hensiktsmessighetsbetraktning hvor viktigste vurderingskriterium var hvorvidt identifiserbare bedrifter/kunder hadde inngått i tjenesten/programmet.

Det er viktig å understreke at Innovasjon Norge gir rådgivning knyttet til alle sine tjenester og programmer, men det er altså noen tjenester og programmer som har rådgivning som en del av selve programinnholdet – ikke bare rådgivning knyttet til selve saksbehandlingen mv.

2.4 Begreper

”I førundersøkelsen inngår både tjenester og programmer⁴. Disse kan inneholde både finansielle og ikke-finansielle bidrag. Begrepet *støtte* benyttes som en samlebetegnelse på tjenestene og programmene i aktivitets- og prosjektsammenheng. Dette innebærer at bedriftene har fått tjenester/programmer fra Innovasjon Norge og aktivitetene/prosjektene er støttet gjennom disse”.

I tillegg er ”sentralitet” benyttet som begrep. Dette baserer seg på inndeling etter Statistisk sentralbyrås *sentralitetsmål* dvs. storbyområder (dette utgjør 3A kommuner som omfatter de største byene med forstadskommuner som ligger innenfor det naturlige pendlingsomland), andre byområder (2A og 2B kommuner) og distriktskommuner (0 og 1A og 1B kommuner). Se vedlegg side 148.

Ved inndeling etter *landsdeler* er Østlandet (Hedmark, Oppland, Akershus, Oslo, Akershus, Buskerud, Østfold, Vestfold og Telemark) Sørlandet (Aust Agder og Vest Agder), Vestlandet (Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal), Trøndelag (Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag) og Nord Norge (Nordland, Troms og Finnmark).

⁴ Et program er en skreddersydd pakke av tjenester levert med definert mål, målgruppe, budsjett og målgruppe. En tjeneste er et definert tilbud til en definert målgruppe.

2.5 Representativitet

Kundeeffektundersøkelsene frem til og med 2002-årgangen omfattet 10 ulike tjenester og programmer. I 2003 omfattet den 21 tjenester og programmer, i 2004 22, i 2005 23, i 2006 21 og det samme antallet i 2007. Imidlertid er Bioenergiprogrammet kommet med mens Risikolån Landbruk ikke er med i 2007. Antall respondenter er omtrent det samme volum som tidligere år. Det har som en følge av dette vært nødvendig å foreta enkelte valg hva gjelder krav til representativitet for ulike dimensjoner. Det er sikret representativitet for hver enkel tjeneste og hvert enkelt program, mens det av metodiske årsaker ikke ble stilt tilsvarende krav for andre bakgrunnsvariabler. På totalnivå er det sikret representasjon fra alle distriktpolitiske virkeområder, bransjer etc. Utvalget er således kun trukket med tanke på at man skulle få nok svar fra de enkelte tjenestene og programmene. For å få til dette, var det nødvendig å utvide utvalget noe i forhold til tidligere undersøkelser.

2.6 Endringer i det distriktpolitisk virkeområdet

Det distriktpolitiske virkeområdet er fastsatt av regjeringen ved Kommunal- og regionaldepartementet (KRD). Det distriktpolitiske virkeområdet avgrensner bruken av distriktsrettede risikolån og tilskudd til bedrifter gjennom Innovasjon Norge. Virkeområdet bestemmer dermed hvordan regionale virkemiddel kan bli brukt til bedriftstøtte, i hovedsak gjennom Innovasjon Norge sine støtteordninger og regionale næringsfond. Hvilke kommuner som inngår i de ulike sonene for støtte har direkte konsekvenser for hvor Innovasjon Norge har mulighet til å bidra med finansiering innen visse ordninger.

EFTAs overvåkningsorgan ESA, har godkjent Norges forslag til nytt virkeområde for de direkte bedriftsrettede distriktpolitiske virkemidlene. Med virkning fra 01.01.2007 er det distriktpolitiske virkeområdet dermed endret. Dette betyr at grensene for offentlig bedriftsstøtte gjennom Innovasjon Norge samt tilretteleggende virkemiddel, er trukket opp på nytt.

Det nye virkeområdet inneholder to områder (sone IV og III) med differensiert støtteintensitet for direkte bedriftsretta støtte og en sone (sone II) for tilretteleggende virkemidler. Sone I er det geografiske området hvor det ikke er mulig å benytte verken bedriftsretta støtte eller tilretteleggende virkemidler. Øvrige nettverks- og stipenditjenester er imidlertid mulig å gi også i dette området.

Denne nye inndelingen er hjemlet i FOR 2006-12-15 nr 1455: Forskrift om geografisk virkeområde og bruk av dei regional- og distriktpolitiske verkemidla.

Se vedlegg for konkret inndeling side 148.

2.7 Formål etter Innovasjon Norges kategorisering

I denne rapporten har vi for første gang benyttet Innovasjon Norges kategorisering av prosjektene etter formål som en bakgrunnsvariabel. Det må påpekes at formålet ved prosjektene er tilskrevet av Innovasjon Norges saksbehandlere og reflekterer nødvendigvis ikke bedriften eller prosjektets egen oppfatning av formålet. I tillegg må det understrekes at svært mange prosjekter er mer sammensatt enn hva ett enkelt

formål skulle antyde. Formålene er heller ikke gjensidig utelukkende, noe som kan medføre at prosjekter registreres innenfor de formål som favner bredest og ikke de formål som representerer prosjektets særegenhet. I retningslinjene heter det at "[d]et formål som best illustrerer prosjektet og som i regelen vil være knyttet til den mest kostnadskrevene delen, skal da velges". Dette må tas i betraktning når resultatene vurderes og anvendes⁵.

Første gang dette benyttes i analysen, er i tilknytning til addisjonalitet. Se side 55.

I det videre er de formålene som benyttes presentert.

16. Innovasjon på internasjonalt nivå

Omfatter prosjekt i nye eller eksisterende bedrifter som tar sikte på å utvikle og introdusere produkter og tjenester som er nye på et internasjonalt marked. Videre omfatter formålet prosjekter som fører til nye produksjonsprosesser og organisasjonsformer som ikke er kjent internasjonalt.

17. Innovasjon på nasjonalt nivå

Omfatter prosjekter i nye eller eksisterende bedrifter som tar sikte på å utvikle og introdusere produkter og tjenester som er nye på det nasjonale marked og prosjekter som omfatter utvikling og bruk av nye produksjonsprosesser eller organisasjonsformer som ikke er introdusert på nasjonalt nivå. Det omfatter også introduksjon av tidligere eksporterte produkter og tjenester på nye markeder utenlands.

18. Innovasjon på bransjenivå

Omfatter prosjekter i nye eller eksisterende bedrifter som tar sikte på å utvikle og introdusere produkter og tjenester i en ny bransje som tidligere er kjent i andre bransjer. Videre omfatter formålet prosjekter som fører til at produksjonsprosesser og organisasjonsformer som er benyttet i en bransje overføres til en annen.

19. Innovasjon på fylkesnivå

Omfatter prosjekter i nye eller eksisterende bedrifter som tar sikte på produksjon av produkter og tjenester eller bruk av produksjonsprosesser og organisasjonsformer som tidligere ikke er produsert eller benyttet i andre bedrifter i fylket. Formålet skal primært benyttes første gang slike introduseres i fylket, men kan også omfatte prosjekter som styrker regionalt prioriterte innovasjonsmiljø.

20. Innovasjon på bedriftsnivå

Omfatter prosjekter i nye eller eksisterende bedrifter som ikke representerer noe nytt enten i form av nye produkter, tjenester, produksjonsprosesser eller organisasjonsformer annet enn for den aktuelle bedrift.

21. Idéutvikling

Omfatter utvikling av ideer med siktemål lisensiering av et produkt, tjeneste eller produksjonsprosess. Dette vil være et typisk formål for oppfinnertipend.

07. Kapasitetsutvidelse

Formålet omfatter prosjekter som innebærer en vesentlig økning av produksjonskapasiteten i eksisterende foretak av produkter/tjenester som foretaket allerede produserer.

⁵ Formål er kun ett av flere kjennetegn som registreres av IN. I analysen er "Andre kjennetegn" og "Investeringsart" ikke benyttet til analyseformål.

08. Rasjonalisering

Formålet omfatter prosjekter som innebærer utskifting av produksjonsutstyr som effektiviserer og moderniserer virksomheten uten at det samtidig finner sted noen vesentlig kapasitetsutvidelse eller innføres ny og vesentlig forbedret produksjonsteknologi.

09. Strukturtilpasning

Formålet omfatter prosjekter med formål å bidra til en bedre struktur i en bransje eller verdikjede. Det kan for eksempel omfatte oppkjøp av bedrifter, fusjoner og andre prosjekter som påvirker den eksisterende bedriftsstrukturen. Noen utbyggingsprosjekter i enkeltforetak, som oftest i de største foretakene, vil kunne påvirke strukturen i bransjer, men skal vanligvis gis et av de andre formålene.

10. Kompetanseutvikling

Formålet skal benyttes til prosjekter i foretak hvor hovedmålet å utvide og/eller heve kompetansen. Eksempler er prosjekt som er rettet mot kompetanse-, strategi- og ledelsesutvikling eller markedsføring og -undersøkelser. For i å ivareta kompetanseeffekter i tilknytning til prosjekter som har et annet hovedformål, vises det til at "Kompetanseutvikling" er et av "Andre kjennetegn" som da kan benyttes.

11. Kapitalstyrking

Omfatter endringer i eksisterende finansiering av en bedrift med sikte på forbedring av kapitalstrukturen i bedriften uten at det er knyttet til et utviklingsprosjekt eller ny investering. Det kan omfatte at bedriften gis gunstigere lånevilkår eller tilførsel av ny kapital. Refinansiering av et foretak etter gjeldssanering skal ha dette formål.

Saker som gjelder tilførsel av grunnkapital etter ordningen med nettverkskreditt skal ha dette formålet. Tilsagn om garanti for driftskreditt uten at dette er i sammenheng med prosjekter med formål nevnt forøvrig, skal gis dette formål.

12. Miljøforbedring

Formålet skal benyttes dersom miljøforbedring er hovedformålet med prosjektet. Miljøforbedrende prosjekter kan bl.a. omfatte:

- miljøteknologiske forretningsideer
- bedring av miljøkvaliteten på produkter og produksjonsprosesser
- at foretaket blir miljøsertifisert eller at bedriften innfører miljøledelse
- miljøeffektiv energiomlegging
- miljøvennlig bruk av kulturminner og –miljøet
- kompetansebaserte tjenester innen miljøområdet.

13. Utvikling av næringsmiljøer og nettverk

Formålet omfatter prosjekt som bidrar til å styrke lokale, regionale eller nasjonale næringsmiljø og etablering og utvikling av nettverk mellom bedrifter og mellom bedrifter og kunnskapsmiljøer og forskningsinstitusjoner.

14. Utredning

Formålet omfatter utredninger, analyser og forskningsprosjekter som IN eller andre tar initiativ til. Dette formålet skal ikke omfatte planlegging/utredning av tiltak i enkeltbedrifter. Formålet er reservert mer generelle utredninger som f.eks. evalueringsprosjekter og utredning/forskning av nærings- eller regionalpolitiske problemstillinger.

15. Annet

Dette skal omfatte prosjekter/tiltak som ikke kan henføres til andre formål og kan bl.a. gjelde administrasjon, informasjon, erfaringsformidling m.v. I saker hvor det bevilges midler fra ordningen med nettverkskreditt til prosjektledelse, skal dette formålet benyttes.

Under er antall svar knyttet til hvert formål presentert både i tall og prosent. Som vi ser er det registrert klart flest prosjekter innen formålet Innovasjon på bedriftsnivå. Det er kun 9 prosjekter som er registrert innen Kapitalstyrking.

Tabell 3: Antall prosjekter pr. formål		
Formål	Frekvens	Prosent
Innovasjon på bedriftsnivå	336	24,9
Kapasitetsutvidelse	196	14,5
Innovasjon på internasjonalt nivå	151	11,2
Innovasjon på bransjenivå	92	6,8
Innovasjon på nasjonalt nivå	87	6,5
Annet	76	5,6
Innovasjon på fylkesnivå	75	5,5
Kompetanseutvikling	71	5,2
Rasjonalisering	61	4,5
Utvikling av næringsmiljøer og nettverk	53	3,9
Utredning	46	3,4
Miljøforbedring	41	3,0
Strukturtilpasning	32	2,4
Idéutvikling	25	1,8
Kapitalstyrking	9	0,7
Total	1351	100,0
Kilde: Oxford Research		

Del 1: Metode

Kapittel 3. Undersøkellesdesign

Dette kapitlet beskriver metoden som kundeeffektundersøkelsen for 2007 er gjennomført etter.

Innovasjon Norges arbeid med kundeeffektundersøkelser er i en overgangsfase. 10 års erfaringer med kundeeffektundersøkelser gir innspill til en del endringer i undersøkelsesopplegget.

Som for undersøkelsen av 2006-årgangen, er denne undersøkelsen basert på et modulbasert system. Dette innebærer at det er stilt færre spørsmål enn hva som ble gjort for undersøkelsene før 2005. Datainnsamlingen er videre gjennomført som en kombinasjon av Internett-undersøkelse og telefonintervju.

3.1 Om spørreskjema

Tidligere kundeeffektundersøkelser har vært svært omfattende både for bedriftene som skulle svare og for de som leste rapportene. Det er også slik at svarene varierer relativt lite over tid. Forut for undersøkelsen av 2006-årgangen ble det derfor utarbeidet en modulbasert undersøkelse. Tanken bak denne er at noen sentrale spørsmål stilles bedriftene hvert år, mens andre spørsmål stilles sjeldnere, etter en form for ”rullering”. Dette gir mulighet for å utvikle egne moduler knyttet til særlig aktuelle tema.

For 2007-årgangen er altså et slikt modulbasert system benyttet, og bedriftene har kun blitt spurt om de mest sentrale spørsmålene i en ”basismodul”. Dette gjør undersøkelsen kortere og mer fokusert, men reduserer naturligvis også enkelte analysemuligheter. Samtidig vil tilnærmingen på sikt kunne frigjøre ressurser til eksplorative analyser, og således bidra til økt nytte for Innovasjon Norge.

I arbeidet med å utarbeide basismodulen forut for undersøkelsen av 2006-årgangen, var fokus utover å forkorte skjema å:

- sikre relevansen av spørsmålene for alle mottakere
- sikre at de spørsmålene som er nødvendige for å rapportere i henhold til MRS-systemet, blir med i basismodulen
- sikre at de spørsmålene som er nødvendige for å gjennomføre de sentrale delene av etterundersøkelsen, blir med i basismodulen.

3.2 Tjenester og programmer

I alt er 21 tjenester og programmer inkludert i denne førundersøkelsen. Tjenestene og programmene kan inndeles i 4 hovedgrupper. Disse hovedgruppene kaller vi tjeneste- og programtyper. Denne inndelingen vil også bli brukt i analysen av resultatene.

Følgende hovedgrupper er i bruk i undersøkelsen for 2007:

- Tilskuddstjeneste
- Lånetjeneste
- Program
- Stipendstjeneste

Under er de ulike tjenestene og programmene satt opp i henhold til de typene de er knyttet til.

Tjeneste/program	Tjeneste- og programtype
Bygdeutviklingsmidler	Tilskuddstjeneste
Distriktsrettede risikolån	Lånetjeneste
Distriktsutviklingstilskudd	Tilskuddstjeneste
Grunnfinansieringslån – flåte	Lånetjeneste
Landsdekkende risikolån	Lånetjeneste
Landsdekkende utviklingstilskudd	Tilskuddstjeneste
Lavrisikolån	Lånetjeneste
Landbrukslån	Lånetjeneste
NT-programmet	Program
OFU/IFU	Program
FRAM	Program
Marint innovasjonsprogram	Program
VSP Mat	Program
VSP Rein	Program
Trebasert innovasjonsprogram	Program
Bioenergiprogrammet	Program
Etablererstipend	Stipendstjeneste
Inkubatorstipend	Stipendstjeneste
Bygdeutviklingsstipend	Stipendstjeneste
Oppfinnerstipend	Stipendstjeneste
Internasjonalisering	Program

Kilde: Oxford Research 2008

I forhold til undersøkelsen for 2006 er det i 2007 en Lånetjeneste som er ute av undersøkelsen. Dette er Risikolån landbruk. Ett Program er tatt inn i undersøkelsen for 2007, nemlig Bioenergiprogrammet.

Når det gjelder Internasjonalisering er det kun enkeltkunder som er inkludert i undersøkelsen (Single client sale). Alle tjenester/programmer der omkostningene er mindre enn kr 40 000, dvs. prosjekter som tilsvarer mindre enn ca 1 ukeverk, og de prosjekter hvor det ikke er ført opp noe beløp, er utelatt. Dette fordi man ikke her forventer effekter som lar seg måle i Kundeeffektundersøkelsen. Dette kan imidlertid påvirke sammensetningen av prosjekter og bedrifter i undersøkelsen, noe som igjen

trolig påvirker forventede effekter etc⁶.

3.3 Populasjonen

Populasjonen, dvs. de bedriftene vi ønsker å si noe om, er alle de bedriftene som har mottatt tjenester/program fra Innovasjon Norge i 2007. For å inngå i undersøkelsen, må bedriftene oppfylle følgende krav:

1. Mottaker av tjenesten/programmet må være innenfor de sektorkodene som omfatter private selskaper, personlig næringsdrivende eller enkeltpersoner. Mottakeren innen statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltninger er utenfor mandatet for undersøkelsen.
2. Bedriften må ha fått innvilget tilsagn om lån, tilskudd eller mottatt andre tjenester/programmer i løpet av 2007 innenfor de tjeneste- og programgruppene som inngår i mandatet for denne undersøkelsen.
3. Det må være registrert tilstrekkelig informasjon om tilsagnet og om mottaker til at bedriften eller personen som har mottatt tjenesten/programmet, entydig kan identifiseres. Mottakerens geografiske lokalisering må fremgå.

Basert på avgrensingene foran, ble populasjonen i 2007-årgangen definert.

Populasjonen i årets undersøkelse er 5413 tilsagn fordelt på 3852 enkeltbedrifter.

Antall\År	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tilsagn	7097	6387	5737	6202	5195	5413
Bedrifter	4787	4853	4674	4505	4157	3852
Trekkposisjoner*	5014	5346	5289	5220	4769	4684

* Som følge av at bedriftene har fått flere tilsagn samme år og at vi kun spør hver bedrift om ett tilsagn, kan de totalt delta som 4684 enheter i populasjonen for 2007. Dette tilsvarer antall enkelt bedrifter pr tjeneste og program. Dvs. at flere tilsagn innen en og samme tjeneste/program er fjernet, men samme bedrift kan være oppført på ulike tjenester/program.

Av oversikten som er gjengitt i forrige tabell, framgår det at antall tilsagn som utgjør populasjonen har sunket de siste årene, foruten en liten økning i 2005. Tabellen illustrerer også at enkelte bedrifter var oppført to eller flere ganger innen samme tjeneste/program eller i flere ulike tjenester/programmer. Alle tilsagnene, foruten de som gikk til bedrifter som ikke er med i utvalget, ble beholdt før trekningen ble gjort for å sikre at sannsynligheten per tilsagn var lik for alle bedriftene. Dette innebærer at bedrifter som har fått flere tilsagn, har større sannsynlighet for å bli trukket ut enn dem som kun hadde fått ett tilsagn.

6 Følgende prosjekttypene innen Internasjonalisering er inkludert i undersøkelsen, 100 % Client financed, ENTR project, INT, SMB-I, SME financing

3.4 Utvalg

Utvalgsprosedyren er veien fra populasjon til at det foreligger et representativt uttrekk av respondenter. Utvalget av respondenter ble gjort fra populasjonen beskrevet ovenfor.

Utvalgets primære hensyn har vært sikkerhet og presisjon på tjeneste- og programnivå. Dette er avgjørende i og med at så mange som 21 ulike tjenester og programmer skulle være med i denne undersøkelsen. Utvalget er således strategisk disproporsjonalt stratifisert. Dette innebærer at tiltakene ikke er trukket ut fra deres andel av populasjonen, men ut fra hensynet til den enkelte tjenesten og det enkelte program. Dette er gjort ved å beregne utvalgets nødvendige størrelse ved 95 prosents sikkerhet og maksimal feilmarging ut fra populasjonen.

Tabell 6: Oversikt over uttrekket i undersøkelsen, 2007

Tjeneste/program	Populasjon	Utvalg max feilmargin	Netto utvalg	Justert populasjon	Justert andel doble	Endelig utvalg
Bygdeutviklingsmidler	1757	176	245	245	315	248
Distriktsrettede risikolån	115	73	101	101	131	106
Distriktsutviklingstilskudd	1067	166	231	231	297	207
Grunnfinansieringslån – flåte	146	84	117	117	150	126
Landsdekkende risikolån	61	47	65	65	84	57
Landsdekkende utviklingstilskudd	184	95	132	132	170	131
Lavrisikolån	121	75	104	104	134	76
Landbrukslån	299	118	164	164	211	197
NT-programmet	20	18	25	25	32	19
OFU/IFU	191	97	135	135	174	149
FRAM	168	91	126	126	163	162
Marint innovasjonsprogram	60	46	64	64	82	46
Verdiskapningsprogram mat	175	93	129	129	167	149
Verdiskapningsprogram rein	20	18	25	25	32	19
Trebasert innovasjonsprogram	70	51	71	71	91	60
Bioenergiprogrammet	56	44	61	61	79	52
Etablererstipend	580	147	204	204	263	248
Inkubatorstipend	73	53	74	74	95	70
Bygdeutviklingsstipend	200	99	138	138	177	172
Oppfinnerstipend	54	42	58	58	75	45
Internasjonalisering	312	120	167	167	215	171
Totalt	5729	1753	2436	2436	3139	2510

Utvalgsprosessen starter med beregning av antall svar ved maksimal feilmargin for de ulike tjenestene og programmene. I de tilfeller der antallet bedrifter er likt eller mindre enn terskelen for å foreta et uttrekk, velges alle bedrifter ut til å inngå i undersøkelsen. Dette gjelder for 11 av de 21 tjenestene og programmene (skraverte).

I de tilfeller der samme bedrift har fått flere tildelinger innenfor samme tjeneste/program i 2007, ble bedriften tatt med kun én gang. Hvilke av disse ble trukket

tilfeldig. Dersom bedriften hadde fått tildeling innenfor ulike tjenester eller programmer, ble den beholdt i det tiltaket med færrest enheter. Dette for å redusere feilmarginen innen de tjenestene og programmene med liten populasjon.

Det totale utvalget utgjør ca. 44 prosent av populasjonen. I alt forelå det 2510 bedrifter som grunnlag for utsendelse av spørreskjema og rekruttering til telefonintervjuene. Dette er 253 færre enn i førundersøkelsen av 2006-årgangen. I 2006 var 2763 bedrifter med i utvalget. Dette utgjorde den gang 53 prosent av populasjonen.

3.5 Datainnsamling

Som tidligere har Polarfakta AS gjennomført datainnsamlingen på oppdrag fra Oxford Research.

Innsamlingen var basert på en kombinasjon av web og telefonintervju. Følg brevet og spørreskjemaet ble sendt ut postalt til hele utvalget. Respondenten ble i følgebrevet invitert til å svare elektronisk på en oppgitt web-adresse. For å ivareta sikkerheten fikk hver respondent en ID og et passord for innlogging. Denne muliggjorde også at Polarfakta kunne spore hvem som hadde svart eller ikke. Etter at svarfristen gikk ut, tok Polarfakta kontakt med dem som ikke hadde svart på Internett for å intervju dem over telefon.

Av totalt 1524 svar kom 547 inn via Internett, altså en andel på 35,8 prosent. Det er ikke funnet forskjeller av betydning mellom de som har svart via Internett og de som har svart på telefon, når det gjelder følgende forhold:

- Bedriftsstørrelse
- Hovedtype av tjeneste/program
- Distriktpolitisk virkeområde
- Sentralitet
- Addisjonalitet

Dette indikerer at denne kombinasjonen av innsamling via Internett og telefonintervju mest sannsynlig ikke skaper systematiske skjevheter i datamaterialet.

3.5.1 Purrerutiner

Alle bedrifter som ikke hadde svart over Internett innen fristen, ble forsøkt kontaktet inntil 10 ganger over flere dager før numrene ble erklært ubrukelige.

Alle som sa at de skulle svare på undersøkelsen, og der det ble gjort avtaler, ble fulgt opp kontinuerlig til de enten avga svar eller nektet å delta. Denne oppfølgingen skjedde gjennom både telefon, mobiltelefon, telefaks og e-post. Intervjuerne har også forsøkt å nå aktuelle respondenter på kveldstid, der dette har vært hensiktsmessig. Dette gjelder spesielt respondenter innenfor primærnæringene.

Der Polarfakta fant gale telefonnummer på intervjuobjektet, ble det benyttet flere alternative kilder for å spore opp nye nummer; Internett og Telenors nummeropplysning.

Datainnsamlingen ble foretatt i fra midten av august til og med slutten av september.

3.6 Svar og frafall

I det videre beskrives det antall svar som er mottatt, samt at frafallet analyseres.

Utvalget var som nevnt på 2510 bedrifter. Av disse var 10 ikke mulig å komme i kontakt med som følge av at bedriften var konkurs eller nedlagt, og 100 ikke mulig på grunn av feil telefonnummer, at bedriften ikke er i målgruppen, at det ikke lot seg gjøre å komme i kontakt med rett person eller at det på grunn av språkproblemer ikke lot seg gjøre å gjennomføre intervju.

Som det fremgår av tabellen under, ble det totalt gjennomført 1524 intervjuer. Dette gir en svarprosent på 64 prosent. Dette er noe lavere enn i 2005 og 2006 da svarprosenten var på henholdsvis 67 og 66 prosent.

Tabell 7: Svar og frafall i undersøkelsen totalt, 2004 til 2007

		Utvalg	Feil tlf/ikke målgr. Ikke rett pers./språkprobl	Konk/nedl./død	Potensielle intervju	Utførte intervju	Nekt	Ikke svar
2004	Total	2 684	295	11	2520	1 566	245	567
2004	Pst.	100 %	11 %	0 %	100 %	62 %	10 %	23 %
2005	Total	2748	372	41	2337	1566	244	524
2005	Pst.	100 %	14 %	1 %	100 %	67 %	10 %	22 %
2006	Total	2763	199	13	2552	1686	103	762
2006	Pst.	100 %	7 %	0 %	100 %	66 %	4 %	30 %
2007	Total	2510	100	10	2400	1524	140	736
2007	Pst.	100 %	4 %	0 %	100 %	64 %	6 %	31 %

I Tabell 8 brytes disse tallene ned på tjeneste og program. Tabellen viser først antall bedrifter i utvalget pr. tjeneste og program, andel av disse som har feil adresse/kontaktperson og andelen som er nedlagt/konkurs. Deretter vises antallet bedrifter som det har vært mulig å intervju og deretter andelen i prosent for hvert av disse hvor det er gjennomført intervju, som har nektet å la seg intervju, som ikke har svart etter gjentatte henvendelser og der man ikke har funnet frem til rett person i bedriften.

Tabell 8: Svar og frafall i undersøkelsen etter tjeneste og program, 2007

Tjeneste/program	Utvalg	Feil tlf/ikke målgr.	Konk/nedl	Potensielle intervju	Utførte intervju	Utførte intervju	Nekt	Ikke svar
Bygdeutviklingsmidler	248	2 %	0 %	242	193	80 %	1 %	19 %
Distriktsrettede risikolån	106	3 %	2 %	101	70	69 %	2 %	29 %
Distriktsutviklingstilskudd	207	6 %	1 %	193	146	76 %	7 %	18 %
Grunnfinansieringslån - flåte	126	4 %	1 %	120	66	55 %	10 %	35 %

Tabell 8: Svar og frafall i undersøkelsen etter tjeneste og program, 2007

Tjeneste/program	Utvalg	Feil tiff/ikke målgr.	Konk/nedl	Potensi. intervju	Utførte inter- vju	Utførte inter- vju	Nekt	Ikke Svar
Landsdekkende risikolån	57	2 %	4 %	54	32	59 %	11 %	30 %
Landsdekkende utviklingstilskudd	131	8 %	0 %	120	60	50 %	11 %	39 %
Lavrisikolån	76	0 %	0 %	76	44	58 %	1 %	41 %
Landbrukslån	197	3 %	0 %	192	108	56 %	7 %	37 %
NT-programmet	19	0 %	0 %	19	13	68 %	5 %	26 %
OFU/IFU	149	7 %	1 %	138	86	62 %	5 %	33 %
FRAM	162	4 %	1 %	155	79	51 %	13 %	36 %
Marint innovasjonsprogram	46	9 %	0 %	42	28	67 %	12 %	21 %
Verdiskapningsprogram mat	149	6 %	0 %	140	82	59 %	12 %	29 %
Verdiskapningsprogram rein	19	11 %	0 %	17	7	41 %	12 %	47 %
Trebasert innovasjonsprogram	60	8 %	0 %	55	32	58 %	7 %	35 %
Bioenergiprogrammet	52	6 %	0 %	49	29	59 %	16 %	24 %
Etablererstipend	248	3 %	0 %	241	178	74 %	2 %	24 %
Inkubatorstipend	70	4 %	0 %	67	48	72 %	0 %	28 %
Bygdeutviklingsstipend	172	1 %	0 %	170	124	73 %	1 %	26 %
Oppfinnerstipend	45	7 %	0 %	42	30	71 %	0 %	29 %
Internasjonalisering	171	2 %	1 %	167	69	41 %	3 %	56 %
Total	2510	4 %	0 %	2400	1524	64 %	6 %	31 %

Det er relativt store forskjeller mellom tjenestene og programmene. Andelen gjennomførte intervju i prosent av potensialet varierer mellom 80 prosent i Bygdeutviklingsmidler til 41 prosent i Verdiskapningsprogram rein.

Andelen som nekter å la seg intervjuer har steget marginalt fra 2006-årgangen, nemlig fra 4 prosent til 6 prosent.

3.7 Vekting av utvalget

Utvalget er som tidligere nevnt trukket disproporsjonalt. Det vil si at vi ikke har tatt hensyn til de ulike tiltakenes andel av populasjonen. Vi har derimot trukket utvalget med hensyn til hver enkel tjeneste og hvert enkelt program. Med andre ord er utvalget skjevt med hensyn til fordelingen mellom tjenestene og programmene. I store trekk kan man si at de tjenestene og programmene med relativt få tildelinger og relativt små budsjetter er overrepresentert, mens de store tjenestene og programmene målt i antall tildelinger og budsjetter er underrepresentert.

Når vi skal analysere dataene, må vi foreta en veiing av svarene for å korrigere for disse skjevhetene. Kun slik kan totalsvarene bli korrekte. Grunnen er at svarene på spørsmålene som er stilt i undersøkelsen, trolig er avhengige av hvilken tjeneste eller program respondenten har fått bevilget. Vektingen vil redusere feilmarginene som skjevheten i utvalget innebærer. Vi oppnår dermed å fjerne utvalgsfeilene som skyl-

des underrepresentasjon av store tjenester og programmer og overrepresentasjon av små⁷.

Denne vektingen har kun innvirkning på fordelingen av svarene totalt sett i undersøkelsen og påvirker ikke fordelingen internt i tjenestene og programmene.

For å beregne vektene for hver av tjenestene og programmene, må en kjenne fordelingen mellom disse i populasjonen og i svarene. For hver av tjenestene og programmene beregnes det en vekt som tilordnes alle de enhetene som tilhører denne tjenesten eller dette programmet. Når det for eksempel gjelder Bygdeutviklingsmidlene, ser vi av neste tabell at de står for 31 prosent av tiltakene i populasjonen, men bare for 13 prosent av svarene. Dermed blir vekten $31/13 = 2,4$. Tilsvarende får bedriftene i Distriktsrettet risikolån som er overrepresentert i svarene, vekten 0,4. På denne måten beregnes en vekt for alle tjenestene og programmene som inngår i undersøkelsen.

Tabell 9: Vekting etter tjeneste og program					
Tjeneste/program	Populasjon	Fordeling av populasjon	Svar	Fordeling av svar	Vekt
Bygdeutviklingsmidler	1757	31 %	193	13 %	2,4
Distriktsrettede risikolån	115	2 %	70	5 %	0,4
Distriktsutviklingstilskudd	1067	19 %	146	10 %	1,9
Grunnfinansieringslån - flåte	146	3 %	66	4 %	0,6
Landsdekkende risikolån	61	1 %	32	2 %	0,5
Landsdekkende utviklingstilskudd	184	3 %	60	4 %	0,8
Lavrisikolån	121	2 %	44	3 %	0,7
Landbrukslån	299	5 %	108	7 %	0,7
NT-programmet	20	0 %	13	1 %	0,4
OFU/IFU	191	3 %	86	6 %	0,6
FRAM	168	3 %	79	5 %	0,6
Marint innovasjonsprogram	60	1 %	28	2 %	0,6
VSP Mat	175	3 %	82	5 %	0,6
VSP Rein	20	0 %	7	0 %	0,8
Trebasert innovasjonsprogram	70	1 %	32	2 %	0,6
Bioenergiprogrammet	56	1 %	29	2 %	0,5
Etablererstipend	580	10 %	178	12 %	0,9
Inkubatorstipend	73	1 %	48	3 %	0,4
Bygdeutviklingsstipend	200	3 %	124	8 %	0,4
Oppfinnerstipend	54	1 %	30	2 %	0,5
Internasjonalisering	312	5 %	69	5 %	1,2
Totalt	5729	100 %	1524	100 %	1,0

Enkelte av analysene gjøres kun innen hovedgruppene av tjenester eller programmer. Dermed lages det separate vekter til bruk for de ulike hovedgruppene, etter samme fremgangsmåte. Da tas det utgangspunkt i populasjonens størrelse innen hovedgrup-

⁷ Hellevik, O., "Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap", Oslo: Universitetsforlaget, 1991.s. 331

pen det gjelder, og ikke populasjonen totalt. Fordelingen av denne sammenholdes så med fordelingen av svarene og vektene blir beregnet.

Når vi har beregnet vektene, er selve veiingen noe som enkelt utføres i statistikkprogrammet SPSS. Der får hver enhet den vekten som den skal ha og teller da det antall ganger vekten tilsier.

3.8 Undersøkelsens styrker og svakheter

Kundeeffektundersøkelsen dekker i alt 21 ulike tjenester og programmer, og foreliggende undersøkelsen omfatter en stor del av organisasjonens ressursbruk i 2007. Innovasjon Norges tjenester og programmer spenner vidt hva gjelder bl.a. målgrupper, næringer, formål og geografisk nedslagsfelt. Hver enkelt tjeneste/program har sin egen innretning på disse og flere andre områder.

Analysen av kundeeffektundersøkelsen er søkt balansert slik at gjennomsnittbetraktninger er brukt der det oppfattes å være relevant, mens mye av omtalen er konsentrert om den enkelte tjeneste og det enkelte program. Dette medfører imidlertid ikke at vi anser kundeeffektundersøkelsen som irrelevant for å vurdere måloppnåelsen for Innovasjon Norge som helhet. Så lenge aktiviteten gjennomføres i form av et antall tjenester og programmer, vil det jo i stor grad være summen av resultatene fra disse som bestemmer graden av måloppnåelse. Helhetsbetraktninger på tvers av tjenestene og programmene vil derfor være relevante, men det er naturligvis viktig å gjenta at en fullstendig evaluering av Innovasjon Norge må basere seg på et mer omfattende undersøkelsesdesign tilpasset ulike programkonsept enn det kundeeffektundersøkelsen alene gjør.

Tilfredshet kan ses på som forskjellen mellom forventning og resultat. I forhold til resultatene fra kundeeffektundersøkelsen, baseres våre vurderinger av hva som er bra og hva som er dårlig i stor grad på en tolkning av formålet og målene for Innovasjon Norge. Undersøkelsesopplegget rommer ikke mulighet til å analysere resultatene i forhold til målene for den enkelte tjeneste og det enkelte programmet som omfattes.

Undersøkelsen baserer seg på subjektive vurderinger. Dette medfører at datamaterialet er utsatt både for strategisk svargivning og for svar som ikke er eksakte. Dette tas hensyn til i tolkning og i analysen av datamaterialet. I tillegg fokuseres det sterkt på utviklingen i resultater over tid. Om man antar at feilkildene er stabile vil disse trendene gi et konsistent resultat.

3.8.1 Vurdering av datamaterialet og analyse

Feilmarginen for utvalget som helhet, er maksimalt +/- 1,5 prosentpoeng med et sikkerhetsnivå på 95 prosent. Antall gjennomførte intervju er lavt innenfor enkelte tjenester og programmer. Dette påvirker presisjonen i dataene, og da særlig i de tilfeller der antall svar er lavt samtidig som populasjonen er liten. Det resulterer i høy feilmargin. Dette gjelder spesielt tjenestene/programmene Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapningsprogram Rein.

Innenfor disse tjenestene og programmene må man være svært varsomme med å trekke bastante konklusjoner, og fortrinnsvis benytte data til å *indikere* eventuelle funn. Når det gjelder de fleste andre tjenestene og programmene, er feilmarginene

relativt lave og data for disse er dermed mer presise.

Tabell 10: Sikkerheten i resultatene etter tjenestene/programmene	
Tjeneste/program	Høy
Totalt	
Bygdeutviklingsstipend	
Etablererstipend	
Bygdeutviklingsmidler	
Distriktsrettede risikolån	
Distriktsutviklingstilskudd	
Landbrukslån	
OFU/IFU	
Verdiskapningsprogram Mat	
FRAM	
Inkubatorstipend	
Grunnfinansieringslån - flåte	
Landsdekkende utviklingstilskudd	
Internasjonalisering	
Lavrisikolån	
Landsdekkende risikolån	
Oppfinnerstipend	
Trebasert innovasjonsprogram	
Bioenergiprogrammet	
Marint innovasjonsprogram	
NT-programmet	
Verdiskapningsprogram Rein	
	Lav

Datamaterialet ble klargjort for analysen gjennom at bakgrunnsdata ble koplet til filen sammen med de ulike vektene. Data som distriktspolitisk virkeområde, fylke og kommunenummer ble koplet til filen. Vi har også koplet dataene til SSB sin kommuneklassifisering for å ha en sentralitetsvariabel.

Filen som så forelå, er benyttet i den videre statistiske analysen og den foreliggende rapporteringen.

I denne analysen har vi valgt å benytte variansanalyse (ANOVA) ved vurderingen av hvilke formål eller tjenester/programmer som skiller seg ut. Dette er gjort ved bruk av post-hoc Duncan-metoden. Dette kan i noen tilfeller medføre at tjenester/programmer eller formål med relativt få svar, blir trukket frem, da disse skiller seg ut. Dette kan ikke utelukkende tilskrives antall svar, men også at disse "små" tjenestene ofte har en annerledes innretning. I rapporten forholder vi oss stort sett til resultatene i denne analysen.

Del 2: Resultater fra undersøkelsen

Kapittel 4. Organisering og gjennomføring

Fullfinansieringsgraden har økt fra 2006 til 2007, noe som kan skyldes en lettere tilgang til ekstern kapital eller økt egenfinansiering. Fullfinansieringsgraden er størst i sone IV og sone I (utenfor DPV). Bidraget fra andre aktører i forhold til utvikling av prosjektideen er stabil.

4.1 Innledning

Innledningsvis skal vi i dette kapitlet se på organiseringen og bruken av de tilsagn som ble gitt i 2007. Det viser seg at ikke alle tilsagn blir benyttet og at mange av prosjektene ikke blir fullfinansiert i henhold til prosjektplanen.

4.2 Bruk av tilbud

De fleste bedrifter gjør seg bruk av tilbudet fra Innovasjon Norge, men noen lar tilsagnet ligge. Av de 1523 bedriftene har 1310 benyttet seg av tilbudet, mens 140 bedrifter kommer til å benytte det i fremtiden. Kun 52 har ikke, og vil ikke, benytte seg av tilbudet.

Ser en bort fra "vet ikke"- kategorien, som teller 21 bedrifter, har 87 prosent av bedriftene benyttet seg av tilbudet fra Innovasjon Norge og 9 prosent vil gjøre det. De 52 som ikke vil benytte seg av tilbudet, utgjør bare omlag 3 prosent. Disse andelen er relativt stabile fra ett år til et annet.

Årsakene til at bedriftene ikke vil benytte seg av tilbudet, framgår av avsnittet nedenfor. Disse bedriftene er holdt utenfor de resterende spørsmålene.

20 bedrifter oppgir at årsaken til at de ikke benytter tilbudet, er at prosjektet/aktiviteten er opphørt eller forsinket, mens 9 oppgir at de har fått annen finansiering og derfor ikke har behov for tilsagnet fra Innovasjon Norge. De resterende 24 har andre grunner eller vet ikke hvorfor de ikke benytter tilbudet fra Innovasjon Norge. I forhold til 2006-årgangen er det marginale endringer.

Tabell 11: Årsak til at bedriften ikke vil benytte seg av tilbudet fra Innovasjon Norge, 2005/2006/2007

Årsak	2005	2006	2007	Andel 2005	Andel 2006	Andel 2007
Prosjektet er opphørt/forsinket	21	22	20	29 %	38 %	38 %
Prosjektet er dekket gjennom andre finansieringskilder	23	11	9	31 %	18 %	17 %

Tabell 11: Årsak til at bedriften ikke vil benytte seg av tilbudet fra Innovasjon Norge, 2005/2006/2007

Årsak	2005	2006	2007	Andel 2005	Andel 2006	Andel 2007
Annen grunn/Vet ikke	29	26	24	40 %	44 %	46 %
Totalt	60	73	52			

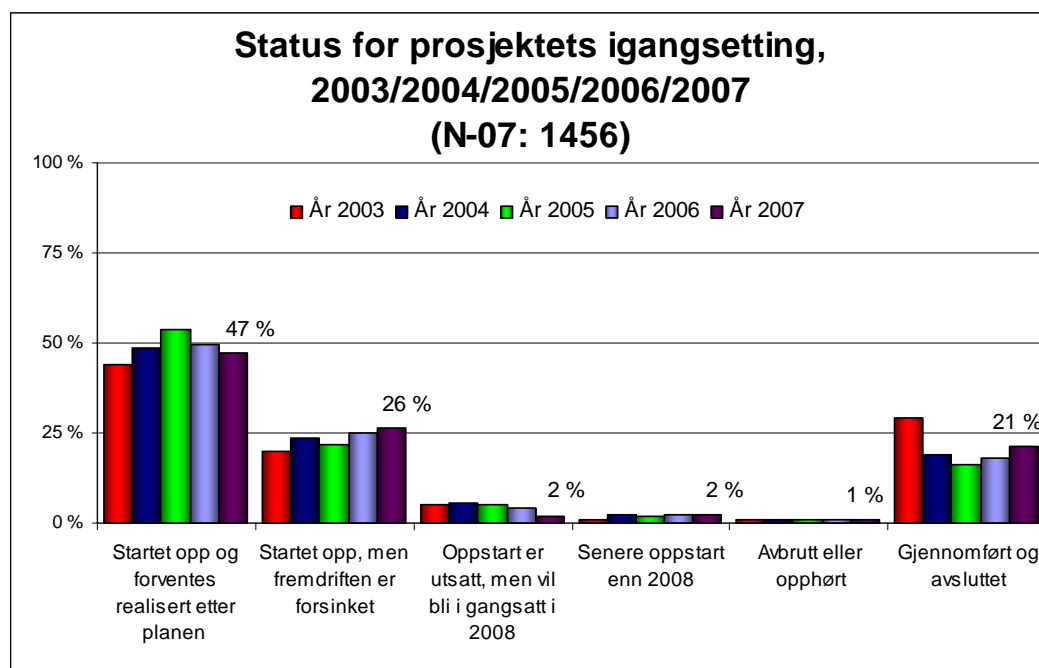
Kilde: Oxford Research

I kroner står tildelingene som ikke er benyttet for totalt 4,2 prosent av bevilgningene som er undersøkt, mot ca. 3 prosent av prosjektene. I sum utgjør de 41,6 mill. kroner. I det videre vil altså kun svarene fra de 1471 bedriftene som har benyttet eller vil benytte tilsagnet, inngå.

4.2.1 Status for igangsettingen

Som vist i forrige tabell, benyttes ikke alle tilsagnene. Som tidligere år er det heller ikke alle prosjekter som gjennomføres etter planene. Rett i overkant av 21 prosent var ved undersøkelsestidspunktet gjennomført og avsluttet. Om lag halvparten av prosjektene er startet opp og forventes fullført etter planen.

Figur 1: Status for prosjektets igangsetting, -03/-04/-05/-06/-07

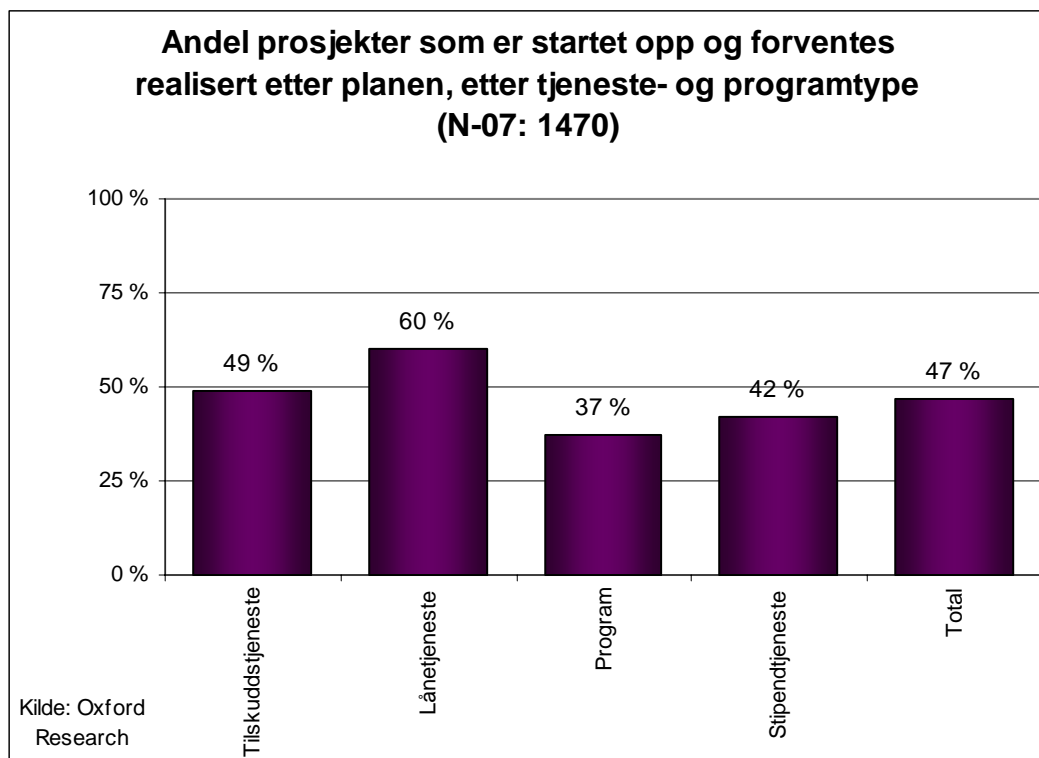
Prosjektene som er gjennomført og avsluttet har i gjennomsnitt mottatt ca. kr. 653 000,- kroner. Dette er like under gjennomsnittet for prosjektene samlet, nemlig ca. kr. 658 000,-. Neste tabell viser at prosjektene som er avbrutt eller opphørt i snitt har fått innvilget minst; ca. kr. 173 000,-. Dette er relativt få prosjekt (12), men tyder uansett på at disse prosjektene er relativt små. I undersøkelsen av 2006-årgangen fant vi at gjennomsnittlig innvilget beløp til prosjekter som var avbrutt eller opphørt var på hele kr. 960 000,-. Det var da også snakk om få prosjekter (16). Disse var trolig langt større og mer ambisiøse prosjekt enn de som havner i gruppen i 2007-årgangen.

Tabell 12: Gjennomsnittlig innvilget beløp etter status for prosjektet, 2007	
Status	Kr
Startet opp og forventes realisert etter planen	763 432
Startet opp, men fremdriften er forsinket	507 204
Oppstart er utsatt, men vil bli i gang i 2008	963 914
Senere oppstart enn 2008	177 458
Avbrutt eller opphørt	172 715
Gjennomført og avsluttet	653 185
Total	658 067
Kilde: Oxford Research	

Størst andel av prosjekter som forventes å bli realisert i henhold til planen finner man innen Lånetjenestene (60 prosent), mens planene i minst grad ser ut til å bli fulgt innen Programmene (37 prosent). Dette tyder på markante forskjeller i oppfølgingen fra Innovasjon Norges side mellom Lånetjenester og Programmene.

Lånetjenestene er gruppen som i snitt innvilges mest per prosjekt, mens Stipendtjenestene er den gruppen med lavest innvilgninger i snitt.

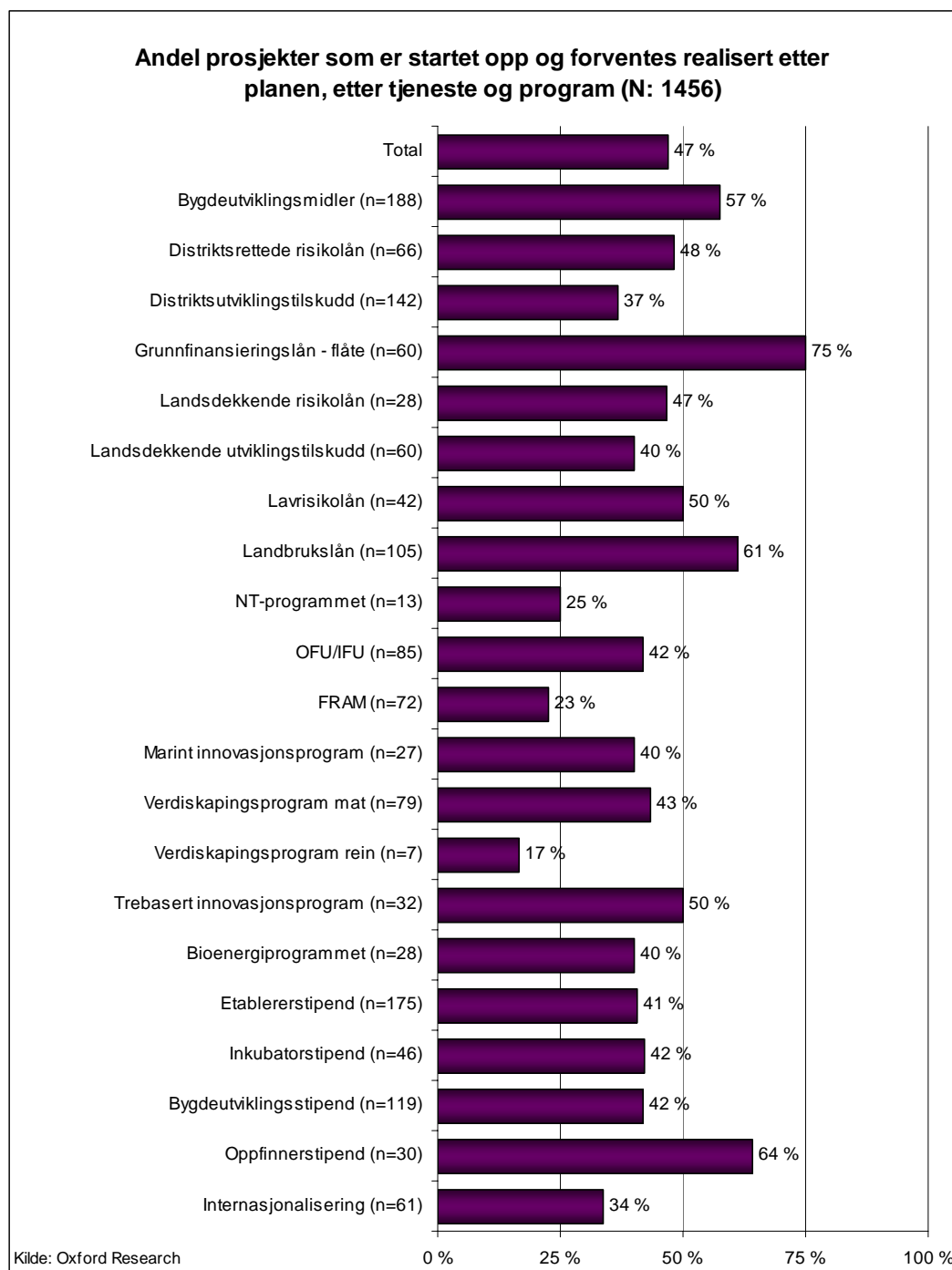
Figur 2: Andel prosjekter som er startet opp og forventes realisert etter planen, etter tjeneste- og programtype

Størst andel prosjekter som forventes å bli realisert i henhold til planen, finner man innen Grunnfinansieringslån – fiskeflåten med 75 prosent. Realisering av planene ser i minst grad ut til å bli fulgt innen Verdiskapningsprogram rein (17 prosent), FRAM (23 prosent) og NT-programmet (25 prosent). Grunnen til dette er at hele 50 prosent av prosjektene innen Verdiskapningsprogram rein og NT programmet, og 63 prosent av prosjektene innen FRAM allerede var gjennomført og avsluttet ved undersøkelsestidspunktet. De øvrige tjenestene og programmene ligger relativt langt under denne

andelen. Nærmest kommer Marint Innovasjonsprogram med 33 prosent av prosjektene som er gjennomført og avsluttet.

Figur 3: Andel prosjekter som er startet opp og forventes realisert etter planen, etter tjeneste og program

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

Det at prosjektene allerede er gjennomført påvirker ikke den videre svargivningen,

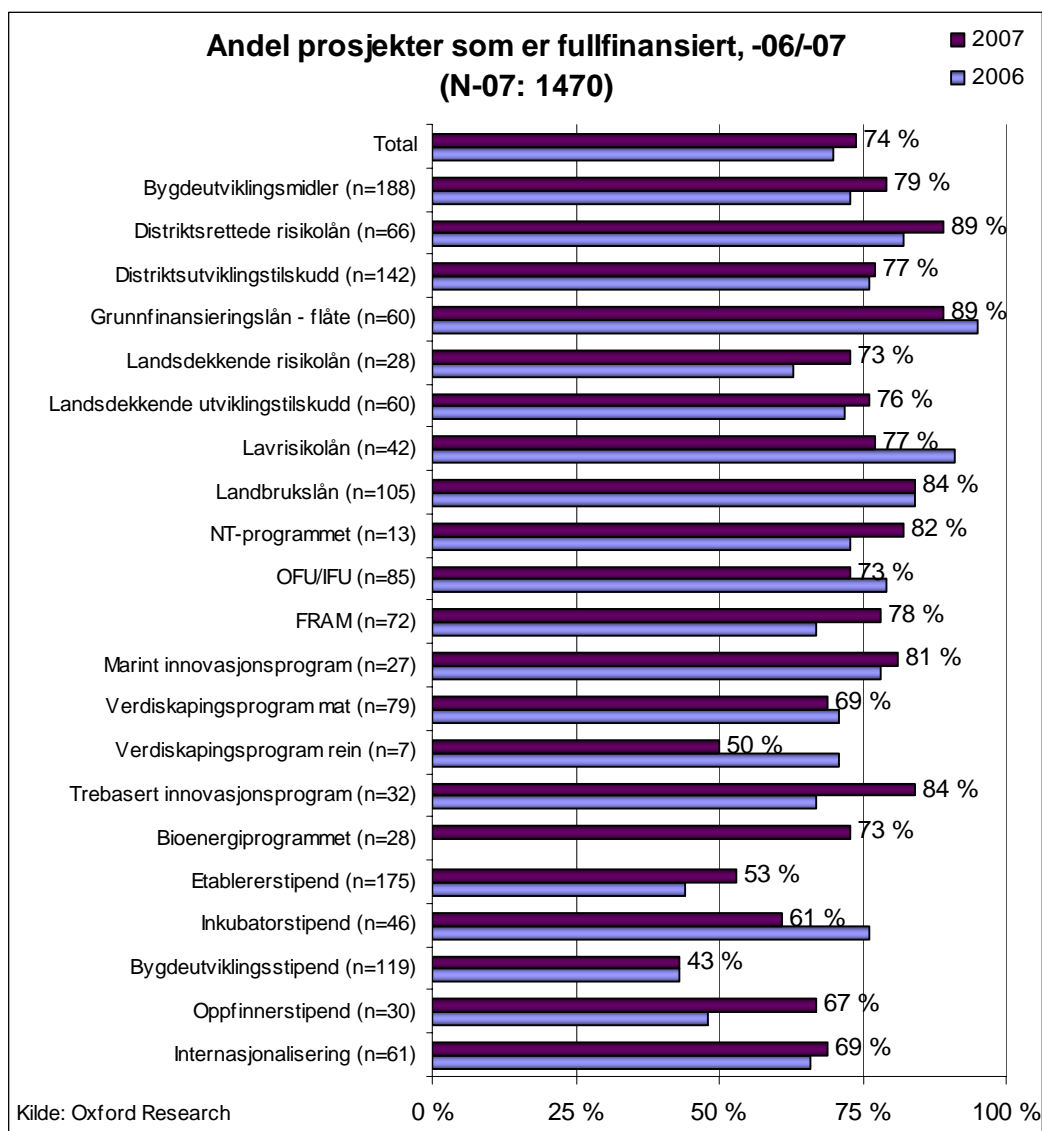
men i og med at dette sannsynligvis er noe mindre prosjekter, er trolig forventningene til effektene 1) mindre og 2) trolig i større grad allerede realisert.

4.3 Fullfinansiering

Fullfinansieringsgraden har økt fra 2006 til 2007. Dette burde på sikt bidra til at andelen prosjekter som fullføres i henhold til prosjektplanen øker. I tillegg kan det gi indikasjoner på et marked der det er enklere å skaffe finansiering til prosjektene. Dette kan i sin tur redusere avhengigheten av Innovasjon Norge.

Fullfinansieringsgraden økte også fra 2005 til 2006, fra 60 prosent til 70 prosent. Økningen fra 2006 til 2007 fremkommer i neste figur. Den er ikke like sterk som økningen fra 2005 til 2006, den er nå kun på 4 prosentpoeng.

Figur 4: Andel prosjekter som er fullfinansiert, etter tjeneste og program

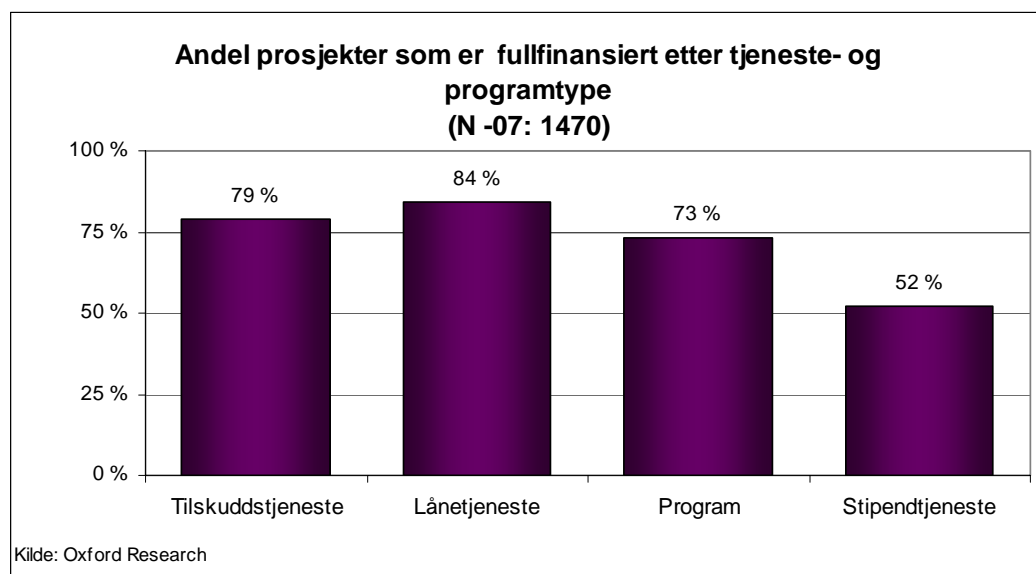

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

Når det gjelder den enkelte tjeneste og det enkelte program, viser det seg at Distriktsrettet risikolån (89 prosent) og Grunnfinansieringslån – fiskeflåten (89 prosent) har høyest andel, mens Bygdeutviklingsstipend (43 prosent) har den laveste andelen fullfinansierte prosjekter.

Ser vi på de ulike tjeneste- og programtypene viser resultatene at det er Lånetjenestene som har høyest fullfinansieringsgrad (84 prosent). Tilskuddstjenestene og Programmene ligger noe under. Stipendstjenestene utmerker seg med den klart laveste fullfinansieringsgraden på 52 prosent.

Figur 5: Andel prosjekter som er fullfinansiert, etter tjeneste og programtype

Tilsagnsstørrelsen ser også ut til å ha betydning for fullfinansiering eller ikke. Desto mer Innovasjon Norge har gitt i tilsagn, jo større er sannsynligheten for at prosjektet er fullfinansiert. Fullfinansierte prosjekter har i snitt fått kr. 733 000,- i tilsagn, mens prosjekter som ikke er fullfinansiert har fått kr. 488 000,-.

Andelen fullfinansierte prosjekter er størst i sone IV (79 prosent). Andelen fullfinansierte prosjekter er minst i sone I. Dette er det som tidligere ble betegnet som ”utenfor DPV”. Gjennomsnittlig innvilget beløp er imidlertid minst i sone IV.

Tabell 13: Gjennomsnittlig innvilget beløp etter distriktpolitiske virkeområde, 2007	
DPV	Kr
Sone I (utenfor)	717 591
Sone II	874 176
Sone III	818 503
Sone IV	558 414
Total	700 460

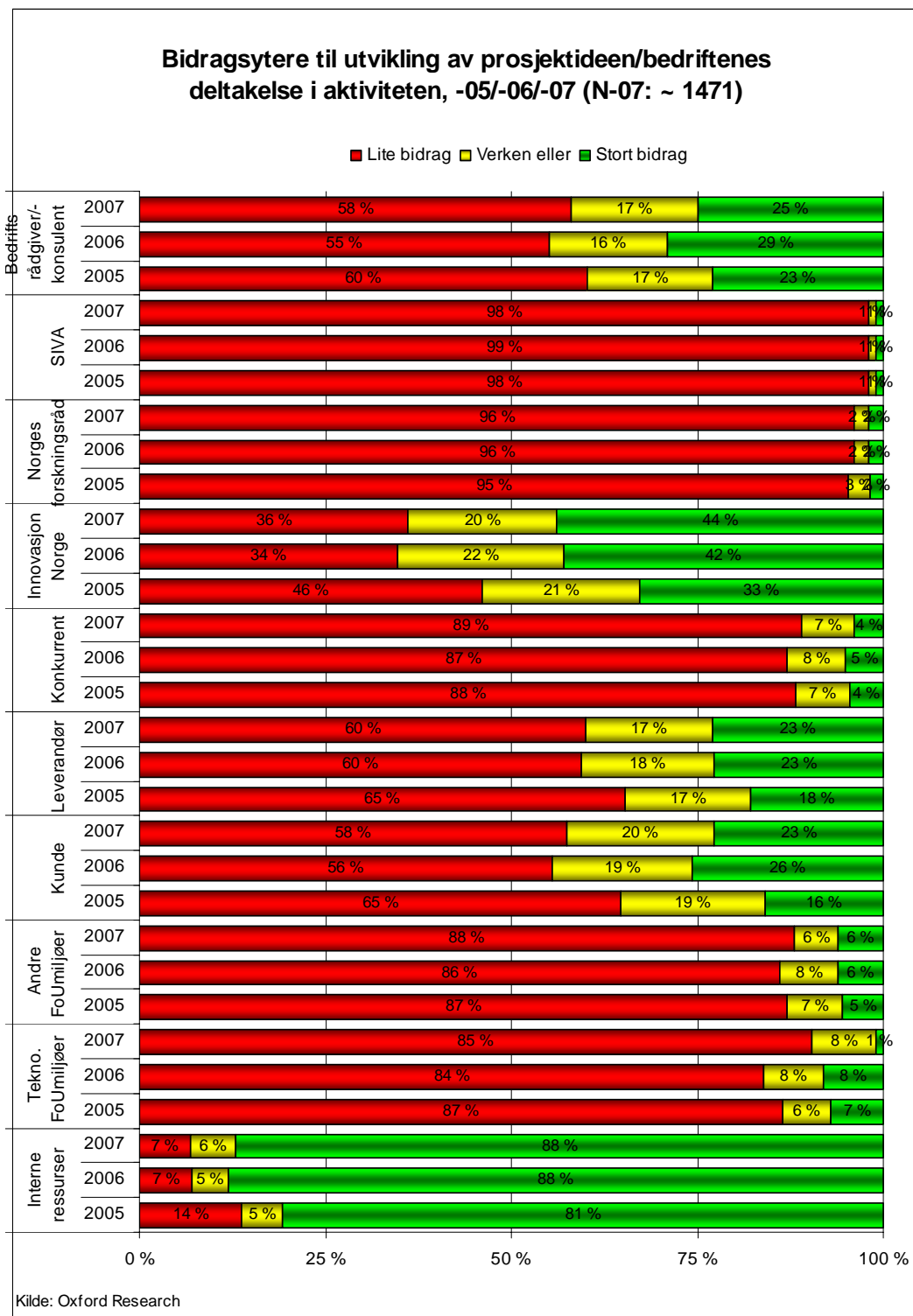
Kilde: Oxford Research

4.4 Bidragsytere til utvikling av prosjektidé/deltagelse i aktivitet

Bidragsyterne til utviklingen av prosjektidé/deltagelse i aktivitet omfatter bedriftenes subjektive oppfatning av hvem som har bidratt til utvikling av prosjektet eller bedriftens deltagelse i nettverksprogrammer/-aktiviteter.

Det er helt tydelig ut fra neste figur at det, som i de foregående årene, primært er interne ressurser som bidrar til utviklingen av prosjektidé eller bedriftens deltagelse i aktiviteten. Som for 2006, oppgir 88 prosent at interne ressurser har gitt store bidrag. Interne ressurser blir etterfulgt av Innovasjon Norge, og her har andelen økt noe, fra 42 prosent til 44 prosent. Dette er den eneste bidragsyteren, ved siden av teknologiske forskningsmiljøer, som har hatt en økning fra 2006. Som for tidligere år har prosjektene fått minst bidrag fra SIVA, Norges forskningsråd og konkurrenter. Totalt sett synes bildet å være stabilt fra 2006 til 2007.

Figur 6: Bidragsytere til utvikling av prosjektideen/bedriftenes deltakelse i aktiviteten, -05, -06, -07.

Kapittel 5. Addisjonalitet

Addisjonaliteten økte fra 2005 til 2006 og er fremdeles på samme høye nivå i 2007. Andelen høy addisjonalitet er størst innen Programmer og lavest innen Lånetjenestene.

Dette er et av funnene i dette kapittelet, hvor vi ser nærmere på addisjonaliteten knyttet til Innovasjon Norges bidrag.

Addisjonalitetsbegrepet brukes til å si noe om hvor nødvendig bruken av offentlige virkemidler er - hvilken forskjell har midlene utgjort? Addisjonalitet er således et sentralt begrep innen det offentlig virkemiddelapparat, og er et forsøk på å anslå i hvilken grad tilsagnene fra Innovasjon Norge tilfører aktivitet som ellers ikke ville vært gjennomført.

Addisjonalitet kan måles på flere måter. De tre vanligste formene for addisjonalitet er innsats- (input), resultat- (output) og adferds- (behavioural) addisjonalitet.

I utgangspunktet ønsker man med *innsatsaddisjonalitet*⁸ å kunne gi svar på om de som mottar et virkemiddel eller deltar i en offentlig initiert satsing virkelig har bruk for det, eller om det er slik at dette ville blitt gjennomført uansett. Høy innsatsaddisjonalitet forutsetter imidlertid ikke nødvendigvis at det subsidierte prosjektet eller tiltaket er vellykket, da man fokuserer på "input" og ikke på "output" eller en adferdsdimensjon. Denne formen på addisjonalitet er imidlertid ofte viktig for å legitimere offentlig virkemiddelbruk.

I evalueringsstudier som legger *resultataddisjonalitet* til grunn er det imidlertid viktig å avdekke hvorvidt offentlige intervensjoner stimulerer mottakerbedriftene til å realisere vellykkede prosjekter, nye produkter, prosesser og innovasjoner, som uten offentlig støtte ikke hadde blitt utviklet. Resultataddisjonalitet prøver med andre ord å beskrive tilleggseffekten på tjenester eller produkter som kan tilskrives en offentlig satsing; altså: hva er kommet ut av deltakelse i programmet, som ellers ikke ville blitt realisert.

Adferdsaddisjonalitet er et mer komplekst begrep som ble introdusert delvis for å komplettere de to foregående addisjonalitetsbegrepene, og handler om i hvilken grad det oppstår forskjeller og endringer i bedriftens adferd som kan tilskrives en offentlig intervensjon⁹. Adferdsaddisjonalitet handler om de kvalitative endringene som oppstår når bedrifter mottar offentlig støtte/deltar i offentlig støttede programmer. Dette kan for eksempel inkludere påvirkning/endring av strategisk adferd (eksempelvis i forbindelse med bedriftssamarbeid) eller forbedringer med hensyn til ledelse av utviklings- og innovasjonsprosesser eller lignende. Fokus rettes mot de mer langsiktige endringene av bedriftenes atferd. Ett hovedpoeng i denne forbindelse er at offentlige

⁸ For en diskusjon av input-addisjonalitet og innovasjon, se Georghiou og Clarysse (2006). En diskusjon av input-addisjonaliteten i måling av innsats mot bedrifter i Norge finnes bl.a. i Alsos et al. (2006).

⁹ Forutsetningen som ligger til grunn for dette, er at adferden endres i en fordelaktig retning, selv om en i evalueringssammenheng også må være oppmerksom på mulige negative effekter (OECD, 2005).

intervensjoner vil ha langvarige effekter på innsats først når mottakerbedriftene endrer sin adferd som for eksempel sine innovasjonsstrategier og markedsorientering. Å måle adferdsendring er imidlertid krevende, da det blant annet vil ta tid å endre/påvirke bedriftene. I tillegg vil det selvfølgelig alltid være måleproblemer med hensyn til hva som er effekten av hva.

Begrepet er definert på ulike måter, men i denne rapporten er det knyttet til i hvilke grad tjenesten eller programmet fra Innovasjon Norge har vært utløsende for prosjektet eller om prosjektet ville blitt gjennomført uavhengig av tilsagnet fra Innovasjon Norge. Dette innebærer at det er et kontrafaktisk element i begrepet, gjennom at man forsøker å finne ut hva som ville skjedd dersom ting forholdt seg annerledes enn hva de faktisk gjør.

Det primære spørsmålet knyttet til addisjonalitet, som alle bedriftene er spurt om, er:

Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?

I Kundeeffektundersøkelsene måler man altså ikke reell addisjonalitet, men brukernes uttrykte holdninger til betydningen av støtten fra Innovasjon Norge for gjennomføringen av prosjektet.

Om utfallet faktisk ville blitt i henhold til disse utsagnene, vet en ikke. Analyse av reell addisjonalitet krever helt andre metodiske opplegg, med blant annet kontrollgrupper og målinger som følger enkeltbedrifter over en lengre tidsperiode enn ett enkelt år som er opplegget i denne undersøkelsen.

Når addisjonalitet er så viktig, er det fordi selve hovedargumentet for å benytte offentlige ressurser innen et område, er at disse har en aktivitetsutløsende effekt. Dersom aktiviteten hadde funnet sted uansett, hadde det da vært behov for offentlig innsats? Det er likevel ikke nødvendigvis slik at alternativ finansiering via det private markedet nødvendigvis er å foretrekke selv om dette finnes, selv til samme kostnad. Lavere avkastningskrav (det kan f. eks. være lengre tidshorisont og tålmodighet hos utlåner) og tilgang på tilleggstjenester, som for eksempel nettverksaktiviteter, kan være av de forhold som kan skille et privat tilbud fra et tilbud drevet i regi av Innovasjon Norge.

5.1 Prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet

Dersom vi kategoriserer svarene ut fra grad av addisjonalitet, som vist i neste tabell, ser vi at andel prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet utgjør over halvparten av alle prosjekter/aktiviteter.

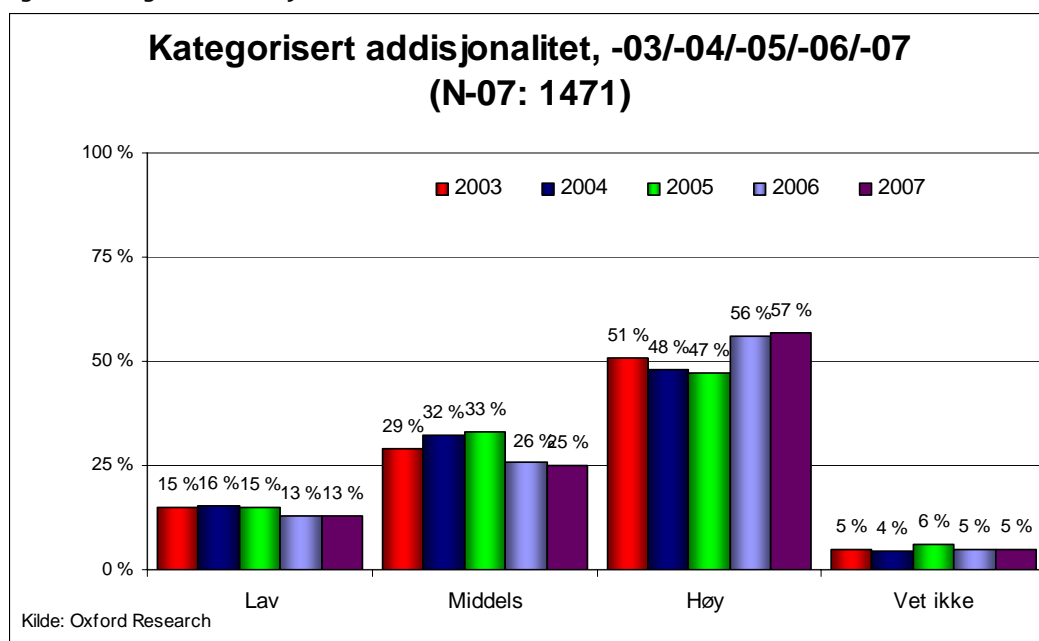
Ser en bort fra ”Vet ikke”-kategorien, er det 14 prosent som har oppgitt lav addisjonalitet, 25 prosent som har middels og 60 prosent som har oppgitt høy addisjonalitet.

Tabell 14: Addisjonalitet for alle undersøkte tjenester og programmer under ett: "Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom Innovasjon Norge ikke hadde gitt støtte?"				
Addisjonalitet		Antall	Andel	Andel
Lav	Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer	190	13 %	13 %
Middels	Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt	146	10 %	25 %
Middels	Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men til samme tid	221	15 %	
Høy	Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala	380	26 %	57 %
Høy	Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført	464	32 %	
	Vet ikke	70	5 %	5 %
I alt		1471	100 %	100 %

Kilde: Oxford Research AS. Ved summering og sammenslåing av tall er vanlige avrundingsregler benyttet.

Ser vi på addisjonaliteten over tid er det viktig å være oppmerksom på at tjeneste- og programporteføljen har endret seg over tid. Andelen høy addisjonalitet sank gradvis fra 2003 til 2005. I samme tidsperiode økte andelen middels addisjonalitet. Summen av høy og middels addisjonalitet har dermed vært tilnærmet stabil i denne tidsperioden. Fra 2006 ser vi imidlertid en marginal økning i andelen høy addisjonalitet og en marginal nedgang i middels addisjonalitet. Bildet er med andre ord relativt stabilt i forhold til resultatene for 2006-årgangen.

Figur 7: Kategorisert addisjonalitet, 2003-2007

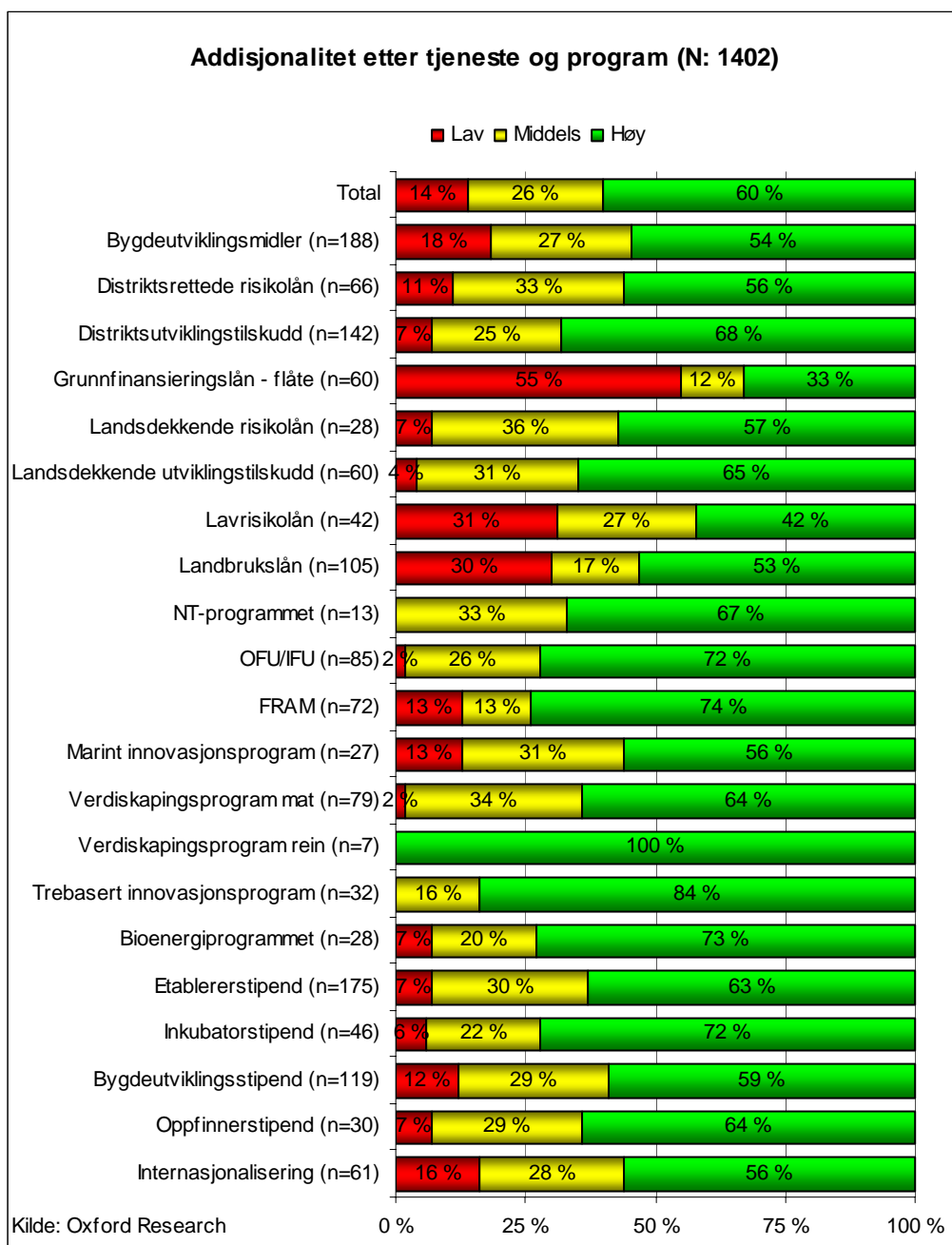

5.2 Addisjonalitet etter tjeneste og program

Tolkningen av addisjonalitet må som sagt sees i forhold til hvilke tjenester og programmer som er inkludert. I forhold til 2006-årgangen er endringene i porteføljen at Risikolån landbruk er utgått og Bioenergiprogrammet kommet med. Disse endringene antas ikke å ha store utslag for totaltallene i forhold til addisjonalitet.

I de aller fleste tjenestene og programmene utgjør andelen høy addisjonalitet over 50 prosent.

Figur 8: Addisjonalitet etter tjeneste og program, 2007.

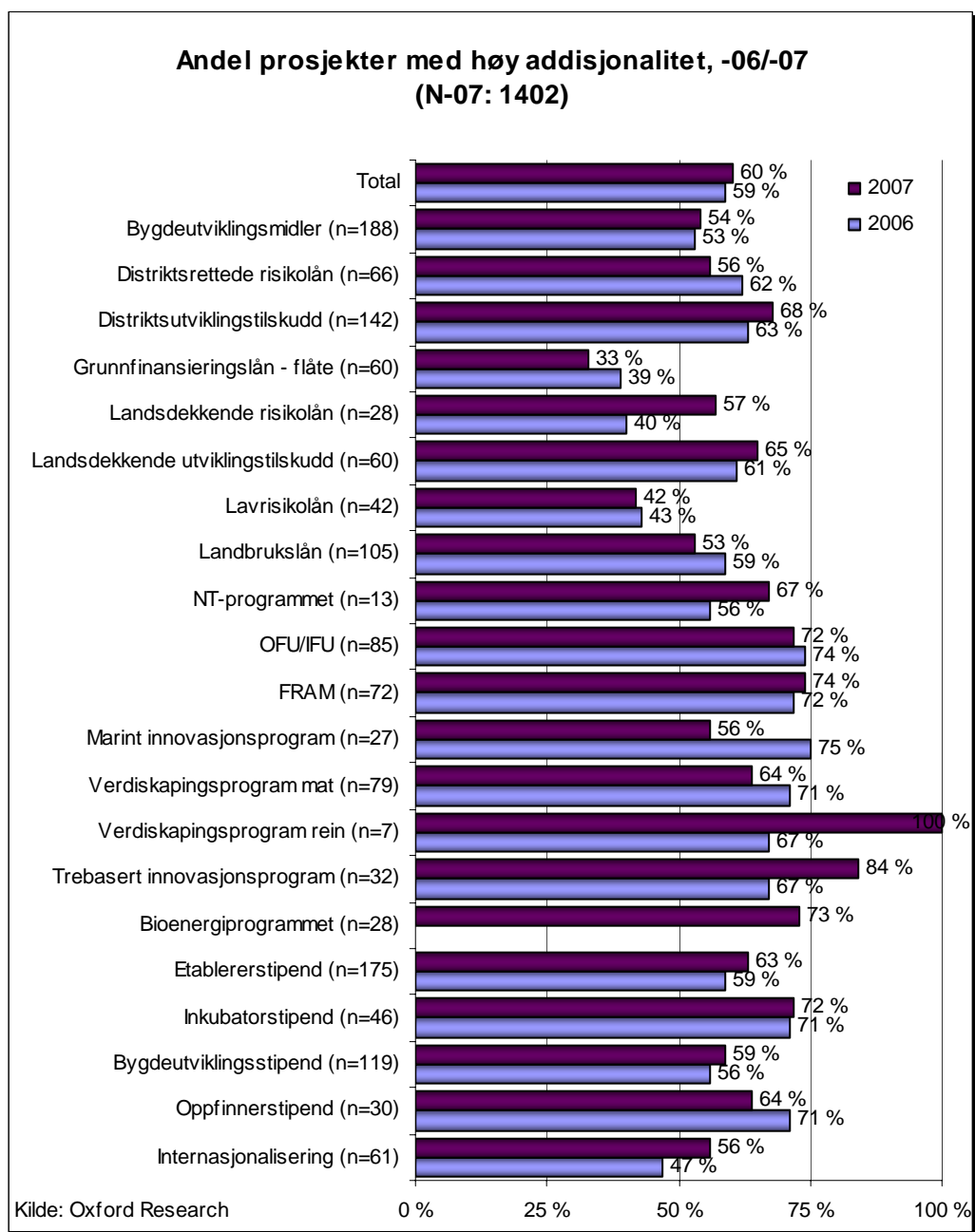
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

Fra 2005 til 2006 så vi en generell økning i addisjonalitet i de fleste tjenestene og programmene. Neste tabell viser utviklingen fra 2006 til 2007. Utviklingen viser at det ikke er en like klart tendens til økning blant samtlige tjenester og programmer for denne årgangen.

Størst økning i andel høy addisjonalitet finner vi blant prosjekter som har fått tilsagn om Verdiskapningsprogram rein (67 prosent i 2006 og 100 prosent i 2007) og Trebasert innovasjonsprogram (67 prosent i 2006 og 84 prosent i 2007). Marint innovasjonsprogram har på den andre siden hatt en den største tilbakegangen i andel høy addisjonalitet, fra 75 prosent i 2006 til 56 prosent i 2007. Vi gjør imidlertid oppmerksom på at resultatene for disse nevnte programmene må tolkes med varsomhet, da svarene i disse gruppene er få.

Flest prosjekter innen tjeneste- og programtypen Programmer har høy addisjonalitet (67 prosent). Videre kommer prosjekter innen Stipendtjenestene (63 prosent) og Tilskuddstjenestene (60 prosent). Lavest addisjonalitet har prosjekter innen Lånetjenestene (48 prosent)

Figur 9: Andel prosjekter med høy addisjonalitet, 2006 og 2007

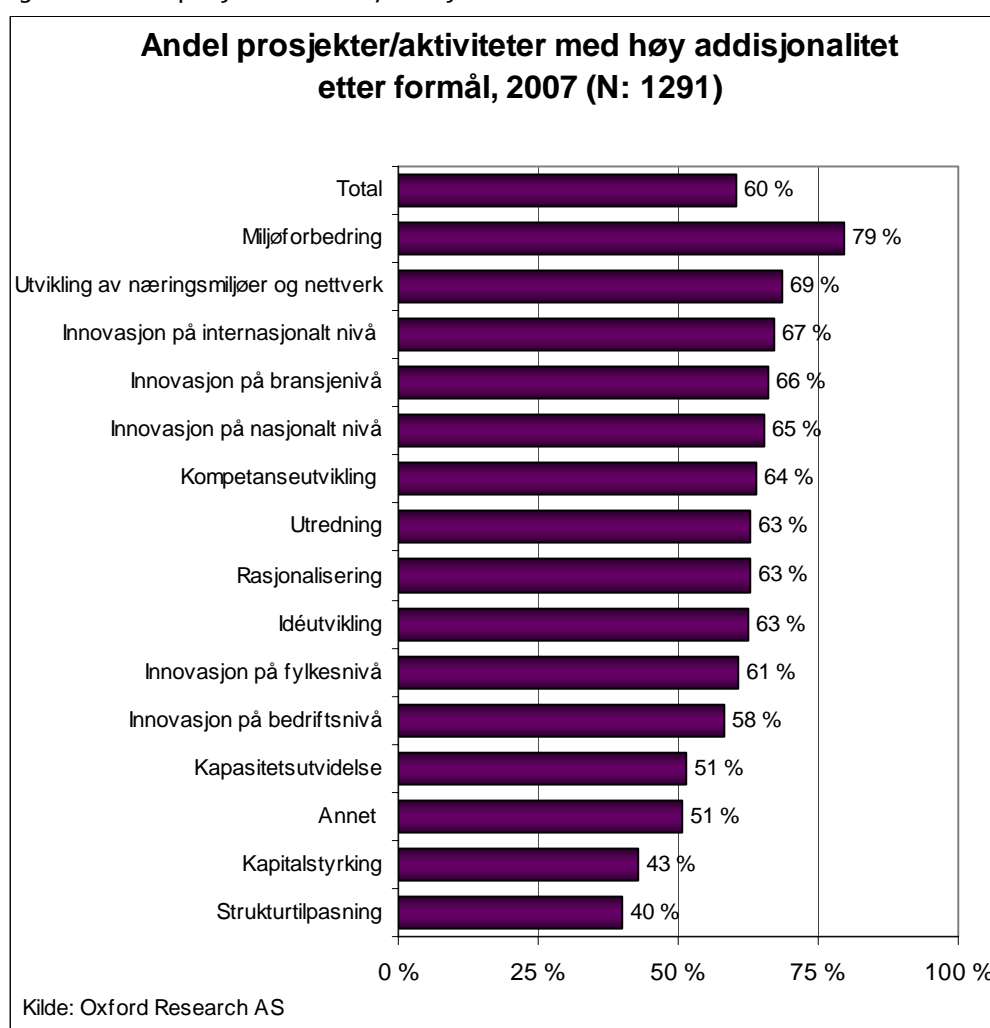

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

5.3 Addisjonalitet etter formål

Det er naturlig at det er forskjeller i addisjonalitet når man vet at tjeneste og programfordelingen i de ulike formålene varierer, og at addisjonaliteten varierer etter tjeneste og program. I neste figur ser vi da også at det er relativt store forskjeller i andelen høy addisjonalitet. Prosjektene som i størst grad er avhengig av tilsagnet fra Innovasjon Norge er innen formålet Miljøforbedring. Dette er det eneste formålet som skiller seg signifikant fra de øvrige på toppen av listen. Nederst finner vi Strukturtilpasning og Kapitalstyrking.

Figur 10: Andel prosjekter med høy addisjonalitet etter formål

Vi finner ingen signifikante forskjeller i graden av addisjonalitet etter distriktspolitisk virkeområde, men tallene kan tyde på en noe høyere addisjonalitet i sone III og IV enn i sone I (utenfor). Det er for få svar knyttet til sone II til å vektlegge resultatet i dette området.

Kapittel 6. Bidrag til samarbeid

Det har vært en nedgang i samarbeid med samtlige aktører, mens prosjektene i gjennomsnitt har ført til økt samarbeid med 3,7 aktører. Formålene Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, Kompetanseutvikling og Idéutvikling fører i størst grad til økt samarbeid med samtlige aktører. Det samme gjør prosjekter utenfor det distriktspolitiske virkeområdet.

Dette er ett av funnene i dette kapitlet, hvor vi ser nærmere på Innovasjon Norges bidrag til samarbeid.

Innovasjon Norge legger stor vekt på at prosjektene/aktivitetene skal bidra til blant annet samarbeid, kompetanseheving og innovasjon. I de påfølgende kapitler ser vi nærmere på hvilke ”myke” effekter virksomhetene forventer seg av prosjektene/aktivitetene. Samarbeid er hovedfokus i dette kapitlet, mens vi i de etterfølgende går nærmere inn på prosjektenes/aktivitetenes bidrag til kompetanse, ulike atferdsendringer og innovasjon.

Samarbeid med andre aktører er viktig av flere grunner. Samarbeid kan blant annet bidra til at bedriftene komplettere sin ressursbase i bred forstand og derigjennom blir mer konkurransedyktige. Forskning viser videre at en viktig faktor for å skape innovasjon i bedriftene er samarbeid med andre. Indikasjoner på at prosjektene fører til økt samarbeid er derfor effekter av Innovasjon Norges engasjement som det er grunn til å se nærmere på.

For å kartlegge prosjektenes samarbeidsbidrag er bedriftene spurt om prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med følgende aktører:

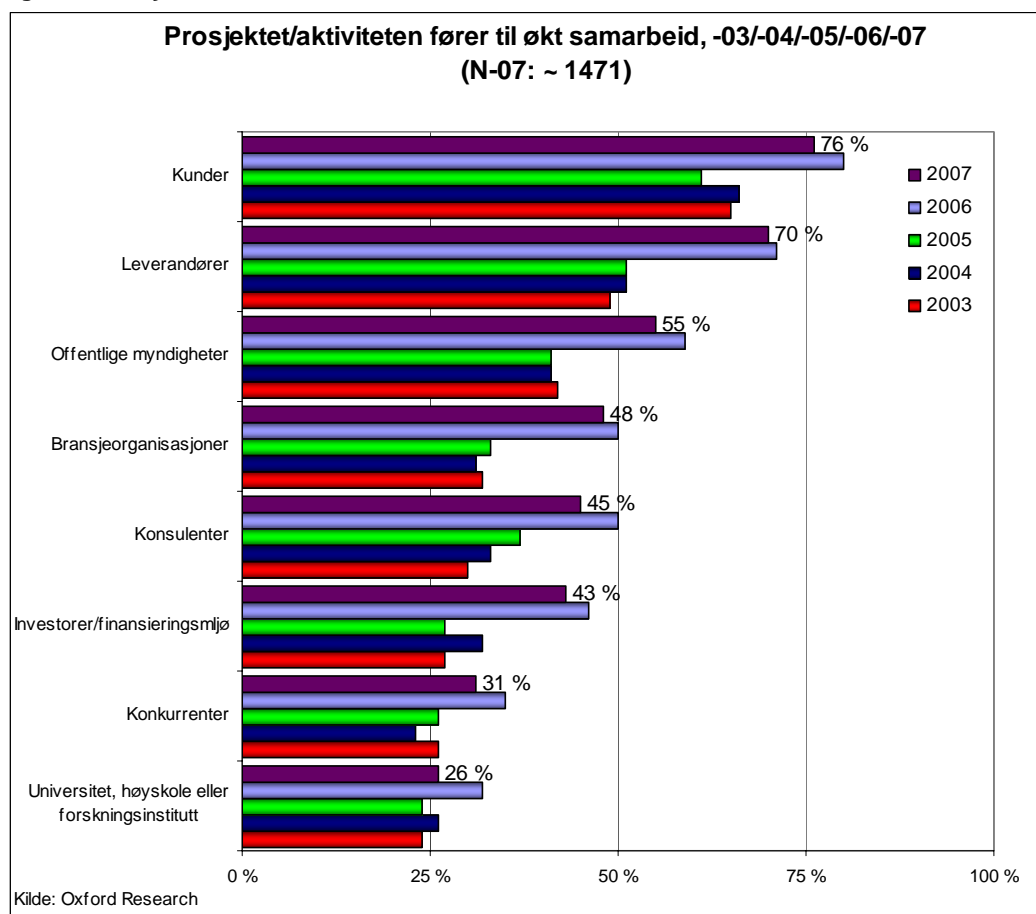
- Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt
- Kunder
- Konkurrenter
- Leverandører
- Konsulenter
- Investorer/finansieringsmiljø
- Offentlige myndigheter
- Bransjeorganisasjoner og lignende

Som tidligere år er det først og fremst slik at prosjektene/aktivitetene har ført til, eller vil føre til, økt samarbeid med kunder og leverandører. Prosjektene har minst betydning for samarbeid når det gjelder universiteter, høyskoler eller forskningsinstitutt, samt konkurrenter. Dette bildet er også det samme som tidligere år.

Neste figur viser videre at det har vært en tilbakegang i prosjekter/aktiviteter som har ført til økt samarbeid med samtlige aktører, sett i forhold til 2006-årgangen. Dette må imidlertid sees i sammenheng med at det for 2006-årgangen ble registrert en gjennomgående økning (mellom 8 til 20 prosentpoeng) i prosjektenes/aktivitetenes betydning for samarbeid med samtlige aktører i forhold til 2005-årgangen. Det kan således synes som om resultatene for 2007-årgangen nærmere seg nivået som har vært

relativt stabil fra 2003-2005, og at det er 2006-årgangens økning som er spesiell, og ikke nødvendigvis den tilbakegangen vi ser for 2007-årgangen.

Figur 11: Prosjektet/aktiviteten fører til økt samarbeid, 2003-2007. Prosent.

6.1 Samarbeid etter tjeneste og program

De ulike tjenestene og programmene har ulike målgrupper og ulike formål. I neste tabell ser vi nærmere på i hvilken grad det er variasjoner mellom de ulike tjenestene og programmene når det gjelder andelen bedrifter som sier prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt samarbeid med de ulike aktørene.

Av neste tabell ser vi at det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene. For å få fram hvilke tjenester og programmer aktørene har hatt aller størst betydning for, har vi uthevet de to aktørene med den høyeste andelen.

Det er særlig stor variasjon mellom tjenestene og programmene når det gjelder i hvilken grad de har bidratt eller vil bidra til økt samarbeid med universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter.

Prosjekter/aktiviteter som baserer seg på forretningsideer som er komplekse, innovative og kunnskapsintensive tar ofte lengre tid å utvikle og introdusere på markedet. Dette innebærer at de har et relativt stort behov for finansiell kapital. Ofte er det slik at det er vanskeligere å få finansiering i en tidlig fase av etableringsprosessen. Det er dermed svært interessant at det er de som har fått tilsagn om Inkubatorstipend og

Oppfinerstipend som i størst grad rapporterer om at prosjektene har bidratt eller vil bidra til økt samarbeid med investorer og finansieringsmiljøer. Dette tyder på at Innovasjon Norge har bidratt til å redusere risikoen og gitt dem økte muligheter til å få ekstern finansiering. Dette gir igjen visse indikasjoner på at Innovasjon Norge har valgt å gi tilsagn til prosjekter som blir oppfattet som gode og interessante i markedet. Tilsvarende funn ble gjort for 2006-årgangen.

Tabell 15: Andel som samarbeider med ulike aktører etter tjeneste og program, 2007

Tjeneste/program	UoH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/ finansieringsmiljø	Offentlige myndigheter	Bransjeorg.
Bygdeutviklingsmidler (n=188)	8 %	61 %	25 %	68 %	36 %	31 %	46 %	45 %
Distriktsrettet risikolån (n=66)	19 %	82 %	31 %	75 %	37 %	59 %	41 %	44 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=142)	32 %	90 %	39 %	77 %	48 %	51 %	68 %	48 %
Grunnfinansieringslån - flåte (n=60)	3 %	44 %	18 %	40 %	26 %	44 %	35 %	18 %
Landsdekkende risikolån (n=28)	47 %	86 %	15 %	79 %	38 %	62 %	46 %	42 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=60)	63 %	78 %	36 %	69 %	59 %	56 %	73 %	62 %
Lavrisikolån (n=41)	21 %	69 %	21 %	63 %	25 %	45 %	46 %	29 %
Landbrukslån (n=105)	10 %	59 %	30 %	60 %	27 %	21 %	48 %	41 %
NT-programmet (n=13)	40 %	80 %	0 %	60 %	40 %	60 %	50 %	20 %
OFU/IFU (n=85)	59 %	96 %	17 %	84 %	50 %	64 %	57 %	40 %
FRAM (n=72)	19 %	79 %	44 %	64 %	53 %	44 %	32 %	43 %
Marint innovasjonsprogram (n=27)	67 %	87 %	36 %	79 %	64 %	50 %	64 %	67 %
Verdiskapningsprogram mat (n=79)	43 %	86 %	32 %	74 %	56 %	32 %	62 %	64 %
Verdiskapningsprogram rein (n=7)	40 %	100 %	40 %	60 %	67 %	40 %	80 %	67 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=32)	65 %	72 %	47 %	82 %	65 %	41 %	72 %	72 %
Bioenergiprogrammet (n - 28)	29 %	79 %	25 %	64 %	50 %	50 %	64 %	62 %
Etablererstipend (n=175)	35 %	89 %	41 %	75 %	58 %	56 %	58 %	56 %
Inkubatorstipend (n=46)	72 %	89 %	24 %	83 %	75 %	76 %	75 %	57 %
Bygdeutviklingsstipend (n=119)	18 %	86 %	59 %	62 %	45 %	30 %	74 %	68 %
Oppfinerstipend (n=30)	57 %	92 %	17 %	85 %	69 %	79 %	50 %	36 %
Internasjonalisering (n=61)	37 %	83 %	16 %	59 %	47 %	46 %	53 %	35 %
Totalt	26 %	76 %	31 %	70 %	45 %	43 %	55 %	47 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapningsprogram rein.

6.2 Samarbeid etter formål

Samarbeid med de ulike aktørene vil antakelig være forskjellig avhengig av hvilke type prosjekt som gjennomføres og hvilke formål prosjektet har. I neste tabellen ser vi nærmere på hvor vidt prosjektenes bidrag til samarbeid med de ulike aktørene varierer ut fra prosjektets formål, vurdert av Innovasjon Norges saksbehandlere.

Gjennomgående er forventet økt samarbeid til samtlige aktører stabilt høyt knyttet til prosjekter innen formålene Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, Kompetanseutvikling, Idéutvikling (over 30 prosent for samtlige aktører).

Tabell 16: Andel som samarbeider med ulike aktører etter formål, 2007

Formål	UoH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansieringsmiljø	Offentlige myndigheter	Bransjeorg.
Kapasitetsutvidelse	11 %	64 %	28 %	72 %	34 %	39 %	38 %	41 %
Rasjonalisering	9 %	57 %	9 %	66 %	41 %	46 %	51 %	42 %
Strukturtilpasning	10 %	38 %	26 %	50 %	27 %	40 %	35 %	32 %
Kompetanseutvikling	48 %	83 %	38 %	69 %	61 %	58 %	72 %	58 %
Kapitalstyrking	50 %	89 %	11 %	33 %	13 %	44 %	75 %	56 %
Miljøforbedring	5 %	47 %	12 %	76 %	32 %	19 %	41 %	28 %
Utvikling av næringsmiljøer og nettverk	55 %	88 %	46 %	75 %	52 %	46 %	86 %	76 %
Utredning	29 %	80 %	42 %	80 %	67 %	59 %	74 %	49 %
Annet	15 %	68 %	38 %	65 %	32 %	45 %	52 %	53 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	62 %	91 %	21 %	82 %	55 %	72 %	58 %	53 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	47 %	92 %	32 %	76 %	61 %	51 %	64 %	46 %
Innovasjon på bransjenivå	28 %	87 %	40 %	81 %	54 %	41 %	58 %	49 %
Innovasjon på fylkesnivå	20 %	73 %	32 %	59 %	47 %	40 %	57 %	48 %
Innovasjon på bedriftsnivå	11 %	76 %	36 %	65 %	35 %	26 %	53 %	48 %
Idéutvikling	35 %	84 %	41 %	71 %	72 %	50 %	78 %	68 %
Total	26 %	73 %	31 %	71 %	44 %	43 %	56 %	49 %

6.3 Samarbeid etter distriktspolitisk virkeområde

Vi har også sett på i hvilken grad andelen bedrifter som har gjennomført prosjekter /aktiviteter som har ført eller vil føre til økt samarbeid med ulike aktører, varierer ut fra distriktspolitisk virkeområde.

Vi ser av neste tabell at forventningene varierer avhengig av distriktspolitisk virkeområde. Flest prosjekter har fått/forventer økt samarbeid med kunder i sone I (utenfor). Videre er det færrest prosjekter som har fått/forventer økt samarbeid med UoH i sone II. Denne forskjellen skyldes antakelig primært ulikheter i tjeneste- og programfordelingen.

Generelt ser det ut til at prosjekter/aktiviteter innenfor sone I (utenfor) er de prosjektene med høyest andel økt samarbeid/forventet økt samarbeid med samtlige aktører. Dette kan nok ha en sammenheng med at disse bedriftene vanligvis er lokalisert i områder med mange flere relevante samarbeidsaktører, i og med at sone I om-

fatter store byer og sentrale strøk.

Tabell 17: Andel som samarbeider med ulike aktører etter distriktspolitisk virkeområde, 2007

DPV	UoH	Kunder	Konkurrenter	Leverandører	Konsulenter	Investorer/finansierings- miljø	Offentlige myndigheter	Bransjeorg.
Totalt	26 %	76 %	32 %	71 %	44 %	43 %	56 %	49 %
Sone IV	20 %	77 %	35 %	49 %	41 %	43 %	60 %	43 %
Sone III	21 %	76 %	33 %	71 %	43 %	39 %	54 %	49 %
Sone II	7 %	54 %	16 %	47 %	26 %	28 %	33 %	33 %
Sone I (utenfor)	39 %	77 %	28 %	73 %	51 %	49 %	54 %	55 %

6.4 Samlet samarbeidsbidrag

6.4.1 Samlet samarbeidsbidrag etter tjeneste og program

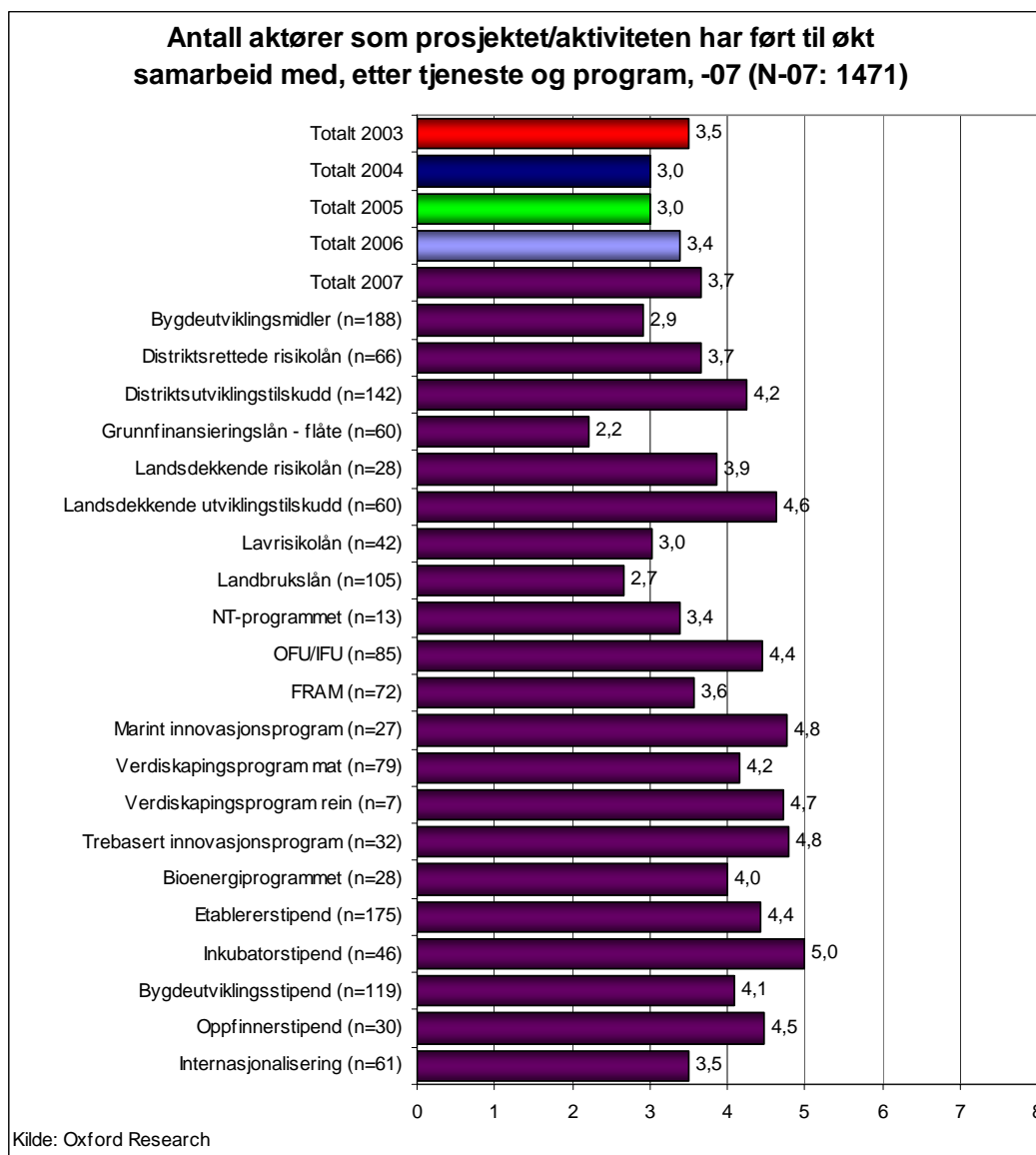
Vi har over sett på i hvilken grad de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert, har ført til eller vil føre til økt samarbeid med enkeltaktører. Ut fra et innovasjonssystemperspektiv er det imidlertid også interessant å kartlegge i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har bidratt til eller vil bidra til økt samarbeid med flere aktører. I neste figur illustreres antall samarbeidsaktører per tjeneste og program.

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt samarbeid med 3,7 aktører. Dette er en økning fra fjoråret, hvor det tilsvarende tallet var 3,4 aktører.

Det er som tidligere år stor variasjon mellom tjenestene og programmene når det gjelder antall samarbeidsbidrag. Økningen i samarbeidsbidrag fra 2006-årgangen er størst for mottakerne av Landbrukslån, FRAM og Verdiskapningsprogram rein. Tilbakegangen er størst for mottakerne av Marint Innovasjonsprogram, Lavrisikolån og Trebasert innovasjonsprogram.

Det er videre Indikatorstipend som fører til størst samlet samarbeidsbidrag (5,0 aktører), og Grunnfinansieringslån – flåte som fører til minst samlet samarbeidsbidrag (2,2 aktører). At sistnevnte skårer lavest på dette området, er ikke overraskende ut fra formålet til denne lånetjenesten.

Figur 12: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med etter tjeneste og program, 2007.

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

6.4.2 Samlet samarbeidsbidrag etter formål

Vi har også undersøkt hvor vidt det er variasjoner i antall samarbeidsbidrag ut fra formål.

Som neste figur viser er det relativt store forskjeller i resultatene fra denne bakgrunnsvariabelen. Naturlig nok er det samlede samarbeidsbidraget størst blant prosjekter som har formålet Utvikling av næringsmiljøer og nettverk (5 aktører). Dette formålet omfatter prosjekter som bidrar til å styrke lokale, regionale eller nasjonale næringsmiljø og etablering av nettverk mellom bedrifter og mellom bedrifter og

kunnskapsmiljøer og forskningsinstitusjoner.

Bidraget er minst blant prosjekter som faller inn i formålsgruppene Miljøforberedning og Strukturtilpasning (2,4 aktører).

Figur 13: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med etter formål, 2007.

6.4.3 Samlet samarbeidsbidrag etter distriktpolitisk virkeområde

I neste figur vises det i hvilke grad det er forskjell i samarbeidsbidrag et fra distriktpolitisk virkeområde.

Som det fremgår av figuren skiller sone II seg ut fra de andre. Prosjektene/aktivitetene innenfor dette område har/vil føre til samarbeid med et klart lavere antall aktører enn for de øvrige områdene. Dette er trolig et utslag av tilfeldigheter som oppstår pga. svært få svar knyttet til dette området.

For de resterende tre områdene er samlet samarbeidsbidrag relativt likt, med sone I (utenfor) på topp med gjennomsnittlig økning på 4 samarbeidsaktører.

Variansanalysen (ANOVA Duncan) viser at det eneste område som statistisk signifikant skiller seg ut fra de andre, er sone II. Sone I som har størst samarbeidsbidrag skiller seg altså ikke statistisk ut fra sone III og IV.

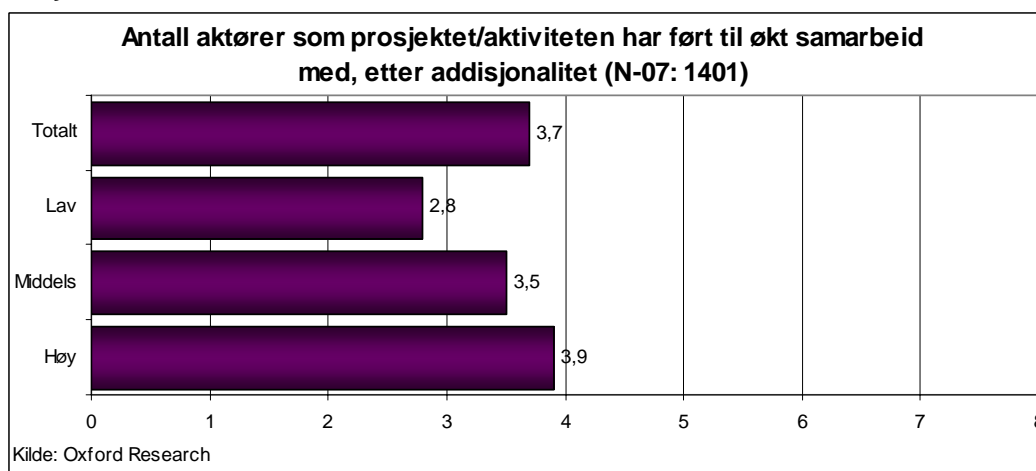
Figur 14: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med, etter distriktpolitisk virkeområde, 2007.

6.4.4 Samlet samarbeidsbidrag etter addisjonalitet

Et interessant spørsmål i forhold til samarbeidsbidrag, er hvor vidt det er forskjeller ut fra addisjonalitet. Dette fremkommer av neste figur. Bildet er tilnærmet likt som for 2006-årgangen. Samarbeidsbidraget er minst i prosjekter/aktiviteter med lav addisjonalitet (2,8 aktører), og størst i prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet (3,9 aktører). Dette er i tråd med økonomisk teori som påpeker at det ofte er vanskelig å få finansiert fellestiltak, for eksempel samarbeidsaktiviteter, som innebærer en stor grad av eksterne effekter. Dette skyldes at en enkeltbedrift ikke kan innkassere den fulle gevinsten av slike tiltak.

Figur 15: Antall aktører som prosjektet/aktiviteten har eller vil føre til økt samarbeid med, etter addisjonalitet. 2007.

Kapittel 7. Bidrag til kompetanseutvikling

Kompetansebidraget er størst i prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet. I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kompetanse på 3,2 områder. Formålene Rasjonalisering og Miljøforbedring fører til minst kompetanseutvikling. Det samme gjelder prosjekter innen sone II i det distriktpolitiske virkeområdet.

Dette er noen av funnene fra dette kapitlet, hvor vi ser nærmere på Innovasjon Norges bidrag til kompetanseutvikling.

At prosjektene/aktivitetene skal føre til kompetanseutvikling i bedriftene er ett av Innovasjon Norges delmål. For å kartlegge i hvilken grad Innovasjon Norge når dette målet, har vi i forundersøkelsen et spørsmål om kompetanseeffekter. Bedriftene ble spurt om i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt kompetanse på følgende områder:

- Produktutvikling
- Prosessutvikling
- Markedsutvikling¹⁰
- Strategi
- Organisasjon og ledelse
- Tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi
- Opparbeiding av bedre nettverk
- Internasjonalt samarbeid
- Internasjonale markeder (nytt område i 2007)
- Eksport

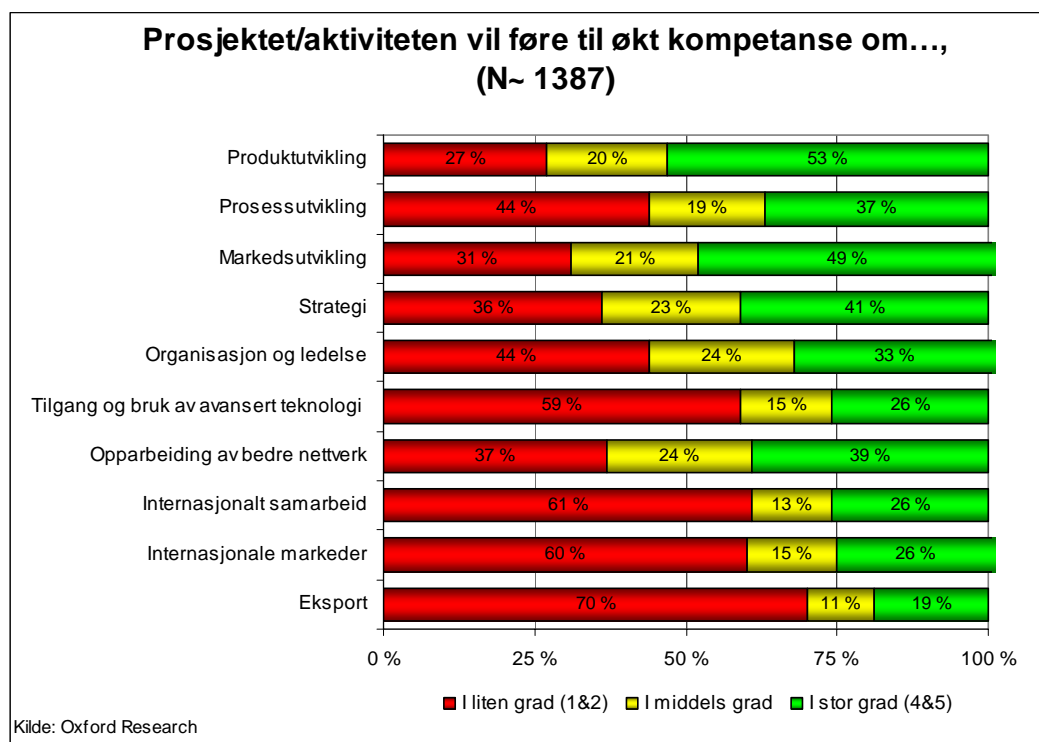
Neste figur viser i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt kompetanse i liten grad (skår 1 og 2), i middels grad (skår 3) og i stor grad (skår 4 og 5) på de ulike områdene.

Prosjektene har i størst grad ført til økt kompetanse i stor grad når det gjelder produktutvikling (53 prosent) og markedsutvikling (49 prosent), mens de i minst grad har gjort det angående eksport (19 prosent) og internasjonalt samarbeid, internasjonale markeder og tilgang og bruk av avansert teknologi (26 prosent).

På et overordnet nivå er tendensene relativt like i forhold til resultatene for 2006-årgangen. Imidlertid ser vi en økning i andelen prosjekter som i liten grad vil føre til/har ført til økt kompetanse på samtlige områder. Andelen som svarer i ”liten grad” har økt mest i forhold til kompetanse om prosessutvikling (fra 36 prosent i 2006 til 44 prosent i 2007). Samtidig har andelen prosjekter som i stor grad har bidratt til økt kompetanse gått ned på samtlige områder. Alt i alt har dermed prosjektene som analyseres i 2007-årgangen i mindre grad enn prosjektene som inngikk i undersøkelsen for 2006-årgangen, ført til økt kompetanse på samtlige kompetanseområder.

¹⁰ Både lokale, regionale, nasjonale og internasjonale markeder.

Figur 16: Kompetansebidraget gjennom prosjektet/aktiviteten, 2007. Prosent.

7.1 Bidrag til økt kompetanse etter tjeneste og program

De ulike tjenestene og programmene har ulike formål og målgrupper, og det er dermed interessant å se nærmere på i hvilken grad dette slår ut i forhold til bidrag til kompetanseutvikling.

Neste tabell viser variasjonene mellom de ulike tjenestene og programmene når det gjelder andelen bedrifter som sier at prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til kompetanseutvikling i stor grad (skår 4 og 5), på de ulike områdene.

Tabellen viser at det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene. For å få fram hvilke tjenester og programmer som skårer høyest på de ulike områdene, har vi markert de to tjenestene og programmene med den høyeste andelen innen hvert område med grått.

Resultatene i tabellen viser at det er noen områder hvor det er relativt store og mer gjennomgående variasjoner mellom tjenestene og programmene. Dette gjelder tilgang og bruk av avansert teknologi, produktutvikling, prosessutvikling og markedsutvikling. Når det gjelder tilgang og bruk av avansert teknologi har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kompetanse om dette i sterkest grad blant de som har fått tilsagn om NT-programmet (80 prosent) og Inkubatorstipendet (50 prosent). Prosjektene har bidratt minst for de som har fått Bygdeutviklingsstipend (7 prosent) og Bygdeutviklingsmidler (19 prosent).

Resultatene for produktutvikling viser at det er Oppfinnerstipend (92 prosent) og Verdiskapningsprogram mat (84 prosent) som i størst grad har bidratt til økt kompetanse, mens det er Grunnfinansieringslån – flåte (24 prosent) og Landbrukslån (32

prosent) som skårer lavest.

Tabell 18: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter tjeneste og program, 2007

Tjeneste/program	Produkt- utvikling	Prosess- utvikling	Markeds- utvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	Tilgang og bruk av avansert teknologi	Bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksporert
Bygdeutviklingsmidler (n=188)	35 %	19 %	29 %	21 %	23 %	19 %	20 %	5 %	4 %	3 %
Distriktsrettet risikolån (n=66)	59 %	54 %	42 %	44 %	41 %	41 %	38 %	29 %	28 %	25 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=142)	64 %	50 %	62 %	55 %	42 %	28 %	53 %	36 %	35 %	25 %
Grunnfinansieringslån - flåte (n=60)	24 %	16 %	13 %	13 %	22 %	22 %	24 %	10 %	13 %	16 %
Landsdekkende risikolån (n=28)	50 %	43 %	57 %	50 %	29 %	29 %	36 %	43 %	43 %	46 %
Landsdekkende utviklings- tilskudd (n=60)	53 %	59 %	70 %	64 %	43 %	35 %	65 %	54 %	57 %	43 %
Lavrisikolån (n=41)	44 %	48 %	39 %	29 %	24 %	34 %	28 %	29 %	22 %	15 %
Landbrukslån (n=105)	32 %	13 %	18 %	22 %	19 %	22 %	21 %	11 %	9 %	2 %
NT-programmet (n=13)	80 %	80 %	67 %	50 %	40 %	80 %	40 %	33 %	40 %	25 %
OFU/IFU (n=85)	80 %	47 %	59 %	50 %	28 %	57 %	54 %	57 %	55 %	35 %
FRAM (n=72)	50 %	38 %	59 %	62 %	55 %	22 %	50 %	19 %	16 %	14 %
Marint innovasjonspro- gram (n=27)	71 %	57 %	73 %	57 %	36 %	33 %	57 %	40 %	47 %	47 %
Verdiskapningsprogram mat (n=79)	84 %	55 %	75 %	55 %	33 %	18 %	51 %	15 %	15 %	13 %
Verdiskapningsprogram rein (n=7)	67 %	40 %	80 %	40 %	40 %	20 %	60 %	33 %	33 %	33 %
Trebasert innovasjonspro- gram (n=32)	56 %	44 %	39 %	35 %	12 %	38 %	50 %	13 %	13 %	6 %
Bioenergiprogrammet (n - 28)	40 %	33 %	29 %	21 %	27 %	20 %	14 %	7 %	14 %	7 %
Etablererstipend (n=175)	68 %	52 %	61 %	56 %	41 %	26 %	50 %	36 %	37 %	27 %
Inkubatorstipend (n=46)	83 %	59 %	78 %	61 %	47 %	50 %	65 %	50 %	50 %	33 %
Bygdeutviklingsstipend (n=119)	57 %	43 %	51 %	38 %	38 %	7 %	45 %	9 %	7 %	7 %
Oppfinnerstipend (n=30)	92 %	57 %	54 %	57 %	50 %	46 %	50 %	50 %	50 %	46 %
Internasjonalisering (n=61)	50 %	29 %	71 %	54 %	35 %	36 %	57 %	68 %	70 %	54 %
Totalt	53 %	37 %	48 %	41 %	33 %	26 %	40 %	26 %	26 %	19 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapningsprogram rein.

7.2 Bidrag til økt kompetanse etter formål

I neste tabellen vises det i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til økt kompetanse ut fra formål.

Også i forhold til formål finner vi en relativt stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene. For å få fram hvilke tjenester og programmer som skårer høyest på de ulike områdene, har vi markert de to tjenestene og programmene med den høyeste andelen innen hvert område med lys grå. Vi har samtidig markert de to tjenestene og programmene som skårer lavest med mørk grå.

Som vi ser av tabellen under, er det et relativt klart mønster når det kommer til hvilke formålscoder som i minst grad fører til økt kompetanse på de ulike områdene. Prosjekter som faller inn under formålscoden Rasjonalisering og Miljøforbedring skårer lavest på henholdsvis 8 av 10 og 9 av 10 kompetanseområder. Videre ser vi at det er prosjekter innen Utvikling av næringsmiljøer og nettverk og Idéutvikling som fører til økt kompetanse på flest av områdene (6 av 10). Det som imidlertid er mest oppsiktsvekkende er at formålet Kompetanseutvikling ikke scorer spesielt høyt på denne indikatoren, på tross av at Innovasjon Norge selv har vurdert dette til å være prosjektenes primære formål.

Tabell 19: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter formål, 2007

Formål	Produkt- utvikling	Prosess- utvikling	Markeds- utvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	bruk avansert teknologi	Tilgang og Bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
Kapasitetsutvidelse	37 %	22 %	23 %	21 %	22 %	25 %	23 %	9 %	6 %	6 %
Rasjonalisering	17 %	12 %	8 %	12 %	33 %	34 %	13 %	0 %	0 %	2 %
Strukturtilpasning	35 %	28 %	41 %	17 %	10 %	10 %	21 %	14 %	14 %	3 %
Kompetanseutvikling	60 %	37 %	55 %	55 %	41 %	20 %	58 %	28 %	25 %	14 %
Kapitalstyrking	56 %	50 %	44 %	44 %	44 %	11 %	11 %	22 %	25 %	22 %
Miljøforbedring	13 %	7 %	3 %	3 %	6 %	6 %	20 %	3 %	3 %	0 %
Utvikling av næringsmiljøer og nettverk	67 %	65 %	76 %	61 %	36 %	22 %	71 %	40 %	39 %	33 %
Utredning	59 %	40 %	60 %	54 %	38 %	25 %	42 %	23 %	24 %	17 %
Annet	43 %	30 %	38 %	31 %	23 %	10 %	32 %	18 %	22 %	20 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	75 %	53 %	61 %	56 %	34 %	51 %	50 %	54 %	53 %	43 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	72 %	53 %	64 %	49 %	45 %	37 %	54 %	37 %	27 %	22 %
Innovasjon på bransjenivå	80 %	59 %	64 %	51 %	43 %	29 %	59 %	40 %	40 %	27 %
Innovasjon på fylkesnivå	53 %	34 %	51 %	42 %	27 %	15 %	42 %	19 %	14 %	17 %
Innovasjon på bedriftsnivå	46 %	33 %	46 %	36 %	31 %	20 %	28 %	14 %	17 %	10 %
Idéutvikling	64 %	60 %	64 %	63 %	60 %	17 %	60 %	41 %	36 %	14 %
Total	53 %	38 %	47 %	39 %	32 %	26 %	38 %	24 %	23 %	17 %

7.3 Bidrag til økt kompetanse etter distriktpolitisk virkeområde

Det er vanlig å anta at det er større markedssvikt knyttet til kompetansemarkedet i distriktspregede områder, og det er derfor interessant å se nærmere på i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes kompetansebidrag ut fra distriktpolitiske virkeområde. Dette illustreres i mer detalj i neste tabell.

Som neste tabell viser er det ikke store variasjoner i forventningene avhengig av distriktpolitisk virkeområdet. Flest prosjekter har ført til/forventes å føre til økt kompetanse om produktutvikling i sone I (utenfor), mens færrest prosjekter har ført til/forventes å føre til økt kompetanse om internasjonale markeder i sone II.

Videre viser markeringen vi har gjort i tabellen under at det er gjennomgående i sone I (utenfor) vi finner flest prosjekter som har ført til/forventes å føre til økt kompetanse på samtlige områder. Variansanalyse (ANOVA Duncan) bekrefter dette mønstret. Unntaket er økt kompetanse om organisasjon og ledelse. Her er andelen størst i sone II.

Tabell 20: Andel bidrag til økt kompetanse i stor grad etter distriktpolitisk virkeområde, 2007

DPV	Produkt- utvikling	Prosess- utvikling	Markeds- utvikling	Strategi	Organisasjon og ledelse	teknologi	Utgang til og bruk av avansert	Bedre nettverk	Internasjonalt samarbeid	Internasjonale markeder	Eksport
Totalt	53 %	37 %	47 %	39 %	32 %		26 %	38 %	24 %	23 %	17 %
Sone I (utenfor)	59 %	40 %	53 %	42 %	31 %		30 %	42 %	31 %	32 %	26 %
Sone II	29 %	25 %	20 %	27 %	38 %		17 %	15 %	21 %	7 %	14 %
Sone III	51 %	34 %	43 %	38 %	30 %		29 %	35 %	18 %	17 %	12 %
Sone IV	51 %	39 %	46 %	37 %	34 %		19 %	39 %	23 %	23 %	15 %

7.4 Samlet bidrag til økt kompetanse

7.4.1 Samlet bidrag til økt kompetanse etter tjeneste og program

For å lykkes, er bedrifter avhengig av kompetanse på et bredt spekter av områder. I neste figur vises hvor mange områder prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kompetanse på i stor grad (skår 4 og 5) etter tjeneste og program.

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt kompetanse på 3,2 områder. Dette er en svak nedgang fra 2006 (3,4 områder), på tross av at antall områder har økt fra 9 til 10 i og med at "Økt kompetanse om internasjonale markeder" er kommet til som område.

Det er videre relativt store variasjoner mellom tjenestene og programmene når det gjelder antall bidrag til økt kompetanse. Antall bidrag er størst blant mottakerne av

Inkubatorstipend (5,5 områder), Oppfinnerstipend (5,3 områder) og Landsdekkende utviklingstilskudd (5,2 områder). Bidragene er minst blant mottakerne av Landbrukslån (1,5 områder), Grunnfinansieringslån – flåte (1,5 områder) og Bygdeutviklingsmidler (1,6 områder).

Ser vi på de enkelte tjenestene og programmene utvikling fra 2006 til 2007 er det Oppfinnerstipend som har økt mest i antall områder hvor prosjektene/aktivitetene fører til økt kompetanse på (fra 4,0 områder til 5,3 områder), og Trebasert innovasjonsprogram som har hatt den største tilbakegangen (fra 4,5 områder til 2,8 områder).

Figur 17: Kompetansebidraget gjennom prosjektet/aktiviteten, 2007. Prosent.

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

7.4.2 Samlet bidrag til økt kompetanse etter formål

Vi har også undersøkt i hvilke grad det er variasjoner i antall bidrag til økt kompetanse ut fra formål.

Som neste figur viser, er det også her relativt store variasjoner i resultatene. Det er prosjekter i formålskategorien Innovasjon på internasjonalt nivå som bidrar til økt kompetanse på flest områder (5,2 områder), mens prosjekter innen Miljøforbedring bidrar til økt kompetanse på færrest områder (0,5 områder). Videre er det interessant å merke seg at flere av ”innovasjonsformålene” (Innovasjon på internasjonalt-, nasjonalt- og bransjenivå), skårer relativt høyt på antall områder hvor prosjektene/aktivitetene har ført til økt kompetanse. Som nevnt skårer prosjekter innen Innovasjon på internasjonalt nivå høyest av samtlige, mens prosjekter innen Innovasjon på bransjenivå fører til økt kompetanse på 4,6 områder og prosjekter innen Innovasjon på nasjonalt nivå fører til økt kompetanse på 4,4 områder. Igjen ser vi at Kompetanseutvikling ikke scorer så høyt som man kunne forvente på dette området.

Figur 18: Antall områder hvor prosjektet har ført til økt kunnskap, etter formål. 2007.

7.4.3 Samlet bidrag til økt kompetanse etter distriktpolitisk virkeområde

Neste figur viser i hvilken grad det er forskjell i antall bidrag til økt kompetanse ut fra distriktpolitisk virkeområde.

Variansanalyse (ANOVA Duncan) viser at de områdene som med statistisk sikkerhet skiller seg ut er sone I og II, hvor en forventer økt kompetanse på henholdsvis flere områder i sone I (utenfor) og klart færre områder i sone II.

Figur 19: Antall områder hvor prosjektet har ført til økt kompetanse, etter distriktspolitisk virkeområde. 2007.

7.4.4 Samlet bidrag til økt kompetanse etter addisjonalitet

Å beholde kompetanse som er utviklet i en bedrift kun i den aktuelle bedriften, kan være vanskelig. Dette kan medføre problemer med å få finansiert kompetanseprosjekter. Dette belyses nærmere i neste figur.

Det fremgår av figuren at det er en klar sammenheng mellom prosjektets/aktivitetens addisjonalitet og kompetansebidrag. Kompetansebidraget er størst i prosjekter/aktiviteter med høy addisjonalitet (3,5 områder), mens det er minst i prosjekter/aktiviteter med lav addisjonalitet (2,1 områder). Dette er i tråd med de teoretiske betraktningene kommentert ovenfor.

Resultatene er for øvrig tilnærmet like resultatene for 2006-årgangen. Et lite unntak er at kompetansebidraget i prosjekter/aktiviteter med lav addisjonalitet har økt noe, fra 1,7 områder i 2006 til 2,1 områder i 2007.

Figur 20: Antall områder hvor prosjektet har ført til økt kunnskap, etter addisjonalitet. 2007.

Kapittel 8. Atferdsendring

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til atferdsendringer på 3,0 områder. Formålet Utvikling av næringsmiljøer og nettverk fører til atferdsendring på flest områder. Det samme gjelder prosjekter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Bidraget til atferdsendringer er størst i prosjekter med høy addisjonalitet. Programmene skiller seg ut som den tjeneste- og programtypen som i størst grad bidrar til atferdsendringer.

Dette kapitlet fokuserer på de atferdsmessige endringene i bedriftene, og tekstboksen ovenfor illustrerer noen av funnene som avdekkes i kapitlet. De atferdsmessige endringene som studeres, er blant annet knyttet til strategi, kompetanseutvikling, nettverksarbeid og måten bedriftene jobber med innovasjon på. Tanken er at bedriftene vil stå bedre rustet ovenfor fremtidige utfordringer om det fokuseres ytterligere på disse områdene. I dette kapitlet vil vi se nærmere på hvor vidt prosjektene/aktivitetene har ført til, eller vil føre til, atferdsendringer i bedriftene knyttet til følgende faktorer:

- Økt fokus på utvikling og innovasjon
- Bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedriften
- Bedre innsamling og strukturering av kunnskap
- Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres
- Ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling
- Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne
- Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid
- Utvikling av nettverk

8.1 Atferdsendringer på overordnet nivå

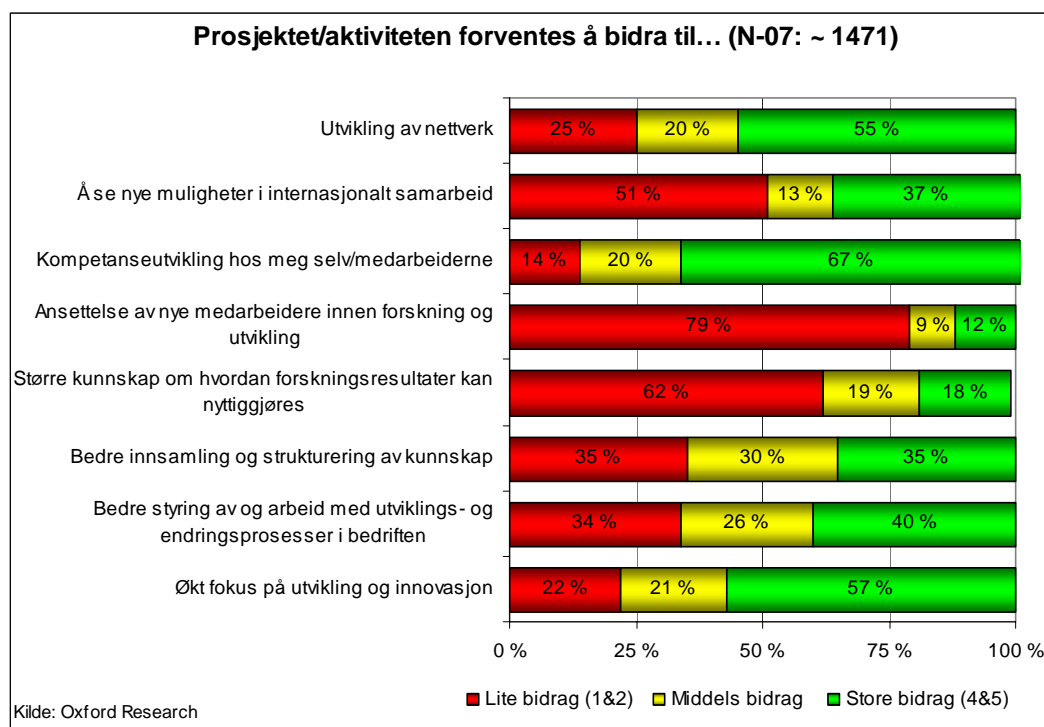
I neste figuren vises det i hvilken grad prosjektene/aktivitetene har eller vil gi lite bidrag (skår 1 og 2), middels bidrag (skår 3) og store bidrag (skår 4 og 5) til atferdsendringer i bedriftene på et overordnet nivå.

Flest rapporterer om at prosjektene/aktivitetene i stor grad har eller vil bidra til kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne (67 prosent), økt fokus på utvikling og innovasjon (57 prosent) og utvikling av nettverk (55 prosent). Dette er de samme områdene som også i 2006 ble fremhevet som områder hvor prosjektene/aktivitetene i stor grad førte til endringer innen.

Resultatene er videre de samme som for 2006 når det gjelder hva færrest prosjekter/aktiviteter vil bidra til, nemlig ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling (12 prosent) og større kunnskaper om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres (18 prosent).

Generelt er det slik at resultatene for 2007-årgangen ikke skiller seg markant ut på noen av indikatorene, i forhold til resultatene for 2006-årgangen.

Figur 21: Atferdsendringer som følge av prosjektet/aktiviteten, 2007. Prosent.

8.2 Atferdsendring etter tjeneste og program

I neste tabell ser vi nærmere på hvor vidt det er forskjeller mellom de ulike tjenestene og programmene når det kommer til andelen bedrifter som fremhever at prosjektene/aktivitetene har eller vil gi store bidrag (skår 4 og 5) til atferdsendringer i bedriftene. Resultatene viser at det er stor variasjon mellom de ulike tjenestene og programmene. For å få fram hvilke tjenester og programmer prosjektene/aktivitetene har hatt aller størst betydning for, har vi uthevet de to tjenestene/programmene med de høyeste andelen.

Innovasjon Norge legger stor vekt på å bidra til utvikling og innovasjon. Resultatene viser at det er særlig stor variasjon mellom tjenestene og programmene når det gjelder i hvilken grad de har bidratt til, eller vil bidra til, nettopp dette. De tjenestene og programmene som skårer høyest når det gjelder utvikling og innovasjon er NT-programmet (100 prosent) og Marint innovasjonsprogram (87 prosent), mens det er Grunnfinansieringslån – flåte som skårer lavest (27 prosent). At sistnevnte skårer lavest er som forventet i og med at dette først og fremst dreier seg om prosjekter som får midler til rene fysiske investeringer. Tallene for Grunnfinansieringslån – flåte må imidlertid benyttes med varsomhet da antallet som har svart i denne gruppen er lavt.

Resultatene viser videre at det også er særlig stor variasjon når det kommer til kompetanseutvikling. Her er det OFU/IFU (78 prosent) og Verdiskapningsprogram rein (67 prosent) som skårer høyest, mens Bygdeutviklingsmidler, Grunnfinansieringslån – flåte og Landbrukslån skårer lavest, alle med 9 prosent. Dette er ikke overraskende da tjenestene primært er rent finansielle og ikke er ment å bidra til atferdsendringer i stor grad.

Av tabellen fremkommer det også at det på et overordnet nivå synes som om pro-

sjekter/aktiviteter innenfor OFU/IFU generelt bidrar/vil bidra til relativt store atferdsendringer på samtlige områder. Dette programmet skårer høyest på fire av de åtte områdene, og skårer videre relativt høyt også på de resterende. Dette er ikke overraskende i og med at programmet har som formål å bidra til innovasjoner gjennom samarbeid og atferdsendringer. Vi ser samme tendensen også for andre programmer som har innovasjon og nettverk som en del av formålet.

Tabell 21: Andel store bidrag til atferdsendringer etter tjeneste og program, 2007

Tjeneste/program	Utvikling og innovasjon	Utviklingsprosesser	Åvkningskanndringssprosser	Innsamling og strukturering	Nytte av forskningsres.	Nye FoU medarbeidere	Kompetanseutvikling	Internasjonalt samarbeid	Utvikling av nettverk
Bygdeutviklingsmidler (n=188)	37 %	31 %	21 %	9 %	2 %	51 %	9 %	32 %	
Distriktsrettet risikolån (n=66)	76 %	52 %	38 %	21 %	17 %	69 %	45 %	50 %	
Distriktsutviklingstilskudd (n=142)	64 %	42 %	42 %	20 %	14 %	75 %	48 %	64 %	
Grunnfinansieringslån - flåte (n=60)	26 %	23 %	22 %	6 %	0 %	37 %	9 %	17 %	
Landsdekkende risikolån (n=28)	64 %	40 %	29 %	20 %	36 %	71 %	60 %	64 %	
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=60)	80 %	37 %	55 %	39 %	18 %	78 %	61 %	84 %	
Lavrisikolån (n=41)	58 %	39 %	19 %	10 %	13 %	45 %	33 %	35 %	
Landbrukslån (n=105)	42 %	38 %	22 %	5 %	1 %	42 %	9 %	26 %	
NT-programmet (n=13)	100 %	60 %	40 %	33 %	17 %	100 %	60 %	60 %	
OFU/IFU (n=85)	80 %	48 %	46 %	44 %	48 %	84 %	78 %	82 %	
FRAM (n=72)	70 %	66 %	50 %	10 %	5 %	66 %	20 %	61 %	
Marint innovasjonsprogram (n=27)	87 %	47 %	53 %	47 %	7 %	87 %	60 %	69 %	
Verdiskapningsprogram mat (n=79)	73 %	42 %	42 %	22 %	7 %	80 %	25 %	71 %	
Verdiskapningsprogram rein (n=7)	60 %	33 %	33 %	33 %	0 %	60 %	67 %	60 %	
Trebasert innovasjonsprogram (n=32)	74 %	47 %	53 %	33 %	11 %	63 %	21 %	63 %	
Bioenergiprogrammet (n = 28)	43 %	29 %	29 %	21 %	7 %	80 %	13 %	50 %	
Etablererstipend (n=175)	65 %	32 %	39 %	18 %	12 %	78 %	54 %	72 %	
Inkubatorstipend (n=46)	68 %	32 %	26 %	21 %	32 %	74 %	61 %	68 %	
Bygdeutviklingsstipend (n=119)	51 %	35 %	35 %	10 %	4 %	73 %	14 %	61 %	
Oppfinnerstipend (n=30)	73 %	27 %	29 %	36 %	40 %	86 %	73 %	71 %	
Internasjonalisering (n=61)	61 %	41 %	41 %	23 %	16 %	70 %	66 %	67 %	
Totalt	55 %	37 %	33 %	17 %	10 %	64 %	33 %	52 %	

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapningsprogram rein.

8.3 Atferdsendring etter formål

Et annet interessant spørsmål i forbindelse med prosjektene/aktivitetenes bidrag til atferdsendringer er hvor vidt det er forskjeller i bidrag ut fra formål. Dette illustreres nærmere i neste tabell. For å få fram hvilke formål som har hatt aller størst be-

tydning for atferdsendring innenfor de ulike områdene, har vi uthevet de to formålene med de høyeste andelene innenfor hvert område.

Variasjonen i bidrag ut fra formål varierer noe, spesielt er det stor variasjon innen utvikling og innovasjon og utvikling av nettverk. Når det gjelder utvikling og innovasjon er det formålet Utvikling av næringsmiljøer og nettverk som skårer høyest (89 prosent) sammen med formålene Innovasjon på bransjenivå og Idéutvikling (68 prosent), mens Miljøforberedning skårer lavest (15 prosent).

I forhold til utvikling av nettverk er det formålene Utvikling av næringsmiljøer og nettverk (85 prosent) samt Idéutvikling (84 prosent) som igjen skårer høyest, mens formålet Rasjonalisering skårer lavest (16 prosent).

At prosjekter som faller innen formålskategoriene Utvikling av næringsmiljøer og nettverk samt Idéutvikling i størst grad bidrar til atferdsendring innen både utvikling og innovasjon og utvikling av nettverk er ikke så overraskende, sett i forhold til definisjonen av disse to formålene.

Når det gjelder prosjekter/aktiviteter innenfor hvilket formål som skårer jevnt over høyest på flest av atferdsindikatorene, er det prosjekter/aktiviteter innenfor Utvikling av næringsmiljøer og nettverk som peker seg ut. Disse havner blant de to som skårer høyest på fem av åtte indikatorer.

Tabell 22: Andel store bidrag til atferdsendringer etter formål, 2007

Formål	Utvikling og innovasjon	Utvikling og endringsprosesser	Årklippenskan Utvikling og	Innsamling og strukturering	Nytte av forskningsres.	Nye FOU medarbeidere	Kompetanseutvikling	Internasjonalt samarbeid	Utvikling av nettverk
Kapasitetsutvidelse	42 %	40 %	27 %	5 %	4 %	59 %	13 %	34 %	
Rasjonalisering	31 %	48 %	30 %	13 %	0 %	39 %	2 %	16 %	
Strukturtilpasning	41 %	31 %	16 %	6 %	0 %	44 %	16 %	38 %	
Kompetanseutvikling	67 %	39 %	31 %	20 %	10 %	77 %	44 %	77 %	
Kapitalstyrking	56 %	20 %	11 %	10 %	0 %	44 %	22 %	56 %	
Miljøforbedring	15 %	7 %	10 %	5 %	0 %	34 %	7 %	18 %	
Utvikling av næringsmiljøer og nettverk	89 %	43 %	58 %	25 %	11 %	77 %	49 %	85 %	
Utredning	57 %	23 %	26 %	30 %	11 %	61 %	28 %	62 %	
Annet	40 %	32 %	21 %	3 %	0 %	51 %	19 %	36 %	
Innovasjon på internasjonalt nivå	74 %	42 %	46 %	39 %	38 %	82 %	75 %	70 %	
Innovasjon på nasjonalt nivå	74 %	46 %	50 %	22 %	20 %	76 %	46 %	66 %	
Innovasjon på bransjenivå	68 %	39 %	43 %	23 %	10 %	83 %	43 %	65 %	
Innovasjon på fylkesnivå	56 %	27 %	20 %	11 %	4 %	76 %	31 %	56 %	
Innovasjon på bedriftsnivå	46 %	33 %	28 %	13 %	5 %	54 %	22 %	44 %	
Idéutvikling	68 %	36 %	40 %	16 %	8 %	88 %	52 %	84 %	
Total	54 %	36 %	32 %	16 %	10 %	64 %	31 %	51 %	

8.4 Atferdsendring etter distriktspolitisk virkeområde

Neste tabell viser atferdsendringer etter distriktspolitisk virkeområde. Resultatene avdekker at det også i forhold til denne bakgrunnsvariabelen er variasjoner i bidragene til atferdsendringer.

Flest prosjekter har ført til/vil føre til utvikling av nettverk i sone I (utenfor), mens færrest prosjekter vil føre til større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres og ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling i sone II.

Videre viser markeringene vi har gjort i tabellen at det er gjennomgående i sone I vi finner flest prosjekter som har ført til/forventes å føre til atferdsendring på samtlige områder. Unntaket er bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedrifter. Her er andelen størst i sone IV. Dette reflekterer antakelig behovet for endringer. Et tynnere næringsgrunnlag i dette området, medfører et økt behov for omstilling og endring.

Tabell 23: Andel store bidrag til atferdsendringer etter distriktspolitisk virkeområde, 2007

DPV	Utvikling og innovasjon	Utvikling og endringsprosesser	Utvikling og endring av kunnskap og strukturering	Innsamling og forskningsres.	Nytte av nye FOU medarbeidere	Kompetanseutvikling	Internasjonalt samarbeid	Utvikling av nettverk
Totalt	54 %	36 %	32 %	16 %	10 %	64 %	31 %	51 %
Sone I (utenfor)	58 %	34 %	35 %	22 %	16 %	71 %	42 %	60 %
Sone II	40 %	23 %	18 %	2 %	2 %	47 %	7 %	19 %
Sone III	50 %	37 %	30 %	16 %	7 %	62 %	24 %	47 %
Sone IV	56 %	38 %	33 %	13 %	8 %	61 %	31 %	50 %

8.5 Samlet bidrag til atferdsendring

8.5.1 Samlet bidrag til atferdsendring etter tjeneste og program

Vi har over sett på i hvilken grad de prosjektene/aktivitetene som Innovasjon Norge har medfinansiert har ført til eller vil føre til atferdsendringer på de enkelte områdene. Det er imidlertid også interessant å se nærmere på prosjektenes/aktivitetenes totale bidrag til atferdsendringer. I neste figuren vises det hvor mange områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til atferdsendringer i stor grad (skår 4 og 5) på, etter tjeneste/program.

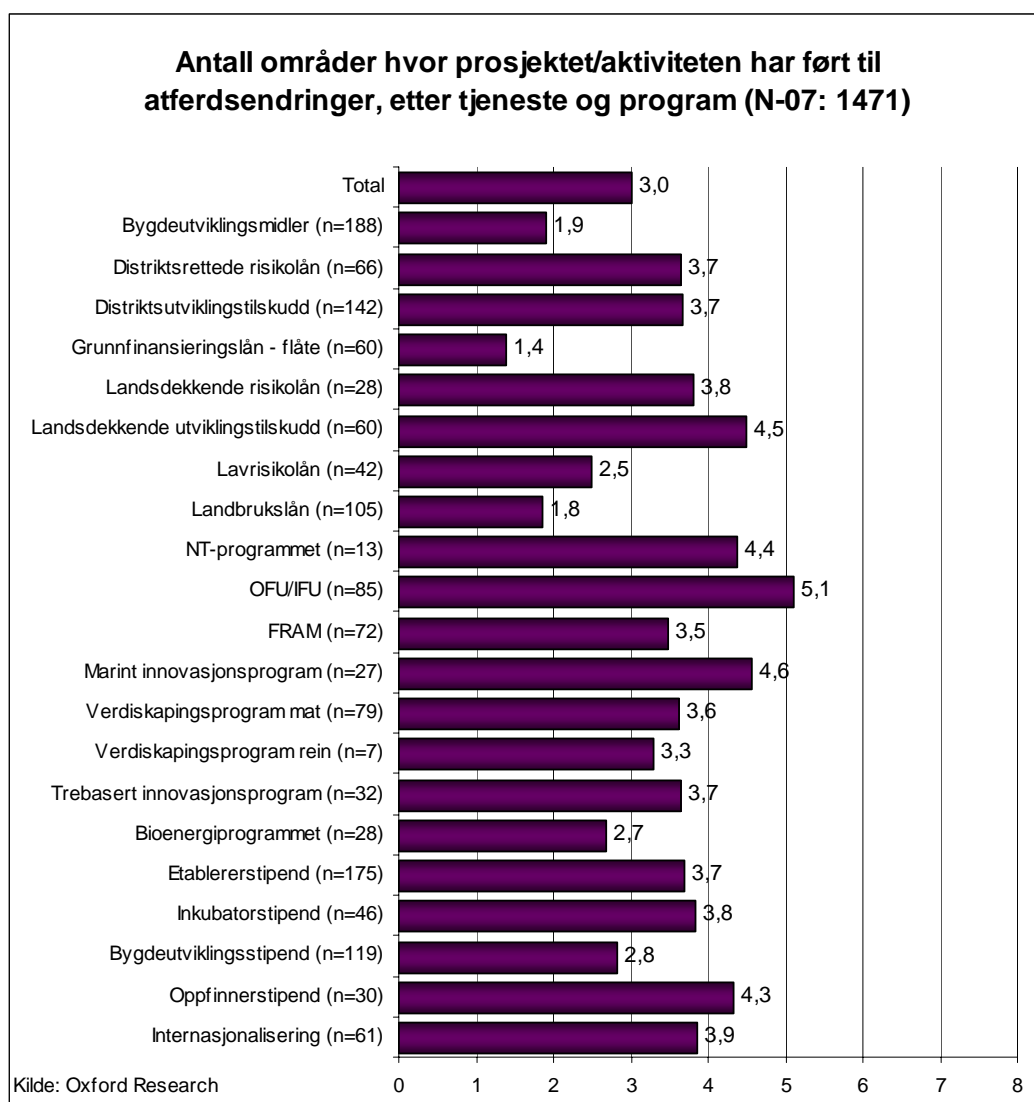
I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til atferdsendringer på 3,0 områder. Sammenliknet med resultatene for 2006 holder dette gjennomsnittstallet seg konstant.

Hovedbildet er også videre relativt likt resultatene for 2006 årgangen. Noen tjenester

og programmer skiller seg imidlertid ut når det gjelder endringer fra forrige årgang. Både Inkubatorstipend (3,8 områder i 2007 mot 4,6 områder i 2006), Trebasert innovasjonsprogram (3,7 områder i 2007 mot 4,4 områder i 2006) og Lavrisikolån (2,5 områder i 2007 mot 3,7 områder i 2006) har hatt merkbare nedganger.

Variasjonene mellom tjenestene og programmene når det gjelder antall bidrag til atferdsendringer er videre fremdeles relativt store. Antall bidrag er størst blant mottakerne av OFU/IFU (5,1 områder) og Marint Innovasjonsprogram (4,6 områder), mens det er minst blant de som har fått tilsagn om Grunnfinansieringslån – flåte (1,4 områder) og Landbrukslån (1,8 områder).

Figur 22: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter tjeneste og program, 2007.

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

8.5.2 Samlet bidrag til atferdsendring etter formål

Vi har også kartlagt hvor vidt det er variasjoner i antall bidrag til atferdsendringer ut fra formål.

Resultatene i neste figur illustrerer at det er variasjoner i antall bidrag til atferdsendringer ut fra formål. Det er prosjekter innen formålskategorien Innovasjon på internasjonalt nivå som bidrar til atferdsendringer på flest områder (4,7 områder), mens prosjekter innen Miljøforbedring bidrar til atferdsendringer gjennomsnittlig under ett område (0,9 områder).

Figur 23: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter formål, 2007.

8.5.3 Samlet bidrag til atferdsendring etter distriktpolitisk virkeområde

I figuren under vises det i hvilke grad det er forskjell i samlet bidrag til atferdsendring ut fra distriktpolitisk virkeområde.

Det eneste området som med statistisk sikkerhet skiller seg ut er sone II, hvor en forventer atferdsendring på klart færre områder enn i de øvrige (kun 1,6 områder).

Figur 24: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter distrikts-politisk virkeområde, 2007.

8.5.4 Antall bidrag til atferdsendringer etter addisjonalitet

I utgangspunktet er det krevende å få til endringer i en bedrift. Det er derfor interessant å kartlegge i hvilken grad det er en sammenheng mellom bidrag til atferdsendringer og addisjonalitet. Dette skisseres i neste figur.

Det er en klar sammenheng mellom addisjonalitet og atferdsendringer. Bidraget til atferdsendringer er størst i prosjekter med høy addisjonalitet (3,3 områder), mens det er lavest i prosjekter med lav addisjonalitet (2,0 områder). Resultatene for 2007-årgangen avviker for øvrig minimalt fra resultatene for 2006-årgangen.

Figur 25: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til atferdsendringer etter addisjonalitet, 2007.

Kapittel 9. Bidrag til innovasjon

Ønsker en å øke innovasjonsgraden og innovasjonenes nyhetsverdi, bør det satses på Stipendtjenester og Programmer. Disse tjeneste og programtypene skiller seg ut ved å innovere på flest områder og ha den høyeste andelen nyvinninger som er helt nye.

Dette er noen av funnene i dette kapittelet, hvor vi ser nærmere på Innovasjon Norges bidrag til innovasjon. Innovasjon Norge har som mål at de skal bidra til økt innovasjon i næringslivet i hele landet. Bedriftene ble spurt om i hvilken grad prosjektet/aktiviteten har ført til eller vil føre til økt innovasjon på følgende områder:

Utvikling av nye produkter og tjenester

- Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter
- Utvikling av et nytt produkt
- Utvikling av en ny tjeneste
- Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg

Utvikling av nye produksjonsprosesser

- Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder)
- Utvikling av nye produksjonsprosesser
- Forbedring av transport og logistikk
- Endre prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av offentlige myndigheter

Markedsutvikling og/eller endret markedsføring

- Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsformer
- Salg til nye kunder/kunde grupper
- Lansering av produktet på en ny måte

Bedriftene kan altså innovere på 3 hovedområder og 11 underområder.

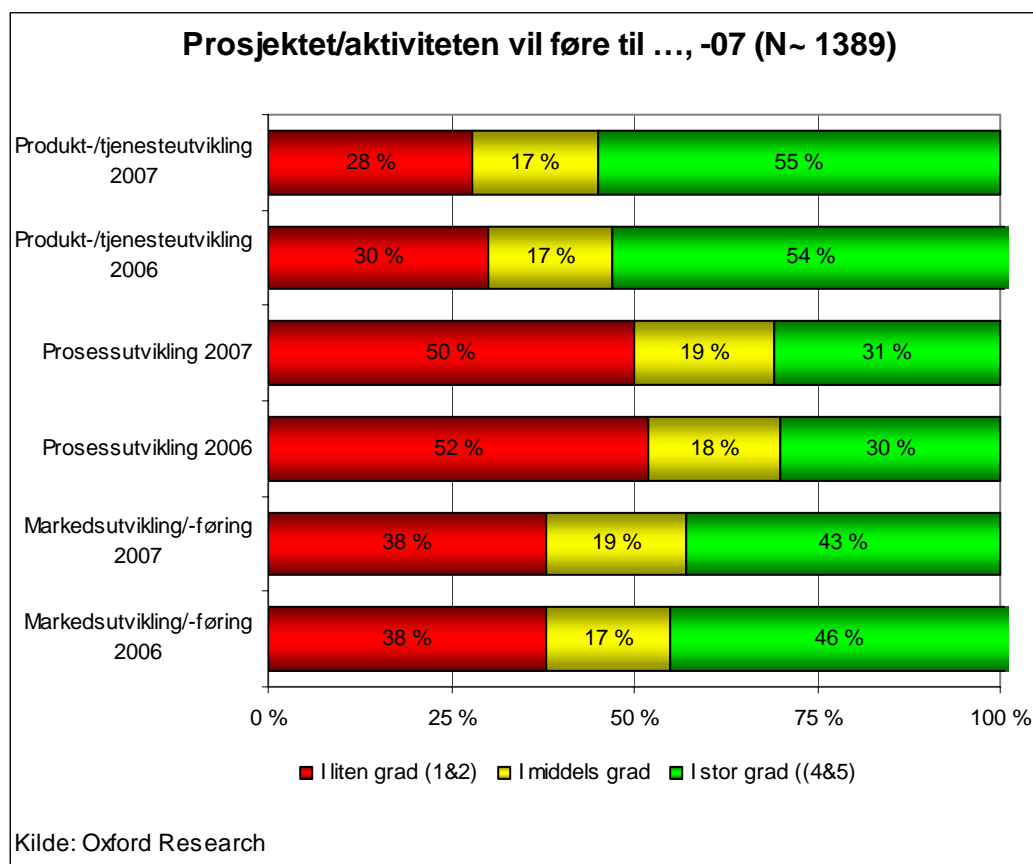
9.1 Bidrag til innovasjon på hovedområder

I neste figur vises det i hvilke grad prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til økt innovasjon, på de tre overordnede områdene som er uthevet over; utvikling av nye produkter og tjenester, utvikling av nye produksjonsprosesser samt markedsutvikling og/eller endret markedsføring. Svarene er inndelt i liten grad (skår 1 og 2), i middels grad (skår 3) og i stor grad (skår 4 og 5).

Som i 2006 forventes det at prosjektene/aktivitetene i sterkest grad bidrar til utvikling av nye produkter og tjenester (55 prosent). Deretter følger markedsutvikling og/eller endret markedsføring (43 prosent), mens utvikling av nye produksjonsprosesser skårer lavest (31 prosent). Denne rekkefølgen har vært uendret siden 2003-årgangen, med et lite unntak for 2005-årgangen da nye produksjonsprosesser skåret nest høyest. Eneste endringen fra 2006 som det er verdt å merke seg, er en liten ned-

gang i fokuset på Markedsutvikling/-føring som har gått ned med 3 prosentpoeng.

Figur 26: Bidrag til innovasjon på hovedområder, 2007.

9.1.1 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter tjeneste og program

Det er stor variasjon mellom tjenestene og programmene når det kommer til innovasjonsgrad. I neste tabell vises andelen som oppgir at prosjektet vil bidra i stor grad til økt innovasjon (skår 4 og 5) på de tre hovedområdene.

Det er OFU/IFU hvor flest forventer innovasjon i stor grad (88 prosent) innen Produkt og tjenesteutvikling. Generelt er det i Programmene og Stipendene forventningen er størst innen dette området. Når det gjelder Prosessutvikling skiller Verdiskapingsprogram mat seg ut med høyest andel (53 prosent). På dette området er det flest innen Programmene og Tilskuddstjenestene som har de høyeste forventningene. Marint innovasjonsprogram har størst andel som forventer stor grad av innovasjon innen Markedsutvikling/-føring (79 prosent). På dette området er det igjen Programmene og Stipendene som har størst andeler som forventer stor grad av innovasjon.

Når det gjelder Produkt- og tjenesteutvikling er det Verdiskapingsprogram mat og Verdiskapingsprogram rein som har hatt størst endring (begge en økning med 17 prosentpoeng). Verdiskapingsprogram mat har i tillegg hatt en økning med 25 prosentpoeng når det gjelder Prosessutvikling. Sammen med Lavrisikolån (nedgang med 27 prosentpoeng) har disse hatt den største endringen på dette feltet. Når det gjelder Markedsutvikling/-føring er det Landsdekkende risikolån og Trebasert innova-

sjonsprogram som har endret seg mest fra i 2006 (en nedgang på henholdsvis 19 og 16 prosentpoeng.

Tabell 24: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad etter tjeneste og program, 2007

Tjeneste/program	Produkt og tjenestetutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring
Bygdeutviklingsmidler (n=188)	36 %	25 %	22 %
Distriktsrettede risikolån (n=66)	63 %	41 %	50 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=142)	68 %	41 %	60 %
Grunnfinansieringslån - flåte (n=60)	13 %	13 %	7 %
Landsdekkende risikolån (n=28)	71 %	46 %	50 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=60)	65 %	43 %	54 %
Lavrisikolån (n=42)	48 %	39 %	41 %
Landbrukslån (n=105)	28 %	23 %	18 %
NT-programmet (n=13)	83 %	40 %	40 %
OFU/IFU (n=85)	88 %	35 %	58 %
FRAM (n=72)	48 %	26 %	49 %
Marint innovasjonsprogram (n=27)	69 %	50 %	79 %
Verdiskapingsprogram mat (n=79)	81 %	53 %	62 %
Verdiskapingsprogram rein (n=7)	83 %	40 %	40 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=32)	71 %	53 %	59 %
Bioenergiprogrammet (n=28)	29 %	21 %	23 %
Etablererstipend (n=175)	73 %	22 %	54 %
Inkubatorstipend (n=46)	78 %	38 %	61 %
Bygdeutviklingsstipend (n=119)	48 %	19 %	41 %
Oppfinnerstipend (n=30)	77 %	29 %	43 %
Internasjonalisering (n=61)	63 %	29 %	72 %
Total	55 %	31 %	43 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

9.1.2 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter formål

Innovasjoner er noe som skjer i alle bedrifter i større og mindre grad, men det er ofte forskjeller knyttet til hvilke type prosjekt som gjennomføres og hvilke formål prosjektet har. I tabellen nedenfor ser vi nærmere på hvor vidt prosjektenes bidrag til innovasjon på de tre hovedområdene varierer ut fra prosjektets formål, vurdert av Innovasjon Norges saksbehandlere.

Gjennomgående er forventningene til innovasjon lav knyttet til prosjekter innen Kapasitetsutvidelse, Rasjonalisering og Miljøforbedring. Rasjonalisering skiller seg noe ut da andelen som i stor grad vil bidra til Prosessutvikling er betydelig mye høyere enn de andre områdene.

Forventet innovasjon er høyest knyttet til Kapitalstyrking, Utvikling av næringsmiljøer og nettverk samt prosjekter med innovasjon som formål. Det er interessant å merke seg at forventningene øker med innovasjonsnivå, i den forstand at samlet forventning er størst blant prosjekter innen Innovasjon på internasjonalt nivå for så å synke gradvis ned til Innovasjon på bedriftsnivå. Dette funnet støtter den kategoriseringen som gjøres med hensyn til disse formålskodene.

Formål	Produkt og tjenestutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring
Kapasitetsutvidelse	32 %	28 %	24 %
Rasjonalisering	18 %	38 %	6 %
Strukturtilpasning	30 %	30 %	41 %
Kompetanseutvikling	59 %	26 %	53 %
Kapitalstyrking	78 %	57 %	60 %
Miljøforbedring	15 %	6 %	3 %
Utvikling av næringsmiljøer og nettverk	70 %	40 %	61 %
Utredning	55 %	27 %	44 %
Annet	49 %	16 %	35 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	83 %	44 %	57 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	80 %	43 %	61 %
Innovasjon på bransjenivå	65 %	40 %	63 %
Innovasjon på fylkesnivå	64 %	40 %	42 %
Innovasjon på bedriftsnivå	51 %	24 %	35 %
Idéutvikling	64 %	32 %	67 %
Total	55 %	31 %	41 %

9.1.3 Bidrag til innovasjon på hovedområder etter distriktspolitisk virkeområde

I tabellen under vises det i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes innovasjonsbidrag ut fra distriktspolitiske virkeområde.

Hvilke område det forventes mest innovasjon innen, avhenger av hvilke type innovasjon man ser på. Tradisjonell Produkt og tjenestutvikling forventes i størst grad i sone I og IV. Innovasjon knyttet til Prosessutvikling forventes i størst grad i sone III og minst i sone II. Også når det gjelder Markedsutvikling/-føring er forventningene størst i sone I. Også her er det grunn til å tro at denne forskjellen primært skyldes ulikheter i tjenestefordelingen.

DPV	Produkt og tjenestutvikling	Prosessutvikling	Markedsutvikling/-føring
Sone I (utenfor)	62%	32%	47%
Sone II	45%	27%	27%
Sone III	50%	34%	37%
Sone IV	53%	29%	42%
Totalt	54%	32%	41%

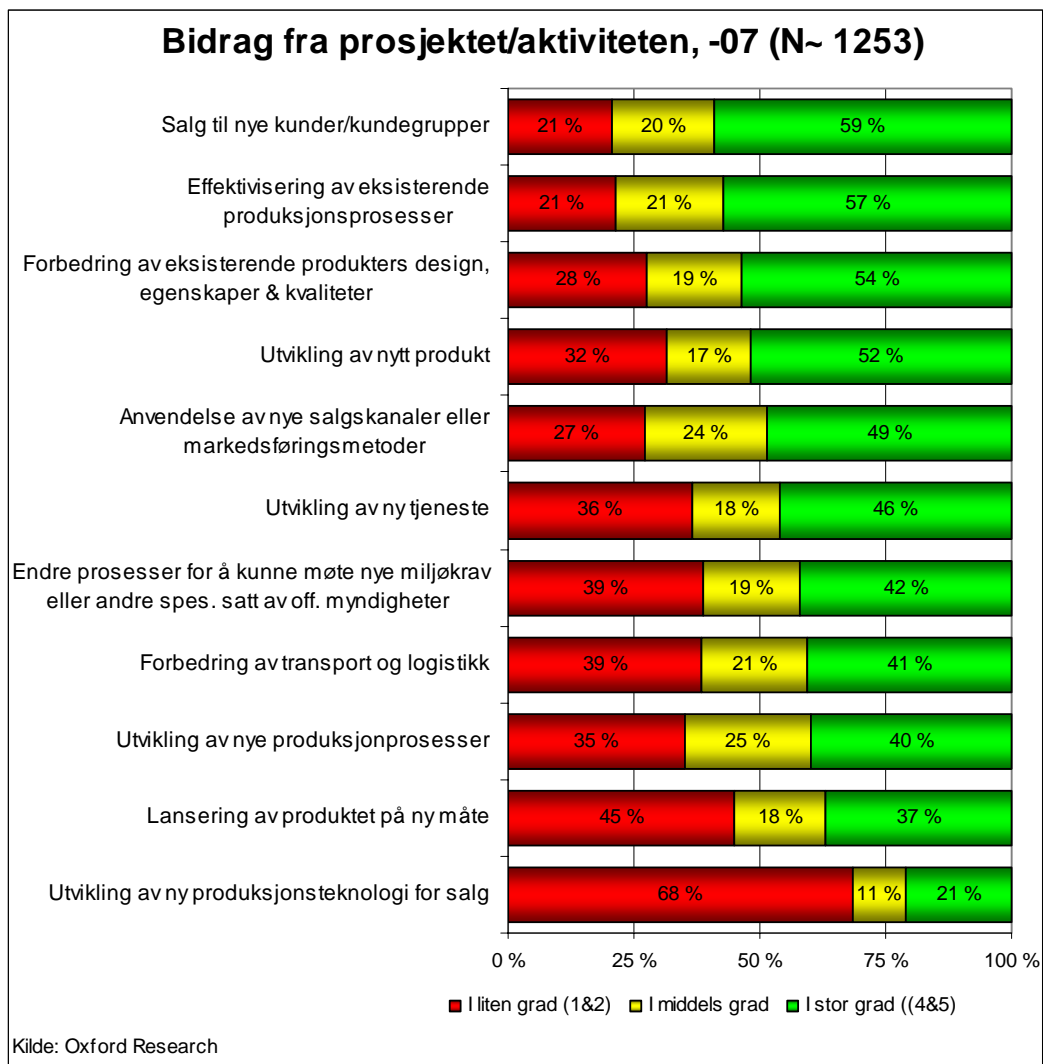
9.2 Bidrag til innovasjon på delområder

For hvert av de tre hovedområdene, utvikling av nye produkter og tjenester, utvikling av nye produksjonsprosesser samt markedsutvikling og/eller endret markedsføring, er bedriftene spurt mer konkret om forventet utvikling. Svarene illustreres i neste figur.

I neste figur vises det i hvilke grad prosjektene/aktivitetene har eller vil bidra til økt innovasjon i liten grad (skår 1 og 2), i middels grad (skår 3) og i stor grad (skår 4 og 5) på 11 ulike, konkretiserte områder.

Gjennomgående er andelen som oppgir at prosjektet/aktiviteten har bidratt i stor grad gått ned med om lag 4 til 5 prosentpoeng fra 2006 til 2007. Andelen som oppgir at prosjektet/aktiviteten har bidratt i liten grad har økt mest, mens andelen middels grad er tilnærmet uendret fra 2006. Selv med disse endringene har/vil prosjektene/aktivitetene i sterkeste grad bidra til salg til nye kunder/kundegrupper. Deretter følger bidrag til effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser, forbedring av eksisterende produkter design, og utvikling av nye produkt. Dette er de samme områdene som i forrige forundersøkelse, men rekkefølgen varierer som vanlig noe fra år til annet. I likhet med 2005 og 2006 vil prosjektene/aktivitetene i minst grad føre til utvikling av ny produksjonsteknologi for salg.

Figur 27: Bidrag til innovasjon på delområder, 2007.

Som nevnt har andelen prosjekter/aktiviteter som har bidratt i stor grad, gått ned fra 2006. Størst har nedgangen vært når det gjelder produktutvikling hvor reduksjonen er på 9 prosentpoeng. Dette kan tyde på at bedriftene skifter fokus fra å utvikle

produkter til å fokuserer på nye kundegrupper. Kanskje er tiden nå inne for å kapitalisere på tidligere produktinnovasjoner. Imidlertid er andelen betraktelig høyere, på alle områder, enn dem man fant for 2004-årgangen.

Figur 28: Andel store bidrag fra prosjektet/aktiviteten, 2005/2006/2007.

9.2.1 Bidrag til innovasjon på delområder etter tjeneste/program

Vi så tidligere at det var forskjeller mellom tjenestene og programmene når det kom til hovedområdene for innovasjon. Tatt i betraktning at årsaken til at de er inndelt i så mange ulike tjenester og programmer er fordi de har ulike formål og ulik innretning, vil det være rimelig at man finner forskjeller i innovasjonsbidrag mellom dem. Neste tabell viser andel prosjekter som i stor grad (skår 4 og 5) vil bidra til økt innovasjon på hvert av de 11 konkrete områdene. For å få fram hvilke tjenester og programmer som skårer høyest på de ulike områdene, har vi uthevet de to tjenestene med den høyeste andelen innen hvert område.

Selv om vi tidligere så at man forventet stor grad av innovasjon på de fleste hovedområder knyttet til Programmer, ser vi at mange av de tjenester eller programmer som har høyest andel når det kommer til konkret utvikling er innenfor Tilskudds- og Lånetjenester. Ingen av Stipendene er på listen over topp-to når det gjelder innovasjon på disse områdene.

Når det gjelder de tre viktigste områdene totalt sett, ser vi at Lavrisikolån og

OFU/IFU har høyest andel knyttet til Salg til nye kunder/kundegrupper. Førstnevnte er også på topp sammen med Landbrukslån når det gjelder Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder), mens Landsdekkende risikolån og Marint Innovasjonsprogram kommer på topp når det gjelder Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter. Dette virker rimelig ut fra hva som er formålet med disse tjenestene/programmene.

Når det gjelder utvikling av ny teknologi, som færrest ser for seg at prosjektet skal bidra til, er det Landsdekkende risikolån og Verdiskapingsprogram rein som har de høyeste andelene.

De to programmene med totalt sett minst bidrag til innovasjon er i denne sammenheng FRAM og Bioenergiprogrammet. Dette er naturlig da FRAM er et ledelsesutviklingsprogram som ikke skal bidra direkte til innovasjon og Bioenergiprogrammet er nokså fokusert rundt å bruke og levere bioenergi. Forbedring av transport og logistikk kommer dermed høyest ut.

Tabell 27: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad på ulike områder etter tjeneste og program, 2007

Tjeneste/program	Ekstisterende produkter	Nytt produkt	Ny tjeneste	Ny prod. teknologi	Ekstisterende prod.prosesser	Nye prod.prosesser	Transport og logistikk	Miljøkrav og andre spesifikasjoner	Nye salgskanaler/markedsmetoder	Nye kunder/kundegrupper	Produktansering på ny måte
Bygdeutviklingsmidler (n=188)	42%	25%	36%	11%	71%	30%	45%	51%	36%	48%	30%
Distriktsrettede risikolån (n=66)	67%	61%	45%	29%	67%	52%	50%	38%	50%	70%	61%
Distriktsutviklingstilskudd (n=142)	61%	60%	54%	23%	57%	49%	43%	42%	56%	67%	37%
Grunnfinansieringslån - flåte (n=60)	45%	40%	40%	11%	50%	36%	17%	55%	22%	25%	22%
Landsdekkende risikolån (n=28)	75%	67%	36%	50%	60%	45%	36%	40%	64%	67%	40%
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=60)	48%	53%	51%	33%	48%	57%	39%	39%	51%	59%	44%
Lavrisikolån (n=42)	52%	50%	55%	18%	72%	44%	71%	50%	39%	71%	27%
Landbrukslån (n=105)	42%	29%	23%	15%	80%	28%	51%	56%	45%	52%	33%
NT-programmet (n=13)	60%	80%	75%	40%	67%	100%	67%	67%	20%	25%	50%
OFU/IFU (n=85)	67%	92%	61%	44%	46%	47%	23%	34%	57%	75%	33%
FRAM (n=72)	42%	38%	36%	16%	46%	33%	30%	22%	41%	45%	28%
Marint innovasjonsprogram (n=27)	75%	77%	50%	45%	42%	38%	50%	33%	69%	69%	58%
Verdiskapingsprogram mat (n=79)	68%	74%	32%	17%	39%	52%	40%	28%	59%	65%	70%
Verdiskapingsprogram rein (n=7)	67%	83%	75%	50%	50%	40%	50%	50%	50%	60%	50%
Trebasert innovasjonsprogram (n=32)	56%	50%	29%	14%	44%	44%	43%	47%	35%	47%	21%
Bioenergiprogrammet (n=28)	22%	40%	45%	20%	38%	33%	50%	44%	22%	33%	13%
Etablererstipend (n=175)	63%	67%	56%	19%	42%	41%	25%	28%	53%	62%	40%

Tabell 27: Andel bidrag til økt innovasjon i stor grad på ulike områder etter tjeneste og program, 2007

Tjeneste/program	Ekisterende produkter	Nytt produkt	Ny tjeneste	Ny prod. teknologi	Ekisterende prod.prosesser	Nye prod.prosesser	Transport og logistikk	Miljøkrav og andre spesifikasjoner	Nye salgskanaler/markedsmetoder	Nye kunder/kunde-grupper	Produktansering på ny måte
Inkubatorstipend (n=46)	44%	76%	65%	44%	33%	50%	18%	30%	53%	63%	27%
Bygdeutviklingsstipend (n=119)	54%	50%	52%	8%	40%	35%	36%	29%	41%	49%	35%
Oppfinnerstipend (n=30)	67%	77%	33%	42%	22%	33%	33%	40%	36%	55%	56%
Internasjonalisering (n=61)	50%	53%	43%	30%	43%	32%	36%	35%	60%	68%	35%
Total	54%	52%	46%	21%	57%	40%	41%	42%	49%	59%	37%

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergi-programmet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

Vi har også undersøkt i hvilken grad det er forskjeller i prosjektenes/aktivitetenes bidrag til innovasjon ut fra formål og distriktspolitisk virkeområde.

For å analysere oss frem til de formålene som skiller seg ut når det gjelder de konkrete områdene har vi kjørt varianstester (ANOVA Duncan). Disse viser at når det gjelder Salg til nye kunder/kunde-grupper så skiller Miljøforbedring seg ut med klart minst forventet innovasjon mens det forventes mest innovasjon på dette området blant prosjekter innen Kapitalstyrking. Miljøforbedring kommer også lavest ut når det gjelder Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser. Her er det Kapitalutvidelse og Rasjonalisering som skiller seg ut på toppen med de største forventningene til innovasjon. Rasjonalisering kommer imidlertid på bunn sammen med Miljøforbedring når det gjelder Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter. Her er det Innovasjon på bransjenivå som skiller seg ut i toppen.

Det er kun sone II i det distriktspolitiske virkeområdet som skiller seg klart ut fra de andre, med lavere forventning til innovasjon både når det gjelder Salg til nye kunder/kunde-grupper og Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper og kvaliteter. Det er marginale forskjeller som ikke bør vektlegges når det kommer til Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser.

9.3 Samlet bidrag til innovasjon

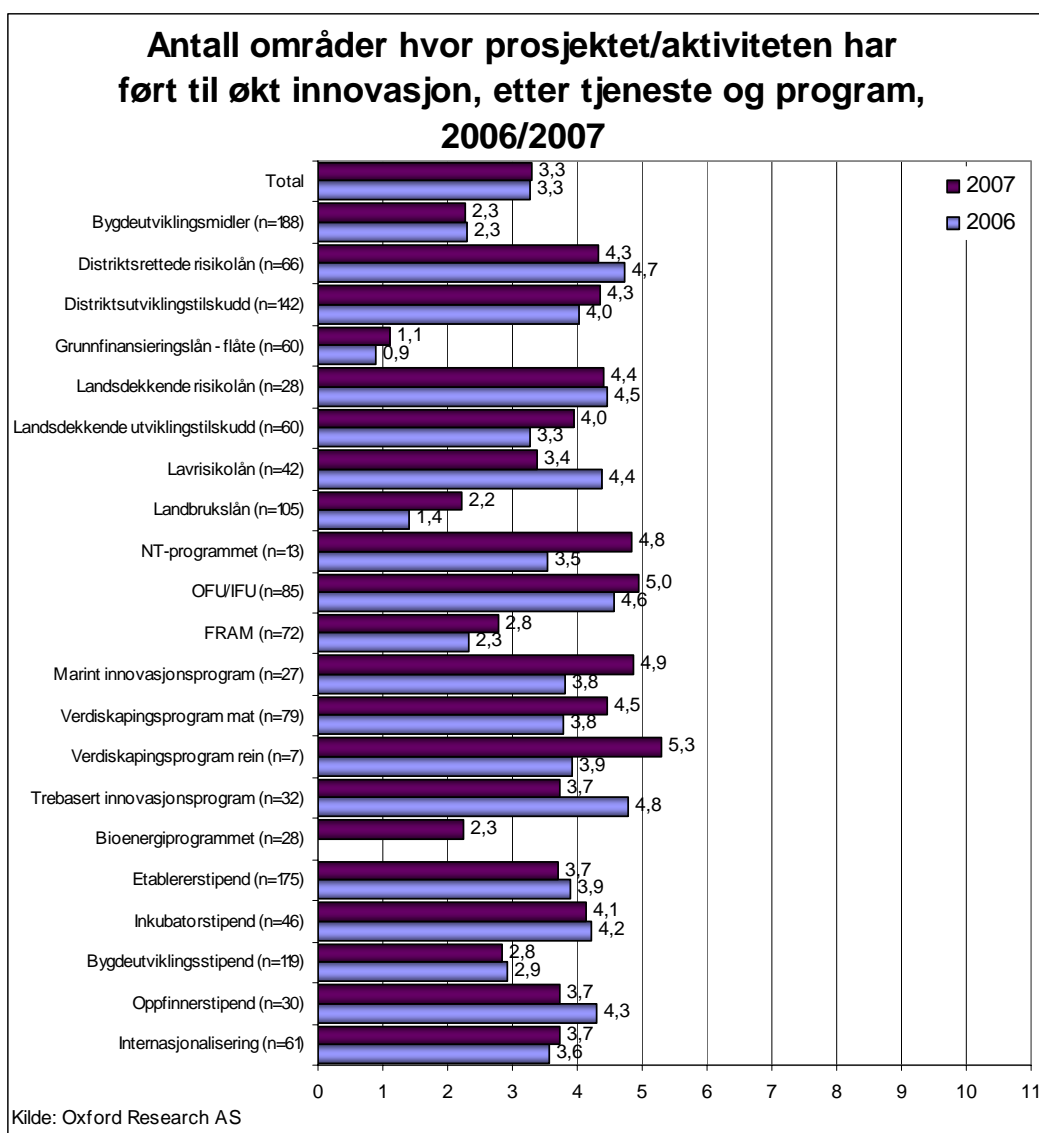
9.3.1 Samlet bidrag til innovasjon etter tjeneste/program

Ikke kopierbare tjenester, produkter eller prosesser er det som i stor grad avgjør dine konkurransefortrinn. Kompleksitet og innovasjon på flere områder bidrar dermed til økt konkurransekraft. I neste figur ser vi nærmere på prosjektenes/aktivitetenes samlede innovasjonsbidrag målt i form av antall delområder som prosjektene har bidratt til eller vil bidra til økt innovasjon på i stor grad (skår 4 og 5).

I gjennomsnitt har prosjektene/aktivitetene bidratt til økt innovasjon på 3,3 av totalt 11 områder. Dette er akkurat like mange områder som i 2006. En slik overordnet betraktning skulle kanskje tilsi at innovasjonsgraden er stabil, men tilslører faktisk betydelige variasjoner mellom tjenestene og programmene. Antall innovasjons-

bidrag er størst blant mottakerne av Verdiskapingsprogram rein (5,3 områder), Marint innovasjonsprogram (4,9 områder) og NT-programmet (4,8 områder), mens de er minst blant de som har fått tilsagn om Grunnfinansieringslån til fiskeflåten (1,1 områder), Landbrukslån (2,2 områder), Bygdeutviklingsmidler og Bioenergi-programmet (2,3 områder). Rekkefølgen når det gjelder antall områder er stort sett som tidligere, spesielt når det gjelder de tjenester og programmer som innoverer på færrest områder. Imidlertid har det vært en del markante endringer som gjør at rekkefølgen blant dem som ser for seg å innovere på flest områder, her endret seg noe. Størst endring i antall innovasjonsområder har det vært i prosjekter knyttet til Verdiskapingsprogram rein som har økt fra 3,9 til 5,9 og Trebasert innovasjonsprogram som, på tross av navnet forventer å innovere på kun 3,7 områder mot 4,8 i 2006.

Figur 29: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter tjeneste og program, 2006/2007.

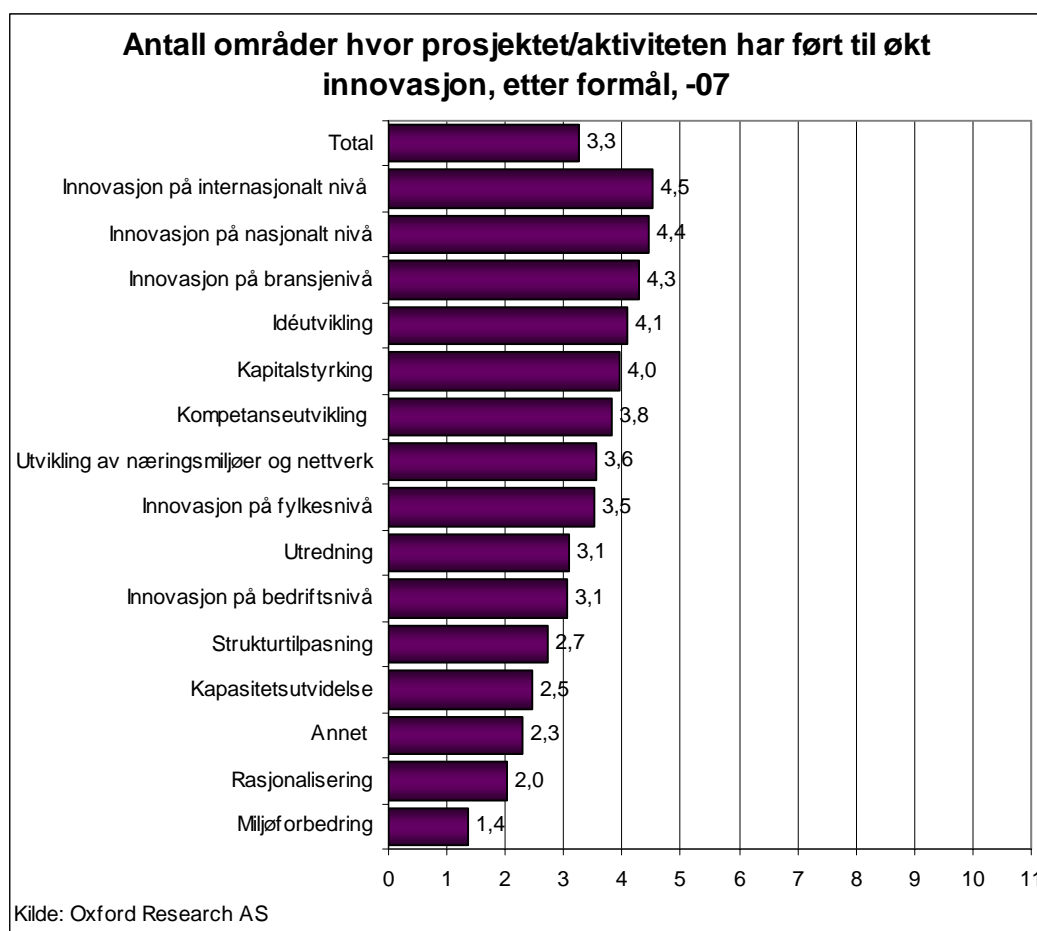
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergi-programmet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

9.3.2 Samlet bidrag til innovasjon etter formål

Vi så tidligere at det er klare forskjeller i forventninger til innovasjon mellom prosjekter som har ulike formål. Vi har derfor også undersøkt i hvilke grad det er variasjoner i samlet bidrag, i form av antall områder hvor det forventes effekter. Som det illustreres i neste figur er det klare forskjeller i resultatene ut fra formål. Naturlig nok, ut fra formålet, forventes det innovasjoner på flest områder knyttet til formålene Innovasjon på internasjonalt nivå, på nasjonalt nivå og på bransjenivå. Disse ”innovasjonsformålene” skiller seg nokså klart fra de to andre, Innovasjon på fylkesnivå og innovasjon på bedriftsnivå, hvor det er klart lavere forventninger om antall innovasjonsområder. I tillegg er det interessant å se at prosjekter knyttet til Idèutvikling forventer at det innoveres på 4,1 områder, noe som avkrefter hypotesen om at dette er svært fokuserte og ”smale” prosjekter. Tradisjonelt har man antatt at prosjekter innen dette formålet har fokusert på én idè, og at innovasjonsbredden dermed er relativt begrenset, men analysen viser altså noe annet.

Prosjekter med formål Miljøforbedring og Rasjonalisering er dem hvor det forventes innovasjoner på færrest områder, henholdsvis 1,4 og 2. Dette er ikke unaturlig da formålene er avgrensede i seg selv.

Figur 30: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter formål, 2007.

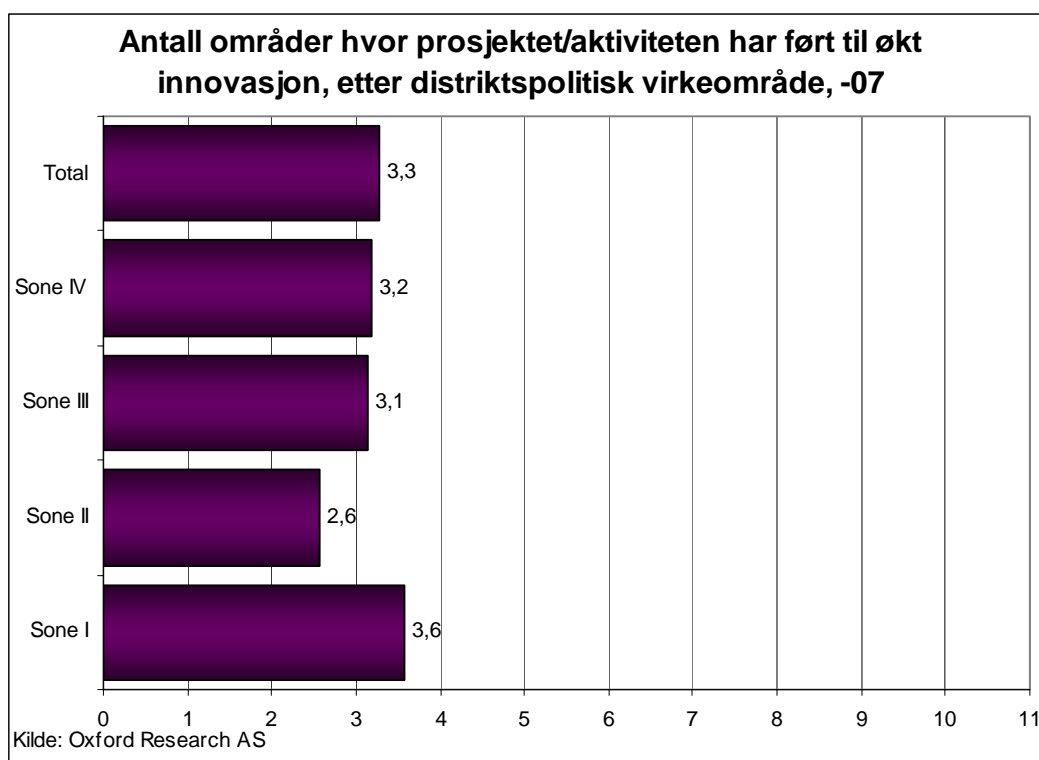

9.3.3 Samlet bidrag til innovasjon etter distriktspolitisk virkeområde

I neste figur vises det i hvilke grad det er forskjell i antall bidrag til innovasjon ut fra distriktspolitisk virkeområde. Som for de enkelte områdene er det få store forskjeller i samlet bidrag til innovasjon ut fra distriktspolitisk virkeområde. Det eneste området som med statistisk sikkerhet skiller seg ut er sone I, hvor en forventer innovasjon på klart flere felt enn i de andre områdene.

Dette tilsier at man i de mest sentrale strøk forventer bredere og mer sammensatte innovasjoner enn i mer støtteberettigede og rurale strøk.

Figur 31: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter distriktspolitisk virkeområde, 2007.

9.3.4 Samlet bidrag til innovasjon etter addisjonalitet

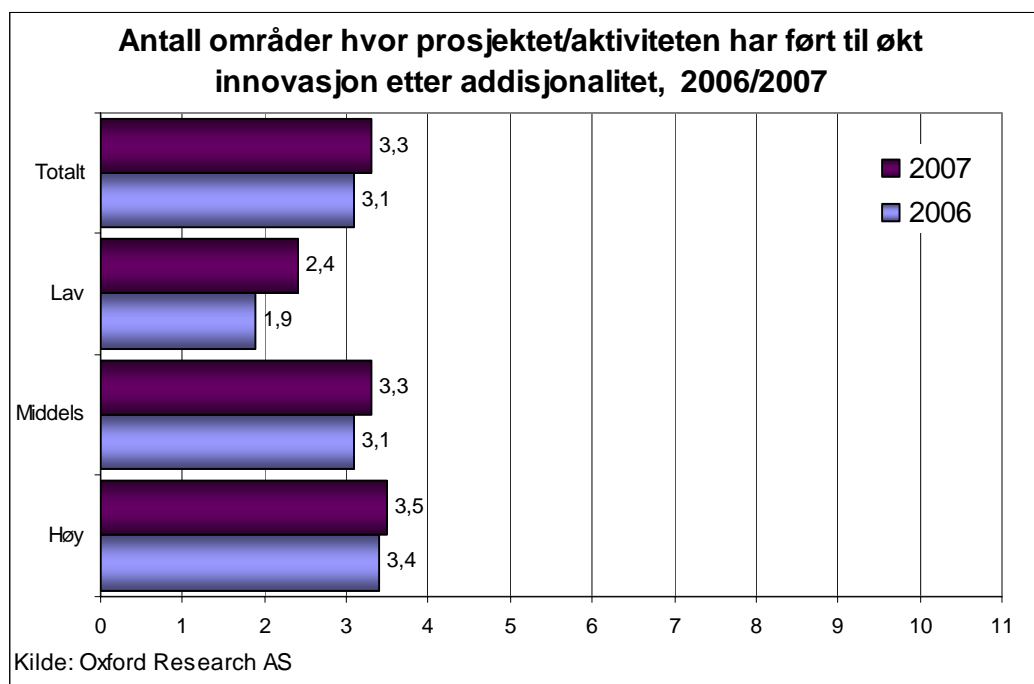
Kunststykket Innovasjon Norge skal utføre er å kombinere innovasjon- og utviklingsbidrag med også å ha en utløsende effekt. Det skal dermed være en fornuftig balanse mellom prosjektenes/aktivitetenes addisjonalitet og resultater i form av bidrag blant annet til innovasjon. Ett mål på hvorvidt man lykkes med denne avveiningen i praksis, illustreres i neste figur.

Forskjellene vi fant i 2006 er redusert i 2007. Antall områder det forventes innovasjon innen blant prosjekter med lav addisjonalitet ikke er så mye færre enn der hvor addisjonaliteten er middels eller høy. Innovasjonsbidraget er fremdeles størst blant prosjektene med høy addisjonalitet (3,5 områder) og minst blant de med lav addisjonalitet (2,4 områder). Dette innebærer at man forventer utvikling innen flere områder innen prosjekter hvor man er avhengig av støtte fra Innovasjon Norge enn prosjekter hvor man ikke er like avhengig av denne støtten. De prosjekter man klarer å gjen-

nomføre uten hjelp fra Innovasjon Norge forventes å innoverer på færre områder enn de øvrige.

Selv med disse endringene indikerer resultatet at ønsket om høy addisjonalitet i betydningen utløsende effekt, ikke går på bekostning av forventninger til innovasjon.

Figur 32: Antall områder hvor prosjektet/aktiviteten har ført til økt innovasjon etter distrikts-politisk virkeområde, 2006.

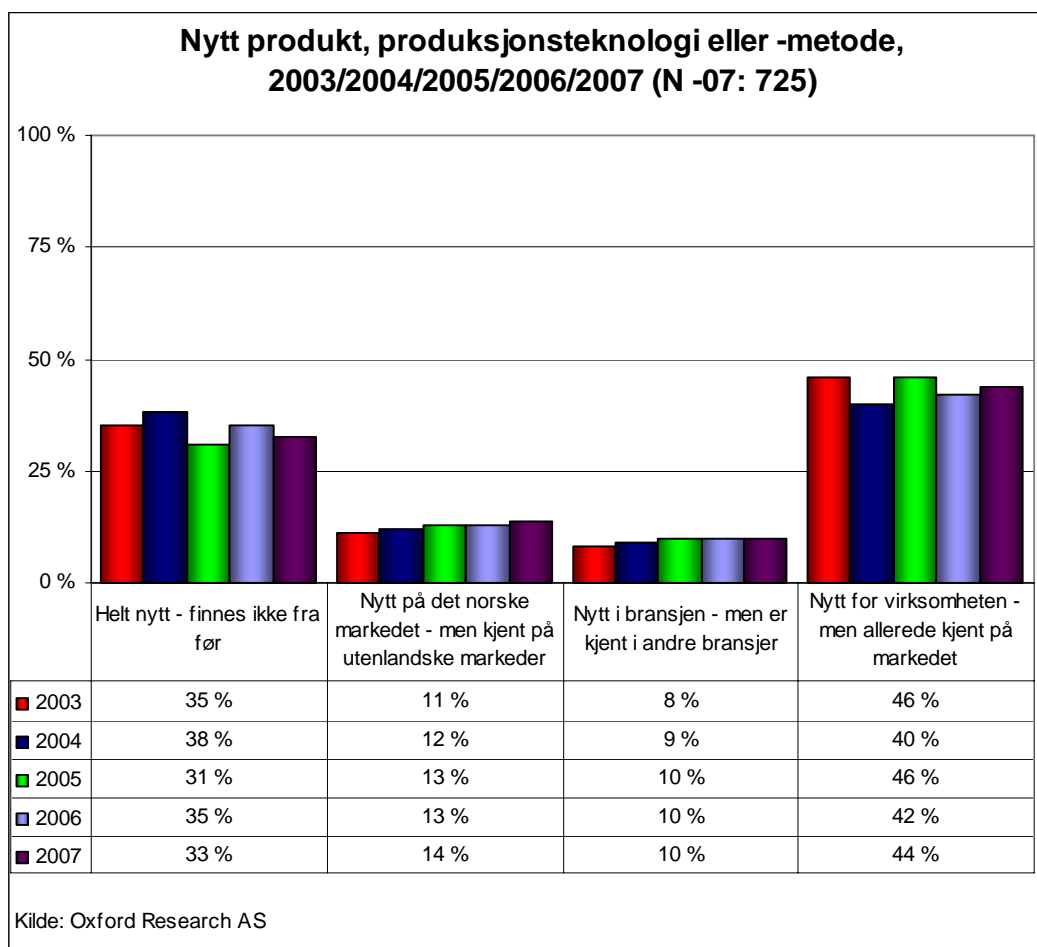
9.4 Prosjektenes/aktivitetenes nyhetsverdi

På samme måte som Innovasjon Norge kategoriserer innovasjonsprosjekter i henhold til nivå i prosjektformålene, ble bedriftene bedt om å spesifisere hva et nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode innebar for dem. Dermed får en et inntrykk av innovasjonenes nyhetsgrad. I utgangspunktet kan det innebære alt fra utvikling av noe som er nytt for bedriften til vesentlige innovasjonsgjennombrudd på internasjonalt nivå. Vi vil presisere at innovasjon her er begrenset til å omfatte produkt- og prosessendringer, ikke markedsutvikling.

Innovasjonene er i hovedsak på hver sin side av skalaen: enten er de helt nye eller kun nye for bedriften selv. 33 prosent av nyvinningene er helt nye og 44 prosent er kun nye for bedriften. Bare 10 til 15 prosent oppgir at de enten er nye for det norske markedet eller i bransjen.

Resultatene er stabile over tid, men sammenligner en årets resultater med tidligere år, kan det se ut til at det er en svak tendens til at norske bedrifter ”importerer” flere innovasjoner, både de som allerede er kjent på utenlandske markeder, men nye i Norge og mellom bransjer. Endringene er svært små, men peker i den retning.

Figur 33: Utvikling av nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode, -03/-04/-05/-06/-07.

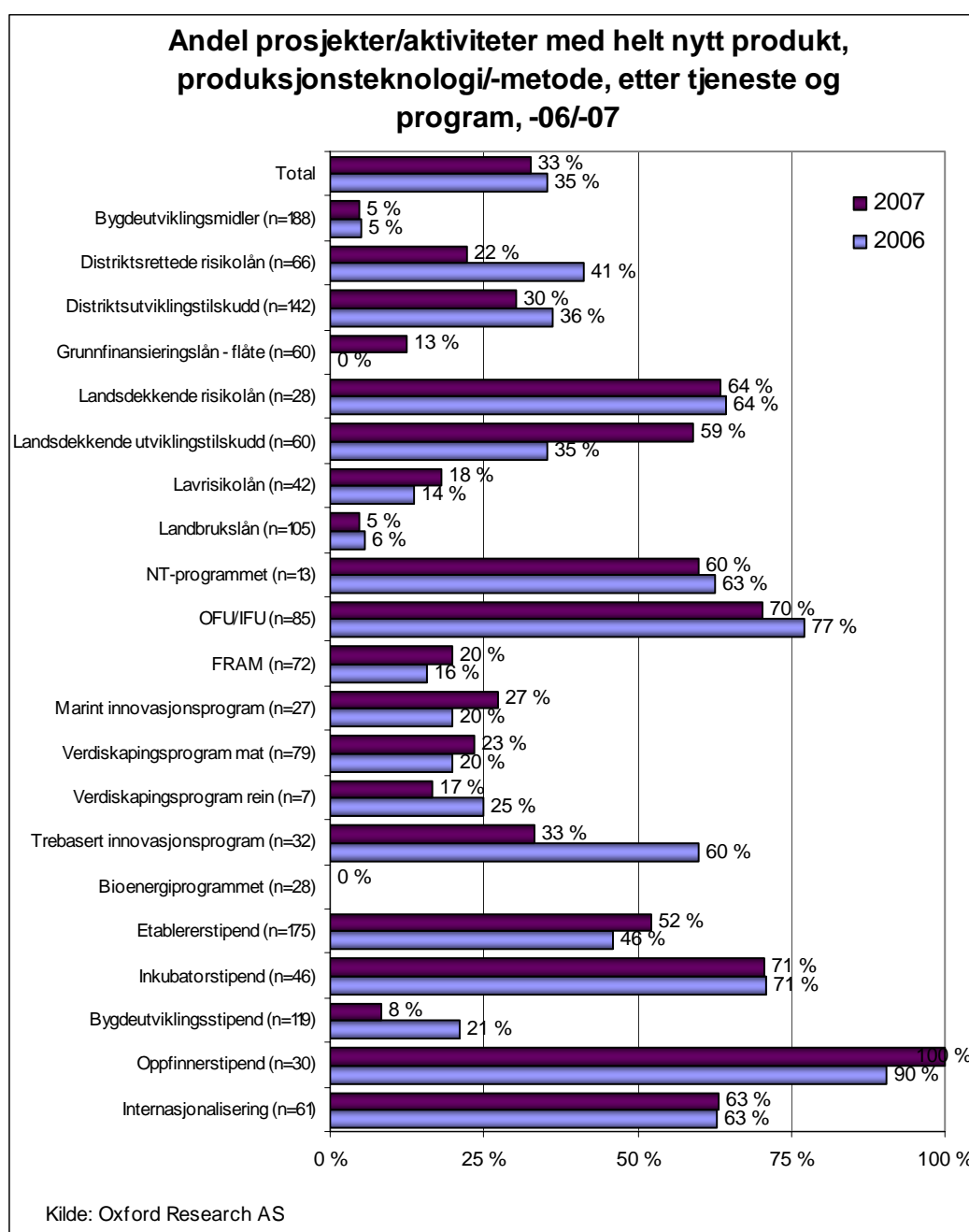

9.4.1 Radikale innovasjoner etter tjenester og programmer

I neste figur illustreres hvor stor andel av mottakerne av de ulike tjenestene og programmene som oppgir at de har utviklet et helt nytt produkt, produksjonsteknologi/-metode som ikke finnes fra før.

Prosjektene/aktivitetene har, som i 2006, i sterkest grad bidratt til noe helt nytt blant de som har fått tilsagn om Oppfinnerstipend, Inkubatorstipend og OFU/IFU. De har i minst grad gjort det samme blant mottakerne av Bygdeutviklingsmidler og Landbrukslån. Dette er som forventet ut fra formålet med disse tjenestene. For de tre førstnevnte tjenestene/programmene legges det stor vekt på at de skal bidra til utvikling av helt nye produkter og produksjonsteknologi/-metode, mens de to sistnevnte tjenestene først og fremst skal gå til fysiske investeringer og tiltak på den enkelte gård mv..

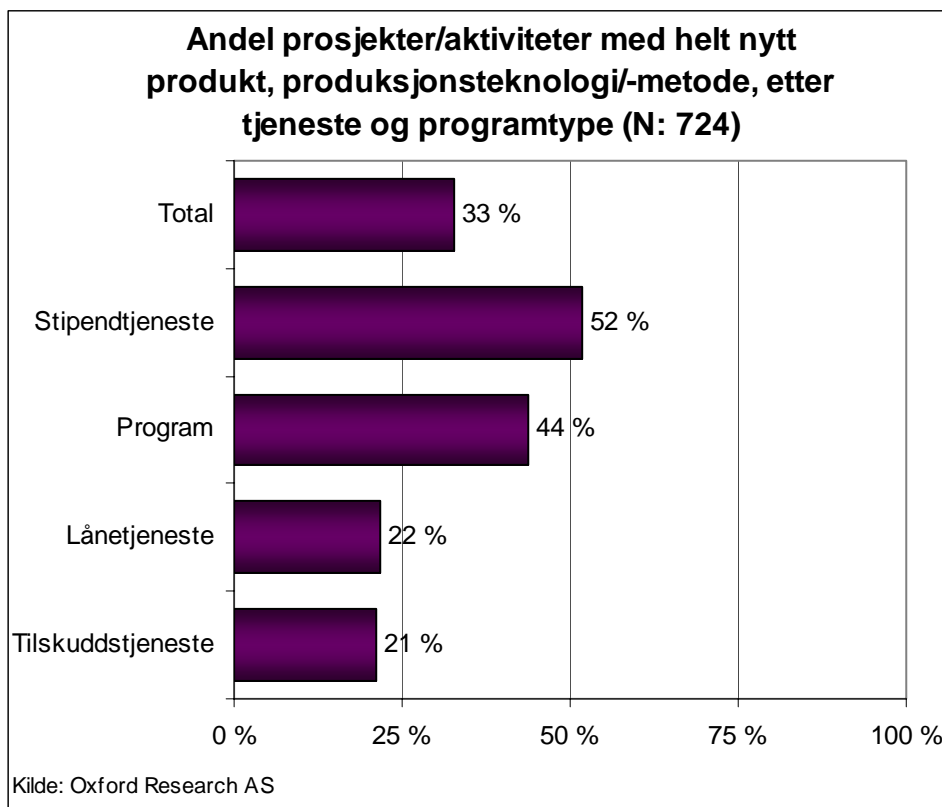
Figur 34: Andel prosjekter/aktiviteter med helt nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode etter tjeneste og program, -06/-07.

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

Det er åpenbart at nyhetsgraden til de innovasjoner som forventes eller er utført, er klart høyest innen Stipendtjenestene og Programmene. Her er andelen helt nye innovasjoner, eller radikale innovasjoner, på henholdsvis 52 og 44 prosent. Lånetjenestene og Tilskuddstjenestene har derimot kun en andel på 22 og 21 prosent. Dette betyr at om man vil øke innovasjonsgrad og nyhetsverdien knyttet til disse bør det satses spesielt på Stipendtjenester og Programmer.

Figur 35: Andel prosjekter/aktiviteter med helt nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode etter tjeneste- og programtype, 2007.

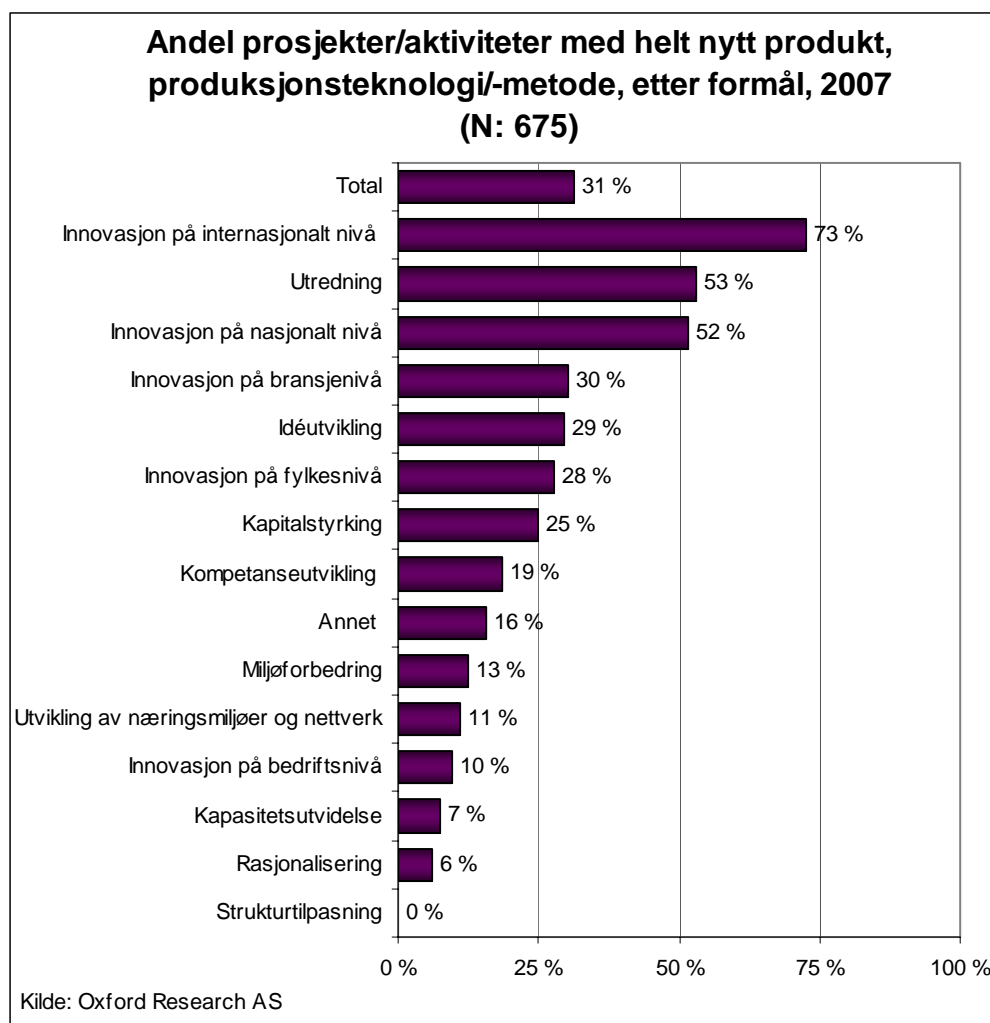

9.4.2 Radikale innovasjoner etter formål

I utgangspunktet skulle man anta at andelen radikale innovasjoner er størst i tilknytning til de formål som i sin natur er knyttet til innovasjon, og gjerne på internasjonalt nivå. Av neste figur ser vi at dette i grove trekk stemmer. 73 prosent av nyvinningene innen Innovasjon på internasjonalt nivå er helt nye. Også andelene når det gjelder Innovasjon på nasjonalt nivå og Innovasjon på bransjenivå er høye, mens innovasjon på bedriftsnivå er helt nede i 10 prosent. Det er interessant å se at andelen innen Utredning er såpass høy som 53 prosent, noe som plasserer dette formålet på andreplass.

Minst nyhetsverdi er det knyttet til nyvinninger innen formålene Kapasitetsutvidelse, Rasjonalisering og Strukturtilpasning.

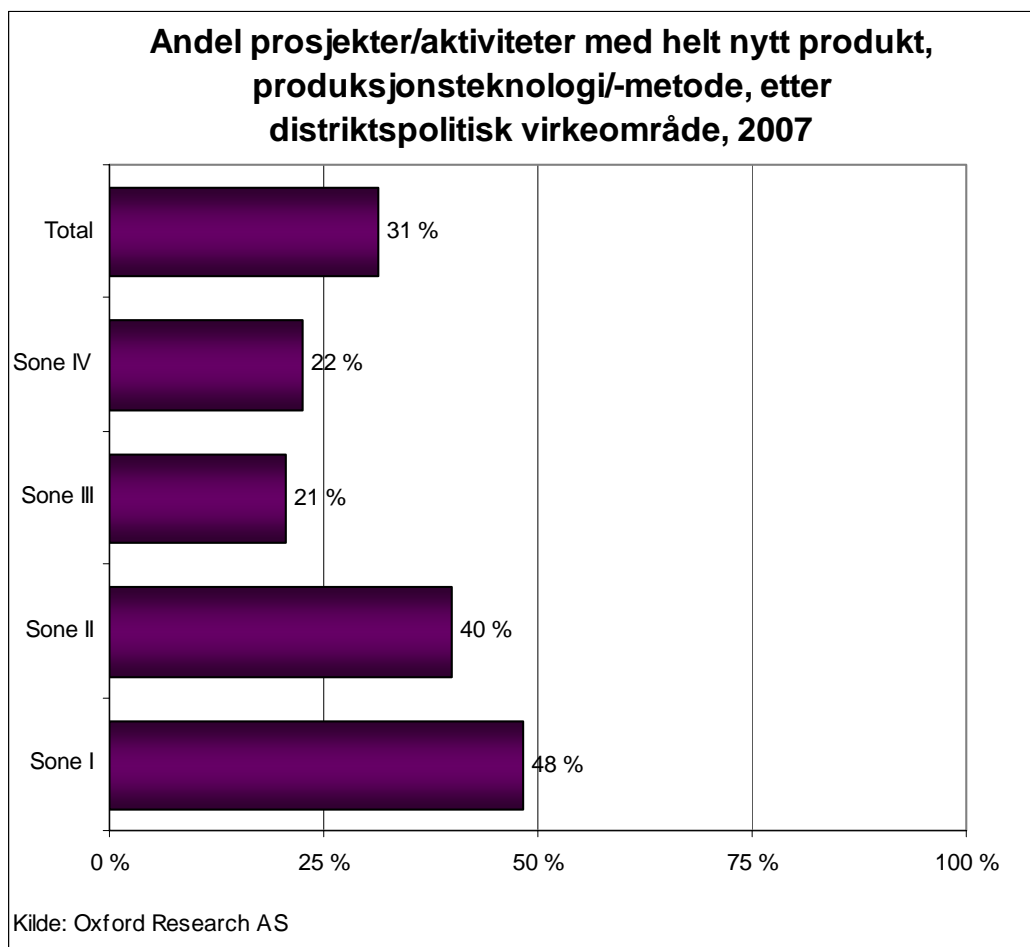
Figur 36: Andel prosjekter/aktiviteter med helt nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode etter formål, 2007.

9.4.3 Radikale innovasjoner etter distriktspolitisk virkeområde

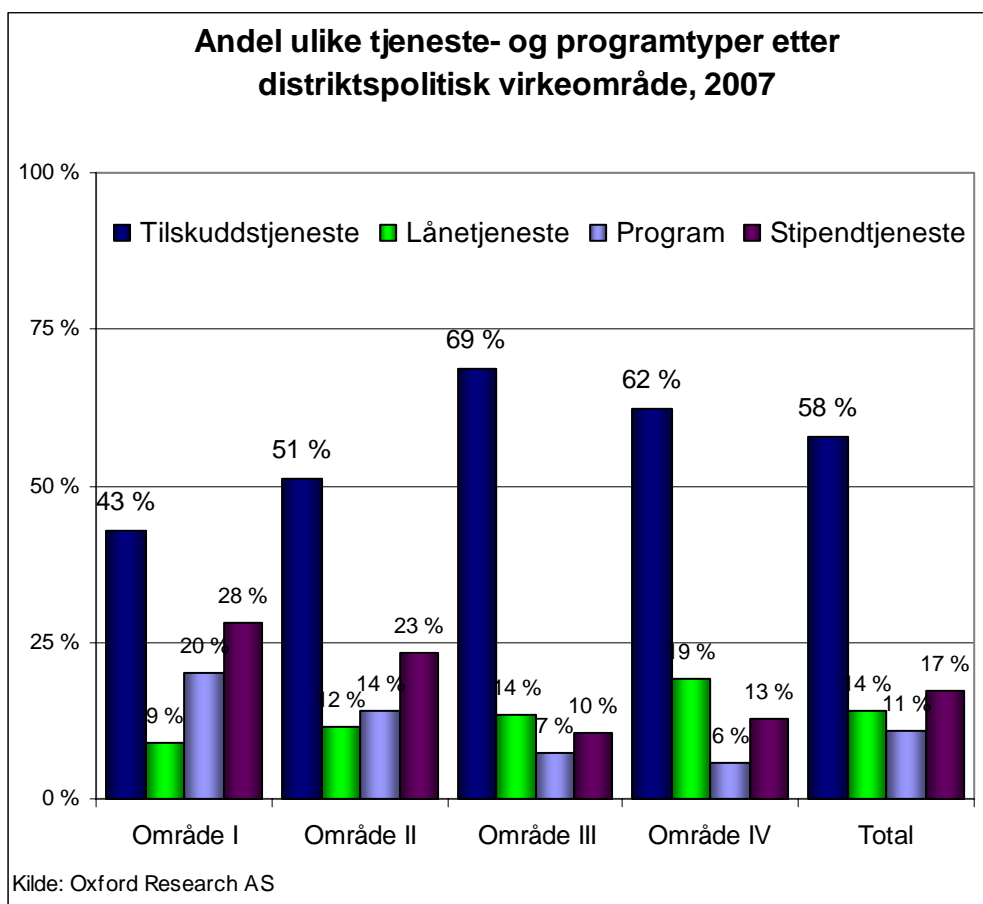
Neste figur illustrerer andelen i de ulike distriktspolitiske virkeområdene som har utviklet et helt nytt produkt, produksjonsteknologi/-metode som ikke finnes fra før. Det er helt klare forskjeller ut fra distriktspolitisk virkeområde. Vi så tidligere at en forventer innovasjon på klart flere felt i sone I enn i de øvrige områdene. I tillegg er nyhetsverdien i de innovasjoner som er gjennomført eller forventes gjennomført vesentlig mye høyere i dette området, som altså er de mest sentrale strøkene av landet. Andelen radikale innovasjoner er på hele 48 prosent i dette området, mens den er helt nede i 21 prosent i sone II.

Figur 37: Andel prosjekter/aktiviteter med helt nytt produkt, produksjonsteknologi eller -metode etter distriktpolitisk virkeområde, 2007.

Forskjellen vi har sett her skyldes først og fremst den ulike tjeneste- og programfordelingen. Utenfor virkeområdet er det en relativ overvekt av de tjenestene og programmene som skårer høyt på dette, og andelen Stipendtjenester og Program er vesentlig mye høyere i dette området enn de øvrige. Sonene III og IV har på sin side den største andelen med Tilskuddstjenester og Lånetjenester, som vi vet har både lav innovasjons- og nyhetsgrad. Denne tjenestefordelingen gjenspeiler igjen næringsstrukturen i Norge samt nærheten/tilgangen til kompetansemiljøer. Blant annet er det en relativ overvekt av primæringer innen virkeområdet, mens aktører utenfor har større nærhet til de bredeste kompetansemiljøene.

Figur 38: Andel ulike tjeneste- og programtyper etter distriktpolitisk virkeområde, 2007.

Kapittel 10. Andel utviklingsorienterte bedrifter og kjennetegn ved dem

Andel superinnovatører og utviklingsorienterte har økt. Dette på tross av at de enkelte delområdene som inngår i klyngeanalysen er stabile. Dette betyr at det i 2007 i større grad enn tidligere er de samme bedriftene som scorer høyt på alle disse faktorene. Skillet mellom bedriftene ser dermed ut til å øke, og det er en større konsentrasjon av forventede effekter.

I dette kapitlet har vi forsøkt å gjøre en oppsummerende analyse av prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse, atferdsendring samt innovasjon. Dette er alle forhold som kan sies å betegne de mer utviklingsorienterte sidene ved bedriftene, det vil si er karakteristika ved virksomhetene som bidrar til å gi dem konkurransefortrinn. Det er grunn til å tro at konkurransefortrinn vil være størst dersom en får til utvikling på et bredt spekter av områder. På den måten blir bedriftene mer unike, noe vil gjøre det vanskeligere å kopiere dem. Dette vil igjen gjøre det lettere for dem å opprettholde konkurransefortrinn over tid.

I det videre vil vi gruppere bedriftene ut fra hvor utviklingsorienterte de er samt bruke denne grupperingen til å se nærmere på hva som karakteriserer de ulike gruppene. En slik tilnærming vil både være med på å belyse i hvilken grad Innovasjon Norge når sine mål og gi innspill i forhold til hvordan organisasjonen kan utvikle seg videre. Dette gjelder spesielt i forhold til prosjektseleksjon.

10.1 Andel utviklingsorienterte bedrifter

For å identifisere hvor utviklingsorienterte bedriftene kan sies å være, har vi gjennomført en klusteranalyse. Klusteranalyse er en statistisk analyseteknikk som grupperer virksomhetene ut fra fellestrekk ved dem. Det innebærer at en må velge ut minst en variabel som bedriftene skal grupperes etter, men det mest vanlige er å benytte flere. I vårt tilfelle har vi valgt å ta utgangspunkt i fire variabler. Disse representerer hvert av de fire kapitlene foran, og er:

- Samlet bidrag til økt samarbeid
- Samlet bidrag til økt kompetanse
- Samlet bidrag til atferdsendringer
- Samlet bidrag til økt innovasjon

Vi går ikke nærmere inn på disse variablene her, men viser til den detaljerte omtalen i de foregående kapitlene.

Den gjennomførte klusteranalysen viser at bedriftene kan deles inn i tre hovedgrupper basert på deres skår på samlet antall bidrag til henholdsvis samarbeid, kompetanse, atferdsendring og innovasjon. I tabellen under illustreres det hvordan virksomhetene i de tre gruppene i gjennomsnitt skårer på disse indikatorene. Gruppe 1 består av 38 prosent av bedriftene. Disse virksomhetene skårer klart lavest på alle de fire

indikatorerne og kan betegnes som ”De driftsorienterte”. Gruppe 2 utgjør 46 prosent av bedriftene. Disse skårer vesentlig høyere på alle de fire indikatorerne enn gruppe 1, og kan karakteriseres som ”De utviklingsorienterte”. Gruppe 3 er relativt liten og inkluderer 16 prosent bedriftene. Den gruppen skårer desidert høyest på alle indikatorene, og kan kalles ”Superinnovatørene”.

Vi vil understreke at de navnene som vi har satt på gruppene, er ”satt på spissen”, og kun er ment å være noen hovedtypologier som det kan diskuteres ut fra. Vi vil også påpeke at de tallene som gjengis i tabellen under er gjennomsnittstall. Dette innebærer at det vil være en viss variasjon i skåren på de enkelte indikatorerne mellom bedriftene som tilhører de ulike hovedgruppene. Variasjonen vil imidlertid langt fra være så stor at disse bedriftene ikke kan sies å tilhøre en bedriftsgruppe som har relativt like karakteristika på et overordnet nivå.

Sammenlignet med forrige undersøkelse har det skjedd relativt stor endring i fordelingen mellom de tre gruppene. Det er svært interessant å merke seg at andelen ”Driftsorienterte” virksomheter har gått ned med 14 prosentpoeng, mens andelen ”Utviklingsorienterte” og ”Superinnovatører” har økt med henholdsvis 9 og 5 prosentpoeng. Dette gir indikasjoner på at Innovasjon Norge har beveget seg i riktig retning i forhold til målsetninger som er sentrale for organisasjonen, men det er vanskelig å si hva utviklingen kan skyldes. Et alternativ kan være den generelle konjunktursituasjonen. En høykonjunktur kan i seg selv føre til at en oppnår bedre resultater, men den har også betydning for hvilke prosjekter bedriftene velger å satse på. I en høykonjunktur har ofte bedriftene mindre ressurser å bruke på utviklingsrelaterte oppgaver og vil i større grad prioriterte driftsrelaterte aktiviteter. Et resultat av dette kan være at bedriftene har blitt mer kritiske til hvilke prosjekter de ønsker å gjennomføre. I en høykonjunktur må virksomhetene i større grad være sikre på prosjektene vil gi gode resultater i og med at ressursene også kan brukes på andre måter som gir god avkastning. En annen mulig årsak til at det har skjedd en endring i fordelingen mellom de tre gruppene kan være at Innovasjon Norge i sterkere grad har fokusert på prosjektenes bidrag til samarbeid, kompetanse, adferdsendringer og innovasjon når det har behandlet søknadene.

Tabell 28: Inndeling av bedriftene i grupper basert på klusteranalyse. Gjennomsnittsskår og prosent. 2007.

Karakteristika	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Antall bidrag til samarbeid	1,8	4,4	5,9
Antall bidrag til kompetanse	0,6	3,9	7,9
Antall bidrag til atferdsendring	1,2	3,5	6,0
Antall bidrag til innovasjon	1,1	3,6	7,3
Andel i gruppen i 2007	38 %	46 %	16 %
Andel i gruppen i 2006	52 %	37 %	11 %

10.2 Kjennetegn ved bedriftene i de tre gruppene

For at en i større grad skal kunne forklare hvorfor de tre gruppene blir som de blir, samt kunne bruke resultatene til å videreutvikle Innovasjon Norge i større grad, kreves det en dypere forståelse av hva som kjennetegner bedriftene i de tre gruppene. I det videre vil vi se på hva som karakteriserer de tre gruppene ut fra noen sentrale kjennetegn ved prosjektene og bedriftene.

10.2.1 Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene

Fjorårets analyse viste at det var svært store forskjeller mellom de tre gruppene ut fra hvilke tjenester og programmer som de besto av, og også i år har vi derfor sett nærmere på tjeneste- og programfordelingen i gruppene. Som i fjor framgår det at det er store forskjeller mellom gruppene. Hovedforskjellene gjør seg gjeldende blant ”De driftsorienterte” på den ene siden og ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene” på den andre siden. Blant ”De driftsorienterte” er det en klar overvekt av Bygdeutviklingsmidler, Landbrukslån og Grunnfinansieringslån-flåte, mens blant ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene” er en relativ overvekt av Distriktsutviklingstilskudd og Etablererstipend. Et annet trekk som er verdt å merke seg ved ”Superinnovatørene”, er at det er en relativ overvekt av mottakere av OFU/IFU, Internasjonalisering og Landsdekkende utviklingstilskudd blant dem. Dette er i stor grad det samme bildet som i forrige undersøkelse.

Tabell 29: Tjeneste- og programfordeling i de tre gruppene, 2007

Tjeneste/program	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Bygdeutviklingsmidler (n=188)	46 %	27 %	7 %
Distriktsrettet risikolån (n=66)	1 %	2 %	3 %
Distriktsutviklingstilskudd (n=142)	10 %	23 %	26 %
Grunnfinansieringslån – flåte (n=60)	5 %	1 %	2 %
Landsdekkende risikolån (n=28)	1 %	1 %	2 %
Landsdekkende utviklingstilskudd (n=60)	2 %	4 %	6 %
Lavrisikolån (n=41)	3 %	2 %	2 %
Landbrukslån (n=105)	10 %	3 %	2 %
NT-programmet (n=13)	0 %	0 %	0 %
OFU/IFU (n=85)	1 %	4 %	7 %
FRAM (n=72)	3 %	3 %	3 %
Marint innovasjonsprogram (n=27)	0 %	1 %	2 %
Verdiskapningsprogram mat (n=79)	2 %	4 %	4 %
Verdiskapningsprogram rein (n=7)	0 %	0 %	1 %
Trebasert innovasjonsprogram (n=32)	1 %	1 %	2 %
Bioenergiprogrammet (n = 28)	1 %	1 %	0 %
Etablererstipend (n=175)	7 %	12 %	15 %
Inkubatorstipend (n=46)	1 %	1 %	3 %

Tjeneste/program	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Bygdeutviklingsstipend (n=119)	3 %	4 %	3 %
Oppfinnerstipend (n=30)	0 %	1 %	2 %
Internasjonalisering (n=61)	4 %	4 %	10 %
Totalt	100 %	100 %	100 %

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

10.2.2 Størrelsesfordeling i de tre gruppene

I forhold til et markedssviktperspektiv er det interessant å se nærmere på i hvilken grad det er slik at det er en overvekt av noen størrelseskategorier i noen av de tre gruppene. Resultatene viser at det er et skille mellom ”Superinnovatørene” på den ene siden og ”De driftsorienterte” og ”De utviklingsorienterte” på den annen side. Det er relativt sett færre av de aller minste bedriftene blant ”Superinnovatørene”, mens det er relativt flere som har mellom 10-19 og 20-49 ansatte. Dette innebærer at det er visse tendenser til at det er de mellomstore og store bedriftene som oppnår de beste resultatene knyttet til blant annet utvikling av nettverk, kompetanseutvikling og innovasjon.

Bedriftsstørrelse	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
0 til 4 årsverk	74 %	74 %	59 %
5 til 9 årsverk	11 %	10 %	14 %
10 til 19 årsverk	4 %	8 %	13 %
20 til 49 årsverk	7 %	6 %	10 %
50 eller flere årsverk	4 %	2 %	6 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.3 Fordeling ut fra distriktpolitisk virkeområde i de tre gruppene

Vi har også undersøkt i hvilken grad det er forskjeller mellom de tre gruppene når det gjelder bedriftenes lokalisering ut fra distriktpolitisk virkeområde. Resultatene viser at det er visse forskjeller mellom gruppene. Det er en overvekt av bedrifter innen det distriktpolitiske virkeområdet blant ”De driftsorienterte”, mens det er relativt sett flere virksomheter utenfor virkeområdet blant ”Superinnovatørene”. Som i fjor vil vi imidlertid påpeke at det også er et flertall (57 prosent) av bedrifter innen det distriktpolitiske virkeområdet blant ”Superinnovatørene”. Dette innebærer at en sterkere satsing på disse også vil være mulig i et visst omfang uten en stor nedprioritering av det distriktpolitiske virkeområdet.

Tabell 31: Fordeling ut fra distriktspolitisk virkeområde i de tre gruppene, 2007

DPV	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Sone IV	35 %	35 %	28 %
Sone III	33 %	32 %	27 %
Sone II	6 %	1 %	1 %
Sone I (Utenfor)	25 %	32 %	43 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.4 Bedriftenes alder i de tre gruppene

Bedriftenes resultater og behov varierer ofte ut fra hvilken livsfase de er i. For å belyse noe av dette, har vi sett nærmere på i hvilken grad det er ulikheter mellom bedriftene i de tre gruppene knyttet til når de ble etablert. Som det vises i tabellen under, er det visse forskjeller mellom gruppene. Hovedtendensen er at både ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene” består av en større andel yngre bedrifter enn hva som er tilfelle blant ”De driftsorienterte”. Det er grunn til å tro at dette henger sterkt sammen med tjeneste- og programfordelingen. Blant de eldste virksomhetene er det en overvekt av mottakere av Bygdeutviklingsmidler og Landbrukslån, og som vi har sett over, er disse to tjenestene overrepresentert blant ”De driftsorienterte”.

Tabell 32: Fordeling ut fra etableringsår i de tre gruppene

Etableringsår	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
2007-2008	14 %	16 %	15 %
2004-2006	16 %	26 %	24 %
Før 2004	66 %	54 %	58 %
Ikke etablert bedrift	4 %	5 %	3 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.5 Fordeling ut fra prosjektformål i de tre gruppene

Innovasjon Norge har betegnet alle prosjektene ut fra hvilket formål de har. I tabellen nedenfor illustreres det hvor stor andel av prosjektene i de tre gruppene som tilhører de ulike prosjektformålene. Samlet sett er det også her stor forskjell mellom gruppene. Sammenlignet med bedriftene som tilhører ”De driftsorienterte” er det blant ”Superinnovatørene” en vesentlig større andel prosjekter som kan betegnes som Innovasjon på internasjonalt nivå, Innovasjon på nasjonalt nivå og Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, mens det blant ”De driftsorienterte” er klart flere prosjekter som er knyttet til Innovasjon på bedriftsnivå og Kapasitetsutvidelse. Som for bedriftsalder er det grunn til å tro at hovedårsaken til disse forskjellene er ulikheter i tjeneste- og programfordelingen mellom de tre gruppene.

Tabell 33: Fordeling ut fra prosjektformål i de tre gruppene, 2007			
Formål	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Kapasitetsutvidelse	22 %	12 %	3 %
Rasjonalisering	8 %	3 %	1 %
Strukturtilpasning	4 %	1 %	2 %
Kompetanseutvikling	4 %	6 %	6 %
Kapitalstyrking	1 %	1 %	0 %
Miljøforbedring	6 %	1 %	0 %
Utvikling av næringsmiljøer og nettverk	2 %	5 %	7 %
Utredning	2 %	4 %	7 %
Annet	7 %	5 %	3 %
Innovasjon på internasjonalt nivå	4 %	12 %	26 %
Innovasjon på nasjonalt nivå	3 %	7 %	13 %
Innovasjon på bransjenivå	2 %	10 %	8 %
Innovasjon på fylkesnivå	6 %	6 %	3 %
Innovasjon på bedriftsnivå	30 %	24 %	16 %
Idèutvikling	1 %	2 %	3 %
Sum	100 %	100 %	100 %

10.2.6 Fordeling ut fra andre kjennetegn i de tre gruppene

Innovasjon Norge har karakterisert prosjektene ut fra noen utvalgte kjennetegn ved dem og målgruppen som får tilsagn. Dette er blant annet om prosjektet kan betegnes som kvinnerettet, internasjonalisering, IT-rettet, miljørettet, designorientert, kompetanserettet og ungdomsrettet. I tabellen under vises det hvor stor andel av prosjektene i de tre gruppene som tilhører disse. Ut fra en totalvurdering er det stor forskjell mellom gruppene. Sammenlignet med bedriftene som tilhører ”De driftsorienterte” gjennomfører ”Superinnovatørene” prosjekter som i mindre grad er kvinne- og ungdomsrettet, men i større grad er knyttet opp til internasjonalisering, IT, miljø og design. Dette innebærer at det er nødvendig å foreta en avveining mellom prioriterte målgrupper og ønskede karakteristika ved prosjektet når en skal ta stilling til hvem som får tilsagn. I den sammenhengen er det imidlertid viktig å være klar over at det er andre bakenforliggende faktorer som kan være med på å forklare hvorfor det er færre kvinnerettede og ungdomsrettede prosjekter blant ”Superinnovatørene”. Det kan blant være ulikheter i prosjektstørrelse, prosjektformål og bedriftsalder.

Virksomhetene som tilhører ”De utviklingsorienterte” befinner seg i en mellomposisjon mellom ”De driftsorienterte” og ”Superinnovatørene”.

Tabell 34: Fordeling ut fra prosjektkjennetegn i de tre gruppene, 2007

Kjennetegn	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Kvinnerettet	30 %	31 %	22 %
Internasjonalisering	15 %	30 %	55 %
IT-rettet	2 %	8 %	21 %
Miljørettet	8 %	11 %	15 %
Designorientert	3 %	11 %	16 %
Kompetanserettet	11 %	27 %	41 %
Ungdomsrettet	21 %	16 %	9 %

10.2.7 Innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene

Det er rimelig å anta at det er en sammenheng mellom prosjektets størrelse og hvilke resultater som oppnås. For å få et inntrykk av prosjektets størrelse, har vi valgt å ta utgangspunkt i innvilget beløp fra Innovasjon Norge. I tabellen nedenfor illustreres det hvilket beløp bedriftene i de tre gruppene i gjennomsnitt har fått fra Innovasjon Norge i 2007. Som i fjor er det innvilgede beløpet noe høyere blant ”De driftsorienterte”, men forskjellen er ikke stor nok til at den er statistisk signifikant. Dette innebærer at Innovasjon Norge i stor grad bidrar med det samme kronebeløpet i de tre gruppene.

Som vi tidligere har sett, er det visse forskjeller i tjeneste- og programfordelingen. Dette er noe som en må ta hensyn til når en skal vurdere effekten av de innvilgede tilsagnene. Støtteelementet av 1 krone som tilskudd og 1 krone som lån er forskjellig, noe som innebærer at en bør gjøre tilsagnene om til støtteekvivalenter for å få et mer riktig sammenligningsgrunnlag. Som det framgår av tjeneste- og programfordelingen beskrevet tidligere i dette kapitlet, er det en noe større tilkuddsandel blant ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene” enn det er blant ”De driftsorienterte”. I og med at ”De driftsorienterte” får innvilget et større absolutt beløp fra Innovasjon Norge enn ”De utviklingsorienterte” og ”Superinnovatørene”, betyr imidlertid det at det innvilgede beløpet i de tre gruppene vil være relativt likt dersom en måler det ut fra støtteekvivalenter/støtteelement¹¹. Dette innebærer at forskjellene i fordelingen mellom lån og tilskudd ikke bør ha stor betydning i praksis.

Tabell 35: Fordeling ut fra innvilget beløp fra Innovasjon Norge i de tre gruppene, 2007

	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Innvilget beløp	758 107 kr	610 309 kr	609 769 kr

¹¹ Se kapittel 5.5 i etterundersøkelsen for 2003-kullet for en nærmere utdyping. Stiberg-Jamt, R., B. Brastad og H. Furre, 2007. Fremdeles mer å hente. Etterundersøkelse av bedrifter som mottok støtte fra Innovasjon Norge i 2003. Oxford Research, Kristiansand.

10.2.8 Addisjonalitet i de tre gruppene

Innovasjon Norge må finne en balanse mellom hvilke resultater som oppnås gjennom prosjektet og graden av utløsende effekt (addisjonalitet). I tabellen under vises det hvordan addisjonaliteten fordeler seg i de tre gruppene. Det er klare forskjeller mellom dem. Som i forrige undersøkelse finner en høyest andel prosjekter med høy og middels addisjonalitet blant ”Superinnovatørene” og ”De utviklingsorienterte”. De høyere forventede ”myke effektene” hos ”Superinnovatørene” går dermed ikke på bekostning av utløsende effekt. ”Superinnovatørene” skårer høyest på begge deler. Dette henger blant annet sammen med tjeneste- og programfordelingen.

Tabell 36: Addisjonalitet i de tre gruppene, 2007

Addisjonalitet	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Lav	21 %	8 %	9 %
Middels	26 %	24 %	27 %
Høy	46 %	66 %	59 %
Sum	7 %	3 %	5 %

10.2.9 Prosjektens bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene

Et annet spørsmål som det er vesentlig å se nærmere på, er i hvilken grad det er ulikheter i forventningene til de økonomiske resultatene av prosjektene mellom de tre gruppene. Det illustreres i tabellen under. Også her er det tydelige forskjeller mellom gruppene. Prosjektene bidrar klart minst på alle områdene for ”De driftsorienterte”, mens de er viktigst for ”Superinnovatørene”. For ”De utviklingsorienterte” er prosjektens økonomiske bidrag nærmere ”Superinnovatørene”, enn det er ”De driftsorienterte”.

Samlet innebærer disse resultatene at den høyere andelen prosjekter med høy og middels addisjonalitet blant ”Superinnovatørene” ikke har gått på bekostning av prosjektresultatene. Prosjektene blant ”Superinnovatørene” har den største andelen prosjekter med høy og middels addisjonalitet samtidig som de oppnår de beste resultatene på alle de områdene som vi har undersøkt.

Tabell 37: Bidrag til økonomiske resultater i de tre gruppene, 2007

Prosjektbidrag	Gruppe 1: De driftsorienterte	Gruppe 2: De utviklingsorienterte	Gruppe 3: Superinnovatørene
Vekst i antall ansatte	28 %	57 %	77 %
Viktig for overlevelse	57 %	84 %	95 %
Viktig for framtidig konkurranseevne	58 %	78 %	90 %
Viktig for lønnsomhetsutvikling	57 %	63 %	79 %

10.2.10 Hva kjennetegner "Superinnovatørene"?

"Superinnovatørene" har gjennomgående oppnådd de beste prosjektresultatene samtidig som Innovasjon Norge har størst utløsende effekt for disse. Hvilke kjennetegn ved "Superinnovatørene" kan være med på å forklare dette? Vi vil trekke fram følgende forhold:

- Det er en relativ overvekt av mottakere av Distriktsutviklingstilskudd, Etablererstipend, OFU/IFU, Internasjonalisering og Landsdekkende utviklingstilskudd blant "Superinnovatørene".
- Det er relativt sett færre av de aller minste bedriftene blant "Superinnovatørene", mens det er relativt flere som har mellom 10-49 ansatte.
- Det er relativt sett flere virksomheter utenfor det distriktpolitiske virkeområdet blant "Superinnovatørene".
- Det er en større andel prosjekter som kan betegnes som Innovasjon på internasjonalt nivå, Innovasjon på nasjonalt nivå og Utvikling av næringsmiljøer og nettverk blant "Superinnovatørene".
- "Superinnovatørene" har prosjekter som i mindre grad er kvinne- og ungdomsrettet, men i større grad er knyttet opp til internasjonalisering, IT, miljø og design.

Kapittel 11. Prosjektene økonomiske bidrag

I 2007 har prosjektene økt betydning for konkurranseevne, redusert viktighet for lønnsomhet og stabil viktighet for overlevelse. Innovasjon Norge er like viktige for de økonomiske resultatene over hele landet. Lånetjenestene er mest viktige totalt sett, mens programmene er minst viktige når det gjelder økonomiske bidrag. Det er stadig stor forventning til at prosjektene vil bidra til økt sysselsetting og omsetning.

Dette er noen av funnene i dette kapitlet hvor vi ser nærmere på prosjektene forventede økonomiske bidrag.

De forventede og allerede realiserede resultatene vi har sett på så langt, når det gjelder økt samarbeid, kompetanse og innovasjon, er midler for å gjøre bedrifter mer robuste og lønnsomme. I dette kapitlet ser vi nærmere på hvor viktige prosjektene som Innovasjon Norge har gitt tilsagn til, er for virksomhetenes overlevelse, konkurranseevne, lønnsomhet og vekst. I tilknytning til vekst går vi i år inn på betydningen for omsetningen på ulike markeder, i tillegg til å se på forventet utvikling i antall ansatte.

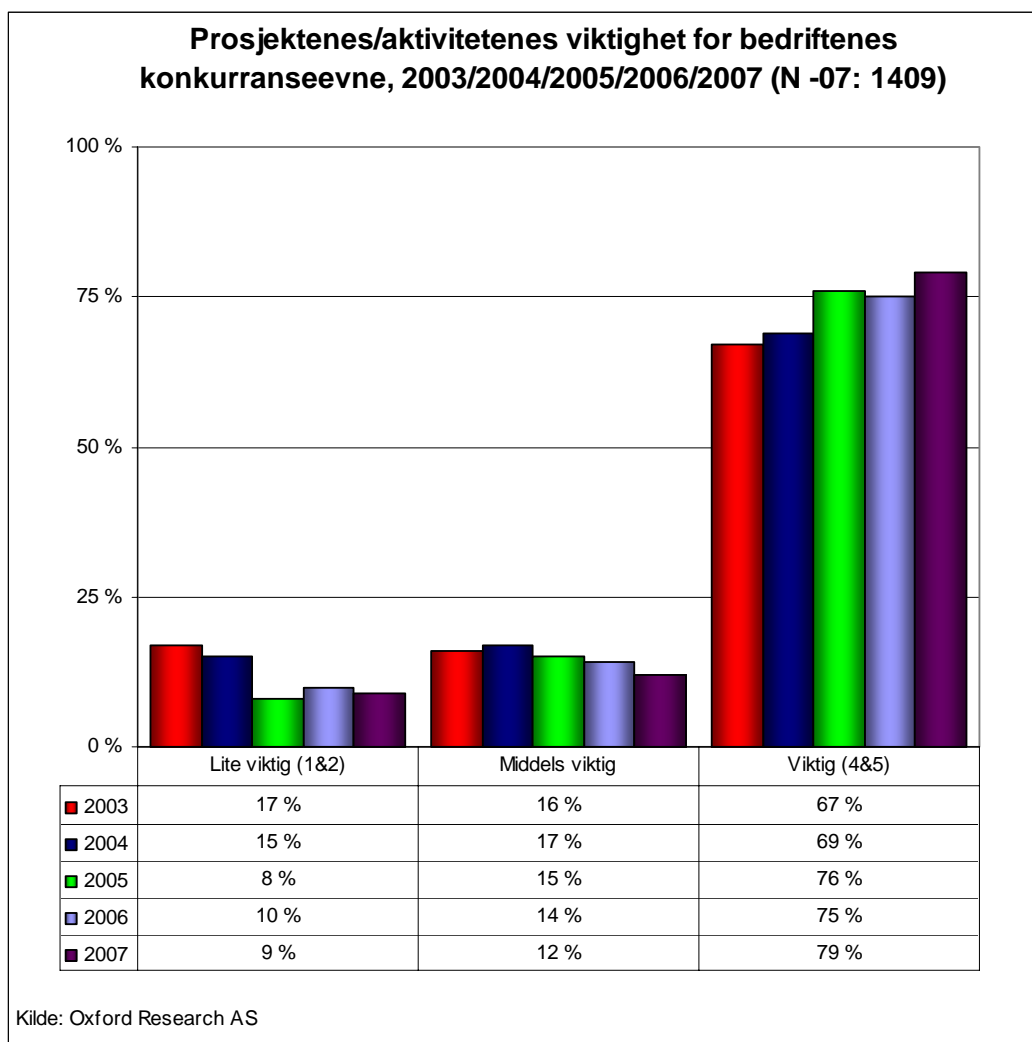
11.1 Viktighet for konkurranseevne

De ulike forholdene konkurranseevne, lønnsomhet og overlevelse henger nøye sammen. Økt konkurranseevne er en vesentlig faktor for å øke lønnsomheten i en bedrift samtidig som lønnsomhet er en viktig faktor for bedriftens overlevelse. Vi skal i det videre se nærmere på disse forholdene. Konkurranseevne kan altså ses på som en forklarende variabel i forhold til lønnsomhet.

Bedriftene er spurt om hvor viktig prosjektene vil være for deres framtidige konkurranseevne. Resultat på dette illustreres i neste figur¹². Prosjektene forventes å ha svært stor betydning for bedriftenes konkurranseevne. Totalt sett påpeker 79 prosent av bedriftene at prosjektene er viktige (skår 4&5), 12 prosent middels viktige og 9 prosent lite viktige (skår 1&2). I tillegg ser det ut til at andelen som oppgir dette, er økende fra tidligere år. I 2003 var det 67 prosent som gav det samme svaret og i 2006 var andelen økt til 75 prosent, før den nå altså er oppe i nesten 80 prosent.

¹² I forhold til sammenligning av resultatene over tid, gjør vi oppmerksom på at spørsmålet var formulert på en noe annen måte i førundersøkelsene for 2003 og 2004-kullet. Virksomhetene ble da spurt om "hvor viktig vil forventet økt kompetanse som følge av prosjektet/aktiviteten være for bedriftens fremtidige konkurranseevne?". Denne endringen kan ha medført endringer av svarene.

Figur 39: Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftenes konkurransevne, -03 til -07.

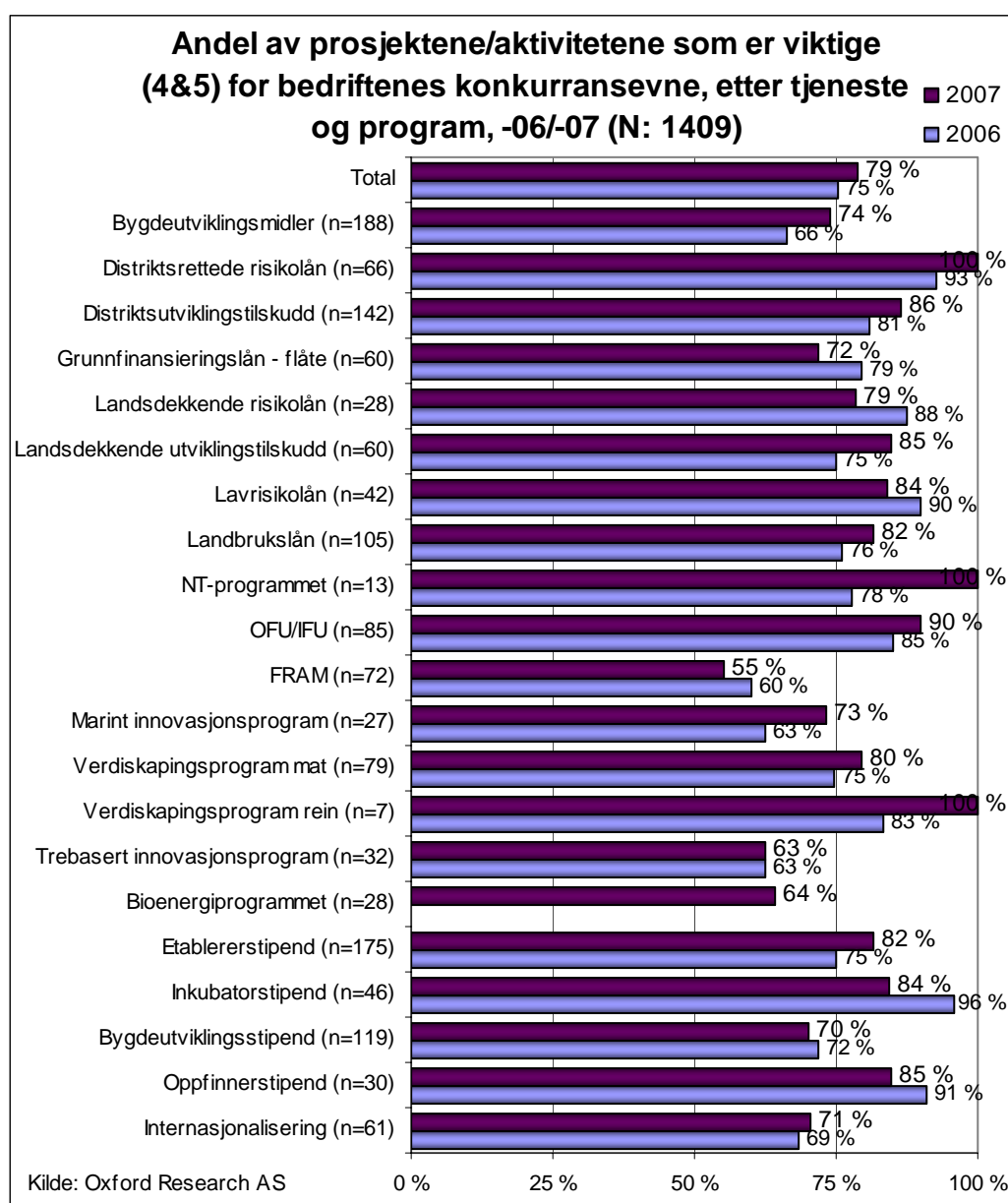

11.1.1 Viktighet for konkurransevne etter tjeneste og program

Tjenestene og programmenes ulike innretning (se siste kapittel), innebærer at det naturlig nok er forskjellig i prosjektenes betydning for konkurransevnen. Generelt finner vi at Lånetjenestene er mest betydningsfulle og Programmene minst betydningsfulle for fremtidig konkurransevne. Dette er ikke overraskende i og med at Programmene representerer relativt begrensede tilsagn til den enkelte bedrift samt fokuserer mer på samarbeid, kompetanse og innovasjon. Det tar ofte en viss tid før dette slår ut i form av økonomiske resultater i virksomhetene. Imidlertid viser variansanalyser (Duncan) at forskjellene ikke er statistisk signifikante. I neste figur presenteres andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes konkurransevne etter tjenester og programmer. På tross av relativt stor variasjon i resultatene, viser analyser at de tjenestene og programmene som statistisk sett skiller seg fra de andre er FRAM med klart lavest andel (55 prosent) og Distriktsettede risikolån og Verdiskapingsprogram rein med klart høyest andel (begge med 100 prosent).

Tidligere analyser har vist at det er en sammenheng mellom prosjektstørrelse og betydningen for overlevelse. De største prosjektene har størst betydning for virksomhetens konkurransevne.

Figur 40: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurransevne etter tjeneste, 2006.

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

11.1.2 Viktighet for konkurransevne etter formål

Det er naturlig å anta at prosjektens betydning for fremtidig konkurransevne varierer ut fra hva formålet med prosjektet er. Noen formål er sterkt knyttet til økt konkurransevne, mens andre er det ikke. I neste figur ser vi andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres konkurransevne fordelt etter formål. Resultatene viser relativt stor variasjon i betydningen. Variansanalysene viser at på den nedre delen av skalaen er det kun Miljøforbedring som skiller seg statistisk signifikant ut, mens det i toppen er formålene Innovasjon på nasjonalt nivå, Kapitalstyrking, Strukturtilpasning og Innovasjon på internasjonalt nivå som skiller seg ut med svært høy betydning for

fremtidig konkurransekraft.

Figur 41: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurransevne etter formål, 2007.

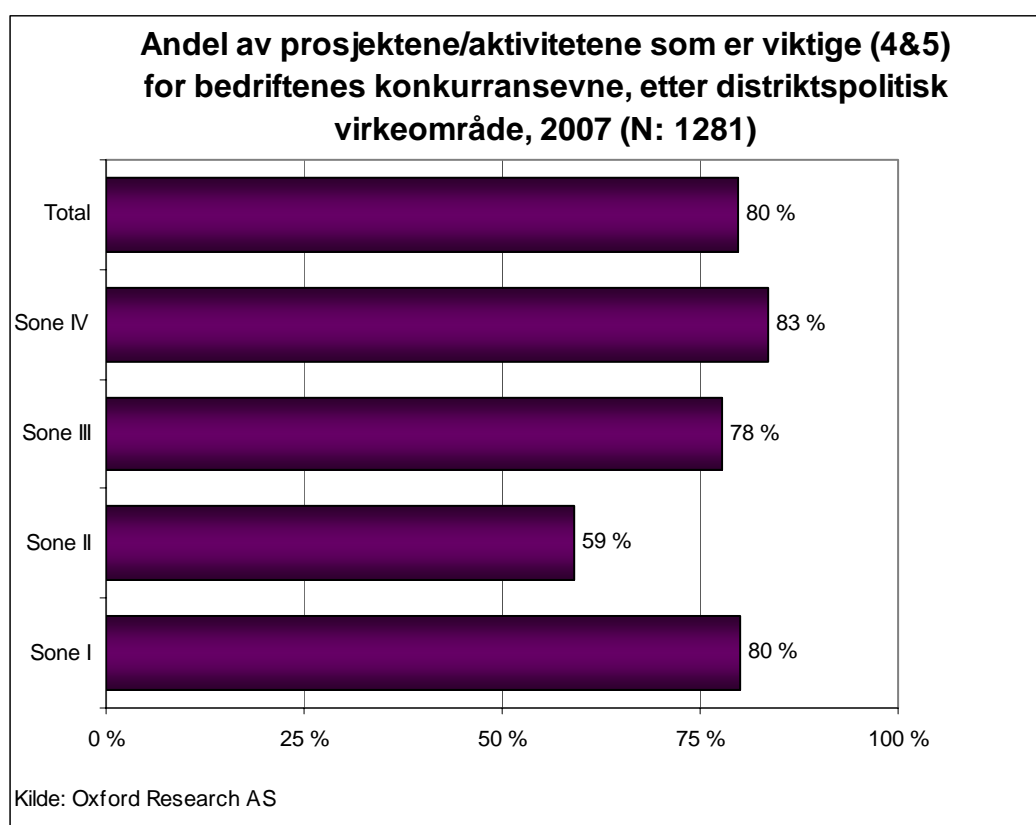

11.1.3 Viktighet for konkurransevne etter distriktpolitisk virkeområde

Å skape et konkurransedyktig næringsliv i hele landet, er blant oppgavene til Innovasjon Norge. Resultatene på spørsmålet om konkurransekraft er derfor relevant å splitte på distriktpolitiske virkeområder. Neste figur viser andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes konkurransevne ut fra distriktpolitisk virkeområde. Resultatene viser at det kun er ett område som skiller seg ut fra de andre som er nokså like. Dette er sone II som er et svært lite område som kun består av 20 kommuner hvor det er lov å støtte fysiske, tilretteleggende tiltak¹³. Dette medfører også at antall svar fra dette området er få, noe som kan gi store utslag i resultatene. Ser en bort fra dette området, tyder resultatene på at Innovasjon Norge har lyktes i å kompensere for de ulempene som de distriktsrettede bedriftene står over for.

¹³ <http://www.lovdatab.no/for/sf/kr/tr-20061215-1455-0.html#3>

Figur 42: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurransevne etter distriktspolitisk virkeområde, 2006.

11.1.4 Viktighet for konkurransevne etter addisjonalitet

Man tror ofte at desto viktigere prosjektene er jo lavere er addisjonaliteten. Altså at bedriftene vil strekke seg lengre for å gjennomføre prosjekter uten støtte jo viktigere prosjektene er. I neste figur vises andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes konkurransevne ut fra addisjonalitet. Her ser vi at denne hypotesen må forkastes, i hvert fall når det gjelder viktighet for konkurransevne. Dette fordi viktigheten av prosjektet oppgis å være like høy uansett hvor avhengig prosjektet er av støtten fra Innovasjon Norge. Dette betyr at prosjekter som bedriftene ikke ville ønsket å gjennomføre uten Innovasjon Norges støtte, er like viktige for bedriftens konkurransevne som de øvrige prosjektene. Dette kan tyde på at addisjonaliteten oftere er et resultat av bedriftens *evne* til å gjennomføre prosjekter uten støtte, enn et resultat av *vilje* eller *ønske*. Dette forholdet må vi anta varierer ut fra bedriftenes størrelse, i og med at store bedrifter rår over større ressurser og dermed har større evne til å gjennomføre prosjekter uavhengig av Innovasjon Norge. Addisjonaliteten går dermed gradvis over fra å måle evne til å måle vilje, ettersom bedriftsstørrelsen øker. Imidlertid har vi for få svar fra store bedrifter til å kunne analysere dette tilstrekkelig.

Figur 43: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes konkurransevne etter addisjonalitet, 2006/2007.

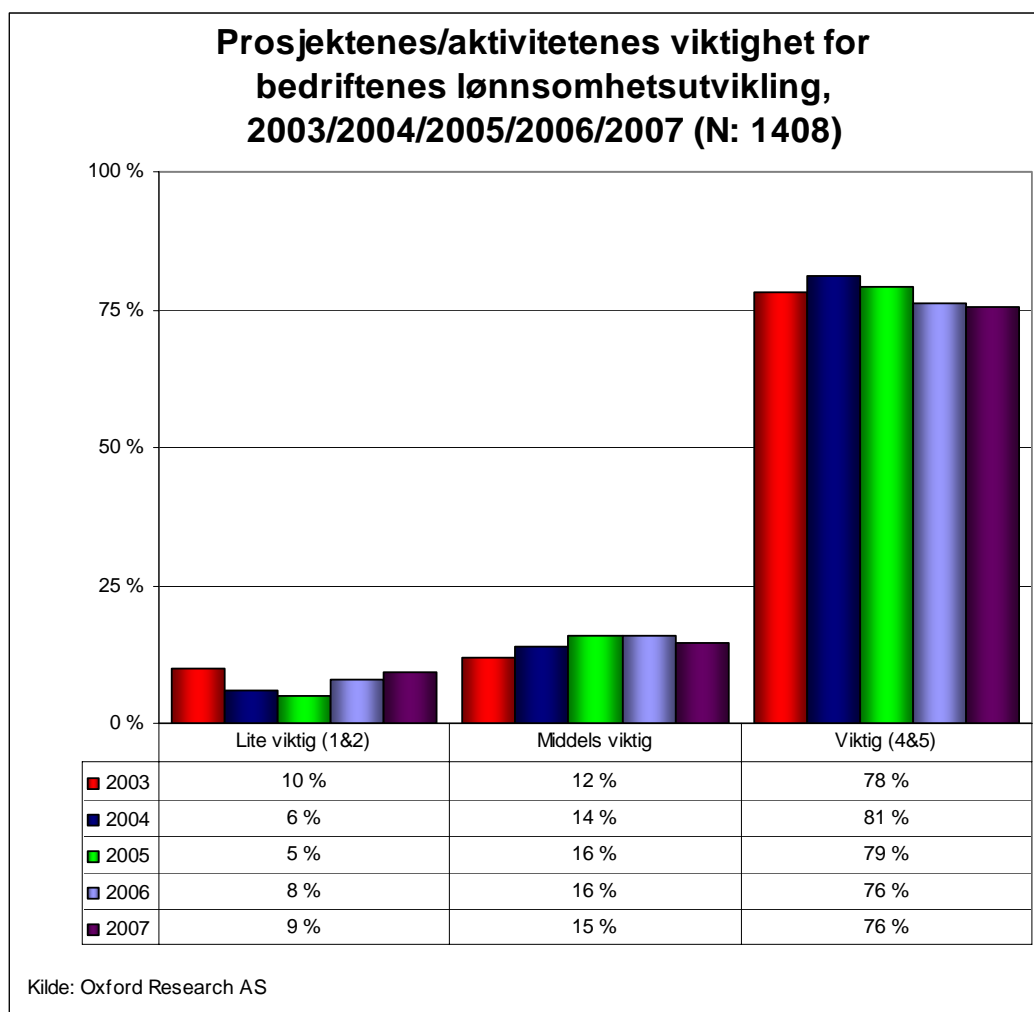

11.2 Viktighet for lønnsomhetsutvikling

Innovasjon Norges skal fremme næringsutvikling. Denne næringsutviklingen skal være lønnsom og skal foregå i hele landet. I dette kapittelet belyser vi i hvilken grad Innovasjon Norge forventes å bidra til lønnsomme prosjekter og hvorvidt dette skjer i hele landet.

Neste figur viser andelen prosjekter/aktiviteter som vil være henholdsvis lite viktige (skår 1&2), middels viktige og viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. Prosjektene har totalt sett relativt stor betydning for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. 76 prosent av prosjektene er viktige i forhold til lønnsomhetsutvikling, 15 prosent middels viktige og 9 prosent lite viktige. Dette er tilnærmet samme resultat som for de som fikk tilsagn i 2006. Imidlertid stadfester disse resultatene en tendens over tid, som ser ut til å innebære en gradvis synkende betydning for lønnsomhetsutviklingen.

Figur 44: Prosjektene/aktivitetenes viktighet for bedriftenes lønnsomhetsutvikling, -03/-04/-05/-06.

11.2.1 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter tjeneste og program

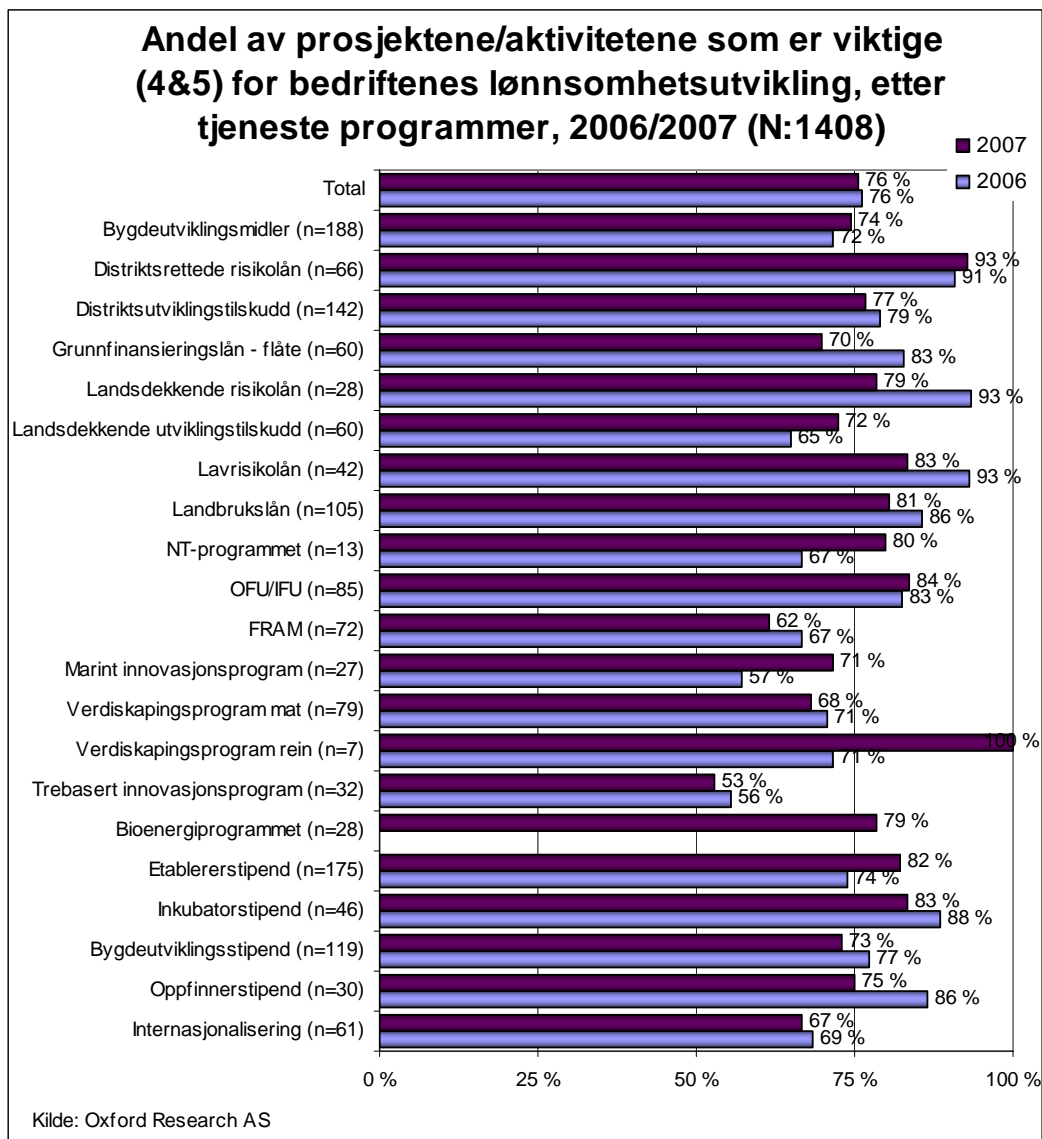
I figuren under illustreres det hvor vidt det er variasjoner mellom tjenestene og programmene når det gjelder andelen prosjekter som vil være viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling. Det framgår at det er stor variasjon i resultatene. Variasjonen er om lag som for konkurransevne, mens den er en god del mindre enn for overlevelse.

Variasjonene synes umiddelbart å være relativt store, men variansanalyser (Duncan) viser at det kun er tre tjenester og programmer som skiller seg signifikant fra de andre. Den ene er Trebasert innovasjonsprogram, som har klart lavere andel enn de øvrige (53 prosent) og de andre to er Distriktsrettede risikolån og Verdiskapingsprogram rein, med henholdsvis 93 og 100 prosent.

Gjennomgående er det slik at prosjekter innen Stipendtjenester og Lånetjenester forventes å ha størst betydning for bedriftens lønnsomhetsutvikling, som for Konkurransevne, mens Programmene skårer gjennomgående lavt på begge områdene. Dette skyldes blant annet forskjell i gjennomsnittlig innvilget beløp, og ulike formål. Vi

har tidligere funnet en klar sammenheng mellom prosjektstørrelse og betydningen for lønnsomhetsutvikling, noe som dermed gir seg utslag når man fordeler på tjenester og programmer, og grupper av slike.

Figur 45: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter tjeneste og programmer, 2006/2007.

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

11.2.2 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter formål

I neste figur vises andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres lønnsomhetsutvikling fordelt pr formål. Resultatene viser, ikke uventet, store forskjeller mellom prosjekter som retter seg direkte mot dette og mot mer indirekte tiltak som utvikling av kompetanse og nettverksbygging. Prosjektene med størst betydning finner vi i formålet Kapitalstyrking, Kapitalutvidelse og Strukturtilpasning, mens Rasjionali-

sering skiller seg ut med lavest viktighet for lønnsomhetsutviklingen.

Figur 46: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter bedriftsstørrelse, 2007.

11.2.3 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter distriktpolitisk virkeområde

Vi har også i år sett nærmere på i hvilken grad det er variasjoner i andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling ut fra distriktpolitisk virkeområde. Dette illustreres i neste figur. Resultatene viser at det kun er sone II som skiller seg ut med å ha lavere betydning enn de øvrige områdene. Denne forskjellen er signifikant. Resultatene gir således grunn til å påstå at Innovasjon Norge bidrar til lønnsomme bedrifter i hele landet, men ikke til å kompensere spesielt for de ulempene som bedriftene i sone III og IV står over for, i og med at andelen er relativt lik. Ved å ta antall prosjekter i de ulike områdene i betraktning, kan man likevel hevde at slike ulikheter kompenseres for.

Figur 47: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter distriktpolitisk virkeområde, 2007.

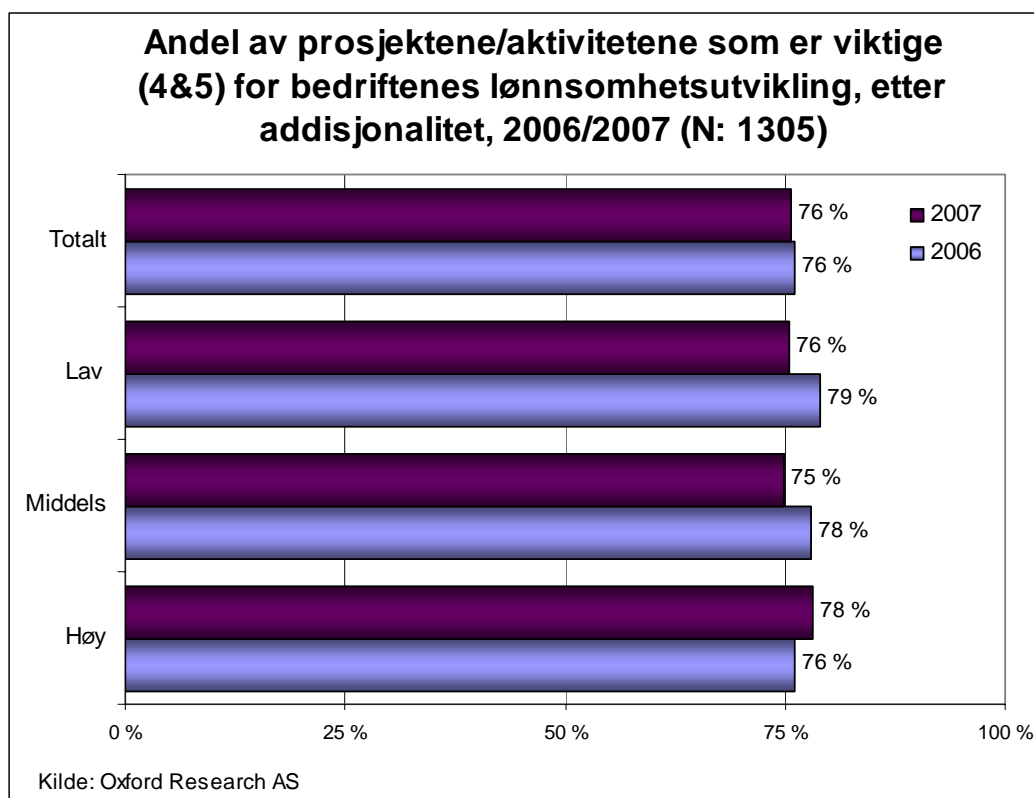

11.2.4 Viktighet for lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet

Igen skulle man kanskje tro at prosjekter som er svært viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling skulle bli gjennomført uansett, uavhengig av støtten fra Innovasjon Norge.

I neste figur illustreres andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes lønnsomhetsutvikling ut fra addisjonalitet. Som i 2006 er det relativt små forskjeller mellom addisjonalitetsgruppene. Prosjektene betydning for lønnsomhetsutviklingen er noe høyere for prosjektene med høy addisjonalitet enn de er for prosjektene med middels og lav, men variansanalyser (Duncan) viser at forskjellen ikke er signifikant. Dette betyr at en like stor andel av prosjektene, om lag 76 prosent er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling uavhengig av hvorvidt bedriftene hadde evnet/villet gjennomført dem uten støtten fra Innovasjon Norge.

Figur 48: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes lønnsomhetsutvikling etter addisjonalitet, 2006/2007.

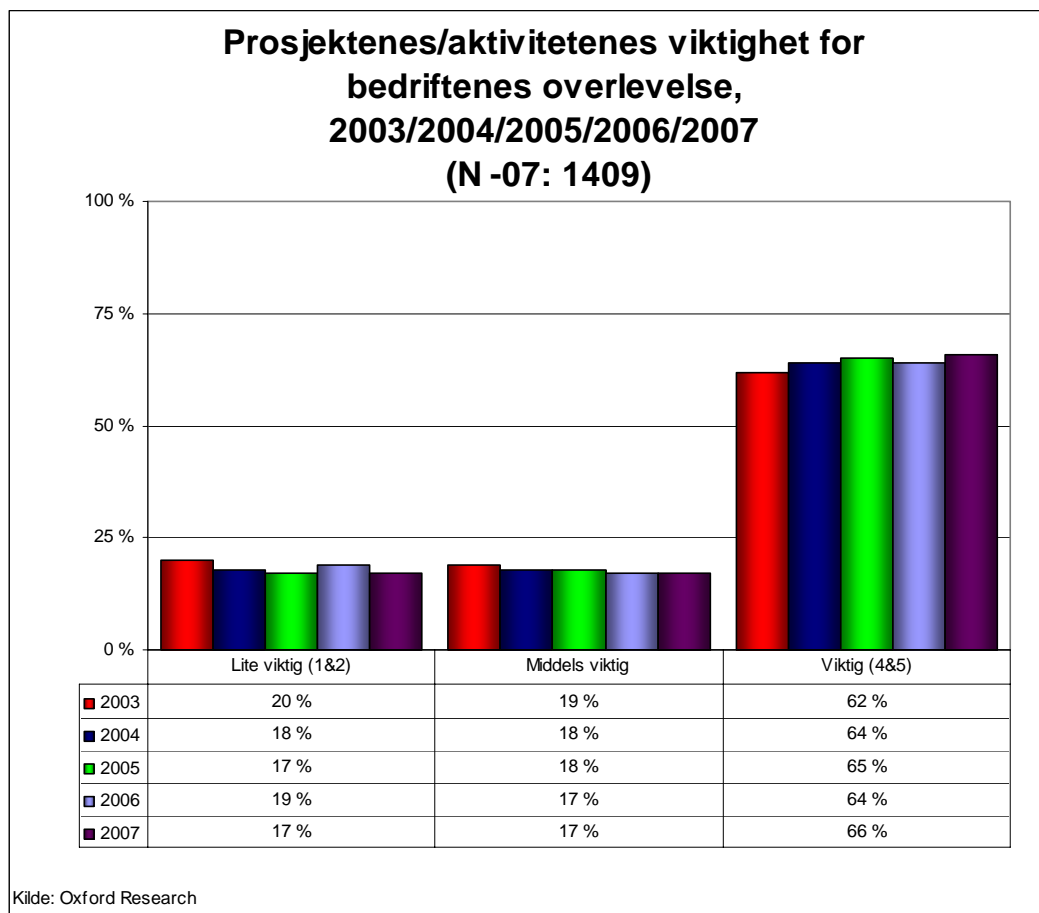

11.3 Viktighet for overlevelse

I henhold til Innovasjon Norges mål skal organisasjonen blant annet bidra til å skape mer robuste bedrifter. Robuste bedrifter overlever. Derfor er betydningen for bedriftens overlevelse en god indikator på om Innovasjon Norge velger de rette prosjektene og når sine mål.

I neste figur vises det hvor stor andel av prosjektene/aktivitetene som vil være henholdsvis lite viktige (skår 1&2), middels viktige og viktige (skår 4&5) for bedriftens overlevelse. Prosjektene har totalt sett stor betydning for bedriftens overlevelse. 66 prosent av prosjektene er viktige i forhold til overlevelse, 17 prosent middels viktige og 17 prosent lite viktige. Det er marginale forskjeller i resultatene fra 2006-undersøkelsen. Ser man resultatene over litt lengre tid ser det imidlertid ut til at prosjektenes betydning stiger marginalt. I 2003 var andelen som oppga at prosjektet er viktig 62 prosent mens den nå er 66 prosent.

Figur 49: Prosjektenes/aktivitetenes viktighet for bedriftenes overlevelse, -03 til -07.

11.3.1 Viktighet for overlevelse etter tjeneste og program

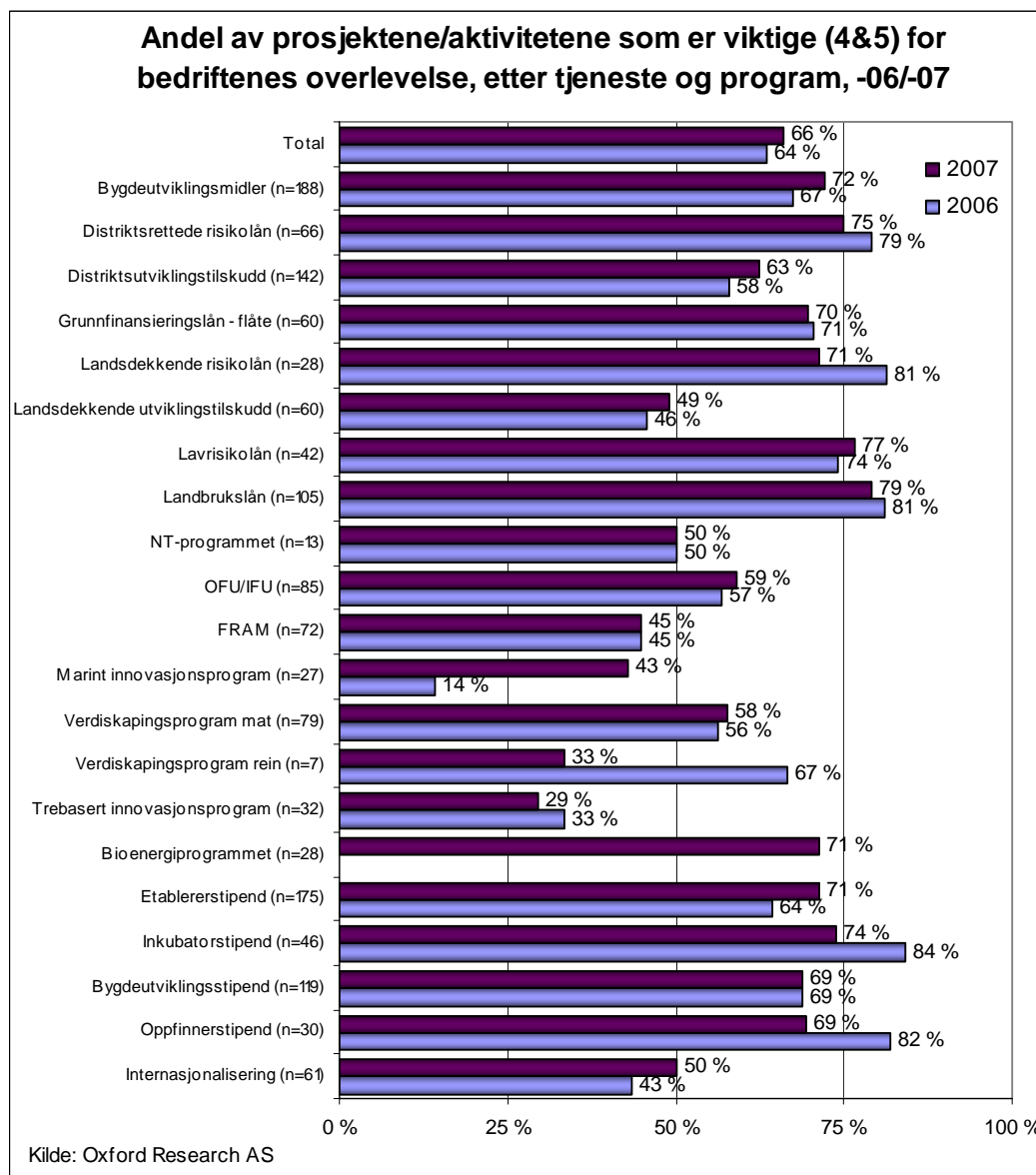
Et interessant spørsmål å se nærmere på er hvor vidt det er variasjoner mellom tjenestene når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for bedriftenes overlevelse. Dette illustreres nærmere i figuren under.

Det er stor variasjon i resultatene mellom de ulike tjenestene og programmene. Prosjektene har størst betydning for overlevelse blant virksomheter som har mottatt Landbrukslån, Lavrisikolån og Distriktsrettede risikolån, mens de har minst betydning for de som har deltatt i Trebasert innovasjonsprogram, Verdiskapingsprogram rein og Marint innovasjonsprogram. Dette er ikke overraskende når en tar tjenestenes formål i betraktning. For eksempel er de virksomhetene som deltar i de to innovasjonsprogrammene, bedrifter som i stor grad har utviklings- og vekstambisjoner i utgangspunktet. Overlevelse er da i stor grad et tilbakelagt stadium på kort og mellomlang sikt, mens dette er en mer aktuell problemstilling for mottakere av lånene som kommer høyt ut på rangeringen.

Som nevnt i tidligere undersøkelser er det en viss sammenheng mellom prosjektstørrelse og betydningen for overlevelse. Dette gir seg også utslag når det kommer til tjeneste- og prosjekttypene. Viktigheten er størst innen Lånetjenestene og minst innen Programmene. Dette virker rimelig i og med dette er de henholdsvis største og

minste tilsagnene målt i kroner.

Figur 50: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter tjeneste og program, -06/-06.

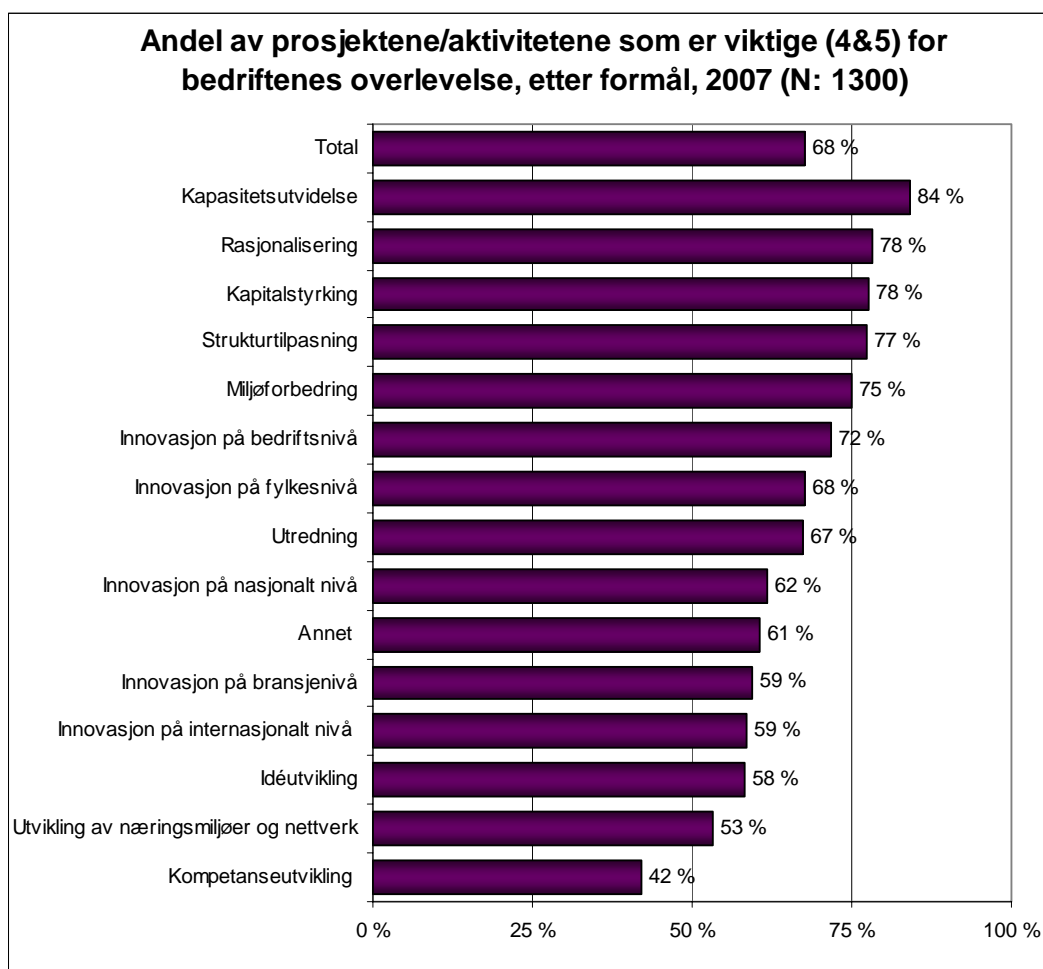
Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

11.3.2 Viktighet for overlevelse etter formål

Det er åpenbart at prosjektene formål har betydning for hvor viktige de er for bedriftens overlevelse. Prosjekter med formål som knytter seg til videreutvikling og innovasjon er naturlig nok ikke like viktige for overlevelsen som prosjekter som har til formål å avhjelpe økonomiske utfordringer eller forhindre en ellers snarlig konkur. I neste figur ser vi at dette får klare utslag. Prosjektene betydning for overlevelse er størst der formålet er Kapasitetsutvidelse, Rasjonalisering, Kapitalstyrking og Strukturtilpasning. Dette er forventede resultater da alle disse formålene er rela-

tivt direkte knyttet til bedriftens økonomiske situasjon. Nederst i rangeringen kommer formålene Kompetanseutvikling, Utvikling av næringsmiljøer og nettverk, Idéutvikling, Innovasjon på internasjonalt nivå og Innovasjon på bransjenivå. Dette er formål som benyttes for å karakterisere prosjekt hvor formålet er videreutvikling og endringer på noe lengre sikt. Imidlertid er andelen som opplever prosjektet som viktige for bedriftens overlevelse mellom 42 og 59 prosent blant disse formålene, noe som tyder på en generell høy viktighet. Prosjektets formål har betydning for viktigheten, men betydningen er høy for alle.

Figur 51: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter formål, 2007.

11.3.3 Viktighet for overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde

Et av de underliggende forhold som inndelingen i distriktpolitiske virkeområder baserer seg på, er ulike rammebetingelser for bedrifter ut fra geografisk lokalisering. Dermed skulle man anta at 1) det er vanskeligere for bedrifter innen sone III og IV å overleve og følgende 2) burde prosjekter igangsatt av bedrifter i disse områdene ofte være viktige for bedriftens overlevelse.

I neste figur vises i hvilken grad det er variasjoner mellom bedriftene ut fra distriktpolitisk virkeområde når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for

deres overlevelse. Vi ser en svak tendens til at forventningene over innfris, men variansanalyser (Duncan) viser, som i tidligere undersøkelser, at det kun er små og uvesentlige forskjeller i bidrag til overlevelse mellom bedriftene ut fra plassering i det distriktspolitiske virkeområdet. Den marginale forskjellen vi finner, kan trolig tilskrives at de ulike områdene har klart ulik sammensetting av tjenester og programmer, hvor man i sone I har klart flest Programmer (den tjeneste- og programtypen med minst betydning for overlevelse) og i sone IV har klart flest Lånetjenester (den tjeneste- og programtypen med størst betydning for overlevelse).

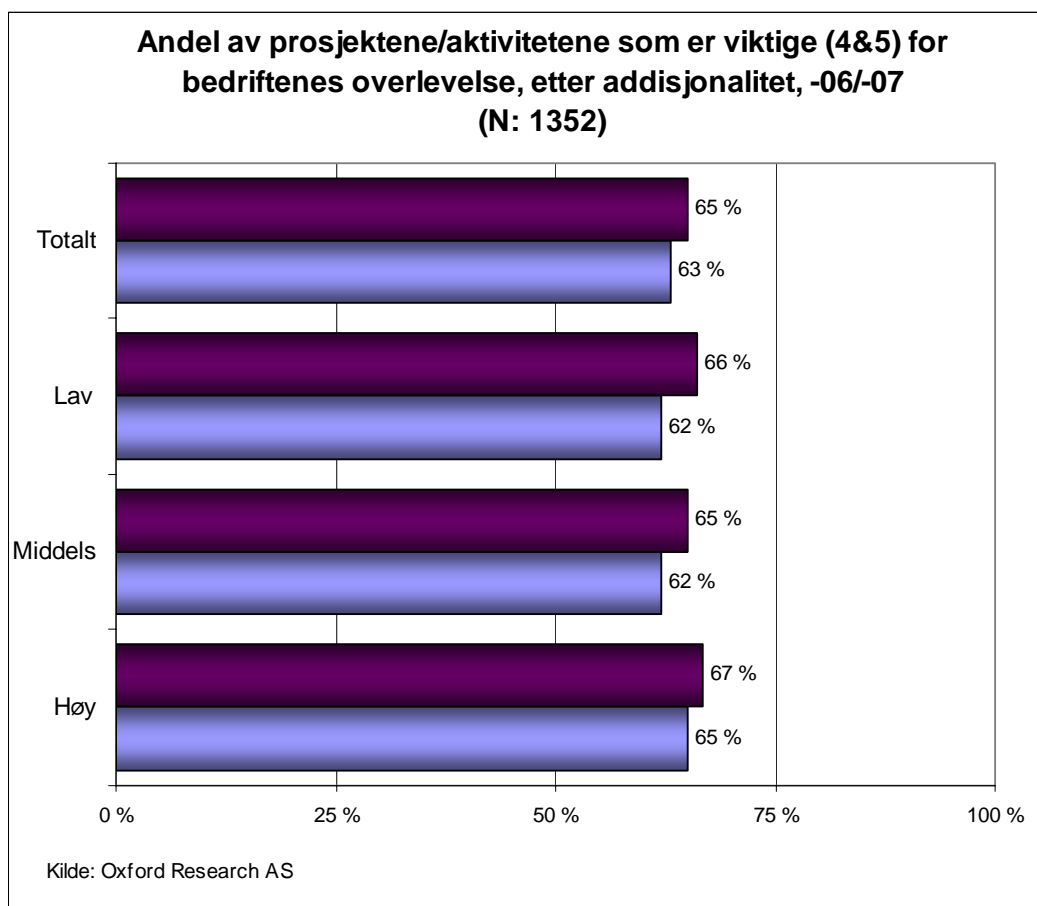
Figur 52: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter distriktspolitisk virkeområde, 2007.

11.3.4 Viktighet for overlevelse etter addisjonalitet

Som vi tidligere har nevnt, er en av oppgavene til Innovasjon Norge å bidra til realisering av prosjekter som ellers ikke ville blitt realisert. I tillegg bør prosjektene være viktige, blant annet for bedriftens overlevelse. I neste figur vises det i hvilken grad det er forskjeller mellom bedrifter med prosjekter som har ulik addisjonalitet når det gjelder andelen prosjekter som er viktige (skår 4&5) for deres overlevelse. Resultatene viser at det ikke er vesentlige forskjeller i prosjektenes bidrag ut fra addisjonalitet. Slik var det også i 2006. Prosjektene er tilnærmet like viktige for bedriftens overlevelse, uansett om bedriften er avhengig av støtten fra Innovasjon Norge for å gjennomføre det eller ikke.

Figur 53: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftenes overlevelse etter distriktpolitisk virkeområde, -06/-07

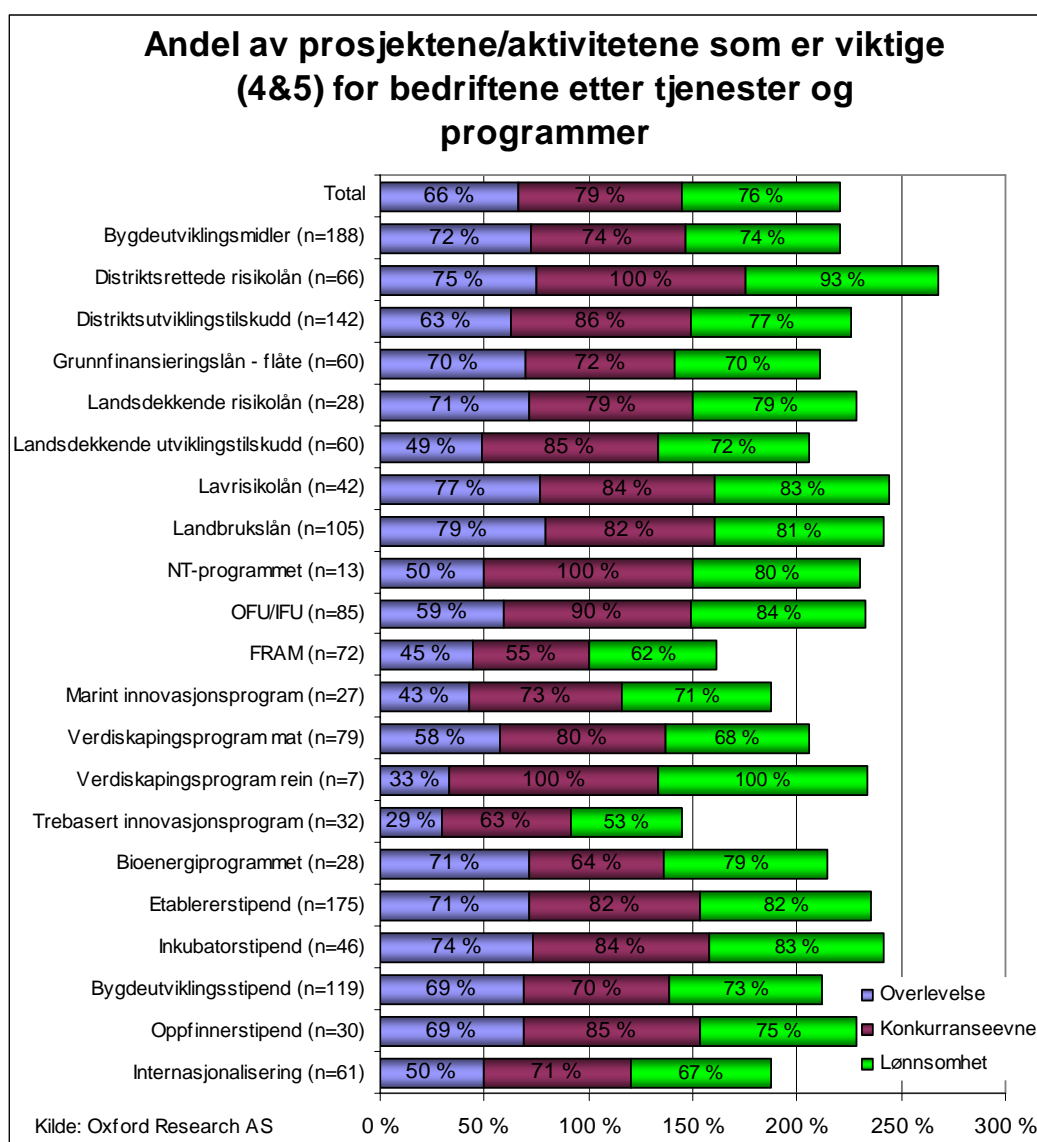
11.4 Viktighet for både konkurransevne, lønnsomhet og overlevelse

Som nevnt henger de ulike forholdene konkurransevne, lønnsomhet og overlevelse nøye sammen.

I tabellen under har vi satt opp andelen som oppgir at prosjektene er viktige (skår 4&5) på alle tre områdene. Dermed fremkommer de tjenester og programmer hvor prosjektene totalt sett har forventet størst betydning på disse sentrale faktorene.

Totalt sett er det lånetjenestene som er mest viktige for disse tre forholdene samlet. Distriktsrettede risikolån er den enkelttjenesten hvor størst andel oppgir at prosjektet er viktig. I tillegg kommer Lavrisikolån og Landbrukslån svært høyt. Stipendtjenestene er som gruppe de som er nest viktigst totalt sett, og her er det spesielt Indiktorstipend og Etablererstipend som skiller seg ut. Totalt sett er det svært liten forskjell mellom Stipendtjenestene og Tilskuddstjenestene, mens Programmene skiller seg ut med å ha den laveste andelen med prosjekter som er viktige for disse tre forholdene. De tjenesten som skiller seg ut i denne rettingen er FRAM og Trebasert innovasjonsprogram.

Figur 54: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftene etter tjenester og programmer

Noen av tallene brukt i denne oversikten er usikre og må benyttes med varsomhet. Grunnen er at antall som har svart i disse gruppene er få. Dette gjelder Landsdekkende risikolån, Oppfinnerstipend, Trebasert innovasjonsprogram, Bioenergiprogrammet, Marint innovasjonsprogram, NT-programmet og Verdiskapingsprogram rein.

I denne rapporten har vi hatt et spesielt fokus på Innovasjon Norges inndeling i formål. Vi har derfor sammenstilt prosjektenes viktighet for de tre forholdene etter hvilke formål de er kategorisert i henhold til. Som ventet ut fra de foregående analysene er det klare forskjeller. Typiske utviklingsprosjekter ser ut til å være minst viktige for bedriftene, mens formål knyttet til dimensjonering av bedriften og dens finansielle kapasitet er viktigst. Det er interessant å merke seg at jo mindre innovasjonshøyde eller nyhetsverdi prosjektet har desto viktigere ser det ut til å være for bedriften. Formålet Innovasjon på bedriftsnivå er for eksempel mye viktigere enn Innovasjon på internasjonalt nivå. Grunnen til dette er mest sannsynlig forskjell i bedriftsstørrelse. De bedriftene som innoverer på internasjonalt nivå er gjennomgående større og prosjektene dermed ikke så viktige, spesielt for bedriftens overlevelse.

Figur 55: Andel av prosjektene/aktivitetene som er viktige for bedriftene etter formål

11.5 Endring av ansatte og omsetning

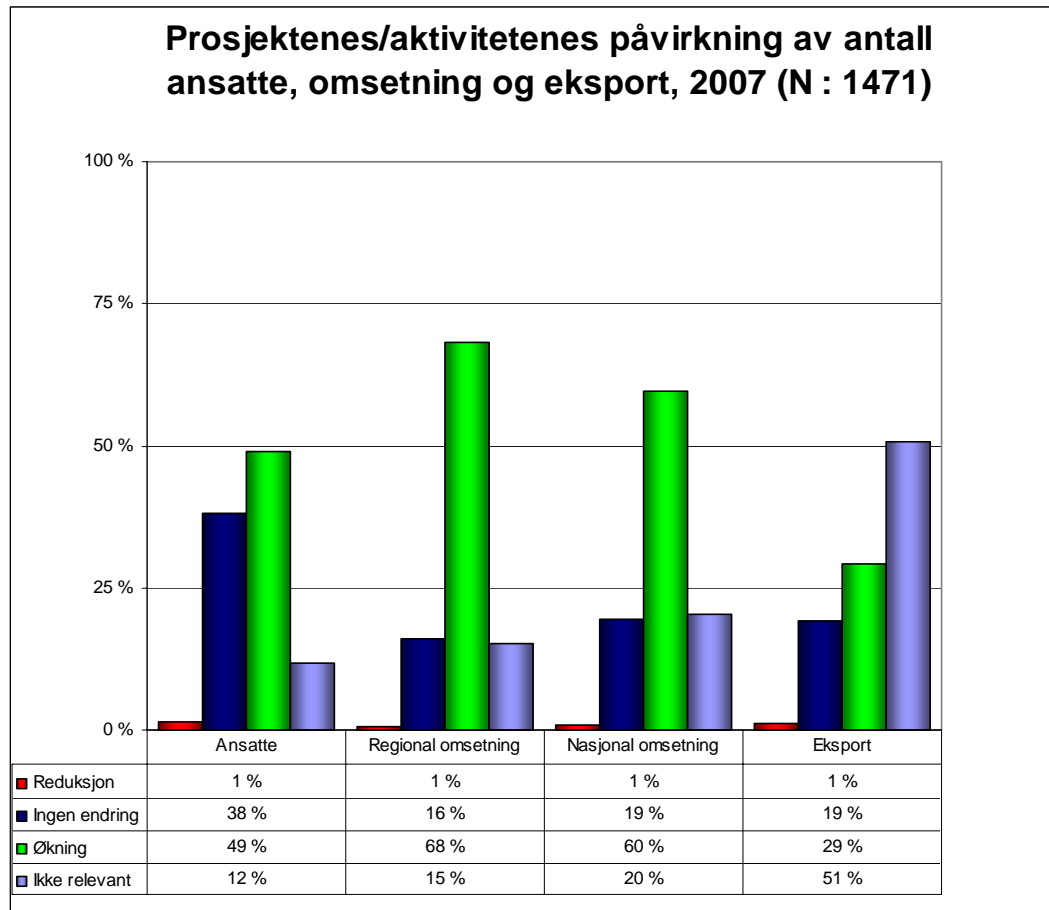
En annen ofte benyttet indikator for nærings- og bedriftsutvikling er endring i antall ansatte. I tillegg benyttes ofte omsetning på ulike markeder som en god indikator på konkurransevne. Alle bedriftene ble bedt om å oppgi hvordan prosjektet vil påvirke antall ansatte, omsetning på regionale markeder, omsetning på nasjonale markeder og eksport de to neste årene. Resultat på dette vises i neste figur.

Som i tidligere forundersøkelser er det en svært lav andel (1 prosent) som forventer en reduksjon i antall ansatte som følge av prosjektet. Dette skyldes blant annet at flesteparten av bedriftene er små samt at det er stor andel enkeltmannsforetak blant disse. Dette gjør det vanskelig å redusere antall ansatte. I hovedtrekk er det slik at prosjektene/aktivitetene enten ikke vil medføre noen endring i antall ansatte eller medføre en økning. Det er imidlertid interessant å merke seg at den forventede økningen i antall ansatte har gått fra 41 prosent i 2005 til 51 prosent i 2006 og tilbake til 49 prosent i 2007. Uten at man kan hevde at forventningene er på vei ned, kan man i hvert fall si at de ikke lenger stiger. Grunnen til dette er trolig å finne i konjunktursvingningene. Med andre ord - forventningene til sysselsettingsøkning stagnerer!

Når det gjelder omsetningsøkning, vil denne naturlig nok først og fremst skje regionalt og nasjonalt. 68 prosent (65 prosent i 2006) oppgir at de forventer en omsetningsøkning i det regionale markedet og 60 prosent (58 prosent i 2006) på det

nasjonale markedet. Andelen som forventer økt eksport er stabil på 29 prosent. Dette innebærer at forventningene til innenlands-omsetning fortsetter å stige, mens forventningene til eksport er stadig høye. På omsetningssiden ser det ikke ut til at bedriftene i august/september så for seg konjunkturedgang.

Figur 56: Prosjektene/aktivitetenes påvirkning av antall omsatte, omsetning og eksport, 2007.

Del 3: De enkelte tjenestene.

Kapittel 12. Kort om hver enkelt tjeneste og program

I det videre vil hver enkelt tjeneste og hvert enkelt program som er med i denne undersøkelsen, presenteres med noen nøkkeltall fra undersøkelsen. Disse kommenteres kort for hver tjeneste. Nedenfor er disse nøkkeltallene presentert for alle tjenestene samlet.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	4086,7	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,7
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	5729	Antall intervjuer i 2007	1524

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	88 %	Økt kompetanse om produktutvikling	53 %
Teknologiske forskningsmiljøer	7 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	37 %
Andre forskningsmiljøer	6 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	48 %
Kunde	22 %	Økt kompetanse om strategi	41 %
Leverandør	23 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	33 %
Konkurrent	4 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	26 %
Innovasjon Norge	44 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	40 %
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	26 %
SIVA	1 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	26 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	25 %	Økt kompetanse om eksport	19 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2007	14 %	26 %	60 %	"De driftsorienterte"	100 %
2006	14 %	27 %	59 %	"De utviklingsorienterte"	100 %
2005	17 %	36 %	47 %	"Superinnovatørene"	100 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	2,8	3,4	3,7
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	3,0	3,2
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,3	3,0	3,0
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	63 %	64 %	66 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	79 %	76 %	76 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	77 %	75 %	79 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	52 %	75 %	77 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	47 %	64 %	29 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	62 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	50 %
---	------	---	------

12.1 Bygdeutviklingsmidler (BU-midlene)

Bygdeutviklingsmidlene forvaltet av Innovasjon Norge er delt i to hovedgrupper; fylkesvise og sentrale. Hovedvirkeområdet for de *fylkesvise BU-midlene* er investeringer/prosjekter på den enkelte gården eller landbrukstilknyttede virksomheten. Det kan gis støtte til investeringer i driftsbygninger og til mindre investeringer ved generasjonsskifte innen tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer, samt etablererstipend, bedriftsutvikling og investeringer for ny næringsutvikling. Kvinner og ungdom er prioriterte målgrupper, og Landbruks- og matdepartementet gir rammer til hvert enkelt fylke. Hovedvirkeområdet for de *sentrale BU-midlene* er bedriftsovergrepene utvklingsprosjekter innen landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet med interesse for hele eller deler av landet, f.eks en bransje eller produksjonsgren.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	979,3	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,5
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	1757	Antall intervjuer i 2007	193

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	86 %	Økt kompetanse om produktutvikling	35 %
Teknologiske forskningsmiljøer	2 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	19 %
Andre forskningsmiljøer	2 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	29 %
Kunde	15 %	Økt kompetanse om strategi	21 %
Leverandør	24 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	23 %
Konkurrent	3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	19 %
Innovasjon Norge	33 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	20 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	5 %
SIVA	0 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	4 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	25 %	Økt kompetanse om eksport	3 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2007	18 %	27 %	54 %	"De driftsorienterte"	46 %
2006	20 %	27 %	53 %	"De utviklingsorienterte"	27 %
2005	23 %	35 %	42 %	"Superinnovatørene"	7 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	2,2	2,6	2,9
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	1,6	1,6
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	2,7	2,1	1,9
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	69 %	67 %	72 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	82 %	72 %	74 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	75 %	67 %	74 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	60 %	70 %	73 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	13 %	27 %	6 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	49 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	42 %
---	------	---	------

12.2 Distriktsrettede risikolån

Distriktsrettede risikolån kan benyttes til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Risikolån kan ikke finansiere løpende driftsutgifter. Lånene dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen; toppfinansieringen. Risikolån skal normalt sikres ved pant i låntakers aktiva med prioritet etter langsiktige lån fra andre banker. Mindre lån kan også gis uten sikkerhet. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån. Risikolånene skal vanligvis ikke utgjøre mer enn 50% av det aktuelle kapitalbehov hos låntaker.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	224,8	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	1,9
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	115	Antall intervjuer i 2007	70

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	100 %	Økt kompetanse om produktutvikling	59 %
Teknologiske forskningsmiljøer	11 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	54 %
Andre forskningsmiljøer	7 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	42 %
Kunde	25 %	Økt kompetanse om strategi	44 %
Leverandør	44 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	41 %
Konkurrent	7 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	41 %
Innovasjon Norge	38 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	38 %
Norges forskningsråd	0 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	29 %
SIVA	0 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	28 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	21 %	Økt kompetanse om eksport	25 %

Addisjonalitet	Addisjonalitet			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
	Lav	Middels	Høy		
2007	11 %	33 %	56 %	"De driftsorienterte"	1 %
2006	7 %	31 %	62 %	"De utviklingsorienterte"	2 %
2005	11 %	36 %	54 %	"Superinnovatørene"	3 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	3,6	4,2	3,7
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	4,1	3,7
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,4	4,8	3,7
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	76 %	79 %	75 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	90 %	91 %	93 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	90 %	93 %	100 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	78 %	91 %	86 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	62 %	75 %	46 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	66 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	70 %
---	------	---	------

12.3 Distriktsutviklingstilskudd

Distriktsutviklingstilskudd kan benyttes i nærmere definerte distriktsutviklingsområder. Tilskudd kan gis til bedriftsutviklingsprosjekter (myke investeringer) og i noen grad til del-finansiering av fysiske investeringer. Det legges vekt på at tilskuddene bidrar til nyskaping og omstilling, og gode innovative prosjekter med internasjonale vekstmuligheter er spesielt høyt prioritert. Distriktsutviklingstilskudd skal nyttes til delfinansiering av samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter som er viktige for å nå distriktpolitiske mål, og som ikke ville blitt realisert i samme grad uten offentlige lån og/eller tilskudd. Prosjekter med stor innovasjonsgrad og nyetableringer er høyest prioritert når det gjelder investeringstilskudd til fysiske investeringer. Det gis ikke tilskudd til normale utskiftninger, moderniserings- eller vedlikeholdsinvesteringer.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	405	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,3
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	1067	Antall intervjuer i 2007	146

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	92 %	Økt kompetanse om produktutvikling	64 %
Teknologiske forskningsmiljøer	10 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	50 %
Andre forskningsmiljøer	4 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	62 %
Kunde	20 %	Økt kompetanse om strategi	55 %
Leverandør	21 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	42 %
Konkurrent	3 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	28 %
Innovasjon Norge	50 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	53 %
Norges forskningsråd	4 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	36 %
SIVA	2 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	35 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	26 %	Økt kompetanse om eksport	25 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
	Lav	Middels	Høy	
2007	7 %	25 %	68 %	"De driftsorienterte" 10 %
2006	9 %	28 %	63 %	"De utviklingsorienterte" 23 %
2005	13 %	37 %	50 %	"Superinnovatørene" 26 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	3,4	3,8	4,2
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	3,6	4,2
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,4	3,8	3,7
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	58 %	58 %	63 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	77 %	79 %	77 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	81 %	81 %	86 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	76 %	81 %	86 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	64 %	71 %	42 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	72 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	61 %
---	------	---	------

12.4 Grunnfinansieringslån–fiskeflåten

Låneordningen brukes til delfinansiering av investeringer i fartøy og til kvotekjøp. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånet med pant i fartøy. Flåtelån er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet. Løpetiden er tilpasset avskrivningstiden. Låntager kan velge mellom flytende rente eller binding av renten til en nærmere spesifisert periode. Flåtelån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning ved realisering.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	763,9	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	4,8
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	146	Antall intervjuer i 2007	66

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	53 %	Økt kompetanse om produktutvikling	24 %
Teknologiske forskningsmiljøer	6 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	16 %
Andre forskningsmiljøer	6 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	13 %
Kunde	9 %	Økt kompetanse om strategi	13 %
Leverandør	6 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	22 %
Konkurrent	6 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	22 %
Innovasjon Norge	62 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	24 %
Norges forskningsråd	3 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	10 %
SIVA	3 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	13 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	12 %	Økt kompetanse om eksport	16 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene				
	Lav	Middels	Høy		
2007	55 %	12 %	33 %	"De driftsorienterte"	5 %
2006	45 %	15 %	39 %	"De utviklingsorienterte"	1 %
2005	52 %	13 %	35 %	"Superinnovatørene"	2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	1,8	2,1	2,2
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	1,4	1,6
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	1,8	0,9	1,4
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	79 %	71 %	70 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	93 %	83 %	70 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	75 %	79 %	72 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	50 %	61 %	54 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	44 %	44 %	26 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	68 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	42 %
---	------	---	------

12.5 Landsdekkende risikolån

Risikolån kan benyttes til de aller fleste prosjekter og investeringer rettet mot nyetablering, nyskaping, omstilling og utvikling. Risikolån kan ikke finansiere løpende driftsutgifter. Låne- ne dekker normalt den mest risikoutsatte delen av lånefinansieringen; toppfinansieringen. Det finnes to risikolåneordninger; en for bedrifter i distriktene og en for bedrifter i alle deler av landet. Denne delen knytter seg til den sistnevnte. Risikolån skal benyttes til delfinansie- ring av bedrifts- og samfunnsøkonomisk lønnsomme utbyggings-, omstillings-, utviklings- og nyetableringsprosjekter, som det er vanskelig å finne tilstrekkelig risikovilje for i det private kredittmarked. Det er satt av relativt små midler til denne delen av ordningen slik at fysiske investeringer blir sjeldent prioritert. Avdragstiden tilpasses formålet med lånet, og renten ligger noe over renten på kommersielle lån.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	116,6	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	2,0
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	61	Antall intervjuer i 2007	32

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	93 %	Økt kompetanse om produktutvikling	50 %
Teknologiske forskningsmiljøer	14 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	43 %
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	57 %
Kunde	36 %	Økt kompetanse om strategi	50 %
Leverandør	14 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	29 %
Konkurrent	8 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	29 %
Innovasjon Norge	47 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	36 %
Norges forskningsråd	8 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	43 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	43 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	7 %	Økt kompetanse om eksport	46 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
	Lav	Middels	Høy	
2007	7 %	36 %	57 %	"De driftsorienterte" 1 %
2006	20 %	40 %	40 %	"De utviklingsorienterte" 1 %
2005	0 %	40 %	60 %	"Superinnovatørene" 2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	3,5	4,1	3,9
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	4,3	4
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,0	4,2	3,8
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	70 %	81 %	71 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	80 %	93 %	79 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	90 %	88 %	79 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	71 %	81 %	80 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	89 %	85 %	64 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	64 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	57 %
---	------	---	------

12.6 Landsdekkende utviklingstilskudd

Innovasjon Norge kan unntaksvis gi tilskudd til delfinansiering av bedriftsutviklingsprosjekter i små og mellomstore bedrifter med inntil 100 ansatte i de sentrale strøk av landet. Tilskuddsordningen kalles Landsdekkende utviklingstilskudd. Utviklingstilskudd vil fortrinnsvis være en tjeneste som gir bedriftene insitamenter til å gjennomføre prosjekter som f.eks. styrker kompetanse, eksterne samarbeidsrelasjoner, organisering, produkt- og prosessutvikling eller markedsutvikling. Et slikt tilskudd må forventes å ha en klar effekt for konkurransevne og forutsetninger for økt verdiskaping og lønnsomhet. Prosjekter med stor grad av innovasjon og med et internasjonalt potensial prioriteres høyest.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	43,2	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,2
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	184	Antall intervjuer i 2007	60

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	90 %	Økt kompetanse om produktutvikling	53 %
Teknologiske forskningsmiljøer	23 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	59 %
Andre forskningsmiljøer	19 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	70 %
Kunde	41 %	Økt kompetanse om strategi	64 %
Leverandør	33 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	43 %
Konkurrent	4 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	35 %
Innovasjon Norge	51 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	65 %
Norges forskningsråd	6 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	54 %
SIVA	2 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	57 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	25 %	Økt kompetanse om eksport	43 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2007	2 %	31 %	35 %	"De driftsorienterte"	2 %
2006	6 %	33 %	61 %	"De utviklingsorienterte"	4 %
2005	7 %	43 %	50 %	"Superinnovatørene"	6 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,2	4,4	4,6
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	4,1	5,2
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,7	3,2	4,5
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	52 %	46 %	49 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	76 %	65 %	72 %
Konkurransevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	79 %	75 %	85 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	69 %	70 %	59 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	76 %	78 %	48 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	67 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	60 %
---	------	---	------

12.7 Lavrisikolån

Lavrisikolån brukes til delfinansiering av investeringer i bygninger, driftsutstyr, fiskefartøy og i landbruket. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene, vanligvis pant i fast eiendom, driftstilbehør og/eller transportmidler. Lavrisikolånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene tilpasses avskrivningstiden på investeringene lånene skal brukes til. Låntaker kan velge mellom flytende rente eller binding av renten for en nærmere spesifisert tidsperiode. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves en sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	624,6	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	4,7
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	121	Antall intervjuer i 2007	44

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	93 %	Økt kompetanse om produktutvikling	44 %
Teknologiske forskningsmiljøer	7 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	48 %
Andre forskningsmiljøer	.	Økt kompetanse om markedsutvikling	39 %
Kunde	25 %	Økt kompetanse om strategi	29 %
Leverandør	33 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	24 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	34 %
Innovasjon Norge	45 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	28 %
Norges forskningsråd	3 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	29 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	22 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	7 %	Økt kompetanse om eksport	15 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
	Lav	Middels	Høy		
2007	31 %	27 %	42 %	"De driftsorienterte"	3 %
2006	37 %	20 %	43 %	"De utviklingsorienterte"	2 %
2005	38 %	24 %	38 %	"Superinnovatørene"	2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	2,2	3,8	3,0
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	3,7	2,9
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,4	3,8	2,5
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	57 %	74 %	77 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	71 %	93 %	83 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	71 %	90 %	84 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	56 %	82 %	74 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	58 %	82 %	23 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	73 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	62 %
---	------	---	------

12.8 Lån til landbruket

Lån til landbruksformål er en del av ordningen med lavrisikolån, men med landbruk og landbrukstilknyttet virksomhet som målgruppe. Det kan gis lån til boligformål, kjøp av eiendom og investeringer i driftsbygninger og anlegg for tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer. Det kreves tilfredsstillende sikkerhet for lånene med pant i fast eiendom og evt. driftstilbehør. Landbrukslånene er kommersielle lån som gis på vanlige markedsmessige betingelser. Lånene har en rente som er konkurransedyktig i markedet, og løpetiden på lånene tilpasses avskrivningstiden på investeringene lånene skal brukes til. Lavrisikolån gis som et alternativ til ordinære banklån eller som et supplement til annen bankfinansiering. Det kreves en sikkerhet for lånene som normalt skal gi Innovasjon Norge full dekning i en situasjon med tvangsrealisering av pantet.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	380,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	1,2
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	299	Antall intervjuer i 2007	108

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	79 %	Økt kompetanse om produktutvikling	32 %
Teknologiske forskningsmiljøer	1 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	13 %
Andre forskningsmiljøer	1 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	18 %
Kunde	11 %	Økt kompetanse om strategi	22 %
Leverandør	26 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	19 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	22 %
Innovasjon Norge	43 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	21 %
Norges forskningsråd	1 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	11 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	9 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	26 %	Økt kompetanse om eksport	2 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene				
	Lav	Middels	Høy		
2007	30 %	17 %	53 %	"De driftsorienterte"	10 %
2006	25 %	16 %	59 %	"De utviklingsorienterte"	3 %
2005	28 %	17 %	55 %	"Superinnovatørene"	2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	1,8	2,1	2,7
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	1,2	1,5
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	2,1	1,2	1,8
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	79 %	81 %	79 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	82 %	86 %	81 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	76 %	76 %	82 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	51 %	62 %	69 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	12 %	14 %	4 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	73 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	44 %
---	------	---	------

NT-programmet

Nyskappings- og Teknologiprogrammet i Nord-Norge (NT-programmet) skal bidra til økt nyskaping i eksisterende og nye teknologibedrifter i Nord-Norge. NT-programmet kan yte økonomisk og faglig bistand til utvikling av produkter og/eller produksjonsmetoder, fra idéstadiet til introduksjon i markedet. Prosjektene skal være teknologisk avansert og ha stort markedspotensial. NT-programmet har definert marin sektor, IKT, telemedisin og rom- og satellitteknologi som hovedsatsingsområder nå i siste programperiode. Programmet vil imidlertid også ha aktiviteter overfor bedrifter som ikke direkte kan defineres innenfor disse satsingsområdene. Programmet bidrar i tillegg med kompetanse og prosjektstyring til bedriftene i prosjektperiodene.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	8,5	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,4
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	20	Antall intervjuer i 2007	13

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	100 %	Økt kompetanse om produktutvikling	80 %
Teknologiske forskningsmiljøer	20 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	80 %
Andre forskningsmiljøer	0 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	67 %
Kunde	20 %	Økt kompetanse om strategi	50 %
Leverandør	20 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	40 %
Konkurrent	0 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	80 %
Innovasjon Norge	20 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	40 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	33 %
SIVA	0 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	40 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	17 %	Økt kompetanse om eksport	25 %

Addisjonalitet	Lav			Middels			Høy			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
	0 %	33 %	67 %	0 %	33 %	67 %	0 %	33 %	67 %	
2007	0 %	33 %	67 %	"De driftsorienterte"						0 %
2006	22 %	22 %	56 %	"De utviklingsorienterte"						0 %
2005	14 %	29 %	57 %	"Superinnovatørene"						0 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	3,2	3,6	3,4
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	5,8	4,8
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	5,0	3,3	4,4
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	25 %	50 %	50 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	63 %	67 %	80 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	71 %	78 %	100 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	71 %	80 %	100 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	71 %	83 %	100 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	67 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	50 %
---	------	---	------

12.9 OFU-IFU

Forsknings- og utviklingskontrakter innebærer et forpliktende og målrettet samarbeid mellom to eller flere parter innen næringslivet (IFU) eller mellom næringslivet og det offentlige (OFU). IFU-prosjekter skal gi muligheter for internasjonalisering i form av økt eksport eller utvikling av nye internasjonale samarbeidsrelasjoner. Innovasjon Norge kan bistå med å finne aktuelle IFU-kundebedrifter/samarbeidspartnere. Dette gjelder spesielt i utlandet hvor Innovasjon Norge kan utnytte sitt omfattende kontaktnett. Innovasjon Norges hovedbidrag er å avlaste risiko og legge til rette for igangsetting av lovende utviklingsprosjekter med et betydelig verdiskapingspotensiale. OFU-prosjektene skal utnytte potensialet i offentlig sektor, som årlig kjøper varer og tjenester for ca. 15 % av BNP, til å fremme verdiskaping i næringslivet og samtidig bidra til en mer effektiv og høyere kvalitet på offentlig forvaltning.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	241,9	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	1,1
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	191	Antall intervjuer i 2007	86

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	98 %	Økt kompetanse om produktutvikling	80 %
Teknologiske forskningsmiljøer	18 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	47 %
Andre forskningsmiljøer	18 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	59 %
Kunde	63 %	Økt kompetanse om strategi	50 %
Leverandør	25 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	28 %
Konkurrent	2 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	57 %
Innovasjon Norge	40 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	54 %
Norges forskningsråd	4 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	57 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	55 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	10 %	Økt kompetanse om eksport	35 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene		
	Lav	Middels	Høy
2007	2 %	26 %	72 %
2006	7 %	20 %	74 %
2005	0 %	29 %	71 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	4,6	4,3	4,4
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	5,0	5,1
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	5,5	4,5	5,1
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	64 %	57 %	59 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	91 %	83 %	84 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	96 %	85 %	90 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	74 %	89 %	92 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	91 %	91 %	82 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	82 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	69 %
---	------	---	------

12.10 FRAM

FRAM er Innovasjon Norges flerbedrifts kompetansetjeneste innen ledelse og strategi. Hovedmålet for FRAM er at bedriftene som deltar skal øke sin konkurransekraft gjennom kompetanseheving innenfor strategi- og ledelsesutvikling. I løpet av første halvår 2008 vil i tillegg til et nytt sett av mål knyttet til konkrete resultater, bli etablert målandikatorer knyttet til CSR. FRAM har i dag tilbud til ulike målgrupper: En rettet mot ledere i små og mellomstore bedrifter, en mot etablerere og en rettet mot ”gården som bedrift og bonden som bedriftsleder”. I piloteringsfasen er egne tilbud rettet mot reiselivs- og kulturnæringen. Hvert prosjekt i FRAM består av 5 - 6 samlinger over 12 - 20 måneder med 9 – 12 deltakere. FRAM leveres i hele landet, og lokale tilpasninger og skreddersøm bidrar til tjenestens popularitet. Det deltar til en hver tid 250 – 300 bedrifter i FRAM.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	.	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	.
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	168	Antall intervjuer i 2007	79

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	85 %	Økt kompetanse om produktutvikling	50 %
Teknologiske forskningsmiljøer	3 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	38 %
Andre forskningsmiljøer	5 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	59 %
Kunde	13 %	Økt kompetanse om strategi	62 %
Leverandør	15 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	55 %
Konkurrent	13 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	22 %
Innovasjon Norge	66 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	50 %
Norges forskningsråd	3 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	19 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	16 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	74 %	Økt kompetanse om eksport	14 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
	Lav	Middels	Høy	
2007	13 %	13 %	74 %	"De driftsorienterte" 3 %
2006	6 %	22 %	72 %	"De utviklingsorienterte" 3 %
2005	17 %	21 %	62 %	"Superinnovatørene" 3 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	3,1	3,1	3,6
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	3,0	3,7
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,2	2,0	3,5
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	48 %	45 %	45 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	75 %	67 %	62 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	65 %	60 %	55 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	72 %	73 %	78 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	42 %	27 %	18 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	59 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	47 %
---	------	---	------

12.11 Marint Innovasjonsprogram

Hovedmålet med dette programmet er å bidra til å styrke lønnsomheten og legge til rette for økt verdiskaping i alle ledd i fiskerinæringen. Formålet med denne tilskuddsordningen er å styrke lønnsomheten hos næringsaktører i fiskeri og fiskerirelaterte næringer gjennom å øke innovasjonsevnen. Det skal settes særlig fokus på nye marine arter i oppdrett med hovedvekt på torsk og skjell. Det marine innovasjonsprogrammet er opprettet for å styrke næringens evne til å drive innovasjon gjennom kompetanseoppbygging og målrettede nettverk, og å løse konkrete utviklingsoppgaver, med vekt på nye arter i oppdrett.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	45,4	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,9
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	60	Antall intervjuer i 2007	28

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	100 %	Økt kompetanse om produktutvikling	71 %
Teknologiske forskningsmiljøer	13 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	57 %
Andre forskningsmiljøer	20 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	73 %
Kunde	47 %	Økt kompetanse om strategi	57 %
Leverandør	40 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	36 %
Konkurrent	13 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	33 %
Innovasjon Norge	53 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	57 %
Norges forskningsråd	7 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	40 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	47 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	47 %	Økt kompetanse om eksport	47 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2007	13 %	31 %	56 %	"De driftsorienterte"	0 %
2006	0 %	25 %	75 %	"De utviklingsorienterte"	1 %
2005	25 %	25 %	50 %	"Superinnovatørene"	2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,0	3,8	4,8
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	4,1	5,0
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,0	3,6	4,6
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	33 %	14 %	43 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	67 %	57 %	71 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	67 %	63 %	73 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	67 %	67 %	69 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	100 %	83 %	67 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	80 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	67 %
---	------	---	------

12.12 Verdiskapningsprogram mat

Matprogrammet skal legge til rette for utvikling og produksjon av norske matvarer. Formålet er å styrke konkurransekraften og øke lønnsomheten for både primærprodusenten i landbruket og resten av verdikjeden. Satsinger kan skje både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Handlingsområdene består av marked/salg (markedsvurdering/-test, markedssegmentering, markedsaktiviteter for bedrifter, bransjer og regioner), markedsorientert produktutvikling av produkter med høy kvalitet og kompetanse- og bedriftsutvikling (sikre evnen og viljen til omstilling av bedriften, inkl leveringsevne og bygge opp nødvendig internkompetanse). Målgruppen for programmet er bønder, næringsmiddelbedrifter og reiselivsbedrifter med matproduksjon eller servering.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	48,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,3
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	175	Antall intervjuer i 2007	82

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	89 %	Økt kompetanse om produktutvikling	84 %
Teknologiske forskningsmiljøer	10 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	55 %
Andre forskningsmiljøer	27 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	75 %
Kunde	29 %	Økt kompetanse om strategi	55 %
Leverandør	26 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	33 %
Konkurrent	5 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	18 %
Innovasjon Norge	53 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	51 %
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	15 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	15 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	29 %	Økt kompetanse om eksport	13 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
	Lav	Middels	Høy	
2007	2 %	34 %	64 %	"De driftsorienterte" 2 %
2006	6 %	23 %	71 %	"De utviklingsorienterte" 4 %
2005	3 %	38 %	59 %	"Superinnovatørene" 4 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	4,3	4,1	4,2
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	3,3	4,0
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	5,1	3,6	3,6
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	71 %	56 %	58 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	77 %	71 %	68 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	90 %	75 %	80 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	75 %	77 %	87 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	60 %	46 %	16 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	80 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	52 %
---	------	---	------

12.13 Verdiskapningsprogram reindrift

Verdiskapningsprogrammet for rein (VSP Rein) skal bidra til økt nyskaping i eksisterende og nye foredlingsbedrifter basert på reinkjøtt og råvarer fra rein. VSP-rein kan yte økonomisk og faglig bistand til utvikling av produkter og/eller produksjonsmetoder, fra idéstadiet til introduksjon i markedet. VSP-Rein skal videre yte bistand til å tilrettelegge for samarbeid og nettverksoppbygging. Prosjektene kan være både teknologisk avansert og/eller basert på tradisjonell kunnskap, men være rettet mot et marked med høyere betalingsvillighet. VSP-Rein har definert nyskaping- og bedriftsutvikling, kompetanse, nettverk og markedskanaler som hovedsatsingsområder nå i siste programperiode. Programmet vil imidlertid også ha aktiviteter overfor bedrifter som ikke direkte kan defineres innenfor disse satsingsområdene.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	5,8	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,1
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	20	Antall intervjuer i 2007	7

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	67 %	Økt kompetanse om produktutvikling	67 %
Teknologiske forskningsmiljøer	20 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	40 %
Andre forskningsmiljøer	33 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	80 %
Kunde	60 %	Økt kompetanse om strategi	40 %
Leverandør	20 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	40 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	20 %
Innovasjon Norge	50 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	60 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	33 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	33 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	40 %	Økt kompetanse om eksport	33 %

Addisjonalitet	Addisjonalitet			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
	Lav	Middels	Høy		
2007	0 %	0 %	100 %	"De driftsorienterte"	0 %
2006	0 %	33 %	67 %	"De utviklingsorienterte"	0 %
2005	0 %	0 %	100 %	"Superinnovatørene"	1 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	4,0	4,3	4,7
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	4,0	4,1
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	6,0	3,8	3,3
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	100 %	67 %	33 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	100 %	71 %	100 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	100 %	83 %	100 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	100 %	86 %	67 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	100 %	0 %	.

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	83 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	40 %
---	------	---	------

12.14 Trebasert Innovasjonsprogram

Trebasert Innovasjonsprogram skal bidra til økt bruk av tre. Programmet er i stor grad rettet mot innovasjon i bedrifter og målgruppen er derfor alle aktører innenfor den tremekaniske verdikjeden. Programmet er en del av Landbruks og matdepartementets satsing på næringsutvikling hvor økt avvirking av skog er sentralt. Innovasjon Norge er operatør for programmet. For 2006 er det avsatt en ramme på 35 mill kroner til programmet.

Innovasjonsprogrammet har to formål: 1) å bidra til å øke verdiskapingen i skogbruk og for- edlingsvirksomhet, 2) å bidra til å øke skogsektorens bidrag til mer bærekraftig produksjon og forbruk.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	37,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,5
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	70	Antall intervjuer i 2007	32

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	89 %	Økt kompetanse om produktutvikling	56 %
Teknologiske forskningsmiljøer	21 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	44 %
Andre forskningsmiljøer	11 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	39 %
Kunde	29 %	Økt kompetanse om strategi	35 %
Leverandør	29 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	12 %
Konkurrent	6 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	38 %
Innovasjon Norge	44 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	50 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	13 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	13 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	28 %	Økt kompetanse om eksport	6 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2007	0 %	16 %	84 %	"De driftsorienterte"	1 %
2006	0 %	33 %	67 %	"De utviklingsorienterte"	1 %
2005	10 %	20 %	70 %	"Superinnovatørene"	2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	4,0	5,2	4,8
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	4,5	2,8
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,1	4,6	3,7
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	56 %	33 %	29 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	56 %	56 %	53 %
Konkurransesevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurranseevnen, sett bort ifra "vet ikke")	80 %	63 %	63 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	69 %	56 %	72 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	60 %	33 %	16 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	56 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	47 %
---	------	---	------

12.15 Bioenergiprogrammet

Formålet er å videreutvikle bioenergi som forretningsområde for jord- og skogbruksnæringen. Programmet skal stimulere til å produsere, bruke og levere bioenergi i form av brensel eller ferdig varme. I tillegg til å gi økt verdiskaping i landbruket skal det legges vekt på de ringvirkninger og den kompetanseeffekt programmet kan bidra til.

Hovedmålgruppa for programmet er landbruksaktører som har en forretningsmessig interesse og intensjon om å levere biomasse eller varme fra biomasse. Programmet samarbeider med andre sentrale aktører på områder for å legge til rette for etableringer gjennom kompetansetiltak som kurs, etablererveiledning, eksempelanlegg mv. Programmet gir støtte til: forstudier og forprosjekter, investeringer innen flisproduksjon, varmesalg og gårdsanlegg, biodrivstoff, kompetanse og utredning

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	30,2	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,4
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	56	Antall intervjuer i 2007	29

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	93 %	Økt kompetanse om produktutvikling	40 %
Teknologiske forskningsmiljøer	.	Økt kompetanse om prosessutvikling	33 %
Andre forskningsmiljøer	.	Økt kompetanse om markedsutvikling	29 %
Kunde	14 %	Økt kompetanse om strategi	21 %
Leverandør	27 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	27 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	20 %
Innovasjon Norge	47 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	14 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	7 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	14 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	33 %	Økt kompetanse om eksport	7 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene		
	Lav	Middels	Høy
2007	7 %	20 %	73 %
2006	.	.	.
2005	6 %	25 %	69 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	3,8	.	4,0
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	.	2,0
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	2,6	.	2,7
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	60 %	.	71 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	67 %	.	79 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	60 %	.	64 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	58 %	.	67 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	0 %	.	13 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	71 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	64 %
---	------	---	------

12.16 Etablererstipend

Formålet med etablererstipendet er å stimulere til økt etableringsvirksomhet for å skape lønnsomme arbeidsplasser. Etablererstipendordningen gjelder for hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet og landbruk. Stipend til utviklingsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-vurdering og reiseutgifter. Stipend til etableringsfasen kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn (det tas hensyn til annen inntekt/dagpenger/trygd), konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs (direkte relatert til virksomheten), mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstarting av virksomheten.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	94,0	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,2
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	580	Antall intervjuer i 2007	178

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	89 %	Økt kompetanse om produktutvikling	68 %
Teknologiske forskningsmiljøer	5 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	52 %
Andre forskningsmiljøer	9 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	61 %
Kunde	26 %	Økt kompetanse om strategi	56 %
Leverandør	20 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	41 %
Konkurrent	8 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	26 %
Innovasjon Norge	47 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	50 %
Norges forskningsråd	1 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	36 %
SIVA	1 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	37 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	26 %	Økt kompetanse om eksport	27 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
	Lav	Middels	Høy	
2007	7 %	30 %	63 %	"De driftsorienterte" 7 %
2006	6 %	35 %	59 %	"De utviklingsorienterte" 12 %
2005	6 %	43 %	51 %	"Superinnovatørene" 15 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	3,0	4,2	4,4
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	3,8	4,3
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,2	3,7	3,7
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	49 %	64 %	71 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	.	74 %	82 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	.	75 %	82 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	0 %	81 %	87 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	.	80 %	39 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	61 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	37 %
---	------	---	------

12.17 Inkubatorstipend

Inkubatorstipendet er en ordning for nyetableringer med høyt kunnskaps- og/eller teknologinivå, som vurderes å ha et stort verdiskapingspotensial og høy risiko, og som har tjenester/produkter som kan være aktuelle for et internasjonalt marked. Inkubatorstipend kan gis til nyetableringer lokalisert i godkjente inkubatorer i hele landet, men med særlig vekt på nyetableringer innenfor det distriktpolitiske virkeområdet. Nyetableringer innenfor alle næringer med unntak av offentlig virksomhet og landbruksnæringen kan støttes. Inkubatorstipendet kan gis til utviklingsfasen eller til selve etableringsfasen. Det kan ikke søkes om stipend til begge fasene samtidig. Stipendbeløpet vurderes i hvert enkelt tilfelle. Maksimalsatsen for inkubatorstipendet er kr 800 000 per prosjekt over 2 år (samlet for utviklings- og etableringsfasen).

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	19,4	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,3
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	73	Antall intervjuer i 2007	48

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	89 %	Økt kompetanse om produktutvikling	83 %
Teknologiske forskningsmiljøer	22 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	59 %
Andre forskningsmiljøer	12 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	78 %
Kunde	32 %	Økt kompetanse om strategi	61 %
Leverandør	28 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	47 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	50 %
Innovasjon Norge	33 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	65 %
Norges forskningsråd	11 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	50 %
SIVA	6 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	50 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	22 %	Økt kompetanse om eksport	33 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene				
	Lav	Middels	Høy		
2007	6 %	22 %	72 %	"De driftsorienterte"	1 %
2006	0 %	29 %	71 %	"De utviklingsorienterte"	1 %
2005	5 %	32 %	63 %	"Superinnovatørene"	3 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	3,9	4,8	5,0
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	4,6	5,5
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,6	4,2	3,8
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	82 %	84 %	74 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	.	89 %	83 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	.	96 %	84 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	0 %	92 %	84 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	.	90 %	63 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	68 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	56 %
---	------	---	------

12.18 Bygdeutviklingsstipend

Bygdeutviklingsstipend (BU-stipend) er en del av de fylkesvise BU-midlene. Formålet med BU-stipendet er å bidra til å utvikle og etablere ny virksomhet utenom tradisjonelt landbruk. Stipend til *utviklingsfasen* kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn, konsulentbistand, konsept-/produktutvikling, markedsundersøkelse/-vurdering og reiseutgifter. Stipend til *etableringsfasen* kan brukes til dekning av kostnader som naturlig påløper i denne fasen, for eksempel egen lønn (det tas hensyn til annen inntekt/dagpenger/trygd), konsulentbistand, fadderordninger og andre oppfølgingstiltak, kortere kurs (direkte relatert til virksomheten), mindre fysiske investeringer og ekstraordinære kostnader knyttet til oppstart av virksomheten.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	17,1	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,1
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	200	Antall intervjuer i 2007	124

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	78 %	Økt kompetanse om produktutvikling	57 %
Teknologiske forskningsmiljøer	0 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	43 %
Andre forskningsmiljøer	4 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	51 %
Kunde	22 %	Økt kompetanse om strategi	38 %
Leverandør	13 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	38 %
Konkurrent	10 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	7 %
Innovasjon Norge	46 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	45 %
Norges forskningsråd	.	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	9 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	7 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	22 %	Økt kompetanse om eksport	7 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
	Lav	Middels	Høy	
2007	12 %	29 %	59 %	"De driftsorienterte" 3 %
2006	13 %	31 %	56 %	"De utviklingsorienterte" 4 %
2005	7 %	60 %	33 %	"Superinnovatørene" 3 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	3,1	4,0	4,1
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	3,0	2,9
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	2,7	2,7	2,8
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	41 %	69 %	69 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	.	77 %	73 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	.	72 %	70 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	0 %	78 %	71 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	.	44 %	6 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	59 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	40 %
---	------	---	------

12.19 Oppfinnerstipend

Oppfinnerstipend er en stipendordning rettet mot oppfinnere. Det kan finansieres utviklingskostnader etappevis etter hvert som prosjektet når ulike delmål. Det kan også gis stipend for å dekke levekostnader slik at det kan jobbes med utvikling av oppfinnelsen på hel- eller deltid i en begrenset periode. Stipend gis normalt når prosjektet har kommet et stykke på vei og viser god fremdrift. Det kan ikke søkes om stipend før oppfinnelsen har fått en positiv vurdering hos oss og er godkjent for utviklingsfasen. Stipendet skal bidra til å dekke levekostnader i perioden samt eventuelle reiser i forbindelse med videreutvikling av prosjektet.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	4,1	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,1
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	54	Antall intervjuer i 2007	30

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	93 %	Økt kompetanse om produktutvikling	92 %
Teknologiske forskningsmiljøer	29 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	57 %
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	54 %
Kunde	23 %	Økt kompetanse om strategi	57 %
Leverandør	7 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	50 %
Konkurrent	.	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	46 %
Innovasjon Norge	64 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	50 %
Norges forskningsråd	8 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	50 %
SIVA	0 %	Økt kompetanse om internasjonale markeder	50 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	21 %	Økt kompetanse om eksport	46 %

Addisjonalitet	Lav	Middels	Høy	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene	
2007	7 %	29 %	64 %	"De driftsorienterte"	0 %
2006	5 %	24 %	71 %	"De utviklingsorienterte"	1 %
2005	6 %	88 %	6 %	"Superinnovatørene"	2 %

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktiviteten har ført til økt samarbeid med)	2,7	4,4	4,5
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	4,0	5,3
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	4,7	4,2	4,3
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	93 %	82 %	69 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	.	86 %	75 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	.	91 %	85 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	0 %	87 %	79 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	.	95 %	67 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	62 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	69 %
---	------	---	------

12.20 Internasjonalisering

Innovasjon Norge skal bidra til at små og mellomstore bedrifter med internasjonale vekstambisjoner og nødvendige forutsetninger skal lykkes i internasjonal konkurranse (enten konkurransen er i internasjonale markeder eller på hjemmemarkedet). Dette oppnås gjennom et fleksibelt og behovstilpasset tjenestetilbud som omfatter rådgivning, nettverk, kompetanse, finansiering og profilering, og som leveres i nært samspill mellom våre utekontorer og distriktskontorer. Stikkord er markedsundersøkelser, akseptansetest, partnersøk og praktisk assistanse, men også sparringspartner iforhold til internasjonal forretningsutvikling og strategiarbeid. Disse tjenestene er relevante både for små/mellomstore og store bedrifter, og begge grupper har vært med i Kundeeffektundersøkelsen.

Innvilget i populasjonen 2007 (tot. mill. kr.)	4,2	Gjennomsnittlig innvilget i utvalg (tot. mill. kr.)	0,2
Populasjonen i undersøkelsen i 2007	312	Antall intervjuer i 2007	69

Følgende aktører bidro i stor grad til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel	I hvilken grad prosjektet i stor grad har eller vil føre til (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	Andel
Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)	88 %	Økt kompetanse om produktutvikling	50 %
Teknologiske forskningsmiljøer	15 %	Økt kompetanse om prosessutvikling	29 %
Andre forskningsmiljøer	8 %	Økt kompetanse om markedsutvikling	71 %
Kunde	32 %	Økt kompetanse om strategi	54 %
Leverandør	16 %	Økt kompetanse om organisasjon og ledelse	35 %
Konkurrent	6 %	Økt kompetanse om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi	36 %
Innovasjon Norge	51 %	Økt kompetanse om opparbeiding av nettverk	57 %
Norges forskningsråd	2 %	Økt kompetanse om internasjonalt samarbeid	68 %
SIVA	.	Økt kompetanse om internasjonale markeder	70 %
Bedriftsrådgiver/-konsulent	24 %	Økt kompetanse om eksport	54 %

Addisjonalitet	Prosentfordeling i de tre klyngegruppene			Prosentfordeling i de tre klyngegruppene
	Lav	Middels	Høy	
2007	16 %	28 %	56 %	"De driftsorienterte"
2006	16 %	37 %	47 %	"De utviklingsorienterte"
2005	18 %	51 %	31 %	"Superinnovatørene"

Rangering av tjenesten/programmet på utvalgte indikatorer			
Indikator	2005	2006	2007
Samarbeid (antall aktører prosjektene/aktivitetene har ført til økt samarbeid med)	2,7	3,4	3,5
Kompetanse (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til økt kunnskap på i stor grad, skår 4 og 5)	.	3,9	5,0
Innovasjon (antall områder som prosjektene/aktivitetene har ført til eller vil føre til utvikling innenfor i stor grad, skår 4 og 5)	3,0	2,7	3,9
Overlevelse (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for overlevelsen sett bort ifra "vet ikke")	44 %	43 %	50 %
Lønnsomhet (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for lønnsomheten sett bort ifra "vet ikke")	67 %	69 %	67 %
Konkurranssevne (antall prosjekter/aktiviteter som er viktige for konkurransevnen, sett bort ifra "vet ikke")	67 %	69 %	71 %
Omsetning (andelen som forventer en økning i omsetningen som følge av prosjektet/aktiviteten)	51 %	52 %	70 %
Eksport (andelen som forventer en økning i eksporten som følge av prosjektet/aktiviteten)	86 %	92 %	82 %

Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad er tilpasset bedriftens behov. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5)	63 %	Andel som mener tjenesten/programmet i stor grad utløser annen finansiering. (Skår 4 og 5 på en skala fra 1 til 5).	48 %
---	------	---	------

Kapittel 13. Vedlegg

13.1 Inndeling i distriktpolitisk virkeområde

Inndelingen som gjaldt i 2007, og fremdeles gjelder er hjemlet i FOR 2006-12-15 nr 1455: ”Forskrift om geografisk virkeområde og bruk av dei regional- og distriktpolitiske verkemidla.” Videre følger utsnitt av denne:

§ 1. Kva forskrifta gjeld

Denne forskrifta omhandlar geografisk avgrensing av det geografiske virkeområdet og støttesatsar for bruk av direkte bedriftsretta støtte. I tillegg avgrensar forskrifta eit område der det kan nyttast indirekte, tilretteleggjande distrikts- og regionalpolitiske støtte for næringsutvikling.

§ 2. Omgrep

Med investeringsstøtte forstår ein i denne forskrifta støtte til enkeltbedrifter for investeringar i materielle og immaterielle eigendelar knytt til:

- Etablering av ei ny verksemd
- Utviding av eksisterande verksemd
- Diversifisering av ei verksemd sin produksjon til å omfatta fleire produkt
- Ei fundamental endring i produksjonsprosessen i ei eksisterande verksemd
- Investeringsstøtte kan bli gitt som tilskot eller lån.

§ 3. Geografisk avgrensing

a) Så langt Stortinget løyver midlar som kan nyttast til investeringstilskot i distrikta, kan fylkeskommunen eller dei aktørane som skal forvalte verkemiddel på vegne av fylkeskommunen, gje investeringstilskot i samsvar med denne forskrifta.

Distriktsretta investeringsstøtte kan berre bli gitt i følgjande kommunar:

Fylke Kommune

Finnmark Sør-Varanger, Båtsfjord, Unjárga - Nesseby, Deatnu - Tana, Berlevåg, Gamvik, Lebesby, Kárášjohka - Karasjok, Porsanger, Nordkapp, Måsøy, Kvalsund, Hasvik, Loppa, Alta, Guovdageaidnu - Kautokeino, Hammerfest, Vadsø, Vardø.

Troms Kvænangen, Nordreisa, Skjervøy, Gáivuotna - Kåfjord, Storjford, Lyngen, Karlsøy, Balsfjord, Lenvik, Berg, Torsken, Tranøy, Dyrøy, Sørreisa, Målselv, Salangen, Bardu, Lavangen, Gratangen, Ibestad, Bjarkøy, Skånland, Kvæfjord, Tromsø, Harstad.

Nordland Moskenes, Andøy, Sortland, Øksnes, Bø, Hadsel, Vågan, Vestvågøy, Flakstad, Værøy, Røst, Ballangen, Evenes, Tjeldsund, Lødingen, Tysfjord, Hamarøy, Steigen, Sørfold, Fauske, Saltdal, Beiarn, Gildeskål, Meløy, Rødøy, Trøna, Lurøy, Rana, Hemnes, Nesna, Dønna, Hattfjelldal, Grane, Vefsn, Leirfjord, Alstahaug, Herøy, Vævelstad, Vega, Brønnøy, Somna, Bindal, Narvik, Bodø.

Nord-Trøndelag Leka, Nærøy, Vikna, Flatanger, Fosnes, Overballa, Høylandet, Grong, Namsskogan, Røyrvik, Lierne, Snåsa, Inderøy, Namdalseid, Verran, Mosvik, Verdal, Leksvik, Frosta, Meråker, Namsos, Steinkjer.

Sør-Trøndelag Tydal, Selbu, Midtre Gauldal, Holtålen, Røros, Meldal, Rennebu, Oppdal, Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Rissa, Agdenes, Ørland, Frøya, Hitra, Snillfjord, Hemne.

Møre og Romsdal Aure, Smøla, Halså, Rindal, Surnadal, Sunndal, Tingvoll, Gjernes, Averøy, Eide, Aukra, Sandøy, Midsund, Nesset, Rauma, Vestnes, Haram, Stordal, Stranda, Norddal, Ørsta, Volda, Herøy, Sande, Vanylven, Kristiansund, Frei.

Sogn og Fjordane Flora, Gulen, Solund, Hyllestad, Høyanger, Vik, Balestrand, Leikanger, Sogndal, Aurland, Lærdal, Årdal, Luster, Askvoll, Fjaler, Gaular, Jølster, Førde, Naustdal, Bremanger, Vågsøy, Selje, Eid, Hornindal, Gløppen, Stryn.

Hordaland Masfjorden, Fedje, Modalen, Vaksdal, Austevoll, Samnanger, Kvam, Voss, Gramin, Ulvik, Eidfjord, Ullensvang, Odda, Jondal, Krinnherad, Tysnes, Fitjar, Etne.

Rogaland Vindafjord, Utsira, Kvitsøy, Finnøy, Sauda, Suldal, Hjelmeland, Lund, Sokndal.

Vest-Agder Sirdal, Kvinesdal, Høgebostad, Audnedal, Åseral, Marnardal, Flekkefjord, Farsund.

Aust-Agder Risør, Gjerstad, Vegårshei, Tvedestrand, Åmli, Ene og Hornnes, Bygland, Valle, Bykle.

Telemark Notodden, Kragerø, Drangedal, Nome, Bø, Sauherad, Tinn, Hjartdal, Seljord, Kviteseid, Nissedal, Fyresdal, Tokke, Vinje.

Buskerud Nore og Uvdal, Rollag, Flesberg, Krødsherad, Sigdal, Hol, Ål, Hemsedal, Gol, Nes, Flå.

Oppland Dovre, Lesja, Skjåk, Lom, Vågå, Nord-Fron, Sel, Sør-Fron, Ringebu, Gausdal, Søndre Land, Nordre Land, Sør-Aurdal, Etnedal, Nord-Aurdal, Vestre Slidre, Øystre Slidre, Vang.

Hedmark Kongsvinger, Eidskog, Grue, Åsnes, Våler, Trysil, Åmot, Stor-Elvdal, Rendalen, Engerdal, Tolga, Tynset, Alvdal, Folldal, Os.

Østfold Rømskog, Marker, Aremark.

b) Fysiske, tilretteleggende tiltak kan i tillegg til i kommunane over støttast i følgjande 20 kommunar:

Nord-Odal, Øyer, Iveland, Birkenes, Froland, Lyngdal, Lindesnes, Bøkn, Forsand, Austrheim, Radøy, Fusa, Bømlo, Sveio, Fræna, Sykkylven, Hareid, Ulstein, Orkdal og Levanger

c) Støtte til andre tiltak

Utanfor kommunane under a) og b) kan det bli gitt støtte til andre tiltak når tiltaka er del av eit lokalt og regionalt utviklingsarbeid.

§ 4. Støtteintensitet

a) Bedriftsstorleik

Maksimalt støtteintensitetar for bedriftsstøtte er:

Type bedrift Store Mellomstore Små

Prosent 15 25 35

b) Geografi

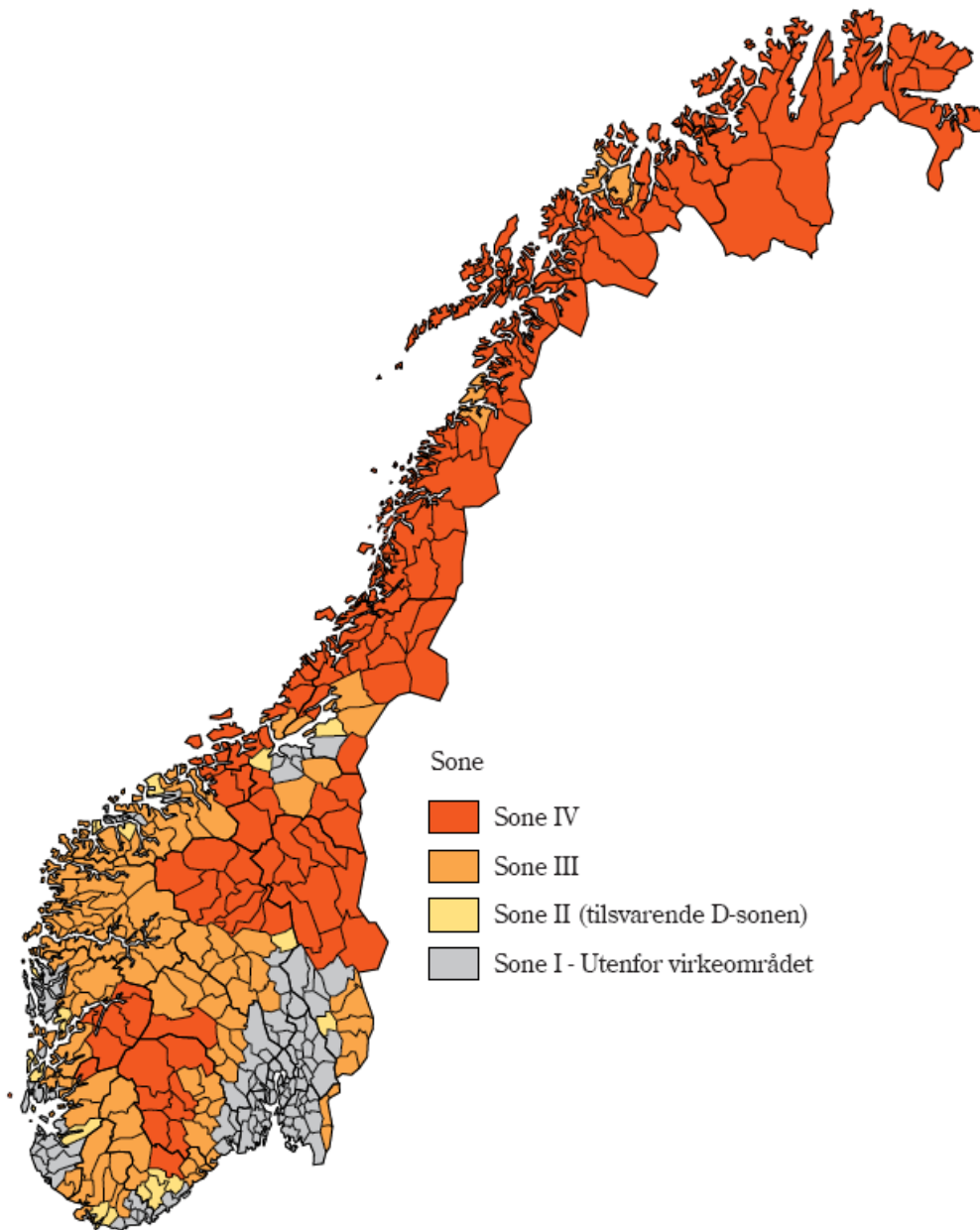
Kommunal- og regionaldepartementet har bestemt at maksimale støttesatsar berre kan nyttast i den høgst prioriterte sona innanfor virkeområdet. Soneinndelinga er å finne i egne retningslinjer gitt av departementet.

c) Andre føresegner

Til grunn for bruk av offentleg støtte til bedriftsinvesteringar etter denne forskrifta ligg kapittel 25B i ES.As retningslinjer for offentleg støtte. Dette har definisjonar på kva som er å rekne som små, mellomstore og store bedrifter og på kva type selskap som kan støttast. Regelverket har òg instruksar om at det ved fastsetjing av øvre grenser for bedriftsinvesteringar skal nyttast kumulerte støtteintensitetar for samla offentleg støtte. Hovudinnhaldet i dette regelverket er tatt inn i retningslinjene frå Kommunal- og regionaldepartementet.

For mer informasjon se:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/tema/andre/virkeomrader-retningslinjer-og-regler/det-distriktpolitiske-virkeomradet.html?id=528119>

Innovasjon Norges årlige kundeeffektundersøkelse

Denne henvendelsen retter seg til bedriftens daglige leder eller kontaktpersonen for tjenesten som er mottatt fra Innovasjon Norge.

Som det framgår av vedlagte brev fra Innovasjon Norge ønskes du intervjuet om erfaringene med tjenesten mottatt fra Innovasjon Norge.

Vi gjør oppmerksom på at dine svar anonymiseres før resultater presenteres for Innovasjon Norge. Svarene vil bli analysert sammen med flere hundre andre, og det vil ikke være mulig å identifisere enkeltvirksomheter eller personer.

Gjennomføring

Du har muligheten til å besvare spørsmålene i spørreskjema via Internett. Se følgebrevet for ytterligere informasjon.

Dersom du ikke har besvart skjema på internett i løpet 2 uker, vil det skjema du nå har mottatt danne grunnlag for et telefonintervju gjennomført av Polarfakta, Mo i Rana. Du vil bli oppringt av Polarfakta for nærmere avtale om tidspunkt for telefonintervju. Skjemaet sendes ut på forhånd slik at du kan lese gjennom dette.

For at Innovasjon Norge kan utvikle et best mulig tilbud, er det viktig at dine vurderinger kommer fram gjennom undersøkelsen.

På forhånd tusen takk for hjelpen!

Harald Furre

Adm.dir

Oxford Research AS

KONTAKTPERSON:

Bjørn Tore Hansen, Polarfakta, Mo i Rana

Tlf 75 12 92 50

Mobiltelefon: 91 37 13 37

Fax: 75 12 92 51

A. Hoveddel

1. Du/bedriften fikk i 2006 tilbud fra Innovasjon Norge om hel eller delvis finansiering av et pro-

sjekt/en aktivitet. Har du/dere benyttet dere av dette tilbudet?

- 1. Ja
- 2. Nei, men kommer til å benytte det
- 3. Nei, og kommer ikke til å benytte det
- 99. Vet ikke

Hvis 3 på foregående spørsmål: Hvorfor vil tilbudet ikke bli benyttet ? (ett svar)

- 1 Prosjektet/aktiviteten er opphørt
- 2 Prosjektet/aktiviteten er forsinket
- 3. Prosjektet/aktiviteten er dekket gjennom andre kilder
- 4 Annen grunn
- 99 Vet ikke

Hvis tilbudet ikke vil bli benyttet, gå til del B

1. Er prosjektet fullfinansiert i henhold til prosjektplanen? (ett kryss)

- 1 Ja 2 Nei 9 Vet ikke

2. Hva er status for prosjektet/aktivitetens igangsetting? (kun ett kryss)

- 1 Prosjektet/aktiviteten er startet opp og forventes realisert i samsvar med prosjektplanen
- 2 Prosjektet/aktiviteten er startet opp, men fremdriften er forsinket i henhold til planene
- 3 Oppstart er utsatt, men vil bli i gang i 2007
- 4 Det planlegges en senere oppstart enn 2007
- 5 Prosjektet/aktiviteten er avbrutt eller henlagt
- 6 Prosjektet/aktiviteten er gjennomført og avsluttet
- 99 Vet ikke/ikke relevant (VI/IR)

3. Hva ville skjedd med prosjektet/aktiviteten dersom IN ikke hadde gitt bedriften dette tilbudet? (kun ett kryss)

- 1 Gjennomført prosjektet/aktiviteten uten endringer; samme skala og tidsskjema
- 2 Gjennomført prosjektet/aktiviteten i samme skala, men på et senere tidspunkt
- 3 Gjennomført prosjektet/aktiviteten i en mer begrenset skala, men med samme tidsskjema
- 4 Gjennomført prosjektet/aktiviteten på et senere tidspunkt og i en mer begrenset skala
- 5 Prosjektet/aktiviteten ville ikke bli gjennomført
- 99 Vet ikke/ikke relevant (VI/IR)

4. I hvilken grad bidro følgende aktører til utvikling av prosjektideen/bedriftens deltakelse i aktiviteten? (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag		Svært store bidrag			VI/IR
	1	2	3	4	5	
1. Interne ressurser (ledelse, egne ansatte)						
2. Teknologiske forskningsmiljøer						

3. Andre forskningsmiljøer						
4. Kunde						
5. Leverandør						
6. Konkurrent						
7. Innovasjon Norge						
8. Norges forskningsråd						
9. SIVA						
10. Bedriftsrådgiver/-konsulent						

5. Har eller vil prosjektet/aktiviteten føre til økt samarbeid med følgende virksomheter?	Nei	Ja	VI/IR
1. Universitet, høyskole eller forskningsinstitutt?			
2. Kunder?			
3. Konkurrenter?			
4. Leverandører?			
5. Konsulenter?			
6. Investorer/finansieringsmiljø?			
7. Offentlige myndigheter?			
8. Bransjeorganisasjoner o. lign. ?			

6. I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten bidra til ... (ett kryss pr. linje)	Ingen bidrag		Svært store bidrag			VI/IR
	1	2	3	4	5	99
1. Økt fokus på utvikling og innovasjon?						
2. Bedre styring av og arbeid med utviklings- og endringsprosesser i bedriften?						
3. Bedre innsamling og strukturering av kunnskap?						
4. Større kunnskap om hvordan forskningsresultater kan nyttiggjøres?						
5. Ansettelse av nye medarbeidere innen forskning og utvikling?						
6. Kompetanseutvikling hos meg selv/medarbeiderne?						
7. Å se nye muligheter i internasjonalt samarbeid?						
8. Utvikling av nettverk?						

7. I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten ført til ... (ett kryss pr. linje)	I svært stor grad					VI/IR
	Nei					
	1	2	3	4	5	99
1. Økt kunnskap om produktutvikling						
2. Økt kunnskap om prosessutvikling						
3. Økt kunnskap om markedsutvikling						

4. Økt kunnskap om strategi						
5. Økt kunnskap om organisasjon og ledelse						
6. Økt kunnskap om tilgang og kontinuerlig bruk av avansert teknologi						
7. Økt kunnskap om opparbeiding av bedre nettverk						
8. Økt kunnskap om internasjonalt samarbeid						
9. Økt kunnskap om eksport						

8. I hvilke grad har eller vil prosjektet/aktiviteten ført til ... (ett kryss pr. linje)	Nei I svært stor grad					VI/IR
	1	2	3	4	5	
A. Utvikling av nye produkter og tjenester? Hvis nei (verdi 1) gå til 9 B						
1. Forbedring av eksisterende produkters design, egenskaper & kvaliteter?						
2. Utvikling av et nytt produkt?						
3. Utvikling av en ny tjeneste?						
4. Utvikling av ny produksjonsteknologi for salg?						
B. Utvikling av nye produksjonsprosesser? Hvis nei (verdi 1) gå til 9 C						
5. Effektivisering av eksisterende produksjonsprosesser (arbeidsmetoder)?						
6. Utvikling av nye produksjonsprosesser?						
7. Forbedring av transport og logistikk? (f. eks ved å effektivisere kapasitet eller korte ned tiden det tar å produsere en vare)						
8. Endre prosesser for å kunne møte nye miljøkrav eller andre spesifikasjoner satt av offentlige myndigheter						
C. Markedsutvikling og/eller endret markedsføring? Hvis nei (verdi 1) gå til 10						
9. Anvendelse av nye salgskanaler eller markedsføringsmetoder?						
10. Salg til nye kunder/kundegrupper?						
11. Lansering av produktet på en ny måte (f.eks. i ny emballasje) ?						

9. Hvis det er utviklet et nytt produkt, produksjonsteknologi eller –metoder, hvordan vil du karakteriserer resultatet? (ett kryss)

1. Helt nytt – finnes ikke fra før
2. Nytt på det norske markedet – men kjent på utenlandske markeder
3. Nytt i bransjen – men er kjent i andre bransjer
4. Nytt for virksomheten – men allerede kjent på markedet
99. Vet ikke/ikke relevant

Hvor viktig vil... (ett kryss pr. spørsmål)	Ikke viktig	Svært viktig	VI/IR
---	-------------	--------------	-------

	1	2	3	4	5	99

I hvilken grad var (ett kryss pr. spørsmål)	Svært liten grad					Svært stor grad					VI/ IR
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
13. INs finansieringsbistand utløsende for annen finansiering av prosjektet/aktiviteten?											
14. INs finansiering eller annen bistand fra IN godt tilpasset bedriftens behov ved dette prosjektet?											
15. Fellesaktivitetene i prosjektet/aktiviteten nyttige											

16. Hvordan forventes prosjektet/aktiviteten å påvirke bedriftens utvikling i de to neste årene? (ett kryss pr. linje)

	Reduksjon	Økning	Ingen endring	Ikke relevant
1. Antall ansatte				
2. Omsetningen på det regionale markedet				
3. Omsetningen på det nasjonale markedet				
4. Eksport				

17. Er det sannsynlig at bedriften med utgangspunkt i erfaringene med IN i dette prosjektet/denne aktiviteten igjen vil delta i et prosjekt/aktivitet tilbudt av IN?	Ikke sannsynlig					Svært sannsynlig					VI/ IR
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	

B. Bakgrunnsopplysninger om bedriften

18. Hvilket år ble bedriften etablert?
 a. 2006-07 b. 2003-05 c. Før 2003

19. Angi hvor stor omsetning bedriften hadde i 2006:tusen kr.

20. Angi hvor stor andel av bedriftens omsetning i 2006 som ble solgt på regionale, nasjonale og internasjonale markeder?

	Andel i prosent av bedriftens omsetning
Regionalt	%
Nasjonalt	%
Internasjonalt (eksport)	%
Totalt	100 %

21. Hva er bedriftens selskapsform i dag ?

- 1 Enkeltmannsforetak 4 Aksjeselskap (as)
2 Kommandittselskap (ks) 5 Stiftelse
3 Ansvarlig selskap (ans) 6 Annet (spesifiser): _____

22. Hvor mange ansatte (årsverk) hadde bedriften pr. 31.12.2006?

Anslå antall: 99 Vet ikke

23. Hvor mange av de ansatte har en universitets- og høyskoleutdanning?

Skriv ca antall: 99 Vet ikke

24. Hvor stor en andel av ansatte er kvinner?

Anslå andel i %: 99 Vet ikke

25. Er daglig leder:

- 1 Kvinne 2 Mann

26. Kvinneandel i bedriftens styre:

Anslå andel i %: 99 Vet ikke/ikke relevant

Navnet ditt: _____

E-post adresse: _____

Bedriftens navn: _____

Telefonnummer: _____

Kommune: _____

Takk for at du tok deg tid til å svare på spørsmålene

VÅR KJERNEKOMPETANSE:

Oxford Research er et skandinavisk konsultentselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har nå kontorer også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm).